

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نصر بزرگ

هیأت معارف جنگ
شهید سپهبد علی صیاد شیرازی

نصر بزرگ

سرتیپ ستاد فرض الله شاهین راد

چاپ اول

هیأت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی

پاییز ۱۳۸۳

شاهین راد ، فرض الله ، ۱۳۴۰
نصر بزرگ / فرض الله شاهین راد ؛ [با پشتیبانی] هیأت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی . -
تهران : عرشان ، ۱۳۸۳ .
شانزده ، ۲۸۶ ص . : مصور، نقشه ، جدول ، عکس .
ISBN 964-95057-8-4
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا .
عنوان روی جلد : نصر بزرگ : قرارگاه نصر ۲ در عملیات بیت المقدس .
ص . ع . لاتینی شده : Farzollah, Shahinrad
Nasr-e bozorg
کتابنامه : ص . [۲۸۶] .
۱. جنگ ایران و عراق ، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- عملیات بیت المقدس . ۲. شاهین راد ، فرض الله -- خاطرات .
۳. جنگ ایران و عراق ، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- عملیات بیت المقدس -- شهیدان . الف. ایران ارتش . هیأت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی . ب . عنوان .
۹۵۵/۰۸۴۳
DSR ۱۶۰۷ / ۹ ش ۲
کتابخانه ملی ایران
۸۳-۲۱۷۸۷ م

نوبت چاپ : اول

نویسنده : سر تیپ ستاد فرض الله شاهین راد

طراحی جلد : مجتبی پارسا

تایپ و صفحه آرایی : فرامرز شهبازی

چاپ ، صحافی و لیتوگرافی : سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

فرم بندی دیجیتال : سایت رایانه ای سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

تیراژ : ۳۰۰۰

ناشر : انتشارات عرشان

مرکز پخش : صندوق پستی ۱۷۱-۱۹۵۶۵ تلفن : ۲۴۵۱۳۴۴ نمابر : ۲۴۴۰۹۲۶

قیمت : جلد شومیز ۲۰۰۰ تومان - جلد سلفونی ۲۲۰۰ تومان

کلیه حقوق اعم از چاپ ، تکثیر ، نسخه برداری ، ترجمه و ... متعلق به «هیأت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی» است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

تقدیم به خانواده‌های محترم شهیدان هشت سال دفاع مقدس به ویژه
تیپ دوم لشکر ۲۱ حمزه (ع) در عملیات بیت‌المقدس

« سپاس بی حد بر خداوند قادر که کشور اسلامی و رزمندگان
متعهد و فداکار آنرا مورد عنایت و حمایت خویش قرار داد و
نصر بزرگ خود را نصیب ما فرمود. »

امام خمینی (ره)

فهرست مطالب

سیزده	پیشگفتار
پانزده	دبیاچه
۱	مقدمه
	بخش اول : اقدامات قبل از عملیات
۵	نگاه اجمالی به عملیاتهای گذشته
۷	آماده شدن نیروها برای عملیات بیت المقدس
۱۱	تعویض تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه
۱۳	ابلاغ ماموریت
۱۶	تعویض تیپ ۴۰ پیاده سراب
۱۹	اعزام گشتیهای شناسایی
۲۲	تعویض تیپ ۲ از خط پدافندی
۲۴	طرح عملیاتی نصرت
۲۸	اعزام تیمهای شناسایی مشترک
۲۹	ستاد عملیاتی و نیروهای پشتیبانی کننده
۳۱	آماده شدن برای عملیات
	بخش دوم : اجرای ماموریت
۳۹	پیشروی به سمت اهداف تعیین شده
۴۳	وضعیت نیروهای تک ور بعد از شروع پیشروی
۵۸	شروع پاتکهای دشمن
۷۳	نتیجه نبرد در خاتمه روز ۱۰ اردیبهشت ۶۱
۷۵	نبرد در روز دوم عملیات (۱۱ اردیبهشت ۶۱)
۸۱	نتایج عملیات روز ۱۱ اردیبهشت ۶۱
۸۱	عملیات روز سوم (۱۲ اردیبهشت ۶۱)

۸۶	نتیجه نبرد در روز ۱۲ اردیبهشت ۶۱
۸۶	نبرد در روز ۱۳ اردیبهشت ۶۱
۸۸	نبرد در روز ۱۴ اردیبهشت ۶۱
۹۳	نبرد در روز ۱۵ اردیبهشت ۶۱
۹۳	نبرد در روز ۱۶ اردیبهشت ۶۱
۹۴	سایر نیروهای عمل کننده همزمان با قرارگاه نصر
۹۷	بخشی از پیامهای ارسالی و دریافتی در مرحله یکم عملیات بیت المقدس
۱۱۹	مجروح شدن و خروج از منطقه عملیات
۱۲۷	اجرای مرحله دوم عملیات
۱۳۷	پیامهای ارسالی و دریافتی در مرحله دوم عملیات بیت المقدس
۱۵۱	وضعیت کلی منطقه و نیروها در خاتمه روز ۱۸ اردیبهشت ۶۱
۱۵۵	مرحله سوم عملیات
۱۶۱	پیامهای ارسالی و دریافتی در مرحله سوم عملیات بیت المقدس
۱۶۸	مرحله چهارم عملیات
۱۷۵	پیامهای ارسالی و دریافتی در مرحله چهارم عملیات بیت المقدس توسط نصر ۲
بخش سوم : نتایج عملیات بیت المقدس	
۱۹۵	نتایج عملیات بیت المقدس
۱۹۷	اهمیت حفظ خرمشهر برای دشمن
۲۰۱	عکس العمل مردم سلحشور ایران اسلامی پس از آزادسازی خرمشهر
۲۰۵	تحلیلی بر عملیات بیت المقدس
بخش چهارم : پیوستها	
۲۱۷	شهداء ، جانبازان و مفقودان عملیات بیت المقدس
بخش پنجم : عکسها و نقشهها	
۲۸۳	فهرست راهنما
۲۸۷	فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار

« معارف جنگ » مجموعه ای از بازیافته‌ها ، ذخایر و دستاوردهای جبهه‌های نبرد حق علیه باطل است که خداوند متعال به پاس فداکاریها ، ایثارگریها و برکت خون شهدای والامقام ، نصیب رزمندگان اسلام نموده و از سینه‌های جوشان آنها به سینه‌های پاک و تشنه نسل جوان انقلاب اسلامی منتقل می‌گردد.

سازمان افتخاری « هیأت معارف جنگ » که از پاییز سال ۱۳۷۳، با بنیانگذاری امیر سرافراز ارتش اسلام « شهید سپهبد علی صیّاد شیرازی » و حمایت‌های مادّی و معنوی مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا ، این رسالت مهم را با روحیه متعالی بسیجی بر عهده گرفته، مفتخر است که با الهام از کلام نورانی خدای متعال مبنی بر « **وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَ** **إِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ** » ، با صداقت و تلاش دسته جمعی در این وادی مقدس گام نهاده و این رسالت افتخار آمیز را که با گرایش « پژوهشی - آموزشی » شکل گرفته است ادامه دهد و در این راه امید به لطف و یاری خدا دارد .

شیوه کار هیأت معارف جنگ در گردآوری تجارب جبهه‌های نبرد بدین ترتیب بوده است که براساس زمان و مکان هر عملیات ، جمعی از رزمندگان اسلام که در آن عملیات نقش مهمی را بر عهده داشته اند به منطقه عملیات عزیزت نموده و با یادآوری خاطرات خود در صحنه نبرد و برداشت های تحریری ، صوتی و تصویری ، مجموعه ای از حقایق و واقعیت های تلخ و شیرین را گردآوری نموده و در نهایت بعد از تطبیق آنها با مدارک و اسناد جبهه‌های نبرد در مسیر تدوین قرار می‌دهند .

هیأت معارف جنگ « شهید سپهبد علی صیّاد شیرازی »

دیباچه

مدت ۸ سال جنگ تحمیلی ، برای کشور جمهوری اسلامی ایران، نقطه عطفی در تاریخ معاصر است. زیرا جنگ در زمانی به ملت ایران تحمیل شد که انقلاب نوپای اسلامی ، در داخل و خارج با چالشهای زیادی مواجه بود .

کشورهای همسایه و اکثر کشورهای غربی و اروپایی به ویژه آمریکا ، که از سیاست حکومت اسلامی در ایران نگران بودند و یا منافع آنها چون گذشته تامین نمی شد به نوعی جبهه گیری داشتند و در تضعیف و یا شکست آن ، در مقاطع مختلف از هیچگونه اقدامی دریغ نداشتند .

در چنین شرایطی ، قسمتی از سرزمین مقدس جمهوری اسلامی ایران توسط دشمن تا دندان مسلح اشغال شد و تعدادی از شهرها و روستاها در جنوب و غرب کشور به ویرانه تبدیل گردید .

اولین اقدام نیروهای مسلح تجدید سازمان شده پس از انقلاب شکوهمند اسلامی جلوگیری از پیشروی دشمن در صحنه جنگ بود . این امر تا آخر مهرماه سال ۱۳۵۹، یعنی یک ماه پس از شروع جنگ صورت گرفت و پیشروی دشمن متوقف شد. گرچه انجام امر خیلی مشکل بود ، اما ایثارگری و فداکاری جوانان رشید و برومند و با ایمان این مرز و بوم و با شهید و مجروح شدن تعداد زیادی از آنان این مرحله از جنگ پایان پذیرفت .

مرحله بعدی جنگ ، بیرون راندن دشمن از سرزمینهای اشغالی بود . بسیج نیروهای مردمی ، پشتیبانی بی دریغ ملت بزرگوار میهن اسلامی ، غیر ممکن را ممکن ساخت . چرا که حکومت سرسپرده عراق ، از شرق و غرب کمک می گرفت و کشورهای منطقه برای پشتیبانی از صدام و استمرار تجاوزات نیروهای مسلح عراق به کشور ایران ، در هیچ موردی مضایقه نمودند و کمکهای خود را به صورت نقدی ، تجهیزات جنگی و نیروی انسانی ادامه دادند .

در این مرحله از جنگ که حدود ۱۸ ماه به طول انجامید کشور جمهوری اسلامی ایران تنها به اتکای نیروهای مسلح و نیروهای مردمی و با پشتیبانی همه جانبه ملت بزرگوار و شریف ایران ، اقدام به دفع تجاوز ، انجام سه عملیات بزرگ و هماهنگ (علاوه بر انجام دهها عملیات کوچکتر) در مناطق شمالی ، میانی و جنوب استان زرخیز خوزستان مانند عملیات فتح المبین ، طریق القدس و ثامن الائمه کرد مناطق زیادی از استان اشاره شده از لوٹ وجود دشمن پاکسازی شد .

پس از انجام عملیاتهای فوق ، زمینه برای انجام عملیات بیت المقدس که یکی از موفق ترین و باشکوهترین عملیات در طول جنگ تحمیلی است فراهم شد . پس از خاتمه همین عملیات بود که صدام شکست خود را در رسیدن به اهداف پلید خویش پذیرفت و در آستانه تشکیل کنفرانس سران کشورهای اسلامی غیرمتعهد آتش بس یک جانبه اعلام کرد و اقدام به عقب نشینی تاکتیکی اختیاری نمود .

نصر ۲ قرارگاه کوچکی از قرارگاههای بزرگ عمل کننده در این عملیات بود . چگونگی انجام آن در این کتاب شرح داده شده است .

سرتیپ فرض الله شاهین راد

پاییز ۱۳۸۳

مقدمه

پانزده سال از خاتمه جنگ تحمیلی می‌گذرد. تاکنون حماسه سرایان و نویسندگان با بیان حماسه‌ها و شرح چگونگی هشت سال دفاع مقدس، ایثارگریها و فداکاری رزمندگان در صحنه نبرد را هر کدام به نوعی منتشر کرده اند؛ اما هنوز گفتن و نوشتن از رخدادهای و وقایع آن مقطع زمانی پایان پذیر نیست. هنوز خاطرات جنگ در ذهن تعداد زیادی از رزمندگان، چون گنج نهفته است و دسترسی به آن نیاز به جستجو و صرف زمان دارد.

امید است هیأت معارف جنگ، در جمع آوری خاطرات و حقایق بیان شده از نیروهای رزمنده که در عملیات‌های مختلف حضور داشتند تلاش مستمر داشته باشد؛ زیرا زمان به سرعت می‌گذرد و عمرها کوتاه است. جای افسوس دارد که ناگفته‌های جنگ در سینه مردان دلاور، در دل خاک تیره دفن گردد.

من سرتیپ بازنشسته فرض الله شاهین راد، تاکنون خاطرات خود را در جنگ تحمیلی بر اساس مشاغلی که عهده دار بودم، در دو جلد تهیه نمودم و با عناوین «گردان ۱۴۴ در نبرد آبادان» و «شجاعان نبرد» منتشر شده است.

کتاب حاضر، خاطرات مرا از عملیات بیت المقدس که یکی از موفق ترین و با شکوه ترین عملیات‌ها در طول جنگ تحمیلی است بازگو می‌کند.

در این عملیات من مسئولیت فرماندهی تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه (علیه السلام) را برعهده داشتم. تیپ مذکور با تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) که فرماندهی آن را جاوید الاثر احمد متوسلیان به عهده داشتند ادغام شد و قرارگاه نصر ۲ را تشکیل دادند.

اجرای عملیات بیت المقدس از تاریخ ۶۱/۲/۱۰ تا ۶۱/۳/۴ به مدت ۲۵ روز طول کشید. در این مدت در صحنه عملیات جزر و مدهایی به وجود آمد که جزییات آنها به رشته تحریر درآمده است.

بخش اول

اقدامات قبل از عملیات

نگاه اجمالی به عملیاتهای گذشته

مدت ۱۹ ماه از شروع جنگ تحمیلی می گذشت . نیروهای مسلح جان بر کف و دلاور جمهوری اسلامی ایران ، پس از سد کردن پیشروی دشمن در کلیه من اطق غرب ، شمال غرب و جنوب کشور ، با انجام مأموریت شناسایی با رزم از وضعیت نیروها و گسترش دشمن اطلاع حاصل نمودند . پس از آن، تکهای محدود شروع شد و به تدریج تکهای هماهنگ شده با نیروی بیشتر و در سطح وسیع برای بیرون راندن متجاوزان آغاز گردید . تکهای محدود که تا آن موقع انجام شده بود، هر کدام موفقیتهایی داشت و زمینه انجام عملیات هماهنگ و در سطح وسیع را مهیا نمودند؛ از آن جمله:

۵۹/ ۹/ ۷	عملیات مروارید نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران
۵۹/۱۰/۱۴	عملیات در تنگ حاجیان (غرب)
۵۹/۱۰/۱۵	عملیات نصر در کرخه کور(جنوب)
۵۹/۱۰/۱۹	عملیات میمک (غرب)
۶۰/ ۲/ ۲	عملیات بازی دراز (غرب)
۶۰/ ۲/۳۱	عملیات الله اکبر (غرب سوسنگرد)
۶۰/ ۳/ ۵	عملیات خیبر (قوچ سلطان شمالغرب)
۶۰/ ۳/۲۱	عملیات دارخوین (جنوب)
۶۰/ ۶/۱۱	عملیات شهید مدنی (غرب سوسنگرد)

اولین تک هماهنگ شده عملیات ثامن الائمه بود که در شمال آبادان اجرا شد. در این عملیات، شرق رودخانه کارون از لوث وجود دشمن پاک شد. شهر آبادان از محاصره دشمن خارج گردید. تعداد زیادی از نیروهای دشمن کشته شدند و یکهزار و ۶۵۶ نفر به اسارت درآمدند. غنائم بدست آمده شامل ۱۰۰ دستگاه تانک، ۶۰ دستگاه نفربر، سه دستگاه لودر و ۵ عراده توپ و ۱۵۰ دستگاه خودرو بود. این عملیات در تاریخ ۵ مهر ۶۰ اجرا شد و فرماندهی عملیات را فرمانده لشکر ۷۷ جناب سرهنگ شهاب الدین جوادی بر عهده داشتند.

دومین عملیات بزرگ و هماهنگ، عملیات طریق القدس بود که در منطقه سوسنگرد و بستان اجرا شد. امام راحل این عملیات را فتح الفتوح نامیدند. عملیات یادشده در تاریخ ۸ آذر ۶۰ توسط نیروهایی از ارتش و سپاه انجام شد. ستاد اداره کننده عملیات به صورت مشترک از فرماندهان ارتش و سپاه بود که به نام کربلای ۱ هدایت عملیات را بر عهده داشتند. دستاوردهای این عملیات عبارت بودند از:

آزاد سازی شهر بستان و ۷۰ روستای مرزی؛

پاکسازی ۶۰۰ کیلومتر از سرزمین میهن اسلامی از لوث وجود دشمن؛

رسیدن نیروها به نقطه مرزی و قطع جاده مواصلاتی شمال و جنوب دشمن.

در این عملیات علاوه بر کشته و زخمی شدن ۱۵۰۰۰ نفر از نیروهای دشمن تعداد ۵۴۶ نفر نیز به اسارت درآمدند، ضایعات لجستیکی زیادی به دشمن وارد شد و غنائمی نیز به دست رزمندگان افتاد.

سومین عملیات بزرگ و هماهنگ، عملیات فتح المبین بود که به نام کربلای ۲ نامگذاری شد و هدایت عملیات به صورت مشترک توسط ارتش و سپاه انجام شد. عملیات فتح المبین از تاریخ ۲ فروردین ۶۱ آغاز شد و در تاریخ ۶۱/۱/۸ ساعت ۱۸ خاتمه یافت. در این عملیات، عمده نیروهای ارتش و سپاه شرکت داشتند و موفقیت‌های بسیار چشمگیری بدست آمد از آن جمله:

آزاد سازی ۲۴۰۰ کیلومتر مربع از خاک جمهوری اسلامی ایران ، خارج شدن شهرهای دزفول، شوش، اندیمشک از برد آتشفشان توپخانه دشمن و وارد شدن تلفات و ضایعات زیادی به دشمن ؛ از آن جمله :

انهدام ۲۷۰ دستگاه تانک و ۱۵۰ دستگاه نفربر،

سرنگونی ۶ فروند هواپیما و ۳ فروند بالگرد

کشته و زخمی شدن بیش از ۲۵۰۰۰ نفر از نیروهای دشمن

به اسارت در آمدن ۱۶۰۰۰ نفر از نیروهای دشمن در این عملیات

۱۵۰ دستگاه تانک،

۱۷۰ دستگاه نفربر،

۱۶۵ عراده توپ،

۵۰۰ دستگاه خودرو به غنیمت گرفته شد .

انجام عملیات فتح المبین و دست آورد های آن در روحیه دشمن ستیزی نیروهای رزمنده بسیار مؤثر بود و همین انگیزه سبب گردید که بلافاصله فرماندهان عملیات و مسئولان ستادی برای عملیات بعدی اعلام آمادگی نمایند.

آماده شدن نیروها برای عملیات بیت المقدس

عملیات فتح المبین با دستاوردهای قابل توجه طوری خاتمه یافت که ضایعات وارد شده به نیروهای عمل کننده به حداقل رسید و تجدید سازمان نیروها برای فرماندهان مشکلی ایجاد نمی کرد.

بعد از ظهر روز هشتم فروردین سال ۱۳۶۱ با اجرای مرحله چهارم عملیات و تأمین کلیه اهداف تعیین شده ، ابتدا از طریق قرارگاه کربلای ۲ و سپس از سوی قرارگاه نصر خاتمه عملیات اعلام گردید. نصر ۲ (تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه (ع) و تیپ ۲۷ محمد رسول الله (صلی الله علیه) در آخرین مرحله عملیات ، ارتفاعات برقازه را تصرف و تأمین نمودند و نیروهای تیپ ۲ لشکر ۲۱ در خط پدافندی قرار گرفتند.

صبح روز نهم فروردین ماه پیامی از لشکر ۲۱ به تیپ ۲ رسید، مبنی بر آنکه مواضع پدافندی اشغال شده به تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی اهواز تحویل گردد و پس از آن در منطقه تجمع قبلی (پشت ارتفاعات خرولی اسکندر خان) گردانهای تابعه تیپ و یگانهای مأمور استقرار یابند.

فرماندهی تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ جناب سرهنگ هوشنگ بهرامی بودند و تیپ مذکور در مرحله چهارم عملیات فتح المبین در احتیاط قرارگاه کربلای ۲ بود دستور مشابهی نیز از طریق قرارگاه کربلای ۲ و لشکر ۹۲ به ایشان ابلاغ شده بود.

در ساعت ۸ روز ۶۱/۱/۹ ، برای هماهنگی جهت اجرای مأموریت واگذاری به خدمت فرماندهی تیپ ۳ لشکر ۹۲ در ارتفاعات دو سلک رسیدم . در پشت خاکریزی که نیروهای عراقی احداث کرده بودند، ملاقات انجام شد و در مورد نحوه تعویض نیروها بحث و بررسی صورت گرفت و هماهنگی‌های لازم به عمل آمد . من هنوز در خدمت ایشان بودم که پیام دیگری رسید ، لشکر اعلام کرده بود "تعدادی از فرماندهان شرکت کننده در عملیات از تمام رده‌های فرماندهی با توجه به حساسیت مأموریت در حال انجام ، در نماز شکرگزاری که در باند اضطراری غرب شهرستان دزفول در شرق پل فلزی اقامه می‌گردد شرکت نمایند.

بعد از خداحافظی از جناب سرهنگ بهرامی به منطقه تیپ مراجعه کردم ، فرماندهان گردانها و یگانهای مأمور و مسئولان ارکان ستاد تیپ احضار شدند و جلسه ای تشکیل گردید . نحوه اقدام برای تعویض گردانها از خط پدافندی و ترتیب اعزام نیروها به منطقه تجمع تعیین شده ابلاغ گردید . تعداد کمی از فرماندهان برای حضور در نماز شکرگزاری تعیین شدند و با یک دستگاه خودرو اعزام گردیدند.

پس از خاتمه دستورها ، من نیز برای شرکت در نماز به محل تعیین شده رفتم، زمانی که رسیدم مراسم شروع شده بود. فرماندهی نیروی زمینی (شهید سپهبد علی صیاد شیرازی) در حال سخنرانی بودند ، شهید بزرگوار از تلاش و زحمات نیروها قدردانی کردند و در حالی که در صفهای فشرده و طولانی دستهای رزمندگان در

یکدیگر متصل شده بود سرود وحدت خوانده شد . بعد از آن دعا خوانده شد و حاضران با صدای بلند آمین گفتند .

همه و همه از پیروزی بزرگ به دست آمده شاد و خوشحال بودند و به یکدیگر تبریک می گفتند. عملیات فتح المبین دستاوردهای زیادی در ابعاد سیاسی ، نظامی و اجتماعی داشت . در شروع جنگ تحمیلی ، رشادت و فداکاری ارزنده تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی ، تیپ ۳۷ زرهی شیراز ، گردانهای ۱۳۸ و ۱۴۱ پیاده اعزامی از لشکر ۲۱ حمزه و گردان سوار زرهی لشکر ۹۲ زرهی در مقابل لشکر ۱ پیاده مکانیزه و ۱۰ زرهی عراق ، سبب گردید که نیروهای دشمن تلفات و ضایعاتی را متحمل شده ، پیشروی آنان تا غرب رودخانه کرخه به تأخیر افتد و با رسیدن به رودخانه کرخه متوقف شوند. این امر در حالی صورت گرفت که از شروع تجاوز و عبور نیروهای عراقی از مرزهای بین المللی مدت شش روز سپری گردیده بود. اما باید اذعان کرد که در مدت کوتاهی ، منطقه وسیعی از سرزمین مقدس جمهوری اسلامی ایران توسط دشمن اشغال شده بود .

پیشروی دشمن سبب گردیده بود که شهرهای اندیمشک و دزفول و شوش در برد توپخانه قرار گیرند. جاده مهم ارتباطی اندیمشک - اهواز مورد تهدید واقع شود و همچنین جاده دهلران اندیمشک در دست دشمن باشد.

اشغال منطقه وسیعی از غرب دزفول و نقاط حساسی همانند سایتهای ۴ و ۵ نیروی هوایی و ارتفاعاتی که رادار نیروی هوایی در روی آن نصب شده بود، حکایت از آن داشت که دشمن در حفظ و نگهداری آنچه به دست آورده جدی است و به آسانی از منطقه اشغالی بیرون نخواهد رفت؛ زیرا بهترین مواضع پدافندی را در اختیار داشت و با استفاده از نقاط حساس و دیده بانی بسیار خوبی که در منطقه داشت قادر بود آتشفهای پشتیبانی مؤثری را روی نیروهای خودی اجرا نماید. خط دوم پدافندی دشمن ، در ارتفاعات تینه و ابو غریب ، و عین خوش سازماندهی شده بود

که ارتفاعات پیوسته به هم در منطقه است و از بعد تاکتیکی در دست داشتن آن مزیت قابل ملاحظه ای داشت .

خط سوم پدافندی دشمن روی ارتفاعات مرزی حمزین پیش بینی شده بود . با توجه به ایجاد خطوط پدافندی اشاره شده ، بیرون راندن متجاوز امر ساده ای نبود. نیروهای بعثی اطمینان داشتند که در صورت شکستن هر یک از خطوط پدافندی ، با مقاومت در خطوط بعدی جلو پیشروی نیروهای ایرانی را خواهند گرفت.(نقشه شماره ۱)

در عملیات فتح المبین ، خط پدافندی اول دشمن که در ساحل غربی رودخانه کرخه بود در هم شکست و نیروهای پدافند کننده در خط دوم پدافندی نیز منهدم گردیدند و یا به اسارت رزمندگان در آمدند.

در خاتمه عملیات فتح المبین نتایجی به شرح زیر حاصل گردید:

۱. مناطق تحت اشغال دشمن ، از رودخانه کرخه تا امتداد ارتفاعات تینه به وسعت ۲۴۰۰ کیلومتر مربع آزاد گردید و از لوٹ وجود دشمن پاکسازی شد .

۲. لشکر ۱ مکانیزه و لشکر ۱۰ زرهی عراق آسیب کلی دید و به تعدادی از تیپهای مستقل زرهی و پیاده عراق و نیروهای از لشکر ۳ ، که به تدریج در منطقه حضور یافتند ۲۵-۳۰٪ ضایعات و تلفات وارد گردید.

۳. شهرهای دزفول ، اندیمشک ، شوش از زیر آتشیهای توپخانه دشمن خارج گردید.

۴. سایتهای ۴ و ۵ نیروی هوایی و تپه رادار تأمین گردید و مناطق حساس از دست دشمن خارج شد.

۵. اعتماد به نفس و اطمینان از توانایی غلبه به دشمن در نیروهای رزمنده به وجود آمد ، و این امر در اجرای عملیاته‌های بعدی بسیار اثر بخش بود.

۶. غنائم بدست آمده و تعداد اسرا ، ضایعات و تلفات وارده به دشمن سبب کاهش روحیه و توان رزمی دشمن گردید.

با توجه به نتایج حاصل از اجرای عملیات فتح المبین ، قرارگاه کربلای ۲ (قرارگاه مشترک ارتش و سپاه) در بررسیهای خود ، زمینه را برای اجرای عملیات بعدی مساعد یافتند و بلافاصله طرح ریزی عملیات بیت المقدس را شروع نمودند. تعویض تیپ ۲ از خط پدافندی اولین اقدام برای آماده شدن جهت عملیات بعدی بود.

تعویض تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه

طبق هماهنگی های صورت گرفته ، با جناب سرهنگ بهرامی فرماندهی تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی ، تعویض نیروها از شب ۱۰ فروردین ۶۱ شروع شد . یک سوم نیروها در هر شب تعویض می شدند و فرماندهی نیروهای پدافند کننده را در شب سوم جناب سرهنگ بهرامی بر عهده داشتند. با توجه به اینکه ارتفاعات مهم منطقه در دست نیروهای خودی بود و دشمن با تحمل شکست عقب نشینی کرده بود، منطقه در روزهای دهم ، یازدهم تا حدودی از آرامش نسبی برخوردار بود و در مدت جابه جایی ، نیروهای تعویض شونده و تعویض کننده آسیب ندیدند.

گردانهای سازمانی و یگانهای مأمور به تیپ ۲ پس از انجام تعویض به منطقه تجمع پیش بینی شده نقل مکان نمودند. (نقشه شماره ۲)

شب دوازدهم من نیز به منطقه تجمع رفتم . دقیقا در همان سنگری که قبل از عملیات بودم حضور یافتم ، چند دقیقه ای با خود خلوت نمودم و مدتی زمان را به عقب بردم . خداوندا به کرم و بزرگواریت شکر ، چه زیبا سروده است پیر هرات خواجه عبدالله انصاری:

« ای کریمی که بخشنده عطایی ، و ای حکیمی که پوشنده خطایی، و ای صمدی که از ادراک خلق جدایی، و ای احدی که در ذات و صفات بی همتایی ، و ای خالقی که راهنمایی ، و ای قادری که خدایی را سزایی ، جان ما را صفای خود ده ، و دل ما را هوای خود ده ، و چشم ما را ضیای خود ده ، و ما را آن ده، که ما را آن به ، و مگذار ما را به که و مه. »

آنچه قبل از اجرای عملیات در مورد پیروزی و موفقیت نیروهای عمل کننده فکر و تصور می‌کردم ، بهتر از آن می‌بینم. الهی دلی ده که در کار تو جان بازم و جانی ده که کار آن جهان سازیم.

دیدم بدون آنکه خود متوجه باشم اشک از چشمانم سرازیر شد و حالم دگرگون شد . همه چیز را فراموش کردم ؛ دوست داشتم روح از کالبدم خارج شود و در دنیای دیگری که بازتر و وسیع تر است پرواز کند، واقعا چقدر زیبا بود . اما ممکن نشد. فکر می‌کنم من بنده گناهکار خداوند هستم، به همین جهت این سعادت نصیب من نشد. موقعیت طوری نبود که زمان طولانی برای خلوت خود داشته باشم تا حداکثر لذت را ببرم در همان حال به نماز ایستادم و با خالق خود راز و نیاز کردم. گرچه در همین مدت کوتاه نیز زنگ تلفن سکوت را می‌شکست؛ اما من گوش شنوا برای زنگ تلفن نداشتم.

در عملیات فتح المبین موفقیت بزرگی نصیب نیروهای تیپ ۲ شده بود؛ با کمترین تلفات و ضایعات هدف واگذاری را که هدف اصلی در سطح لشکر ۲۱ حمزه (ع) بود تصرف و تأمین نموده بودند. بسیاری از نیروهای عمل کننده از نیروهای دشمن را به اسارت درآورده و غنائم زیادی جمع آوری شده بود.

استفاده از اصل غافلگیری و سرعت عملیات از علل اصلی موفقیت بود و این دو اصل با به دست آوردن اطلاعات از طریق اعزام گشتیهای شناسایی از عمق دشمن تجلی یافت و مجموعه این عوامل از یاری ایزد منان سرچشمه می‌گرفت.

نیروهای سازمانی و مأمور به علت اینکه قبل از عملیات نیز در این منطقه حضور داشتند در اسرع وقت استقرار یافتند. گردان های ۱۶۹ و ۱۴۴ و ۱۴۱ که در نوک پیکان حمله پیشروی می‌کردند، طی ۷ روز عملیات، سختی های زیادی را متحمل شده بودند، اما خاطرات شیرین موفقیت، خستگی آنها را از تن بیرون کرده بود و هر یک از نفرات حرفه‌ای زیادی برای گفتن داشتند. بحث در داخل سنگرها ، چگونه مصاف

کردن با دشمن بود و شماری دیگر نیز از وسایل غنیمت گرفته شده صحبت می‌کردند.

ابلاغ مأموریت

عصر همان روز ، پیامی از لشکر واصل شد مبنی براینکه فرمانده تیپ برای شناسایی منطقه جدید ، در ساعت ۵.. روز ۱۳ فروردین ۶۱ در ستاد لشکر حضور یابند. این پیام حاکی از تغییر محل تیپ به منطقه جدید بود و احتمال واگذاری مأموریت جدید وجود داشت .

در زمان تعیین شده ، به ستاد لشکر رفتیم؛ معاون لشکر جناب سرهنگ بهروز سلیمانجاه تشریف آوردند، به اتفاق ایشان و رییس رکن سوم لشکر به سمت آبادان حرکت کردیم . از فرماندهان سپاه نیز برادر پاسدار باقری به ما ملحق شدند. من به مدت یک سال پس از شروع جنگ تحمیلی در مقام فرماندهی گردان در منطقه آبادان بودم؛ به همین علت به منطقه آشنایی کامل داشتم.

در مسیر حرکت ، معاون لشکر جناب سرهنگ سلیمانجاه اظهار نمودند: «تیپ ۲ می‌باید در اسرع وقت، تیپ ۴۰ سراب را از خط پدافندی در شرق رودخانه کارون تعویض نماید. پس از رسیدن به منطقه شناساییهای لازم را برای محل قرارگاه تیپ و گردانهای تابعه انجام دهید. زمان محدود است، پس از مراجعت ترتیبی داده شود که عناصر اصلی گردانها نیز از منطقه بازدید نمایند تا در استقرار یگانها مشکلی پیش نیاید.»

به علت اینکه سایر تیپ های تابعه لشکر وفرماندهان آن در جمع ما حضور نداشتند ، موضوع نشان می‌داد فعلاً تیپ ۲ مأموریت جدید دارد و بایستی تیپ ۴۰ سراب را در منطقه آبادان تعویض نماید .

مسافت تا مقصد زیاد بود و من می‌توانستم اطلاعات جدیدی علاوه بر آنچه عنوان شده است کسب نمایم . صحبت ادامه یافت و از وضع تیپ های ۱ و ۳ و سایر

نیروهای لشکر در مأموریت آینده بحث شد. جناب سرهنگ سلیمانجاه گرچه در فرمایشهای خود به آنچه اظهار می‌کرد احتمال می‌داد، اما من دریافتم که سایر یگانهای لشکر نیز به جنوب نقل مکان خواهند کرد. تیپ ۲ اولین یگان است که در منطقه حضور پیدا می‌کند.

پس از رسیدن به منطقه، جناب سرهنگ سلیمانجاه به همراهی برادر باقری از ما جدا شد و به سمت دارخوین رفتند و من به ستاد تیپ ۴۰ سراب در پشت خط پدافندی در شرق رودخانه کارون رفتم. در ابتدای امر به منطقه پدافندی تیپ ۴۰ سراب بایستی آشنا می‌شدیم. به همین منظور به سنگر عملیات رفتیم. رکن سوم تیپ نسبت به چگونگی استقرار نیروهای تیپ و سلاحهای موجود ما را توجیه کرد و رکن دوم نسبت به فعالیتهای و تهدیدهای دشمن، اطلاعاتی در اختیار من گذاشت.

خط پدافندی تیپ ۴۰ سراب از سه راهی شادگان، جاده اهواز (منطقه دارخوین) شروع می‌شد و تا سه راهی آبادان، جاده ماهشهر ادامه داشت. طول خط پدافندی به ۴۰ کیلومتر می‌رسید، در قسمت جنوبی خط تا ده کیلومتر دشمن به رودخانه چسبیده بود و در سی کیلومتر بقیه دشمن از رودخانه فاصله داشت و خط پدافندی نیروی مقابل پیوسته نبود. (نقشه شماره ۳)

محل استقرار گردانها و ستادهای مربوطه و سایر یگانهای مأمور به طور تقریبی مشخص شد. محل ستاد تیپ دقیقاً تعیین و روی نقشه همراه علامت گذاری شد. نزدیک غروب شناسایی خاتمه یافت و به اتفاق معاونت لشکر، به طرف دزفول حرکت کردیم. حوالی نیمه شب من به قرارگاه تیپ رسیدم.

روز چهاردهم، فرماندهان گردانها و یگانهای مأمور و رؤسای ارکان تیپ احضار و در مورد مأموریت جدید آنها توجیه شدند و ابلاغ گردید برای انجام شناسایی از منطقه آمادگی داشته باشند. عصر روز چهاردهم، دستور آگهی مأموریت از طریق ستاد لشکر ابلاغ شد (پیوست الف) در دستور آگهی از تیپ خواسته شده بود، شناسایی های لازم را برای استقرار یگانها در محل مأموریت جدید به عمل آورد.

در ساعت ۵ روز پانزدهم ، فرماندهان گردان های پیاده ، یگانهای پشتیبانی^۱ و کمک مستقیم^۲ در قرارگاه تیپ حضور یافتند و با استفاده از سه دستگاه خودرو لندکروز ، در مسیر دزفول - اهواز حرکت کردیم، مدت سه ساعت طول کشید تا از طریق شهرستان اهواز به منطقه رسیدیم .با کمک فرماندهان، معاونان گردانهای تیپ ۴۰ سراب و فرماندهان گردان ، نسبت به خط پدافندی توجیه شدند و به ترتیب گردان ۱۶۹-۱۴۱ و ۱۴۴ از شمال به جنوب برای اجرای مأموریت سازماندهی گردید. گردانها نیز در امتداد منطقه مسئولیت واگذاری جهت ستادهای گردان و بنه‌های رزمی^۳ محل‌های مورد نیاز را انتخاب نمودند . در ساعت ۵ بعد از ظهر ، شناسایی و توجیه منطقه خاتمه یافت و از سه راهی دار خوین به طرف دزفول حرکت کردیم و ساعت ۹ که پاسی از شب گذشته بود به منطقه تجمع رسیدیم .

برای اعزام نیروهای پیشرو در منطقه صحبت شده بود . شبانه به رکن سوم تیپ دستور داده شد که طی نامه‌ای به یگانهای تابعه ابلاغ شود که روز شانزدهم عناصر تعیین شده به منطقه جدید بروند و کارهای مقدماتی را برای ورود نیروها به منطقه انجام دهند .

۱. هنگامی که نیرویی بدون جدا شدن از یگان اصلی ، نیروی دیگری را به موجب یک دستور در اجرای مأموریتش کمک کند ، حفاظت نماید ، عمل او را تکمیل کند و یا بالاخره سبب پیشروی یا نگهداشتن آن گردد نقش آن را پشتیبانی گویند. روابط فرماندهی در پشتیبانی دو گونه است ، پشتیبانی مستقیم . پشتیبانی عمومی .

۲. توپخانه کمک مستقیم به توپخانه ای اطلاق می‌گردد ، که وظیفه اجرای آتش در خواستی توسط یگان پشتیبانی شونده به او محول گردیده است . توپخانه موقعی کمک مستقیم است که فقط یک قسمت از نبرد را پشتیبانی نماید. درخواستهای آتش مستقیماً توسط یگانی است که پشتیبانی می‌شود.

۳. بنه رزمی گردان عبارت از آن دسته از پرسنل ، تجهیزات و خودرو هایی که پشتیبانی خدمات رزمی فوری را برای گردان فراهم می‌نمایند و شامل عناصر بهداری ، عناصر عمده دسته نگهداری ، خودروهای مهمات و مواد سوختی و قسمتی از رسته آماد گردان ، تانکر آب با خودروهای آن می‌باشد.

نیروهای پیشرو معمولاً با امکانات لازم جلوتر از یگان اصلی به منطقه مأموریت وارد می‌شوند. شناسایی دقیقی از محدوده منطقه به عمل می‌آورند، راههای ورودی و خروجی محل را دقیق مشخص می‌کنند و در حد امکان تسهیلات اولیه مانند منابع آب و امکانات بهداشتی، ایجاد زمینه برای استقرار آشپز خانه‌ها و تهیه تعدادی از سنگرهای مورد نیاز فوری از جمله اموری است که نیروهای پیشرو انجام می‌دهند.

عناصر پیشرو یگانها در زمان تعیین شده به منطقه جدید اعزام گردید و از همان موقع ارتباط تیپ با عناصر اعزامی برقرار شد. وسیله ارتباطی تیپ دو دستگاه رادیو رله بود که با فرستادن یک دستگاه به منطقه آبادان در زمانهای تعیین شده ارتباط برقرار می‌گردید. سیستم ارتباطی عنوان شده قادر به برقراری ارتباط به صورت دائم نبود؛ زیرا ارتباط مستمر مورد نیاز نبود و از طرفی دستگاهها در اثر کارکرد مداوم فرسوده می‌شدند. به همین جهت هر نیم ساعت یا هر یک ساعت یکبار ارتباط برقرار می‌شد و پس از خاتمه کار برای برقراری ارتباط مجدد نسبت به نیاز فوری و یا حالت عادی تصمیم گیری می‌شد.

عصر روز شانزدهم دستور العمل تعویض و جابه‌جایی تیپ ۴۰ سراب، با تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه از طریق ستاد لشکر ابلاغ شد (پیوست ب)

در این دستور العمل تیپ ۲ مأموریت داشت از تاریخ ۱۷ فروردین ۶۱ به مدت ۳ روز، یگانهای تیپ ۴۰ سراب را در منطقه آبادان تعویض نماید.

با توجه به شناساییهای صورت گرفته و اعزام نیروهای پیشرو، یگانهای تابعه و مأمور، آمادگی اجرای مأموریت را در روز ۱۷ فروردین ۶۱ داشتند. شبانه دستور العمل ابلاغ گردید و دستور حرکت سریالهای هر یگان مشخص شد.

تعویض تیپ ۴۰ پیاده سراب

براساس هماهنگیهای صورت گرفته با تیپ ۴۰ پیاده سراب، تعویض در سه روز با اعزام سه سریال در هر مرحله ۱/۳ نیروها انجام می‌گردید. حرکت نیروها از منطقه

تجمع به صورت راهپیمایی تاکتیکی در روز انجام می‌شد. نیروها در منطقه جدید در محل پیش بینی شده گسترش داشتند و پس از شروع تاریکی نیروی معادل خود را از خط پدافندی تعویض می‌نمودند.

تعویض و جابه‌جایی سه روز به طول انجامید و شب ۱۹ فروردین ۶۱ فرماندهی در خط پدافندی شرق کارون به عهده من بود، بدین ترتیب پس از گذشت ۱۰ روز از خاتمه عملیات فتح المبین، تیپ ۲ در محل مأموریت جدید استقرار یافت.

برابر دستور العمل ابلاغ شده، تیپ ۴۰ سراب سنگرهای استراحت و دیده بانی را در خط پدافندی سالم و دست نخورده به تیپ ۲ تحویل داد و از بقیه تسهیلات و امکانات ایجاد شده توسط آن تیپ در منطقه پدافندی چیزی برده نشد. سیمهای ارتباط دهنده در مسافت ۴۰ کیلو متر خط پدافندی جمع آوری نشد و معادل آن را از تیپ ۲ تحویل گرفتند و این کمک و همکاری در استقرار تیپ ۲ در خط پدافندی اثر بسیار مثبتی داشت؛ به طوری که استقرار نیروهای جدید در خط پدافندی پس از تعویض خاتمه یافت و مشکل مصالح سنگر و برقراری ارتباط وجود نداشت.

رودخانه کارون مانع خوبی برای طرفین درگیر بود. در بعضی جاها عرض رودخانه به ۳۰۰ متر می‌رسد و عمق رودخانه طوری است که حتماً برای عبور از آن قایق لازم است. البته افرادی که شنا خوب بلد هستند می‌توانند از رودخانه عبور کنند.

ارتش عراق با توجه به همین مانع بزرگ و با نگرش به اینکه ارتش جمهوری اسلامی ایران برای عبور نیروهای باید بر روی رودخانه کارون پل بزند و احتمالاً در بررسیهای خود به این نتیجه رسیده بود که زدن پل برای ما امکان ندارد و از طرفی با زدن پل و عبور از رودخانه نهایت سر پل گرفته می‌شود و پشتیبانی نیروهای سر پل مشکل است؛ با این تصور در تاکتیک خود انهدام نیروهای سر پل را مد نظر قرار داده بود. بر همین مبنا فقط تا مسافت ۱۰ الی ۱۲ کیلومتر در شمال شهر آبادان و خرمشهر نیروهای عراقی به رودخانه نزدیک شده بودند و در ساحل رودخانه خط پدافندی داشتند؛ اما مابقی کنار رودخانه خالی از نیرو بود و نیروهای عراقی در عمق

۸ تا ۱۰ کیلومتری غرب رودخانه کارون مواضع داشتند ، مواضع اشغالی نیروهای عراقی به هم پیوسته نبود و به صورت جدا از هم و حالت پایگاهی داشت. (نقشه شماره ۴)

استقرار نیروها در شرق رودخانه کارون ، با توجه به اینکه مسافت زیادی از ساحل غربی آن خالی از نیروهای عراقی بود دو حسن مهم داشت :

۱. امکان اعزام گشتیهای شناسایی در قسمت شمالی میسر بود.
۲. نیروهای گسترش یافته در خط پدافندی با ایجاد سنگرهای دیده بانی با ارتفاع زیاد قادر بودند تا مسافت زیادی در عمق دشمن دیده بانی نمایند.

علاوه بر اینکه وجود یک دکل مخابراتی به ارتفاع ۶۰ متر سبب می‌گردید که دیده بانان با دوربینهای قوی ضمن شناسایی وسیع منطقه، آتشهای توپخانه را به نقاط حساس و محل فعالیت‌های دشمن هدایت کنند. البته موضوع استفاده از دکل مخابراتی ، خالی از خطر نبود . چون سه روز پس از استقرار نیروها در خط پدافندی و استفاده از دکل مذکور ، بالگردهای عراقی با پرتاب راکت تلاش زیادی برای انهدام و یا غیر قابل استفاده نمودن آن کردند؛ اما موفق نشدند و استفاده از آن ادامه یافت. رفتن بالای دکل، توسط نردبانی که به یک طرف دکل جوش داده بودند انجام می‌شد که در موقع بالا رفتن تا ارتفاع ۲۰ متری لرزش و حرکت جانبی آن زیاد محسوس نبود، اما از آن بعد به تدریج احساس می‌شد که بدنه دکل در حال نوسان است و شدت آن در ارتفاع ۵۰ متری و ۶۰ متری بسیار زیاد بود و در بالای آن سکویی به وسیله تخته‌های چوبی و صفحه ورق‌های آهنی ساخته شده بود . زمانی که شخصی روی آن سکو قرار می‌گرفت به نظر می‌رسید که دکل همانند شاخه‌های درخت با نیروی وزش باد به سمت چپ و راست خم می‌شود. تیمهای دیده بانی در اثر آمد و رفت زیاد به موضوع عادت کرده بودند و مشکلی نداشتند. مشکل آنها زمانی شروع می‌شد که نیروهای عراقی به وسیله آتش توپخانه و یا راکت و تیر بار بالگرد ، دکل را مورد اصابت قرار می‌دادند. در این حالت آنها قادر به هیچ گونه عکس العمل نبودند.

من سعی می‌کردم هر روز یا یک روز در میان سری به دیده بانان بزنم ، ضمن احوالپرسی ، مشاهداتی از وضع دشمن داشته باشم .از بالای دکل در صورتی که هوا غبارآلود نبود شهر بصره دیده می‌شد. نیروهای عراقی از شرق بصره تا شمال آبادان استقرار داشتند و تردد آنها درجاده‌های موجود در منطقه دیده می‌شد. البته از نظر استعداد و نوع سلاحها به جز تانک به صورت محدود مابقی قابل محاسبه نبودند. هوای منطقه در اکثر اوقات غبار آلود بود و دید ضعیف بود و این موضوع روی دیده بانی دوطرف درگیر اثر داشت.

اعزام گشتیهای شناسایی

پس از گسترش و استقرار نیروها در خط پدافندی و آشنایی آنان به منطقه اطراف و جلو در حد دیده بانی با دوربین ، مأموریت اعزام گشتی شناسایی به گردانها ابلاغ شد .تا آن موقع گردانهای در خط هرکدام دوفروند قایق برای اجرای مأموریت در اختیار داشتند. البته بعضی مواقع سربازان اهل فن از قایقها برای ماهی‌گیری از رودخانه نیز استفاده می‌کردند. گر چه این امر اکیداً ممنوع بود، اما در بعضی مواقع خبرها حکایت از ماهی‌گیری تعدادی از سربازان داشت.

قایقهای تهیه شده چوبی به‌صورت بیضی شکل و دراز بود که با پارو هدایت می‌شد. ظرفیت این قایقها حداکثر سه نفر بودند و برای بردن تیم شناسایی به طرف غرب رودخانه ، رفت و برگشت به تعداد مورد نیاز تکرار می‌شد . این قایقها از طریق اهالی شادگان تأمین شده بود و در اجاره گردانها بود.

طرف ساحل دور رودخانه کارون(غرب رودخانه) پوشیده از نی و درختان گز بود و پوشش نیروهای گشتی را در ساحل تأمین می‌کرد . البته اعزام گشتیها فقط در شب امکانپذیر بود.

اعزام گشتی برای گردانهای ۱۶۹ و ۱۴۴ به علت عدم حضور دشمن در ساحل رودخانه کارون مشکلی ایجاد نمی‌کرد؛ اما برای گردان ۱۴۱ که نیروهای دشمن در

غرب رودخانه حضور داشتند مقدر نبود. فقط گروهان سمت راست گردان می‌توانست تا مسافت ۳ تا ۴ کیلومتری را شناسایی کند. مأموریت شناسایی به دسته‌های شناسایی گردانها محول شد. این نیروها در منطقه عملیات فتح المبین نیز رشادتهای زیادی به خرج داده بودند و مورد توجه و احترام همه نیروهای گردانها بودند. در ابتدای امر، از هر دسته یک تیم سه نفری به صورت داوطلب تعیین گردید و در مسافت های کوتاه اعزام شدند.

زمین در منطقه غرب رودخانه کارون صاف و هموار و عاری از هرگونه عوارض طبیعی بود. در آن موقع از سال بعضی جاها فقط به علت جمع شدن آب در طول زمستان باتلاقی بود. شناسایی انجام شده برای دانستن نقاط باتلاقی بسیار مؤثر بود. چون در حرکت خودروها مشکل ایجاد می‌شد. اعزامی گشتی در چند روز اول در مسافتی که دشمن مستقر بود وهدف شناسایی آن باشد صورت نگرفت، بلکه منظور شناسایی زمین و راههای وصولی دشمن بود.

مأموریت شناسایی ادامه داشت. مسیر اجرای مأموریت هر شب تغییر می‌کرد و از محورهای مختلف انجام می‌شد. در مسافت طولانی تر اقدام می‌گردید. در شب چهارم گشتیهای اعزامی از گردان ۱۶۹ که در شمال منطقه اقدام به اجرای مأموریت نموده بود. در منطقه مشارع حدود ۸ کیلومتری ساحل رودخانه کارون حضور نیروهای عراقی را گزارش کردند. تیم اعزامی از گردان ۱۴۴ در محور مربوط، نیروهای دشمن برخورد نکرده بودند و تا مسافت ۹ کیلومتر از ساحل رودخانه به سمت غرب شناسایی انجام شده بود. گرچه از طریق دیده بانی نیز مشخص بود که دشمن خط پدافندی پیوسته ندارد؛ اما گزارشهای دریافتی نیز این موضوع را تأیید می‌کرد. تشخیص استعداد و نوع تجهیزات، مأموریت بعدی تیم شناسایی گردان ۱۶۹ بود که با هدایت مسئولان ارکان دوم گردان مربوطه و راهنمایی رکن دوم تیپ انجام شد.

گشتیهای اعزامی در شب پنجم مأموریت محوله را انجام دادند و با دور زدن نیروهای عراقی از سمت جنوب اطلاعات مورد نیاز را جمع آوری نمودند. در گزارش

گشتی مذکور نوع یگان زرهی و استعداد آن، یک گردان برآورد گردیده بود. در بقیه محورها هنوز حضور نیروهای عراقی گزارش نشده بود.

اعزام گشتیها تا تعویض گردانهای تیپ از خط پدافندی، برای اجرای عملیات ادامه داشت. آخرین اطلاعات رسیده حاکی از آن بود که نیروهای عراقی در شرق جاده خرمشهر - اهواز خاکریز احداث نموده اند و در حال ساختن سنگر در روی خاکریز مربوطه هستند. این اقدام نشانگر این بود که در آینده نزدیک دشمن در شرق جاده اهواز - خرمشهر خط پدافندی پیوسته ای را اشغال خواهد نمود. استوار دوم اکبری جمعی گردان ۱۴۴ که جزو تیم اعزامی بود و در عملیات بیت المقدس به خیل شهدا پیوست - روانش شاد و یادش گرامی باد- پس از رسیدن به جاده خرمشهر - اهواز، زمین را سجده کرده بود و دست به دعا برداشته بود که خداوندا به ما کمک و مساعدت فرما که هر چه زودتر شر متجاوزین را از خاک مقدس اسلامی دفع کنیم.

این گزارش توسط فرمانده تیم اعزامی استوار یکم صفایی به اطلاع من رسید. مجموعه اطلاعاتی که تیپ ۲، در مدت ۷ روز با اعزام گشتیهای شناسایی، از منطقه عملیاتی بیت المقدس به دست آورد حاکی از آن بود که در منطقه مشارع یک یگان زرهی به استعداد یک گردان استقرار دارد. در ۱۰ تا ۱۲ کیلومتری شمال آبادان نیروهای دشمن به صورت پیوسته خط پدافندی دارند. مابقی منطقه در شمال آبادان به جز منطقه مشارع خالی از نیروهای عراقی است. در جاده خرمشهر - اهواز دشمن با احداث خاکریز قصد دارد در شرق جاده خط پدافندی پیوسته ایجاد نماید. اطلاعات به دست آمده برای اجرای عملیات آینده بسیار مؤثر و بالارزش بود. زیرا برای گرفتن سرپل در ساحل غربی رودخانه کارون، نیروهای عمل کننده با اطلاعات به دست آمده می توانستند طرحهای مطمئن و قابل اعتمادی را به اجرا در آورند و توسعه سرپل در مرحله دوم عملیات مورد توجه قرار می گرفت.

تعویض تیپ ۲ از خط پدافندی

تیپ ۲ همانند سایر یگانهای لشکر بایستی در عملیات آفندی آتی شرکت می نمود و تعویض آن از خط ضروری بود. در همین راستا پیامی از لشکر واصل گردید مبنی بر اینکه:

از تاریخ ۲۷ فروردین ۶۱ در مدت ۲ روز تیپ ۲ مأموریت پدافندی محوله را در شرق رودخانه کارون به گروه رزمی حرّ واگذار نماید و در منطقه دارخوین، منطقه تجمعی را اشغال نموده و سپس برای اجرای عملیات آماده شود. (پیوست ج) گروه رزمی در ورود به منطقه ۲۴ ساعت تأخیر داشت؛ به همین جهت تعویض نیروهای در خط با ۲۴ ساعت تأخیر آغاز شد و در تاریخ ۶۱/۱/۳۰ خاتمه یافت.

منطقه تجمع تیپ به صورت گردانی تعیین گردید. گردانها به تدریج از خط رها شدند و در منطقه تعیین شده که تا حدودی نزدیک به خط پدافندی بود جمع شدند. همزمان با تعویض تیپ ۲ از خط پدافندی، سایر یگانهای لشکر نیز به تدریج از منطقه دزفول نقل مکان می دادند و در شرق جاده آبادان - اهواز به صورت جمع مناطقی را اشغال می کردند. یگانهای تیپ ۲ به علت اینکه جلوتر از سایر یگانها در منطقه حضور داشتند مناسب ترین منطقه تجمع را برای گردانها انتخاب نمودند. این منطقه علاوه بر نزدیکی به رودخانه کارون، از نظر استتار نیروها نیز با داشتن پوشش گیاهی و درختی بسیار مناسب بود.

قرارگاه تیپ در ساختمان انرژی اتمی که در اثر گلوله باران و بمباران دشمن، به ویرانه ای تبدیل شده بود استقرار یافت.

۴۸ ساعت بعد عوامل قرارگاه لشکر نیز در ۲۰ کیلومتری جنوب جاده شادگان تقریباً در وسط منطقه مستقر شدند و ستاد لشکر فعال گردید. از روز اول اردیبهشت ماه جلسات متعددی برای اجرای عملیات در ستاد لشکر برقرار گردید. در اوایل، تشکیل جلسه توسط لشکر صورت می گرفت. فرماندهان و رؤسای ارکان در سطح

تیپها و توپخانه لشکری در جلسات شرکت می‌کردند و هر یک نظر خود را در مورد طرحهای مورد نظر بیان می‌کردند.

چند روز بعد جلسات مشترک فرماندهان ارتش و سپاه در سطح تیپ و لشکر فعال شدند؛ راهکارهای زیادی که در طرح عملیات احتمال داشت مورد بحث و بررسی قرار می‌گرفت. البته این راهکارها هر کدام نقاط قوت و یا ضعفی داشت یا به قول نظامیان محاسن و معایبی داشت که آن را با یکدیگر مقایسه می‌کردند. منظور نهایی وقتی تأمین می‌شد که راهکار ارائه شده نسبت به بقیه راهکارها دارای محاسن و یا نقطه قوت زیاد بود و معایب یا نقاط ضعف کمتری داشت و ما را به اهداف تعیین شده هدایت می‌کرد.

هدف تأمین بصره تعیین گردیده بود؛ اما دسترسی به آن کار ساده ای نبود. نیروی قابل توجهی لازم داشت و از طرفی دشمن برای نگهداری خرمشهر موانع زیادی ایجاد کرده بود و نیروهای فراوانی به آن اختصاص داده بود. به طوری که شهر خرمشهر تا دهها کیلومتر به وسیله انواع و اقسام مین و تله‌های انفجاری و ایجاد موانع و ساختن استحکامات دفاعی و ایجاد خاکریزهای متعدد محاصره شده بود و برای ممانعت از فرود نیروهای هوای تیرآهن و خودرو و انواع وسایل تیز و دارای استحکام و ارتفاع، در مناطق باز در پشت خطوط پدافندی در روی زمین به صورت عمودی کاشته شده بود و این اقدامات، پیاده شدن نیروهای هوای تیرآهن را غیر ممکن می‌ساخت.

بحث زیادی در تعیین هدف نهایی وجود داشت، بالاخره نتیجه این شد که پس از انهدام دشمن در منطقه و تأمین خرمشهر و مرز بین المللی در محدوده تعیین شده، تک به منظور تأمین تنومه و ساحل شرقی اروندرود ادامه یابد؛ اما پاکسازی خرمشهر به صورت هدف واسطه مد نظر قرار گیرد.

اجرای عملیات مرحله بندی شد و در این مورد همه اعضای جلسه تقریباً اتفاق نظر داشتند و مورد پذیرش واقع شد. بر اساس توافق حاصل شده لشکر طرح عملیاتی نصرت را تهیه و به یگانهای تابعه ابلاغ نمود.

طرح عملیاتی نصرت

با ارسال طرح عملیاتی نصرت از سوی قرارگاه نصر ، سازمان رزم برای اجرای عملیات مشخص گردید . در این طرح ، تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) با تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه تشکیل قرارگاه نصر ۲ را می‌دادند . این سازمان رزم مشابه سازمان رزم عملیات فتح المبین بود. تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) در تاریخ ۶ اردیبهشت ۶۱ وارد منطقه دارخوین شد و اعلام نمود که ۱۲ گردان نیرو در سازمان دارد . تیپ ۲ سه گردان پیاده در سازمان داشت و گردان ۲۷۵ تانک نیز به تیپ مأمور شده و تحت کنترل عملیاتی قرار گرفته بود.

تعداد نفرات ارتش با گردانهای سپاه قابل مقایسه نبود . استعداد گردانهای سپاه ۳۰۰-۲۵۰ نفر بود در صورتی که در گردانهای پیاده ارتش حدود ۱۰۰۰ نفر سازماندهی شده بودند . در هر حال ترکیب نیروها به صورت گردانی تعیین شده بود . یک گردان ارتشی با یک گردان سپاهی ادغام می‌شد و ادغام آنها به صورت گردانی بود یعنی یک گردان ارتش در جلو حرکت می‌کرد و یک گردان سپاهی در پشت سر آن و یا بالعکس و یا در عرض آرایش داشتند : یک گردان در سمت راست و گردان بعدی در سمت چپ.

هر نیرو تحت کنترل و هدایت فرمانده اش در عملیات فعال بود و از طریق چانل ارتباطی با فرماندهان تماس داشت . بقیه گردانهای سپاه به طور مستقل وارد عمل شدند. طرز قرار گرفتن گردانها به ترتیب زیر برای اجرای عملیات تعیین گردید :

گردان ۱۶۹ پیاده به فرماندهی سرهنگ دوم پیاده فتح پورنظری با گردان حمزه سید الشهداء به فرماندهی برادر رضا چراغی.

گردان ۱۴۴ پیاده به فرماندهی سرگرد پیاده مظفر هدایت نسب با گردان حبیب بن مظاهر به فرماندهی برادر محسن وزرای.

گردان ۱۴۱ به فرماندهی سرهنگ دوم پیاده مرتضی خسروتاش با گردان سلمان فارسی به فرماندهی برادر حسین قجه‌ای.

گردان ۲۷۵ (-) به فرماندهی سرگرد زرهی علی ایوبی با گردان ابوذر به فرماندهی برادر سید مصیب میر سجادی .

گردان ۳۱۳ توپخانه مختلط (یک آتشبار ۱۰۵ م م و دو آتشبار ۱۵۵ م م) لشکر ۲۱ حمزه (ع) به فرماندهی سرگرد توپخانه اصغر مناف پور کمک مستقیم گروهان دوم مهندس از گردان مهندس ۴۵۵ لشکر ۲۱ حمزه (ع) به فرماندهی سروان وحید بشیری پشتیبانی مستقیم مقرر گردید :

مابقی گردانهای سپاه که با نیروهای ارتش ادغام نشده بودند به طور مستقل وارد عمل شوند و از پشتیبانی آتش توپخانه کمک مستقیم تیپ ۲ و سایر گردانهای توپخانه لشکری که در عمل کلی^۲ و عمل کلی تقویت^۳ مأموریت دارند استفاده نمایند. بر اساس همین تصمیم گیری ، تعدادی از دیده بانان توپخانه ، به گردانهای عمل کننده مستقل سپاه اعزام گردیدند.

در طرح عملیاتی نصرت ، پس از دادن اطلاعات لازم در مورد استعداد و گسترش و نوع تجهیزات دشمن که در منطقه مسئولیت لشکر حضور داشتند،

۱. علامت (-) به مفهوم آن است که یک گروهان یا قسمتی از گردان در منطقه یا محل دیگری مورد استفاده قرار گرفته است .

۲. توپخانه عمل کلی : الف. توپخانه ای است که اجرای آتش آن توسط فرمانده یگانی هدایت و کنترل میگردد که از لحاظ سازمان متعلق به آن یگان بوده و یا مأمور می باشد . ب. توپخانه عمل کلی پشتیبانی تمام نیرو و یا عملیات را عهده دار است و تحت امر فرمانده نیرو (لشکر) باقی می ماند . بنابراین برای فرمانده نیرو، ذخیره ای فوری و بدون واسطه در دست است که در مواقع لزوم می تواند از آن استفاده نماید.

۳. توپخانه عمل کلی تقویت ، نوعی مأموریت تاکتیکی توپخانه است . بطور کلی مأموریت توپخانه عمل کلی تقویت پشتیبانی نیروها بوده و در عین حال تقویت آتش یگان توپخانه دیگر را فراهم میسازد. (فرهنگ واژه های نظامی تالیف سرتیپ ستاد محمود رستمی)

پشتیبانی های نیروی هوایی^۱ و دریایی^۲ ارتش جمهوری اسلامی ایران را در اجرای طرح قید نموده بودند. مأموریت قرارگاه نصر در طرح موصوف به شرح زیر عنوان گردیده بود: «فرماندهی عملیات نصر در ساعت (س) روز (ر) با عبور از رودخانه کارون، ضمن انهدام نیروهای دشمن خط سر پل^۳ را در غرب رودخانه تأمین می نماید و سپس بنا به دستور تک را جهت تأمین تنومه و ساحل شرقی اروند رود ادامه و در منطقه مربوطه پدافند نماید.»

فرماندهی قرارگاه نصر اجرای عملیات را در سه مرحله پیش بینی کرده بود و مأموریت قرارگاه نصر ۲ را در اجرای مراحل به شرح زیر تعیین کرده بود:

مرحله یکم. نصر ۲ از رودخانه کارون عبور نموده و سر پلی را در شرق رودخانه تصرف می نماید.

مرحله دوم. نصر ۲ تک خود را از سرپل تصرفی شروع و با ادامه آن خط مرزی را در منطقه تعیین شده تأمین می نماید.

۱. پشتیبانی های هوایی: الف: پشتیبانی نزدیک هوایی. تک علیه هدفهایی از دشمن که در نزدیکی نیروهای خودی واقع شده اند (بنا به درخواست فرماندهان نیروهای سطحی فوری). پشتیبانی نزدیک هوایی به منظور خنثی کردن یا انهدام نیروهای دشمن که تهدید مستقیم و فوری برای نیروهای خودی هستند بکار می رود. ب: پشتیبانی هوایی تاکتیکی. مرحله یا مراحل از عملیات هوایی که به رزم زمینی کمک می کند. پشتیبانی هوایی تاکتیکی مشتمل بر پشتیبانی از نیروهای زمینی از طریق عملیات هوایی علیه هدفهای زمینی و هوایی دشمن و همچنین نیروهای زمینی دشمن در منطقه رزم می باشد. پشتیبانی هوایی تاکتیکی کسب و نگهداری برتری هوایی و فعالیت های ممانعتی و پشتیبانی نزدیک هوایی را نیز در بر می گیرد.

۲. پشتیبانی نیروی دریایی: واگذاری قایق های جمینی برای عبور از رودخانه با خدمه های مربوطه از طریق نیروی دریایی صورت گرفته بود. لشکر تعداد آنها را با نام خدمه های مربوطه تعیین و واگذار کرده بود.

۳. سر پل: منطقه مشخصی از ساحل دشمن، که چنانچه تصرف و نگهداری شود استمرار پیاده شدن عده ها و وسایل را به ساحل تأمین می نماید و فضای مانوری لازم را برای عملیات طرح ریزی شده به ساحل فراهم می سازد.

مرحله سوم . پس از تأمین خط مرز و شهر خرمشهر ، نصر ۲ آماده می‌شود . بنا به دستور به منظور تأمین تنومه و ساحل غربی اروند رود تک را به سمت غرب ادامه دهد . (نقشه شماره ۵)

در طرح ارسالی ، تقدم پشتیبانی هوایی به نصر ۲ داده شده بود و همچنین تقدم وارد عمل شدن احتیاط لشکر (تیپ ۴ زرهی) در منطقه نصر ۲ تعیین گردیده بود. زیرا نصر ۲ در منطقه واگذاری به قرارگاه نصر جهت اجرای عملیات مسئولیت تک اصلی را داشت . معمولاً طبق روش ، هر نیرویی مأموریت تک اصلی را اجرا نماید، برای سرعت دادن در پیشروی یگانهای تک ور و شکستن مقاومتهای دشمن ، تقدم آتشی توپخانه نیز به آن نیرو اختصاص داده می‌شود . در طرح ابلاغ شده به همین روش موضوع در نظر گرفته شده بود.

فرماندهی تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) برادر احمد متوسلیان بودند که در عملیات فتح المبین نیز من افتخار همکاری با ایشان را داشتم . من و ایشان تا حدودی در اجرای عملیات گذشته با یکدیگر آشنا شده بودیم . در آن عملیات کارکرد نصر ۲ بسیار خوب بود . با توجه به اینکه در سطح قرارگاه نصر هدف اصلی که در عمق ۱۴-۱۲ کیلومتری دشمن واقع بود (انهدام توپخانه سپاه ۳ دشمن) به نصر ۲ واگذار شده بود . نصر ۲ توانست هدف واگذاری را در کمترین زمان و با حداقل آسیب پذیری نیروهای عمل کننده تأمین نماید.

موفقیت در عملیات فتح المبین با رعایت دو مورد مهم امکانپذیر گردید و آن دو عبارت بودند از :

۱. کسب اطلاعات دقیق از استقرار و تجهیزات نیروهای دشمن در خط پدافندی و مشخص کردن نقاط ضعف دشمن در نحوه استقرار نیروهای در خط و راههای نفوذی به عمق منطقه.

۲. استفاده از اصل غافلگیری و سرعت در اجرای عملیات.

ما هر دو به موارد فوق آگاه بودیم و این امر به ما اطمینان می‌داد که در مرحله اول کسب اطلاعات از دشمن ضروری و لازم است. پس از تعیین سازمان رزم نیروهای تک ور، از آنجایی که در طرح عملیاتی ابلاغ شده نصرت، منطقه عمل قرارگاه نصر ۲ و محدوده آن مشخص بود، تصمیم مشترک بر آن شد که آخرین اطلاعات را از دشمن در منطقه محوله کسب نماییم. ابتدا جلسه‌ای تشکیل شد و اطلاعات به دست آمده در طول ۷ روز گذشته، توسط گشتیهای شناسایی گردانهای ۱۶۹، ۱۴۴ و ۱۴۱ در خط پدافندی بررسی گردید. استوار یکم رضا فرهادی سرپرست رکن دوم تیپ اخبار واصله را جمع آوری و درحد اطلاعات و اخبار واصله از لشکر وسایر نیروهای درخط تفسیر و تجزیه تحلیل نموده بود و نتایج آنها را در جلسه عنوان نمود. نیروهای اطلاعاتی تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) نیز از منطقه اطلاعاتی داشتند، مراتب را اعلام نمودند. اطلاعات اعلام شده اکثر، قریب به اتفاق یکدیگر را تأیید می‌نمودند. اما این اطلاعات آخرین خبر از دشمن نبود؛ به ویژه آنکه احداث خاکریز در شرق جاده خرمشهر- اهواز، این احتمال را می‌داد که نیروهای عراقی به مرور زمان، خاکریز را به صورت خط پدافندی سازماندهی کنند و در پشت خاکریز استقرار یابند. تصمیم بر آن شد که گشتی شناسایی مشترک در منطقه تحت مسئولیت نصر ۲ اعزام گردد.

اعزام تیمهای شناسایی مشترک

عصر روز هفتم اردیبهشت ماه ۱۳۶۱ سه تیم مشترک (از هر گردان یک تیم) برای شناسایی منطقه عملیات، توسط مسئولان اطلاعات سازماندهی گردید. پس از توجیه مأموریت در سه محور اعزام گردیدند. مأموریت تیمهای اعزامی، کسب آخرین خبر از حضور دشمن در منطقه و بررسی محورهای وصولی نیروها به اهداف تعیین شده بود. به طوری که همین تیمهای اعزامی قادر باشند در شب عملیات نیروها را تا نزدیکی اهداف هدایت نمایند.

تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) علاوه بر سه تیم مشترک ، تیمهای دیگری را نیز برای شناسایی منطقه سایر گردانهایی که با نیروهای ارتش ادغام نشده بودند اعزام نمود.

منطقه نصر ۲ در وسط منطقه واگذاری به قرارگاه نصر بود . به طوری که حدود شمالی نصر ۲ همان منطقه مشارع بود که گردان زرهی دشمن استقرار داشت . در باقیمانده منطقه محوله طبق بررسیهای صورت گرفته تا جاده خرمشهر - اهواز نیروی پیوسته ای از دشمن حضور نداشت . در نتیجه تیمهای اعزامی قادر به کسب خبر از کل منطقه مسئولیت نصر ۲ بودند . نصر ۱ در سمت راست نصر ۲ و نصر ۵ در سمت چپ نصر ۲ برای اجرای عملیات هماهنگ شده و سازماندهی گردیده بودند و برای هر کدام از نصرها خط حدی از طرف قرارگاه نصر تعیین شده بود. (نقشه شماره ۶)

تیمهای مشترک شناسایی علاوه بر شب هفتم، شب هشتم نیز برای کسب خبر از منطقه اعزام شدند. نتیجه گزارشها حاکی از تقویت نیروهای دشمن در منطقه مشارع و اعزام نیروهای تأمین روی خاکریز احداث شده در شرق جاده خرمشهر- اهواز بود. از حضور دشمن در سایر نقاط منطقه گزارشی واصل نگردید . آخرین اخبار واصله از منطقه ، برای اجرای مرحله یکم عملیات بسیار مهم بود . تمام اقدامات و سازماندهی نیروها بر همان اساس صورت گرفت.

ستاد عملیاتی و نیروهای پشتیبانی کننده

برای انجام یک عملیات موفق در صحنه نبرد ، سازمانها و عوامل زیادی هر کدام بنا به مسئولیت واگذاری فعالیت و تلاش می کنند . این نوع فعالیتها زمینه مناسبی برای انجام مأموریت ایجاد می کنند و تا خاتمه عملیات در پشتیبانی و تقویت نیروهای عمل کننده و ایجاد تسهیلات برای آنها نقش بسیار مؤثری دارند. استعداد نیروهای موجود در صحنه نبرد که با مسئولیت یک فرماندهی اداره می شوند، تعیین کننده تنوع و کثرت سازمانهای ذکر شده می باشد . هر اندازه نیروهای عمل کننده بیشتر و

ترکیب آنها از رسته‌های مختلف باشد پشتیبانی و اداره نیروها (سازمان اشاره شده) نیز با سازمان گسترده در نظر گرفته می‌شود.

در رده تیپ، ستاد تیپ مسئولیت تاکتیکی نیروهای عمل کننده را بر عهده دارد و از لحاظ پشتیبانی و اداری نیز کلیه اقداماتی که در روند عملیات مؤثر است توسط ستاد تیپ طراحی، کنترل و نظارت می‌گردد. همچنین حق تقدم برای دریافت و توزیع آماد طبقه^۱ ۴ و هر نوع پشتیبانی که در تأمین نیازمندیهای عملیاتی بایستی صورت گیرد اقدام دارد.

با توجه به نوع مسئولیت در ستاد تیپ ۴ رکن سازماندهی گردیده است.

رکن ۱: امور مربوط به کارکنان (افسران، درجه داران، سربازان و...) را عهده دار است و در طول عملیات، تأمین کسری کارکنان، امور مربوط به مجروحان و شهدا، نهست، فرار، روحیه، رفاه و... را اقدام می‌کند و در هر لحظه و زمان، استعداد یگانهای تابعه تیپ را به اطلاع فرماندهی تیپ می‌رساند.

عامل انسانی کیفیت و کمیت آن یکی از موارد مهم در تصمیم گیری فرماندهی می‌باشد. رییس رکن ۱ مشاور فرماندهی در امور نیروی انسانی است.

رکن ۲: در بررسی منطقه عملیات از نظر شرایط جوی و جغرافیایی اقدام می‌نماید و مسیرهای نفوذی احتمالی دشمن را بررسی و فرمانده را در جریان امر قرار می‌دهد.

رکن دوم تیپ علاوه بر موارد فوق، برای کسب اطلاع از دشمن، هدایت گشتیهای شناسایی گردانها را برعهده می‌گیرد. برای اطمینان از صحت اطلاعات به دست آمده، خود نیز اقدام به شناساییهای مورد نیاز در منطقه عملیات می‌نماید. استفاده از عکسهای هوایی، گزارشهای دریافت شده از طریق دسته‌های شناسایی گردانها بولتن های دریافتی از طریق رده بالاتر، اطلاعات رسیده از یگانهای همجوار در رکن دوم تیپ و تفسیر اخبار واصله اقداماتی است که تا حدودی اطلاعات مورد نیاز برای

۱. آماد طبقه ۴: مواد ساختمانی، مصالح ساختمانی و کلیه وسایل نصب شده در ساختمان و مصالح سد و موانع است.

تصمیم یک فرمانده جهت اجرای مأموریت تأمین می‌گردد. هر قدر اطلاعات دقیق و به‌روز باشد، تدبیر فرمانده و راهکار انتخابی برای اجرای مأموریت بهتر و منطقی‌تر می‌باشد. رییس رکن دوم مشاور فرماندهی در امور اطلاعاتی است که این اطلاعات از جو و زمین دشمن بدست می‌آید.

رکن سوم: مسئولیت ارائه برنامه‌های آموزشی، نظارت و کنترل یگانهای تابعه تیپ را در اجرای آموزش و انجام مأموریت در هر شرایط و زمان دارد.

رکن سوم با استفاده از اطلاعات دریافتی از وضعیت دشمن و با توجه به شناخت دقیق به منطقه مأموریت نیروها و آگاهی از استعداد و توان رزمی نیروهای خودی، برای هر نوع مأموریتی که ابلاغ می‌گردد بر آورد عملیاتی تهیه می‌کند و با تجزیه و تحلیل مشکلات، نارساییها و توان نیروها و نوع هدف، بهترین راهکار اجرایی را به فرمانده پیشنهاد می‌کند. رییس رکن سوم مشاور فرماندهی در امور عملیاتی است.

رکن چهارم: مسئولیت دارد آماد طبقه ۴ را دریافت نماید و با سایر نیازمندیهای آمادی در عملیات، با توجه به حق تقدم تعیین شده از طریق رکن سوم، بین یگانهای تابعه تیپ و یگانهای مأمور توزیع نماید. رییس رکن ۴ مشاور فرماندهی در امور آمادی است.

آماده شدن برای عملیات

در روزهای هفتم و هشتم اردیبهشت ماه، ستاد تیپ و ستادهای گردان های تابعه در طول ۲۴ ساعت به طور مستمر فعال بودند و برای تهیه مقدمات و آماده کردن وسایل مورد نیاز برای عبور از رودخانه تلاش مضاعف داشتند. در مورد وسایل مهندسی از قبیل دریافت قایق و زدن پل، گردان مهندسی مسئول پیگیری امور بود. تأمین اقدام لجستیکی و آماد مورد نیاز از وظایف ارکان چهارم ستادها بود، علاوه بر اینکه ترتیب استفاده و تعیین حق تقدم در استفاده از تسهیلات و امکانات را ارکان سوم ستادها اقدام می‌کردند.

طرح عبوراز رودخانه برای نیروهای شرکت کننده در عملیات ، با توجه به زمان محدود و حضور نیروهای زرهی و توپخانه‌ها با پیوست مهندسی طرح نصرت ارسال گردیده بود و به طور کلی تصمیم بر آن واقع بود که نیروهای پیاده با استفاده از قایقهای تهیه شده از رودخانه عبور کنند (ضمیمه ۱ و ۲ گرفته شده از طرح مهندسی) جیره عملیاتی بین یگانها توزیع شد . مهمات همراهی نیروهای پیاده تحویل گردید و با بررسی و بازدید مسئولان و فرماندهان اطمینان کامل از حاضر به کاری تجهیزات و سلاحها حاصل شد .

دستور کار مخابراتی تهیه شده بین گردانهای تیپ و یگانهای مأمور و پشتیبانی توزیع گردید . نیروهای سپاه دستور کار جداگانه ای برای خود داشتند، اما در قرارگاه نصر ۲ اطلاعات از هر دو چانل وارد می‌شد و امکانات دریافت اطلاعات توسط بی سیمهای هم چانل میسر بود .

روز هشتم یک طراده جی .اس .بی برای حمل خودروهای حامل تفنگهای ۱۰۶ م م و خمپاره‌اندازهای ۸۱ م م و ۱۲۰ م م به تیپ واگذار گردید . از طریق گردان ۴۱۴ پل نیروی زمینی با خدمه مربوط تحویل شد . در همان روز قطعات پل شناور پی .ام .بی در حالی که روی خودروهای مربوطه سوار بودند به منطقه تیپ وارد شد . با بررسیهای صورت گرفته منطقه مسعودیه برای زدن پل مناسب بود . خودروهای حامل پل به منطقه مذکور هدایت شدند.

عصر روز هشتم تعداد ۴۵ فروند قایق لاستیکی جمینی با خدمه مربوطه از طریق نیروی دریایی به تیپ مأمور و در منطقه مسئولیت استقرار یافتند.

این قایقها دارای خدمه ماهری بودند و سرعت بالایی داشتند به طوری که در هر سه دقیقه قادر بودند عرض رودخانه را طی کنند و نیروها را از ساحل نزدیک به ساحل دور ببرند . ظرفیت هر قایق ۷ نفر بود که با تجهیزات همراه، سوار قایق می‌شدند .

برای نصب پل، ساحل سازی مورد نیاز بود. از روز هشتم ساحل سازی در طرف نیروهای خودی شروع شد و تا خاتمه روز پایان یافت؛ اما کار مشابه در طرف ساحل غربی رودخانه کمی مشکل بود، چون نیاز به تجهیزات مهندسی داشت اقداماتی در جهت مهار کردن پل در ساحل دور رودخانه توسط یگان پل صورت گرفت. اقدامات بعدی پس از نصب پل بایستی انجام می‌گردید.

از صبح روز نهم، فرماندهان گروهانها و گردانها ضمن توزیع وسایل مورد نیاز بین نیروهای عمل کننده، برای آمادگی کامل نیروها بازدید مستمر داشتند و نواقص موجود برطرف می‌شد. گزارشهای رسیده از یگانها در ساعت ۱۴ حکایت از آمادگی کامل آنها داشت و موردی که نیاز به اقدام باشد گزارش نشد.

محل برقراری پل زیر دید و تیر دشمن نبود و امکان زدن پل در روز روشن وجود داشت. بنابراین فرمانده گروهان پل از ساعت ۱۴۰۰ به تدریج خودروهای حامل قطعات پل را به کنار ساحل و به محل تعیین شده هدایت نمودند و کار برقراری پل را شروع کردند.

خدمه‌های پل در کار خود از مهارت خوبی برخوردار بودند. بدون اینکه سوانح و اتفاقی رخ دهد، در ساعت ۱۶ زدن پل خاتمه یافت و ارتباط ساحل شرقی رودخانه و ساحل غربی آن برقرار گردید.

محل نصب پل در جنوب منطقه مسئولیت تیپ بود. نیروهای پیاده برای عبور از پل مسافتی را بایستی راهپیمایی می‌کردند و این امر در حالتی صورت می‌گرفت که پس از عبور رودخانه برای شروع عملیات مدتی راهپیمایی به سمت شمال برای رسیدن به مبدأ تعیین شده برای پیشروی داشتند؛ در نهایت تصمیم بر استفاده گردانهای ادغامی (ارتش و سپاه) از قایقهای جمینی در امتداد نقاط مبدأ حرکت گرفته شد و گردانهای سپاه که به طور مستقل در جنوب منطقه مسئولیت نصر ۲ عمل می‌کردند از پل برای عبور از رودخانه استفاده کردند. این نیروها برای رفتن به ساحل دور عجله کردند و ساعت ۱۷ تعدادی از نیروهای محور جنوبی که به آن طرف

رودخانه رسیده بودند ، برگردانده شدند . زمان شروع عبور از رودخانه ساعت ۱۹ تعیین شده بود . در طرح ابلاغ شده چهار نقطه محل عبور برای گردان ادغامی در نظر گرفته بودیم و گردانهای مذکور هر کدام در یک محور پیشروی می‌کردند . در سه نقطه قایقهای جمینی فعال بودند و نقطه چهارم طراده جی. اس. بی، کار تردد را انجام می‌داد. از روی پل نصب شده در مرحله اول نیروهای سپاه که به طور مستقل عمل می‌کردند عبور می‌نمودند و در مراحل بعدی تانکها ، توپخانه‌ها و وسایل سنگین مهندسی تردد داشتند .

نقاط تعیین شده هر کدام از یکدیگر سه کیلومتر فاصله داشتند و نیروهایی که از رودخانه عبور می‌کردند و به طرف ساحل دور می‌رفتند. تقریباً در وسط منطقه عملیات و در حدودی که برای پیشروی تعیین شده بود قرار می‌گرفتند . این امر حرکت نیروها را در شب تاریک با استفاده از قطب نما آسان می‌کرد. در موقع گسترش نیروها لازم بود از نقطه مبنا یک و نیم کیلومتر به راست و یک و نیم کیلومتر به چپ گسترش یابند .

در این صورت فضای خالی بین دو نیروی عمل کننده پر می‌شد و نفرات چپ و راست با یکدیگر تماس حاصل می‌کردند . قبل از غروب آفتاب شام نیروها توزیع گردید و آخرین بازدید از آمادگی نیروها و تجهیزات توسط فرماندهان صورت گرفت . نیروها برای عبور از رودخانه از منطقه تجمع حرکت کردند . مسافت زیادی تا نقاط تعیین شده نبود ، به موقع در محل های تعیین شده حاضر شدند.

در زمان تعیین شده (ساعت ۱۹) قایقها ، فعالیت خود را شروع کردند . ۱۵ فرزند قایق موجود در اسکله‌های کوچکی که برای هر کدام در کنار رودخانه ساخته شده بود به سرعت نیروها را سوار و به آن سوی رودخانه بردند . طولی نکشید که خاتمه کار اعلام شد . هوا در حال تاریک شدن بود. نیروهای نصر ۲ در آن سوی رودخانه به ترتیب سازمان یافته در اختیار فرماندهان و سلسله مراتب قرار گرفتند تا حرکت به سمت نقطه مبدأ را شروع کنند . نقاط مورد نظر در ساحل دور رودخانه با گذاشتن

علائم و راهنما مشخص شده بود و زمان کافی برای رسیدن به آنها وجود داشت . یک ساعت طول کشید تا نیروها رسیدن به مبدأ حرکت را اعلام نمایند .

تیمهای راهنما در جلو محورهای تعیین شده قرار گرفتند . این تیمها علاوه بر داشتن قطب نما ، علائمی را در مسافتهای مختلف و با گرای ثابت روی محورهای حرکت در شب نهم نصب کرده بودند . این علائم در کنترل و تصحیح حرکت نیروها مؤثر بود ؛ البته در زمین صاف و دشت هموار خوزستان ، حرکت کردن با قطب نما زیاد سخت نیست؛ چون دارنده قطب نما یک نفر را به عنوان راهنما در جلو خود قرار می دهد و حرکت او را با گرای تعیین شده اصلاح می کند و یک نفر به عنوان قدم شمار مسافت طی شده را حساب می کند .

طراده جی. اس. بی واگذار شده فقط یک دستگاه بود و لازم بود در یکی از محورها مورد استفاده قرار گیرد . سلاحهای پشتیبانی سایر گردانها (تفنگهای ۱۰۶ م م و خمپاره اندازهای ۸۱ م م و ۱۲۰ م م و موشک اندازهای ۱۰۷ م م) پس از عبور نیروهای سپاه از پل نصب شده بلافاصله از روی پل عبور کردند . تردد این وسایل نیز تا ساعت ۲۱ خاتمه یافت .

در مجموع نیروهای تک ور موج یکم در چهار محور تا ساعت ۲۱ در ساحل دور رودخانه تجمع کردند و آماده حرکت به سمت تعیین شده گردیدند .

بخش دوم

اجرای ماموریت

پیشروی به سمت اهداف تعیین شده

در ساعت ۲۱ پیشروی نیروها از چهار محور تعیین شده شروع شد. تیمهای راهنما در جلو نیروهای عمل کننده به حرکت در آمدند.

در منطقه نصر ۲ چهار هدف عمده برای نیروهای تک و ور پیش بینی شده بود. نزدیکترین آنها انهدام گردان زرهی دشمن مستقر در منطقه مشارع بود. بعد از آن تأمین خاکریز موازی جاده اهواز- خرمشهر که در شرق جاده احداث گردیده بود. هدف سوم انهدام گردان توپخانه ۱۳۰ م م دشمن در ۲ کیلومتری غرب جاده خرمشهر- اهواز تعیین گردیده بود. هدف چهارم انهدام گردان زرهی دشمن که در جنوب منطقه نصر ۲ و در غرب جاده خرمشهر- اهواز استقرار داشت.

گردان ۱۶۹ و گردان حمزه سید الشهداء (علیه السلام) مسئول انهدام گردان زرهی در مشارع بود. گردان ۱۴۴ و گردان حبیب بن مظاهر مأموریت انهدام گردان توپخانه ۱۳۰ م م در غرب جاده را عهده دار بودند.

گردان ۱۴۱ و گردان سلمان فارسی تأمین خاکریز احداث شده در شرق جاده را بر عهده گرفتند.

گردانهای عمل کننده سپاه در محور جنوبی که به صورت مستقل عمل می کردند مأموریت انهدام گردان تانک دشمن در جنوب منطقه و در غرب جاده را داشتند. (نقشه شماره ۷)

فاصله اهداف تعیین شده از ساحل رودخانه متفاوت بود. منطقه مشارع در ۱۰ کیلومتری ساحل قرار داشت. فاصله تا جاده اهواز - خرمشهر ۱۶ کیلومتر بود.

گردان توپخانه ۱۳۰ م م در غرب جاده و در ۱۸ کیلومتری قرار داشت . گردان تانک مستقر در غرب و جنوب منطقه نیز ، در فاصله ۱۸ کیلومتری بود. بررسیهای زیاد در مورد پیشروی نیروها ، در قرارگاه نصر صورت گرفته بود . آخرین تصمیم بر این شد که نیروها با هم در یک زمان حرکت خود را از مبدأ شروع نمایند و تا نزدیکی هدف بروند و در آنجا توقف کنند، تا دستور تک از طریق قرارگاه نصر صادرشود. حساسیت موضوع توقف در نزدیکی هدف بود و اهمیت فوق العاده داشت. در صورتی که دشمن هوشیار می شد اصل غافلگیری در عملیات از بین می رفت و تصرف هدف مشکل می شد و تلفات و ضایعات نیروی انسانی و تجهیزات بیشتر می شد . البته فرماندهان نسبت به اهمیت موضوع آگاه بودند و احتیاط را در نزدیک شدن به دشمن رعایت می کردند.

با توجه به شناساییهای صورت گرفته ، نیروهای دشمن در جلو خط پدافندی خود مین گذاری نکرده بودند و موانعی در رسیدن نیروها به هدف وجود نداشت . با این وجود تیمهای مین بردار مهندسی همراه گردانهای عملیاتی بودند و در صورت نیاز وارد عمل می شدند . افسر رابط هوایی برای درخواست پشتیبانی هوایی و رابط هوانیروز جهت استفاده از بالگردهای هجومی و پشتیبانی در قرارگاه نصر ۲ حضور داشتند .

به علت حساسیت حفظ و نگهداری پل برقرار شده در منطقه نصر ۲ دو قبضه توپ ضد هوایی در طرفین پل استقرار یافت.

گردان ۳۱۳ توپخانه مختلط (۱۰۵ م م و ۱۵۵ م م) کمک مستقیم تیپ آمادگی داشت طبق جدول زمانی تعیین شده از سوی قرارگاه نصر از پل عبور کند و این زمان از ساعت ۲ و ۵۰ دقیقه الی ۳ و ۵۰ دقیقه تعیین شده بود .

مبدأ زمانی از ساعت شروع تک محاسبه می شود یعنی دو ساعت و پنجاه دقیقه از ساعت شروع تک گذشته عبور خودروهای گردان توپخانه ۳۱۳ شروع می شود و یکساعت بعد یعنی در ساعت ۳ و ۵۰ دقیقه خاتمه می یابد.(ضمیمه ۲۰۱)

این یگان پس از عبور از رودخانه ، بایستی ده کیلومتر به سمت غرب و جلو برود و در موقعیت مناسب موضع آتش تهیه کند . در این وضعیت این گردان قادر بود با توجه به پیشروی ۱۶ کیلومتر نیروها، آتش پشتیبانی مؤثر اجرا کند .

فرمانده گردان توپخانه کمک مستقیم تیپ، مشاور فرمانده تیپ ، در اجرای آتشهای پشتیبانی و بنا به درخواست می‌باشد . او مسئولیت دارد هماهنگی های لازم را با فرماندهان دسته خمپاره اندازه‌های ۱۲۰ م م و موشک اندازه‌های ۱۰۷ م م گردانهای تابعه تیپ در اجرای آتشهای پشتیبانی نیروها به عمل آورد و لیست آماج و اهداف واگذاری را به آنها بدهد . این نوع تبادل اطلاعات و تعیین حدود سبب می‌گردد که در تمام منطقه مسئولیت واگذاری به تیپ در هر لحظه آتشهای پشتیبانی وجود داشته باشد و از جهتی منطقه ای خالی از اجرای آتشهای پشتیبانی وجود نداشته باشد .

اجرای همین آتشهای پشتیبانی است که فرمانده را قادر می‌سازد در هدایت یگانهای تک ور نقاط ضعف را بیپوشاند و تحرکات دشمن را در هر جای منطقه سرکوب نماید .

گردان ۲۷۵ تانک که به صورت نیروی احتیاط وارد عمل می‌شد ، لازم بود طبق زمان بندی ابلاغ شده از ساعت ۳ و ۵۰ دقیقه تا ۴ و ۵۰ دقیقه از پل عبور نماید . با توجه به سرعت حرکت تانکها ، این گردان قادر بود پس از عبور از رودخانه، در هر یک از محورهای چهارگانه که نیاز باشد وارد عمل گردد . با توجه به شرایط منطقه عملیات که صاف و هموار بود ، موانعی برای حرکت آنها وجود نداشت . در وضعیت موجود یگان زرهی بهترین نیروی ضربت بود که سازماندهی شده بود . نصر ۲ می‌توانست در شرایط بحرانی از وجود این نیروی پر تحرک به خوبی استفاده کند.

گروهان دوم بهداری که از گردان ۵۴۵ بهداری لشکر به تیپ مأمور شده بود براساس دستور العمل ابلاغی موظف بود ، از ایستگاههای امداد گردانهای در خط ، شهدا و مجروحان را به بیمارستان صحرایی لشکر تخلیه نماید.

برای تردد آمبولانسها از پل احدثی حق تقدم تعیین شده بود و به صورت اضطراری در موقع نیاز از پل عبور می‌کردند .

گروهان دوم نگهداری اعزامی از گردان ۵۴۶ تعمیر و نگهداری لشکر در راستای مأموریت واگذاری ، موظف بود هر نوع خودرویی که در منطقه عملیات به عللی از کار می‌افتاد و یا نیاز به تعمیر داشت را در اسرع وقت تعمیر نماید و در صورت قابل تعمیر نبودن از منطقه خارج نماید . تعمیرکاران این گروهان با استفاده از کارگاه تعمیر در پشت سر نیروها با یک فاصله مناسب که در زیر آتشفهای توپخانه دشمن واقع نشوند حرکت می‌کردند. دسته دوم گروهان جلویی گردان مخابرات ، اعزامی از لشکر ، با برقراری ارتباط دائمی از دو چانل FM و AM با استفاده از دستور کار ثابت مخابرات آمادگی داشت در اسرع وقت ، ضمن برقراری تماس با رده بالاتر ، پیامهای عملیاتی را بین نصر ۲ و قرارگاه نصر مبادله نماید .

دسته دوم دژبان اعزامی از گروهان یکم گردان دژبان لشکر ، طبق دستورالعمل ابلاغی ، نقاط ایست و بازرسی را در سراسر منطقه تعیین نموده بود . با گماردن مسئولان در هر نقطه ، تردد نیروها را در منطقه کنترل می‌کرد. خط کنترل عقب نیروها رودخانه کارون تعیین شده بود.

علاوه بر آن، عناصر دژبان وظایفی در حراست و بازجویی از اسرای دشمن داشت. سازماندهی و انتخاب محل جمع شدن اسرا و نحوه حراست آنان توسط جناب سرهنگ پرویز دارالصفایی ، رییس ستاد و معاون اداری تیپ صورت گرفته بود و در مورد بازجویی از اسرا رکن دوم تیپ مسئولیت داشت که این امر با کمک رکن دوم لشکر انجام می‌شد . رسد دوم آماد از گردان ۵۶۸ آماد و ترابری لشکر به تیپ مأمور شده بود . این رسد در تأمین مواد اولیه برای طبخ غذا مسئولیت داشت. با برقراری نقاط آماد در منطقه تیپ ، مواد غذایی مورد نیاز ، طبق برنامه مصوبه از سوی ارتش جمهوری اسلامی ایران تهیه شده بود . جیره عملیاتی به مدت ۷ روز و جیره عادی

برای ۱۵ روز موجود بود . با نگرش به سازمانی که اشاره شد ، همه عناصر و عوامل و نیروهای رزمنده و پشتیبانی کننده آماده اجرای عملیات بودند.

وضعیت نیروهای تک ور بعد از شروع پیشروی

خودروهای حامل سلاحهای اجتماعی مانند تفنگهای ۱۰۶ م م و خمپاره اندازها و موشک اندازهای ۱۰۷ م م پس از عبور از رودخانه در نقاط مبدأ به گردانهای مربوطه ملحق شدند . پس از حرکت نیروها در پشت سر آنها حرکت می کردند .

در ابتدای حرکت ، دستور بر این نحو بود که نیروها به ستون ۱ و یا ۲ نزدیک به هم ، تا نزدیکی هدف ادامه مسیر بدهند و آرایشهای بعدی ، مانند نقطه رهایی گروهانها از یکدیگر و نقطه رهایی دسته‌ها با توجه به دوری یا نزدیکی اهداف تعیین شده کاملاً در روی نقشه و در روی زمین با اطلاعات تیمهای شناسایی اعزامی مشخص شده بود .

در حالی که پیشروی نیروهای نصر ۲ به سمت اهداف تعیین شده ادامه داشت ، پل برای عبور نیروهای نصر ۵ و ۳ در سمت چپ نصر ۲ هنوز برقرار نشده بود ؛ زیرا محل برقراری پل در زیر دید دشمن بود و در روشنایی روز امکان نصب آن وجود نداشت.

چون ساعت (س) یعنی ساعت شروع تک برای کلیه نیروهای تابعه در یک زمان بود مشخص بود که نیروهای نصر ۲ بایستی در نزدیکیهای اهداف خود ، مدتی منتظر باشند . در این صورت کوچک‌ترین بی توجهی و عدم رعایت احتیاط سبب می‌گردید که دشمن هوشیار باشد و غافلگیر نشود.

تأکید موضوع از سوی تمام رده‌های فرماندهی ، ظرافت و دقت عمل راهنمایان و توجه کلیه نیروهای عمل کننده می‌توانست اطمینان ما را بیشتر کند . توصیه‌های لازم نیز صورت گرفته بود .

در دستورالعمل ابلاغی قید گردیده بود که سکوت رادیویی برقرار شود؛ یعنی هیچ کس از بی سیم برای اطلاع رسانی استفاده نکند و این امر تا کشف تک از سوی دشمن ادامه یابد. اجرای امر از نظر حفاظت و امنیت اطلاعات بسیار خوب است؛ اما از طرفی محدودیتهایی از نظر ابلاغ دستور مجدد به وجود می‌آورد. در صورتی که تا موقع کشف تک لازم می‌گردید دستوری ابلاغ شود بسیار سخت بود. چون پیام بایستی توسط امربر ارسال می‌شد. پیدا کردن فرماندهان در شب تاریک در منطقه عملیات برای امربران بسیار مشکل بود. از جهتی انجام و شروع عملیات بنا به دستور بود، لذا فرماندهان پس از خاتمه هر مرحله، مرحله بعدی را با دریافت دستور اجرا می‌کردند. اطمینان حاصل شده بود که مشکلی پیش نخواهد آمد.

نیروها پیشروی به سمت اهداف را ادامه دادند. تا رسیدن به اولین هدف ۹-۱۰ کیلومتر راهپیمایی نیاز بود. و این مسافت ۲ و نیم تا ۳ ساعت طول می‌کشید. بر اساس توصیه‌های صورت گرفته آهنگ حرکت نیز کندتر شده بود.

در محورهای جنوبی فاصله بیشتری تا جاده خرمشهر- اهواز طی می‌شد و تا رسیدن به جاده از نیروهای دشمن در منطقه حضور نداشتند در این مورد نگرانی وجود نداشت. اوضاع نشان می‌داد که نصر ۵ و ۳ در سمت چپ نصر ۲، به علت نزدیکی به مواضع دشمن و آماده نبودن نیروهای ادغامی، تا ساعت ۲۲ و ۳۰ دقیقه هنوز به طور کامل از پل عبور نکرده‌اند. نیروهای نصر ۱ در سمت راست نصر ۲، وضع بهتری داشتند و به موقع پیشروی خود را به سمت اهداف تعیین شده شروع کردند، زیرا نصر ۱ نیز از موقعیت پل تا رسیدن به دشمن مسافت زیاد را بایستی طی می‌کرد. فضای خالی موجود بین نیروهای نصر ۲ و نصر ۵، در صورتی که پر نمی‌شد آسیب پذیری هر دو نیرو را زیاد می‌کرد.

نیروها طبق هماهنگیهای قبلی پیشروی به سمت دشمن را ادامه دادند. در ساعت ۲۳ و ۵۰ دقیقه در محور شمالی رمز رسیدن به نزدیکی هدف اعلام گردید. پاسخ داده شد منتظر دستور بعدی باشید. صبر را پیشه کنید.

این موضوع در حالی اعلام گردید که نیروهای سازمان یافته در محورهای مرکزی و جنوبی حرکت خود را به سمت جلو ادامه می‌دادند. ساعت یک و ۳۰ دقیقه روز ۱۰ اردیبهشت ۶۱ کلمه رمز رسیدن به نزدیکی جاده خرمشهر- اهواز در محور مرکزی نیز اعلام شد. ابتدا توسط گردان ۱۴۴ و بعد از ۱۰ دقیقه گردان ۱۴۱ موضوع را اعلام نمودند. نیروهای سپاه در چانل دیگری با قرار گاه نصر ۲ در تماس بودند. به نیروهای محور مرکزی نیز ابلاغ شد صبر کنید و منتظر دستور بعدی باشید.

مراتب وضعیت نیروها به قرارگاه اعلام گردید. چند دقیقه بعد از اعلام آمادگی نیروها، قرارگاه نصر، با ابلاغ کلمه رمز (بسم الله الرحمن الرحيم، بسم الله القاصم الجبارین، یا علی ابن ابیطالب) دستور شروع تک را صادر کرد.

نیروهای نصر ۲، مسافتی را بایستی طی می‌کردند تا به سنگرهای جلویی دشمن می‌رسیدند. پیمودن این مسافت و گسترش نیروها در تاریکی شب بیشتر از یک ساعت طول کشید.

در ساعت ۲ و ۵۵ دقیقه هدف مشارع (گردان تانک به استعداد ۳۵ دستگاه) در محاصره نیروها قرار گرفت و تعدادی از نیروهای تأمینی دشمن به اسارت درآمدند. موضوع اسارت دشمن در مرحله اول درگیری نشان می‌داد که آنها احتمال نمی‌دادند نیروهای ایرانی حمله کنند و یا تا آن موقع احساس خطر جدی نداشتند، غافلگیر شدند. به همین دلیل درگیری با دشمن و اسارت تعدادی از آنان به قرارگاه نصر اعلام گردید و این امر در حالی صورت گرفت که نیروهای ادغامی گردانهای ۱۴۴ و ۱۴۱ نیز به خاکریز کنار جاده رسیده بودند و وضعیت خود را اعلام داشتند. از سوی فرماندهی لشکر به تیپ ابلاغ شد که برای تخلیه اسرا وسیله نقلیه اعزام کنید در انهدام گردان تانک تسریع گردد.

از گردان ۱۶۹ نیز وضعیت خواسته شد. جناب سرهنگ فتح پور مظفری اعلام نمودند، گردان تانک دشمن از سه جهت در محاصره است هم اکنون شعله‌های تانک‌هایی که با آرپی جی هفت منهدم گردیده اند منطقه را روشن کرده است؛ دشمن

غافلگیر شده و عکس العمل چندانی ندارد. طولی نخواهد کشید هدف تصرف و تأمین می‌گردد.

وضعیت گردانهای ۱۴۴ و حبیب بن مظاهر سؤال شد، جناب سرگرد هدایت نسب فرماندهی گردان ۱۴۴ اعلام نمودند که در حال پیشروی هستیم؛ اما هنوز با دشمن برخورد نکردیم. گروهان سوم اعلام کرده است تعدادی از سربازان آن گروهان در حال رسیدن به خاکریز هستند؛ اما تصرف و تأمین خاکریز صورت نگرفته است.

پس از خاتمه صحبت با فرماندهی گردان ۱۴۴، سرهنگ دوم مرتضی خسروتاش^۱ فرماندهی گردان ۱۴۱ که با گردان سلمان فارسی در یک محور عمل می‌کردند اعلام نمود. نیروهای گردان به خاکریز شرق جاده اهواز - خرمشهر رسیدند.

به نیروهای در حال پیشروی ابلاغ شد پس از رسیدن به خاکریز احداث شده توسط دشمن در شرق جاده خرمشهر- اهواز و انهدام نیروهای دشمن در پشت خاکریز برای تصرف اهداف تعیین شده پیشروی را ادامه دهند.

طولی نکشید توسط فرماندهان گردانهای عمل کننده در محور مرکزی و جنوبی تصرف خاکریز اعلام گردید و از وجود نیروی دشمن در پشت خاکریز و مقاومت آنها چیزی گزارش نشد. طبق دستور صادره نیروها به پیشروی خودشان ادامه دادند. حدود ساعت ۴ گردانهای ۱۴۴، حبیب بن مظاهر و گردان ۱۳۰ م م توپخانه دشمن در غرب جاده را محاصره نمودند و با آنان درگیر شدند. نیم ساعت بعد از درگیری در محور مرکزی، محور جنوبی نیز محاصره گردان زرهی دشمن را در غرب جاده اهواز- خرمشهر اعلام نمود.

وضعیت نیروها در ساعت ۴ و ۳۰ دقیقه، ۱۰ اردیبهشت ۶۱ به شرح زیر گزارش شد: گردانهای عمل کننده در روی هدف مشارع گزارش نمودند تانکهای دشمن

۱. سرهنگ دوم مرتضی خسروتاش در آخرین روز نبرد بیت المقدس که خرمشهر در حال آزاد شدن بود به علت اصابت گلوله دشمن به فیض شهادت نائل گردید (روانش شاد).

منهدم گردید تعدادی از نیروهای دشمن به اسارت در آمدند برای تخلیه اسرا خودرو و محافظ بفرستید.

عوامل دژبان و خودروهای پیش بینی شده برای تخلیه اسرا توسط رییس ستاد تیپ جناب سرهنگ دارالصفایی به محل اعزام گردید . استوار یکم فرهادی سرپرستی تیم اعزامی را بر عهده داشت.

گردانهای ۱۴۴ و حبیب بن مظاهر اعلام نمودند که گردان ۱۳۰ م م توپخانه دشمن را در غرب جاده خرمشهر- اهواز منهدم کرده اند. تعداد ۸ عراده توپ سالم به غنیمت گرفته شده و تعدادی از نیروهای دشمن به اسارت درآمده است وبقیه نفرات و تجهیزات منهدم گردیده اند . برای تخلیه اسرا در خواست کمک نمودند . جناب سرهنگ دارالصفایی برای تخلیه اسرا اقدامات لازم را انجام داد، لیکن برای تخلیه توپهای ۱۳۰ م م در سطح تیپ خودرو نبود (چون این نوع توپها خیلی سنگین هستند و برای کشیدن آنها خودرو مخصوص لازم است) دستور داده شد مراتب از طریق توپخانه لشکری که مجهز به خودروهای مورد نظر است اقدام گردد.

در ساعت ۴ و ۴۰ دقیقه گردانهای ۱۴۱ و سلمان فارسی گردان زرهی دشمن را که در سه کیلومتری غرب جاده استقرار داشتند محاصره نمودند. درگیری شدیدی بین نیروها به جود آمد؛ زیرا دشمن از تک نیروهای خودی با اطلاع شده بود و با تمام توان از موقعیت خود پدافند می کرد.

به گردان ۱۶۹ و حمزه ابلاغ شد یک گروه از نیروها به استعداد ۱۰ نفر برای حفاظت اسرا در مشارع باشند . در مورد اعزام خودرو و عناصر دژبان اقدام شده است به محض رسیدن آنها به منطقه اسرا تحویل عناصر اعزامی داده شوند ، بقیه گردان پیشروی نمایند و در پشت خاکریز شرق جاده برای پدافند گسترش یابند و تا دستور بعدی در همانجا استقرار یابند .

به گردان ۱۴۴ و حبیب بن مظاهر ابلاغ شد پس از انهدام توپخانه دشمن، منطقه را پاکسازی کنید و در همانجا خط پدافندی تشکیل دهید و پیشروی ننمایید؛ چون

نیروهای چپ و راست منطقه مسئولیت نصر ۲ هنوز به جاده نرسیده بودند در صورتی که گردانهای موصوف ۲ کیلومتر به غرب جاده پیشروی داشتند .

به فرمانده توپخانه کمک مستقیم ابلاغ شد آتشیهای درخواستی را در سرتاسر منطقه به غرب جاده خرمشهر- اهواز هدایت کند . با بررسیهای صورت گرفته توسط فرماندهی گردان ۳۱۳ توپخانه جناب سرگرد مناف پور ، خط آتش هماهنگ شده^۱ ، چهارکیلومتر به غرب جاده پیشنهاد شد و من آن را تأیید کردم .

هوا در حال روشن شدن بود و نسیم صبحگاهی از خلیج فارس با طراوت خاصی به سمت شمال در حال وزیدن بود؛ شعله‌های آتش و دود حاصله از سوختن لاشه تانکهای دشمن منطقه را فرا گرفته بود . صدای انفجار گلوله‌ها و مهمات به جا مانده از دشمن در سرتاسر منطقه به گوش می‌رسید . فریاد تکبیر رزمندگان هر لحظه وحشت توام با زبونی نیروهای دشمن را چند برابر می‌کرد و آنان در مقابل این دلاورمردان ، برای کشته نشدن التماس می‌کردند . و اسارت را برای خود موفقیت بزرگی می‌دانستند و در تسلیم شدن در مقابل اراده پولادین نیروها از یکدیگر سبقت می‌گرفتند. من نگران وضعیت گردانهای ۱۴۱ و سلمان فارسی در محور جنوب بودم ؛ زیرا هوا رو به روشنایی بود و نیروهای احتیاط هنوز از پل عبور ننموده بودند [گردان ۲۷۵ تانک (-) و گردان ابوذر]. برای اینکه نیرویی در جهت تقویت گردانهای درگیر در دست داشته باشیم با برادر متوسلیان تصمیم گرفته شد که گردان ابوذر به وسیله قایقهای تندرو به ساحل رودخانه بروند و از آنجا توسط کامیون تا نزدیک‌ترین موقعیت ، برای کمک و تقویت نیروهای درگیر در محور جنوبی حضور داشته باشند .

۱. خط آتش هماهنگ شده ، خطی است که در حد کوتاه آن ، یگانهای توپخانه صحرائی و یا گشتیها نمی توانند آتش کنند . مگر بنا به درخواست یا با هماهنگی پشتیبانی شونده (فرمانده نیروی مانوری برقرار کننده) باید توجه کرد که درگذار این خط می‌توان بدون اینکه خطری متوجه نیروهای خودی گردد اجرای آتش کرد . فرمانده تیپ یا یگان هم‌تراز آن مسئول انتخاب یا تصویب محل این خط در منطقه خود می‌باشند . و افسران توپخانه پشتیبانی کننده در هر رده (گروهان ، گردان ، تیپ) بایستی محل این خط را به فرمانده پشتیبانی شونده پیشنهاد نمایند .

قرار بر این شد من سریع خودم را به منطقه درگیری برسانم و برادر متوسلیان در اعزام گردان ابوذر دستورات صادره را پی گیری و کنترل نمایند تا بموقع نیروی احتیاط به منطقه برسد . خودروهای فرماندهی گردانها و تیپ عصر روز قبل توسط طراده جی.اس.بی به ساحل دور رودخانه برده شده بود . من به وسیله قایق از رودخانه عبور کردم و با یک دستگاه جیپ و بی سیم چی به سمت منطقه درگیری حرکت کردم . هوا هنوز آنچنان روشن نبود که بدون چراغ حرکت کنیم و از جهتی فاصله با دشمن زیاد بود با چراغ روشن حرکت کردیم . زمین صاف بود و مانعی برای عبور خودرو وجود نداشت نیم ساعت طول کشید تا به جاده رسیدیم . هوا تا حدودی روشن شد اما دود حاصله از شعله انفجار تانکها منطقه را فرا گرفته بود و در بعضی جاها چند قدمی بیشتر دیده نمی شد.

شادروان جناب سرهنگ خسروتاش را در پشت خاکریز با بی سیم چی مربوطه دیدم. وضعیت را جویا شدم . اظهار داشتند درگیری ادامه دارد ، نیروها قبل از اینکه دشمن اطلاع پیدا کند وارد موضع آنها شدند و در تاریکی درگیری ادامه دارد. انفجار تانکها و شعله‌های حاصله منطقه را روشن کرده است . خدمه‌های آر.پی.جی هفت در این درگیری موفقیت را تضمین کرده اند . از طرفی هنوز احتیاط گردان وارد عمل نشده است . به ایشان اطمینان داده شد در صورتی که مقاومت دشمن ادامه یافت نیروی احتیاط تیپ نیز وارد عمل خواهد شد و در عین حال موفقیت سایر نیروهای عمل کننده را به اطلاع ایشان رساندم و این امر سبب خوشحالی ایشان شد. هوا رو به روشن شدن بود، سپیده صبح افق شرق را به تدریج روشن و روشن تر می کرد. گردان ۲۷۵ تانک(-) هنوز از پل عبور نکرده بود . وضعیت نشان می داد که پس از روشنایی کامل هوا و طلوع آفتاب آسیب پذیری نیروها در مقابل نیروهای زرهی دشمن بیشتر خواهد شد، چون در زمین صاف خوزستان هیچ مأمنی جهت استفاده نیروهای پیاده وجود ندارد . خدمه تانک که از آتش بیشتر و برد زیادتر برخوردار است در مقابل تیر مستقیم از حفاظت برجک تانک استفاده می کند و در برابر ترکش توپخانه در داخل

تانک در امان می‌باشد. قادر است نیروی مهاجم را عقب براند و از مسافت دور آنها را زیرآتش بگیرد. امتیاز خوبی برای نیروهای عمل کننده در منطقه وجود داشت و آن استفاده از خاکریزهای احدائی دشمن در شرق جاده خرمشهر- اهواز بود. وضعیت نیروها به قرارگاه نصر اعلام شد و مراتب عدم عبور گردان ۲۷۵ از پل برقرار شده به اطلاع فرماندهی لشکر رسید و درخواست گردید تقدم عبور به گردان موصوف داده شود تا در مقابل نیروهای زرهی دشمن در صورت نیاز از نیروی زرهی استفاده شود. فرماندهی لشکر فرمودند به تیپ ۴ زرهی ابلاغ شود که حق تقدم عبور را در سطح تیپ به گردان ۲۷۵(-) بدهند. درخواست من که انتظار داشتم به عبور گردان ۲۷۵ تانک(-) در سطح لشکر حق تقدم داده شود برآورده نشد؛ البته انتظار من هم زیاد با واقعیت اوضاع جور نبود؛ زیرا زمان بندی عبور نیروها که طبق برنامه پیش بینی شده بود به هم می‌خورد چه بسا یگانهای دیگر نیز مشکلاتی مشابه ما را داشتند. مورد دیگری که در صحنه نبرد در دست فرمانده است گردان توپخانه کمک مستقیم است که با اجرای آتشهای درخواستی و بنا به دستور نیروهای پیاده را پشتیبانی و تقویت می‌کند و حضور و فعالیت آن در پیشروی و در پدافند سرنوشت ساز است. وضعیت گردان توپخانه سؤال شد گردان از پل عبور نموده بود و در حال اشغال مواضع بود.

به فرماندهی گردان ابلاغ شد که در روانه کردن توپها تلاش نمایند، سریع اقدام شود و هر آتشباری آماده شد بلافاصله طبق هماهنگیهای قبلی در محور جنوبی اجرای آتش نماید؛ البته دیده بانان اعزامی به گردان ۱۴۱ ارتباط مستقیم با آتش بارهای مربوطه داشتند به محض روانه شدن قبضهها درخواست آتش می‌نمودند. با توجه به روند وضعیت در منطقه نصر ۲ انهدام گردان تانک دشمن در غرب جاده در حال اتمام بود. اما این احتمال نیز وجود داشت که نیروهای احتیاط و تقویت دشمن وارد عمل شوند. در این صورت آسیب پذیری بیشتر می‌شد. حضور نیروهای زرهی که به صورت احتیاط پیش بینی شده بود بسیار ضروری بود. برای همین منظور حرکت و عبور گردان ۲۷۵ زرهی (-) مجدداً پیگیری شد، اما نتیجه با

اقدام قبلی فرقی نداشت. تا آن موقع ، موقعیتهای خوبی نصیب نصر ۲ گردیده بود . لازم بود حرکت و سازماندهی نیروها طوری هدایت شود که اطمینان داشته باشیم آنچه به دست آوردیم می‌توانیم حفظ و نگهداری نماییم. بهترین راهکار برای این منظور تشکیل خط پدافندی در خاکریز شرق جاده بود که توسط دشمن احداث گردیده بود .

وضعیت نیروها در آن موقع از روز به ترتیب زیر بود .

۱. نیروهای محور شمالی در حال پیشروی به سمت غرب بودند و هنوز به جاده خرمشهر- اهواز نرسیده بودند.

۲. نیروهای محور مرکزی در ۲ کیلومتری غرب جاده پس از انهدام گردان توپخانه دشمن متوقف و در همانجا خط پدافندی تشکیل داده بودند، اما برای پدافند کردن موقعیت خوبی نداشتند چون در زمین صاف استقرار داشتند و شدیداً آسیب پذیر بودند و در صورت پاتک دشمن قادر به مقاومت در شرایط موجود نبودند .

۳. نیروهای محور جنوبی در ۳ کیلومتری غرب جاده خرمشهر- اهواز هنوز درگیر بودند و اهداف تعیین شده تأمین نشده بود.

۴. نصر ۱ در سمت راست نصر ۲ در حال پیشروی بود لیکن برای رسیدن به جاده مسافت زیادی داشت .

۵. نصر ۵ و نصر ۳ در سمت چپ نصر ۲ درگیری شدید با دشمن داشتند و فاصله آنها تا جاده خرمشهر- اهواز بیشتر از نصر ۱ بود.

با توجه به وضعیت های موجود، نصر ۲ چندین کیلومتر در منطقه نبرد از نیروهای عمل کننده در سمت چپ و راست جلوتر بود و همین امر سبب می‌گردید پاتکهای دشمن در ابتدا به جبهه نصر ۲ افزایش پیدا کند و نصر ۲ متأسفانه از طرفین نیز مورد تهدید قرار گیرد. تشکیل خط پدافندی در پشت خاکریز جاده که توسط دشمن احداث گردیده بود محسناتی داشت از آن جمله:

- احداث خاکریز در کنار جاده که ارتفاع آن در بعضی جاها به ۲ متر می‌رسید سبب می‌گردید که نیروها در پناه خاکریز سنگر پدافندی داشته باشند و از دید و تیرمستقیم دشمن تا حدودی در امان باشند، به عبارتی دیگر:

- تردد نیروها در پشت خاکریز به آسانی صورت می‌گرفت و این امر از طرف دشمن دیده نمی‌شد.

- خاکریز و جاده علائم مشخص و قابل رویت داشتند و نیروها به راحتی قادر بودند آن را اشغال نمایند.

- خاکریز جاده در امتداد جاده خط مستقیمی را تشکیل می‌داد و برای پدافند و گسترش نیروها موقعیت خوبی داشت؛ چون همه نیروها تقریباً در یک جهت پدافند می‌کردند.

- برای نیروهای عمل کننده در سمت چپ و راست این خط کاملاً شناخته شده بود و می‌توانستند آتشیهای اجرایی را طوری تنظیم نمایند که به نیروهای خودی آسیب نرسد و از طرفی حدود پیشروی نیروهای سمت چپ و راست را تا رسیدن به نصر ۲ مشخص می‌کرد. البته معایبی نیز داشت از جمله :

سنگرهای احداث شده توسط دشمن در غرب خاکریز بود و قابل استفاده نبود. خاکریز یک خط شناخته شده برای دشمن بود با تنظیم آتش به روی آن تلفات و ضایعات زیادی وارد می‌شد. به هر حال اشغال خاکریز به عنوان خط پدافندی و گسترش نیروها در پشت آن تنها راه موجود بود و لازم بود برای نگهداری و حراست از آنچه به دست آمده، این کار انجام شود.

وضعیت نیروها و موقعیت آنان به لشکر گزارش شد. البته قرارگاه نصر هر لحظه خواستار موقعیت و وضعیت بود اما تا آن موقع پیشنهادی برای تشکیل خط پدافندی داده نشده بود. فرماندهی لشکر با توجه به عقب بودن نیروهای طرفین نصر ۲ (از سمت چپ و راست) در جهت هماهنگ نمودن پیشرویهای قرارگاههای نصر، تشکیل خط پدافندی را تصویب کردند و تأکید داشتند تا روشن شدن کامل هوا قبل

از طلوع آفتاب نیروهای زرهی دشمن در سه کیلومتری غرب جاده بایستی منهدم گردند.

تا ساعت ۵ و ۳۰ دقیقه وضعیت ادامه داشت ؛ اما بعد از آن آثار پیروزی نیروها و شکست دشمن در ارتباط بی سیمی کاملاً مشخص بود و صدای تکبیر رزمندگان و شعله ور شدن تانکهای دشمن و انفجار پی در پی مهمات داخل تانکها ، حاکی از انهدام و نابودی نیروهای صدام با سلاحهای آر پی جی هفت و تفنگهای ۱۰۶ م م بود که در رودرروی دشمن قرار گرفته بودند . به تدریج صدای تیراندازی تقلیل یافت و طولی نکشید که فرمانده گروهان یکم ستوان یکم کامران معینی از طریق بی سیم اعلام نمود کار گردان زرهی دشمن تمام شد . شادروان جناب سرهنگ خسروتاش با شوق زایدالوصفی این پیام را با صدای بلند و در حالی که برای ابراز احساس خود فریاد می کشید به من گفتند ، البته من بیش از سه الی چهار متر با ایشان فاصله نداشتم جناب سرهنگ شاهین راد بچه ها پیروز شدند ، پیروز شدند . واقعاً خبر خوشحال کننده ای بود. کلی ما را از نگرانی نجات داد . به تدریج سایر گروهانها نیز تصرف هدف و انهدام نیروهای دشمن را اعلام نمودند. در عملیات اجرا شده در آن منطقه از دشمن اسیری گرفته نشد و کلیه نیروهای مقاومت کننده دشمن به هلاکت رسیدند و اکثر تانکها مورد اصابت قرار گرفت به طوری که لاشه های سوخته شده تا بعد از جنگ نیز در منطقه باقیمانده بودند و عبور کنندگان از جاده خرمشهر- اهواز آنها را مشاهده می کردند . باقیمانده نیروهای دشمن با روشن شدن هوا هر کدام به طریقی فرار را برقرار ترجیح داده بودند. آفتاب از افق بیرون آمده بود و آن روز آفتاب روشن تر بود و گرمایش در دشت پهناور خوزستان گزنده نبود بلکه شیرین و مطبوع بود . همه چیز بوی پیروزی می داد . خاک گرم و سوزان دشت پهناور منطقه عملیات نصر ۲ که ۱۰ کیلومتر عرض داشت و رزمندگان ۱۶ الی ۱۹ کیلومتر پیش روی کرده بودند، دیگر سوزش نداشت و آغوش خود را چون مادری مهربان برای پذیرایی نیروهای نصر ۲ باز کرده بود . خداوند را سپاس می گوئیم با این همه توفیقی که به

همه ما عطا فرمودند. با تمام شدن کار در محور جنوبی باید در فکر تشکیل خط پدافندی بودیم و این امر بسیار ضروری بود؛ چون پاتکهای دشمن برای بازپس‌گیری مناطق از دست داده شروع می‌شد. گسترش نیروها در خط پدافندی بر اساس حرکت از مبدأ تعیین گردید. معمولاً روش بر این بود که نیروهای ارتش در خط پدافندی گسترش یابند و از نیروهای سپاه در خط پدافندی اول استفاده نشود، بلکه آنها در خط دوم قرار گیرند و در موقع نیاز خط را تقویت کنند و یا به مأموریت جانبی اعزام شوند. بر همین اساس گردان ۱۶۹ در شمال و گردان ۱۴۴ در محور جنوبی بایستی گسترش یافته و خط پدافندی تشکیل می‌دادند. موقعیت گردان ۱۶۹ سؤال شد، جناب سرهنگ پور مظفری اعلام نمودند که نیروها به خاکریز کنار جاده رسیدند و در حال گسترش در امتداد جاده هستند به ایشان ابلاغ شد از نقطه هماهنگی بین نصر ۲ و نصر ۱ که قبلاً روی کالک لشکر مشخص شده بود به سمت جنوب سه کیلومتر از خاکریز را در طول جاده اشغال نمایید و از مصالح سنگری دشمن که در پشت خاکریز برای سنگر سازی استفاده نموده است. نیروها سنگر تهیه کنند. اقداماتی برای تخلیه اسرا از طریق جناب سرهنگ پرویز دارالصفایی رییس ستاد تیپ صورت گرفته بود. اسرای دشمن در محور شمالی به عقب برده شده بودند. بعداً مشخص شد تعداد آنها ۲۷۸ نفر بودند، دو نفر افسر و تعدادی درجه دار نیز بین اسرا حضور داشتند. در ساعت ۵ و ۵۰ دقیقه به نیروهای عمل کننده در محور مرکزی ابلاغ شد که به عقب برگردند و در امتداد خاکریز کنار جاده خط پدافندی تشکیل دهند. عقب آمدن نیروها با توجه به موفقیت‌های به دست آمده کار ساده ای نبود. زیرا در آن شرایط، احساس پیش‌روی در آنها خیلی زیاد است و هیچ کس برای آمدن به عقب فکر نمی‌کند.

وضعیت منطقه آرام بود، چون نیروهای شکست خورده دشمن که تاب مقاومت نداشتند کشته و اسیر و یا از موقعیت قبلی عقب نشینی کرده بودند و نیروهای احتیاط و یا تقویت که معمولاً برای هر رده پدافندی در نظر گرفته می‌شود وارد نبرد

نشده بودند. فقط تبادل آتش توپخانه‌های دو طرف در مناطق طرفین ادامه داشت . اجرای آتش توسط دشمن نشان شده نبود و در کل منطقه اجرا می‌شد. در آن موقع من در پشت خاکریز محور مرکزی بودم و با بی سیم ارتباط برقرار بود. مدتی گذشت و نیروها به عقب نیامدند . فاصله تا نیروها دو کیلومتر بیشتر نبود. سوار خودرو شدم و خودم را به نیروها رساندم. لحظه ای به آنجا رسیدم که خودروهای حامل توپهای ۱۳۰م م (با غنائم بدست آمده از دشمن) در حال خارج شدن از آن منطقه بودند . در آن لحظه هیچ گونه فشاری از سوی دشمن که سبب تلفات و ضایعات باشد وجود نداشت و آتشهای توپخانه دشمن نیز روی منطقه مذکور اصابت نمی کرد . نیروها برای آمدن به عقب تمایل نداشتند با بی سیم به فرماندهان گردان دستور مجدد صادر شد و تأکید گردید که نیم ساعت بعد بایستی نیروها در پشت خاکریز مستقر شوند و مجبور شدم آنجا باشم و دستور صادره را کنترل کنم. بالاخره پس از چند دقیقه نیروها به تدریج به سمت عقب حرکت کردند .

نیروهای عمل کننده در محور مرکزی نیز بایستی سه کیلومتر از خاکریز را اشغال می‌نمودند . نقطه هماهنگی بین نیروها مشخص شد و اقدام بعدی نیروها گسترش در پشت خاکریز و جا به جا کردن سنگرها از طرف غرب خاکریز به طرف شرق خاکریز بود که مقرر گردید فرماندهان کنترل و هدایت نمایند .

نیروهای عمل کننده در محور جنوبی نیز طبق دستور قبلی پس از پاکسازی منطقه ۳ کیلومتر به عقب آمد و محدوده تعیین شده در خط پدافندی را در کنار جاده اشغال نمودند . حدود ساعت ۷ تقریباً تمام نیروها در پشت خاکریز مستقر شدند و تلاش برای ساختن سنگرهای پدافندی شروع شد .

گردان ابوذر از نیروی احتیاط نصر ۲ ، از رودخانه کارون عبور نموده بود اما هنوز به منطقه پدافندی که همان خاکریز سراسری شرق جاده اهواز- خرمشهر بود نرسیده بود . گردان ۲۷۵ تانک (-) هنوز از پل نصب شده بر روی رودخانه کارون عبور ننموده بود .

آتشهای توپخانه دشمن به صورت پراکنده در منطقه اجرا می‌شد و به تدریج بر شدت آن افزوده می‌شد. هواپیماهای دشمن که تا آن موقع بمبارانهای دقیق و نشان شده نداشتند برای ارزیابی و مشخص کردن محدوده نیروهای رزمنده از ارتفاع بسیار پایین پرواز می‌کردند و درسورتهای بعدی تلاش داشتند که تجمع نیروهای پدافندی^۱ و آفندی^۲ را مورد هدف قرار دهند.

تا آن موقع از روز، نصر ۲ (تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه - تیپ ۲۷ محمد رسول الله)، هدفهای تعیین شده را تأمین نموده بودند و سرپل بسیار خوبی که عرض آن خط پدافندی را تشکیل می‌داد به طول ۹ کیلومتر و عمق آن حدود ۱۶ کیلومتر تصرف گردیده بود؛ اما نگهداری سرپل با آن وسعت درمقابل پاتکهای دشمن کار ساده‌ای نبود. در خط اول پدافندی (خاکریز شرق جاده اهواز - آبادان) نیروهای تیپ ۲ یعنی گردانهای ۱۶۹-۱۴۴-۱۴۱ استقرار یافتند. نیروهای سپاه در عمق ۴-۵ کیلومتری از خط موصوف، خط پدافندی دوم را تشکیل دادند.

در سمت راست گردان ۱۶۹ از تیپ ۲، نصر ۱ وارد عمل شده بود و ترکیبی از تیپ ۱ لشکر ۲۱ و تیپ ۷ ولیعصر سپاه را داشت. پیشروی نیروهای نصر ۱ با مقاومت شدید دشمن مواجه شده بود و درگیری ادامه داشت و تا آن موقع تماس با نیروهای نصر ۱ برقرار نشده بود و سمت راست گردان ۱۶۹ خالی از نیروهای خودی بود. در سمت چپ گردان ۱۴۱ گردانهای از سپاه که به طور مستقل عمل می‌کردند حضور داشتند که ارتباط بین آن دو برقرار بود اما ارتباط بین نصر ۵ و

۱. پدافند یا دفاع، اقداماتی است که طی آن با استفاده از کلیه وسایل و امکانات موجود از پیشروی و هجوم دشمن، جلوگیری بعمل آمده و یا نیروی تک‌ور او را منهدم نماید. پدافند معمولاً با حفظ و نگهداری زمین همراه است.

۲. آفند یا تعرض، به طور کلی واژه‌ای است که حرکت بطرف دشمن را توجیه می‌نماید. تمایل به پیشروی، اساس روح آفند را تشکیل می‌دهد، منظور اساسی از آفند انهدام نیروهای دشمن است و منظورهای دیگر آن، تصرف زمین، کشف گسترش، استعداد، ترکیبات و نقاط ضعف دشمن، محروم کردن دشمن از منابع حیاتی و بالاخره منحرف کردن توجه دشمن از سایر مناطق می‌باشد. (فرهنگ واژه‌های نظامی، تالیف سرتیپ ستاد محمود رستمی)

گردانهای سپاه برقرار نشده بود و نیرویی در سمت چپ حضور نداشت. عدم حضور نیروهای خودی در طرفین خط پدافندی، آسیب پذیری نیروهای ما را افزایش می‌داد و برای نیروهای دشمن احتمال دور زدن از طرفین میسر بود. به تدریج حجم آتش توپخانه دشمن در منطقه افزایش می‌یافت، اما چون اجرای آتش در کل منطقه صورت می‌گرفت آسیب و تلفات زیادی نداشت. البته آتشهای توپخانه‌های نیروهای خودی نیز بدون دیده بانی صورت می‌گرفت، چون زمین صاف بود و پیشروی نیروها و گرفتن اهداف سبب گردیده بود تا آن موقع نیروهایی از دشمن که در دید دیده‌بانان در خط باشد مشاهده نگردد؛ اوضاع موجود نمایانگر آماده شدن دشمن برای اجرای پاتک بود تا بتواند لاقلاً نیروهای نصر ۲ را از خاکریز جاده به عقب براند.

خط پدافندی نیروهای خودی که موقعیت منحصربه‌فرد و مشخصی در منطقه عملیات داشت، برای نیروهای دشمن شناخته شده بود و حتی بدون دیده بانی از روی نقشه نیز دشمن قادر بود بر روی آن مانور کند و آتشهای توپخانه را هدایت نماید. نقطه ضعف دوم، گسترش نیروها در خط پدافندی این بود در صورت پیشروی نیروهای دشمن با یگانهای زرهی، به‌علت برد زیاد گلوله‌های توپ تانک این امکان وجود داشت که از مسافت دور خاکریز را مورد اصابت گلوله‌های تانک قرار دهد و ما چون نیروی زرهی نداشتیم به علت اینکه سلاحهای موجود برد زیادی نداشتند تانکهای دشمن مورد اصابت قرار نمی‌گرفتند. در نتیجه با ادامه وضعیت تلفات انسانی و تجهیزات برای نیروهای ما زیاد بود و ادامه آن سبب می‌گردید که دشمن قادر به تصرف هدف باشد.

مورد دیگری که بایستی در اجرای هرگونه حرکت در منطقه عملیات در نظر گرفته شود این بود که جداسدن نیروها از خط پدافندی و حرکت آنها به سمت عقب فاجعه‌آمیز بود. زیرا منطقه عملیات صاف و هموار بود و حرکت نیروها، هدف مناسبی برای دشمن بود، زیرا مورد اصابت گلوله و ترکش واقع می‌شدند.

در مجموع بررسی وضعیت ، این نتیجه حاصل شد که بایستی از توان موجود استفاده کرد و از قرارگاه نصر درخواست کمک مهندسی و آتش توپخانه و اعزام بالگرد نمود.

گردان ۲۷۵ (-) به منطقه وارد شد . حضور تانکها در پشتیبانی از نیروهای در خط، عامل تقویت روحیه نیروها گردید . به جناب سرگرد علی ایوبی ابلاغ شد هر چه زودتر ، نیروهای زرهی را در امتداد خط پدافندی گسترش دهد . گرچه تعداد تانکها برای گسترش در خط پدافندی ۱۰ کیلومتری محدود بود؛ اما حضور آنان دلگرمی بسیار خوبی بود و از طرفی تانک با داشتن قدرت تحرک سریع قادر است در اسرع وقت جا به جا شود و در محل دیگری وارد عمل گردد.

از آنجا که برقراری ارتباط با هوانیروز اعزامی به نصر ۲ ممکن بود به ایشان ابلاغ شد که در مورد اعزام بالگرد اقدام کند و بنا به نیاز وارد عمل شوند ، به جناب سروان بشیری افسر مهندسی و فرمانده گروهان دوم مهندسی که به تیپ از طریق لشکر مأمور شده بود ابلاغ گردید اقداماتی به عمل آورند. تعدادی از وسایل مهندسی لشکر و یا جهاد در دو قسمت (شمال سمت راست خط پدافندی - جنوب سمت چپ خط پدافندی) اعزام شوند و هر چه زودتر خاکریز جانبی را احداث نمایند تا با گسترش نیروها در پشت خاکریز ، تا حدودی تأمین طرفین برقرار گردد.

شروع پاتکهای دشمن

تا ساعت ۸ تلاش زیادی برای برقراری ارتباط در سمت راست و در قسمت چپ با نیروهای عمل کننده به عمل آمد اما موفق نشدیم؛ زیرا آثاری از هیچ کدام تا مسافت سه الی چهار کیلومتری وجود نداشت. از ساعت ۸ و ۳۰ دقیقه، پاتکهای دشمن ، با نیروهای زرهی شروع شد . نیروهای پدافند کننده که تا آن موقع با استفاده از اصل غافلگیری و سرعت بدون دادن تلفات و ضایعات ، هدفهای خود را تصرف و تأمین نموده بودند به تدریج آسیب پذیر می شدند . تخلیه شهدا و مجروحان در چنین

شرایطی بسیار حساس است و سرعت در انجام آن امر اساسی و ضروری است. حرکت آمبولانسها در پشت سر نیروها ، این مزیت را داشت که دسترسی به آنها بسیار آسان باشد. نیروهای امداد و پزشکیاران با توجه به عملیات بزرگ فتح المبین مجهز بودند و از تجربه کافی برای امداد و دادن کمکهای اولیه و تخلیه مصدومین برخوردار بودند .

پستهای امداد گردانها که با فاصله ۴ تا ۵ کیلومتری (حدود خط دوم پدافندی) دایر گردیده بود امکانات خوبی داشت و آنچه انجام آن با امدادگران میسر نمی گردید در آنجا انجام می شد و اقدام بعدی در صورت نیاز اعزام مجروح به بیمارستان لشکر بود.

نگهداری خط پدافندی و دفاع از آن از اهمیت بسیار بالایی برخوردار بود و بایستی به هر ترتیب ممکن این امر صورت می گرفت . ابتدا تأکید زیاد برای ایجاد سنگرهای انفرادی در پشت خاکریز شده بود و فرماندهان گردان و گروهانها همچنین رده های پایین تر مانند دسته ، گروه و تیم در آماده کردن آن نظارت و کنترل داشتند . انجام همین امر در حفظ سلامتی نیروها بسیار مؤثر بود ؛ اما کافی نبود، چون برای اینکه نیروهای دشمن را بکشیم؛ لازم است آنها را در ابتدا ببینیم و به سوی آنان تیراندازی کنیم و تیراندازی دقیق باشد تا به نتیجه مورد نظر برسیم.

اما این طرف قضیه نیز روشن است ؛ زمانی که ما دشمن را می بینیم بالطبع او نیز ما را خواهد دید و به سمت ما تیراندازی خواهد کرد ، در اینجا این موضوع مهم است که کدام یک سریع تر و دقیق تر تیر را پرتاب کنیم و فرصت را از طرف مقابل بگیریم.

در وضعیت موجود چند امتیاز به نفع دشمن بود و آن این بود که دشمن می دانست نیروهای ما در پشت خاکریز که خود احداث کرده بود حضور دارند . با نگرش به موضوع ، حجم آتشیهای اجرایی را بر روی خاکریز افزایش می داد و همین امر سبب می شد تلفات و ضایعات ما بیشتر باشد . امتیاز دوم دشمن نسبت به ما ، داشتن نیروهای زرهی بیشتر بود . این نیروها از تحرک و قدرت آتش و برد بیشتر

برخوردار بودند؛ مثلاً تانک دارای توپ ۱۰۵ یا ۱۲۰ م م است که پس از پرتاب شدن آن ، در صورتی که با دوربین هدف را تعقیب نماید، تا مسافت ۵ کیلومتر برد دارد و این نوع تیراندازی بسیار دقیق است؛ زیرا دوربین هدف را می بیند و آن را تعقیب می کند و مورد اصابت قرار می دهد.

در صورتی که تانک به صورت توپخانه یعنی بدون استفاده از دوربین با بالابردن لوله تانک تیر اندازی کند، برد آن خیلی بیشتر می شود لیکن دقت آن کمتر خواهد بود. از نظر قدرت تخریب ، گلوله تانک به علت حساسیت مواد منفجره که در داخل آن است و ساخت استوانه گلوله از نظر وزن و مواد اولیه و ترکیب آلیاژ ، جهت از بین بردن تانک، خودرو، سنگرهای مستحکم و تجمع نفرات بسیار مؤثر است و قدرت انفجار بالایی دارد .

در وضعیت ایجاد شده ، موضوع بها دادن به اهداف فقط می تواند کفه ترازو را متعادل کند و یا به نفع طرف مقابل شاهین ترازو را بالا و یا پایین آورد. در عملیات فتح المبین نیروها خود شاهد مقاومت نیروهای دشمن بودند . آنها تا زمانی مقاومت و پایداری می کردند که تلفات ندهند و یا تلفات وارده اندک باشد . تا آن موقع در هیچ یک از عملیاتهای صورت گرفته ، مقاومت دشمن در حد ایثار نبود و به محض اینکه فشار نیروهای خودی بیشتر می شد ، یکی از دو راه انتخاب می شد: فرار از موضع یا تسلیم شدن . عکس موضوع برای ما بارها اتفاق افتاده بود، نیروها تا آخرین نفر مقاومت و پایداری داشتند . به عنوان مثال در خرمشهر که از شروع جنگ تحمیلی ، نیروهای رزمنده مقاومت می کردند تا عصر روز ۲۸مهر ۵۹ مقاومت با پایداری آخرین نفر تا آخرین نفس ادامه داشت و یا در تاریخ ۳ آبان ۵۹ گردان ۱۴۴ از لشکر ۲۱ حمزه در سه راهی محور ماهشهر - آبادان تا آخرین نفر با دشمن جنگید و از رزمندگان در خط به جز مجروحان که تعدادی از آنها به عقب تخلیه شدند هیچ یک به عقب نیامدند .

من ضمن اینکه به پشتیبانی لشکر در تقویت نیروهای در خط پدافندی مطمئن بودم به پایداری نیروهای در خط نیز تا آخرین نفر و آخرین نفس معتقد بودم. به همین جهت از ابعاد روانی و روحی به خود مسلط بودم و آرامش کافی داشتم. نیروهای پاتک کننده دشمن در ابتدا از مسافت دور خاکریز کنار جاده را نشان کردند و آتش سنگینی روی آن اجرا شد. تعدادی از سنگرهای ساخته شده توسط دشمن که در غرب خاکریز بود و جا به جایی مصالح آنها برای ساختن سنگر در شرق خاکریز صورت نگرفته بود منهدم گردید؛ البته در داخل این سنگرها نیرو حضور نداشت و نیروها در طرف شرق خاکریز سنگر احداث نموده بودند و در پناه خاکریز بودند.

در موج اول تیراندازی به نیروهای پدافندی آسیب زیادی وارد نشد، تعداد محدودی با ترکش گلوله‌ها مجروح شدند و آسیب پذیری خودشان را متوجه شدند. به این ترتیب که بایستی از سنگر استفاده نمایند. ارتفاع جاده از زمینهای اطراف در بعضی جاها به دو متر می‌رسید و ارتفاع خاکریز احداث شده نیز به طور متوسط یک و نیم متر بود؛ در نتیجه تردد در پایین جاده امکان‌پذیر بود و حتی رفت و آمد خودروها دیده نمی‌شد و این موضوع کمک شایانی در پشتیبانی نیروها و انجام امور مجروحان داشت. از ساعت ۹ هواپیماهای دشمن با سورتیه‌های مستمر و مداوم که اکثراً در ارتفاع بسیار پایین صورت می‌گرفت وارد منطقه نبرد شدند و این امر در حالی صورت گرفت که نیروهای تک‌کننده سرپل متصرفی را توسعه داده بودند و منطقه‌ای به وسعت ۴۰×۱۶ کیلومتر را تصرف نموده بودند. به همین جهت آسیب‌پذیری نیروها در مقابل تکه‌های هوایی با توجه به گسترش و تفرقه در منطقه، بسیار کم بود. ابتدا برای زدن پله‌های نصب شده بر روی رودخانه کارون تلاش کردند. البته ۵ دهنه پل در پنج نقطه روی رودخانه کارون نصب شده بود.

نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران از صبح زود پوشش هوایی منطقه عملیات را از ۱۵ روز قبل تا ۱۰ روز بعد از عملیات در دست داشت، به ویژه برای نگهداری از پله‌های نصب شده پدافند هوایی فعال بود. تلاش نیروی هوایی دشمن در

انهدام پلها به جایی نرسید و ۳ تا ۴ فروند هواپیمای دشمن در منطقه منهدم و سقوط کرد.

گردان توپخانه کمک مستقیم تیپ ۲ مختلط بود؛ یعنی در ترکیب این گردان ۲ نوع توپ به کارگرفته شده بود. توپهای ۱۰۵ م م که برد آنها با گلوله‌های محترقه شدید به ۹ کیلومتر می‌رسد و توپهای ۱۵۵ م م که برد بیشتر و قدرت تخریبی بالاتری دارند. (تا مسافت ۱۴ تا ۱۶ کیلومتر برد دارند)

این موضوع امتیاز خوبی برای پشتیبانی از نیروهای در خط بود. جناب سرگرد اصغر مناف پور فرماندهی گردان موصوف را بر عهده داشتند که یکی از افسران جدی و با دانش توپخانه لشکری محسوب می‌شدند.

در شروع پاتکهای دشمن، توپخانه کمک مستقیم در شش کیلومتری از خط پدافندی مواضع آتش را اشغال نموده بودند و با اجرای آتشفای درخواستی پیشروی دشمن را متوقف و کند می‌کردند و در بعضی موارد شعله‌های حاصله از انفجار مهمات و یا تانک بیانگرتلفات و ضایعات دشمن بود. تانکهای گردان ۲۷۵(-) نیز با تیرمستقیم آتشفای ضد تانک اجرا می‌کردند. در این مرحله سلاحهای موجود در خط پدافندی به علت نداشتن برد مؤثر زیاد مورد استفاده قرار نگرفتند.

برای تقویت آتش توپخانه کمک مستقیم فرماندهی گردان با توجه به روابط و ارتباطی که با توپخانه لشکری دارد می‌تواند درخواست آتش نماید. در این مورد نیز جناب سرگرد مناف پور اقدام نمودند و از طریق توپخانه لشکری در راستای تقویت آتش اقداماتی صورت می‌گرفت.

تبادل آتش و فعالیت‌های هوایی بین دو طرف درگیر ادامه داشت، تانکهای دشمن به تدریج در حال پیشروی بودند. نزدیک شدن نیروهای زرهی دشمن به خط پدافندی سبب می‌شد که اجرای آتش توسط آنها مؤثرتر باشد. به جز تانکهای گردان ۲۷۵ زرهی(-)، در خط پدافندی هیچ گونه سلاحی که قادر باشد بیشتر از سه

کیلومتر آتش مؤثر ایجاد نماید وجود نداشت. بالاجبار بایستی نیروها تأمل می‌کردند تا دشمن در تیررس آنان قرار گیرد.

در ساعت ۹ و ۳۰ دقیقه وسایل مهندسی مورد درخواست به منطقه وارد شد و توسط رییس رکن سوم تیپ جناب سرهنگ مشهدی فراهانی به محل‌های تعیین شده در شمال و جنوب خط پدافندی اعزام گردیدند. احداث خاکریز در زیر آتش دشمن با آن حجم مشکل بود؛ اما روحیه قوی و ایمان سرشار آنها که با دیدن ۱۶ کیلومتر پیشروی نیروها و حجم وسیع پاکسازی منطقه از لوٹ وجود دشمن، قویتر می‌گردید، برای انجام کار آمادگی کافی و وافی به وجود می‌آمد.

پیشروی دشمن گرچه خیلی کند بود اما به تدریج ادامه داشت و توپخانه دشمن با حجم زیاد اجرای آتش داشت. هدف دشمن اجرای آتش انبوه روی خاکریز شرق جاده اهواز - خرمشهر بود، به طوری که تا رسیدن به آن احساس نماید نیروی فعالی در پشت خاکریز وجود ندارد.

تانکها به جلو آمدند و تا حدود سه کیلومتری رسیدند. از این پس از سلاحهای موجود در خط پدافندی موشکهای مالیوتکا و تفنگهای ۱۰۶ م م و موشک اندازه‌های ۱۰۷ م م قادر بودند با اجرای آتش، تلفات و ضایعات به دشمن وارد کنند. این سلاحها به تدریج فعال شدند و همین امر سبب گردید که پیشروی کند و زمانی نیز متوقف شد.

تبادل آتش بین دو طرف ادامه داشت. آتشفهای توپخانه به علت نزدیک شدن دشمن به نیروهای خودی اثر کمتری داشت و در عمق اجرای آتش بیشتری صورت می‌گرفت. با ادامه درگیری تعدادی از خدمه‌های سلاحهای ضد تانک که پوشش مناسبی در مقابل تیر مستقیم و یا ترکش گلوله ندارند مجروح شدند و یا به سلاحهای آنها صدمه وارد شد، قادر به اجرای آتش نگردیدند. دشمن مجدداً به پیشروی ادامه داد. جلو آمدن تاکتیکی دشمن در ۱۰ کیلومتر منطقه پدافندی به حدی رسید که تانکها قابل شمارش بودند و تعدادی نفربر نیز در بین آنها وجود

داشت . من در حدود مرکز خط پدافندی بودم ، در پشت خاکریز که تعدادی گونی پر از خاک در اطراف آن چیده شده بود و شکل یک چهار دیواری ۱×۱ متر با ارتفاع یک و نیم متر داشت و جناب سروان حسین خنجری افسر مخابرات تیپ با بی سیم همراه من بودند .

من نگران دور زدن دشمن از سمت راست و چپ خط پدافندی بودم؛ در صورتی که این امر صورت می‌گرفت طولی نمی‌کشید که خط سقوط می‌کرد چون هیچ یک از نیروهای راست و چپ تا آن موقع با ما ارتباط نداشتند و اطراف نیروهای در خط کاملاً خالی از نیرو بود.

جناب سروان خنجری تماس دائم با گردانهای ۱۶۹ و فرمانده محور عمل کننده سپاه در جنوب داشت، تا با پشتیبانی از نیروهای مهندسی در احداث خاکریز اقدام جدی به عمل آید . نیروی زرهی دشمن نزدیک و نزدیکتر آمدند به طوری که تعدادی از آنها به صد متری خاکریز رسیدند و باز هم پیشروی ادامه داشت . نیروهای پدافند کننده با تمام توان به سوی آنان تیر اندازی می‌کردند، دشمن کمی متوقف می‌شد اما جلو آمدن را با تانی ادامه می‌داد . برای خدمه‌های آر.پی.جی هفت در مسافت صد متری تانک بهترین هدف است. تیراندازی زیادی به طرف دشمن انجام می‌شد اما زیاد کاری نبود ، مثلاً نفربر از کار می‌افتاد یا خدمه مجروح می‌شد، شنی تانک پاره می‌شد، نفرات خدمه پیاده نمی‌شدند، تانک یا نفربر توقف می‌کرد و خدمه از تیربار و توپ آن برای تیراندازی استفاده می‌کردند و بقیه تانکها به جلو می‌آمدند .

دو حادثه در انتظار من و نیروها بود: یکی شهادت دوم اسارت. من در نیروهای پدافند کننده با تلاش فراوانی که داشتند اسارت را قبول نداشتم؛ در یک لحظه به سمت چپ نگاه کردم در یک کیلومتری یا بیشتر دو دستگاه تانک دشمن در اثر آتش نیروهای پدافند کننده منفجر شد و شعله‌های آتش و صدای انفجار گلوله‌های داخل تانک منطقه را فرا گرفت . بالای خاکریز رفتم که منطقه را بهتر ببینم، در سمت

راست خط پدافندی نیز تعداد بیشتری از تانکها در حال سوختن بودند . کمی بالاتر از محل توقف من یک دستگاه نفربر تا نزدیک جاده آمده بود، به وسیله گلوله آرپی. جی هفت شعله ور گردید در حالی که خدمه نفربر برای نجات از شعله‌های آتش داد و فریاد می‌کردند؛ گروهبان دوم دهقان جمعی گردان ۱۴۴ با موشک تاو یک دستگاه تانک را منهدم کرد به طوری که برجک تانک و خدمه به هوا پرتاب شدند .

البته این موارد را من در اطراف خودم مشاهده کردم و طبیعی است که در سرتاسر منطقه پدافندی به همین ترتیب ادوات زرهی دشمن مورد اصابت قرار می‌گرفت . از جمله همان موقع اطلاع پیدا کردم که شادروان گروهبان دوم مصطفی وفامنش (خدمه تفنگ ۱۰۶ م م) ۳ تا ۴ دستگاه تانک دشمن را از مسافت نزدیک مورد اصابت قرار داده است .

مقاومت و پایداری نیروها و تلاش همه جانبه به ویژه خدمه سلاحهای ضد تانک، سبب گردید نیروهای دشمن که تا پشت خاکریز پیشروی نموده بودند با دیدن تلفات و ضایعات زیاد عقب نشینی نمایند .

در اثر پایداری و مقاومت نیروها ، دشمن مجبور به عقب نشینی و به جا گذاشتن دهها تانک و نفربر در منطقه ، و تعدادی از اجساد خدمه ادوات زرهی شد که اکثراً سوخته بودند و در معرض دید نیروها نیز قرار داشتند و همانطوری که قبلاً نیز به آن اشاره گردید هدف مقدس بود و برای دسترسی به آن بها لازم داشت و این قیمت و ارزش همان ایثار و طلب شهادت نیروها بود که تا پای جان ایستادند . تانکها و نفربرهای منهدم شده دشمن تا چند سال پس از خاتمه جنگ نیز در منطقه باقی مانده بود. دفع پاتک در مرحله اول ، اثر بسیار شگرفی در نیروها به وجود آورد و این اطمینان حاصل شد که خط پدافندی تثبیت شده است و امکان نفوذ در آن وجود ندارد.

البته در طول عملیات از یگان هوانیروز نیز استفاده شد و پشتیبانی بالگردهای هجومی از نیروها بسیار خوب بود؛ مراتب دفع پاتک در مرحله یکم به قرارگاه نصر اعلام گردید. اما توصیه فرمانده لشکر جناب سرهنگ حسنی سعدی این بود که دشمن پاتکهای دیگری نیز تدارک دیده است مراقب اوضاع باشید.

قرارگاه نصر تلاش می‌کرد که با یاری رساندن به نیروهای نصر ۱ و نصر ۳، هرچه سریعتر آنها نیز با ادامه پیشروی به جاده اهواز- خرمشهر برسند. در آن صورت تمام نیروهای قرارگاه نصر در امتداد جاده قرار می‌گرفتند و نفوذ به خط پدافندی آسان نبود. نصر ۵ (تیپ ۲۳ نیروهای مخصوص به فرماندهی جناب سرهنگ محمد محمدی و تیپ ۲۳ سپاه به فرماندهی برادر موسوی) بین نصر ۲ و نصر ۳ وارد عمل شده بود؛ اما چون به سمت جنوب غربی پیشروی کرده بودند و از جهتی هدف تعیین شده در عمق منطقه عملیات بود فاصله زیاد با نصر ۲ ایجاد شده بود. امکان برقراری ارتباط حضوری وجود نداشت.

برای پوشش دادن خلاء موجود، قرارگاه نصر به نصر ۴ (تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱) مأموریت داد که فاصله موجود بین نصر ۵ و نصر ۲ را با آرایش تاکتیکی پر کند. لیکن این نیرو که با عنوان احتیاط قرارگاه نصر نیز مأموریت داشت هنوز از پل عبور نکرده بود و انجام امر مدت زمانی به طول می‌کشید. اجرای مأموریت به گردان ۲۷۵ (-) واگذار شد. بدین ترتیب طول خط پدافندی تیپ چند کیلومتری بیشتر شد. اما این اطمینان به وجود آمد که دشمن از جنوب خط پدافندی قادر به دور زدن نخواهد بود.

تلاش کلی در شمال منطقه به کار گرفته شد. نیروهای مهندسی در طول روز و در زیر آتشفهای شدید دشمن، با دادن ضایعات و تلفات توانستند یک کیلومتر خاکریز به ارتفاع ۲/۵ متر احداث نمایند. قبل از شروع تاریکی نیروهای پدافند کننده تعیین و در پشت خاکریز مستقر شدند.

در پاتک انجام شده ، نیروهایی از تیپ محمد رسول الله (ص) که به صورت مستقل در سمت چپ منطقه نصر ۲ پدافند می کردند متحمل تلفات و ضایعات زیاد شدند و نیروهای در خط تقلیل پیدا کردند به طوری که اطمینان از یک پدافند خوب حاصل نمی شد. با زنده یاد احمد متوسلیان هماهنگی شد ، گردان ابوذر که در احتیاط نصر ۲ بود در خط پدافندی قرار گرفت و خط ترمیم شد.

تبادل آتش توپخانه در منطقه ادامه داشت و جنگنده های هوایی دو طرف ، درگیر جنگ هوایی و زمینی بر علیه یکدیگر بودند . بالگردهای هجومی هوانیروز برای انهدام تانکهای دشمن با سقف ارتفاع پایین پروازی و به صورت سینه بال در حال پرواز بودند و در هر پرواز تانکی از دشمن شکار می شد و یا اینکه شانس سالم ماندن را داشت.

در ساعت ۱۶ و ۳۰ دقیقه از طریق قرارگاه نصر به تیپ ۲ اطلاع داده شد که دشمن خود را برای اجرای پاتک آماده می کند ، مراقب اوضاع باشید . با اعلام موضوع ، فرمانده گردان توپخانه کمک مستقیم جناب سرگرد اصغر مناف پور، دیده بانان را فعال نمود ، مجدداً اقدامات لازم برای بررسی طرحهای تیر^۱ توپخانه و لیست آماج^۲ به عمل آورد و فرماندهان آتشبارها را از موضوع با اطلاع ساخت. هدفهایی در شمال منطقه به منظور جلوگیری از نفوذ دشمن به عقبه نیروها تعیین و مختصات آنها را مشخص نمودند.

فرماندهان گردانهای در خط نیز با توجه به ضایعات وارده در سازماندهی مجدد نیروها اقدام نمودند و از لحاظ مهمات و سایر موارد آمادی بازبینی جدی به عمل آمد.

۱. طرح تیر توپخانه عبارت از یک نقشه ، نقشه عکسی یا صفحه شبکه بندی شده که مواضع نسبی آتشبارها ، نقاط مبنا، نقاط بازرسی ، آماجها و سایر جزئیات مورد نیاز در تهیه عناصر تیر را نشان می دهد . طرح تیر به منظور تعیین برد، سمت و اختلاف ارتفاع توپ با هدف بکار می رود . اثر تیر توپخانه به مقدار زیادی به دقت و کامل بودن طرح تیر بستگی دارد .

۲. آماج : آماج ممکن است اشخاص ، وسایل ، و یا قسمتی از زمین باشد که برای رجوع یا تیراندازی روی آن محل ، آن را مشخص می کنند و به آن شماره می دهند . انواع آماجها از نظر طرح ریزی ، شکل و اهمیت مورد بحث قرار می گیرند . (فرهنگ واژه های نظامی تالیف سرتیپ ستاد محمود رستمی)

عقب نشینی دشمن در پاتک اجرا شده ، درپیش از ظهر باعث افزایش روحیه در نیروهای خط پدافندی شده بود بالعکس در نیروهای دشمن اثر منفی داشت و از جهتی تانکها و نفربرهای سوخته و باقیمانده در منطقه وضعیت قشون شکست خورده را تداعی می کرد.

من اطمینان داشتم ، پاتکهای دشمن خنثی خواهد شد؛ زیرا گذشت زمان نیروها را نسبت به منطقه آشناتر می کرد و سنگرهای موجود کامل تر می شد و با توجه به فعالیت دیده بانان و توجیه شدن به سمت و سوی دشمن، آتشیهای توپخانه مؤثرتر اجرا می گردید ؛ اما مثل دشمن را نتوان حقیر و بیچاره شمرد، همواره مد نظر بود و بایستی بیشتر مراقب اوضاع می بودیم.

در ساعت ۱۷ و ۵۰ دقیقه از قرارگاه نصر اطلاع داده شد که دشمن در حال تعویض و جا به جایی نیروهای خود می باشد . تیپ ۲ تلاش نماید با اجرای آتشیهای دقیق دیده بانی شده، در منطقه مربوطه برای انهدام و برهم زدن سازمان آن اقدام کند .

فرماندهی گردان توپخانه کمک مستقیم هماهنگی های لازم را برای اجرای آتش کلیه سلاحهای موجود جهت اجرای آتش در منطقه مورد نظر اقدام نمودند و با تعیین یک زمان ۱۵ دقیقه ای آتشیهای مؤثر اجرا شد.

عصر همان روز ما منتظر پاتک از سوی دشمن بودیم ، اما اجرا نشد ؛ به نظر می رسید آتشیهای اجرا شده اثر خوبی داشت و یا دشمن آمادگی مجدد برای تک نداشت.

تبادل آتش طرفین ادامه داشت اما فعالیت هوایی از ساعت ۱۷۰۰ تقلیل یافت و تا آن موقع از روز نصر ۲ شدیداً درگیر پدافند از مواضع متصرفی بود و از چگونگی حضور نیروهای طرفین اطلاعی نداشتیم و این موضوع ما را بیش از حد نگران کرده بود . با اطلاعاتی که از طریق ستاد تیپ حاصل شد مشخص گردید در سطح قرارگاه نصر در اجرای مرحله یکم عملیات مواردی پیش آمده است در روند عملیات طراحی

شده ، اثرات متفاوتی داشته است و آنچه در دستورالعمل ابلاغ شده بود مطابق آن پیشروی نیروها و تأمین اهداف میسر نگردیده است.

در ابتدای امر نصرهای ۳ و ۵ به علت اینکه محل عبور آنها نزدیک خط پدافندی دشمن بود با تأخیر زیاد از رودخانه کارون عبور نموده اند و همچنین پل سوم که براساس طرح در منطقه مکسر بایستی برقرار می‌گردید دیرتر از موعد مقرر نصب شده است. در آمادگی نیروها برای ادغام و هماهنگی در عبور از رودخانه وقفه ای ایجاد گردیده است که در مجموع اجرای این قسمت از طرح در شروع مأموریت مانع پیشروی بموقع نیروها به سمت اهداف تعیین شده بوده است . در قرارگاه نصر ۱ نیز هماهنگی نیروهای تیپ ۱ لشکر ۲۱ با تیپ ۷ ولیعصر سپاه مدتی به طول کشید، به طوری که شروع حرکت نیروها از مبدأ با تأخیر صورت گرفته است .

نصر ۵ (تیپ ۲۳ نهد - تیپ ۲۲ سپاه) پس از اینکه از جاده اهواز- خرمشهر عبور می‌کنند، با توجه به اهداف واگذاری در عمق منطقه (در حوالی پل نو) به سمت جنوب منطقه عملیات حرکت می‌کنند . در نتیجه سمت چپ نصر ۲ کاملاً باز و بدون پوشش می‌ماند . ادامه حرکت نصر ۵ با مقاومت شدید دشمن مواجه می‌گردد و دو طرف متحمل تلفات و ضایعات زیادی می‌گردند به طوری که نصر ۵ قادر به ادامه پیشروی و تأمین اهداف تعیین شده نمی‌باشد.

نصر ۳ پس از عبور از رودخانه کارون و ادغام نیروها ، مرحله عملیات را با تأخیر شروع نموده بود و از طرفی به علت نزدیکی به مواضع دشمن پس از طی مسافت کوتاهی با دشمن درگیر می‌شوند . پیشروی نصر ۳ با شرایط موجود نمی‌توانست با سرعت نصر ۲ انجام شود زیرا در سمت چپ خود از طریق دشمن تهدید می‌شد و به همین منظور لازم بود از نیروهای تأمینی (پهلودار) برای حفاظت سمت چپ استفاده نماید ؛ از طرفی به علت هموار بودن زمین منطقه عملیات ابتدا بایستی خاکریز احداث می‌شد و سپس نیروها در پشت خاکریز استقرار می‌یافتند . گرچه مهندسی لشکر با کمک مهندس جهاد با تمام امکانات و توان آماده اجرای مأموریت بودند

لیکن احداث خاکریز در زیر دید دشمن و نزدیکی آن کار ساده ای نبود و نیاز به زمان بیشتری داشت. در این صورت خلاء موجود بین نصر ۲ و ۳ که تهدیدی برای نصر ۲ بود به صورت معضل وجود داشت.

تغییر بعدی طرح ابلاغی برای اجرای مرحله یکم عملیات وارد عمل شدن تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱ بود که با عنوان احتیاط منظور شده بود. قرارگاه نصر به منظور پوشش سمت چپ نصر ۲، به تیپ ۴ مأموریت می‌دهد که بین نصر ۲ و ۳ وارد عمل شود و خلاء و شکاف موجود را پوشش دهد. در اجرای دستور صادره تیپ ۴ از پل تعیین شده عبور می‌کند. حرکت نیروها به ساحل دور رودخانه و پیشروی آنها به سمت منطقه تعیین شده مدتی طول می‌کشد. در نتیجه نصر ۲ با تهدیدات جدی دشمن با اجرای پاتک شدید در طول روز مواجه می‌گردد. نصر ۴ در پیشروی خود به سمت غرب (جاده اهواز- خرمشهر) با نیروهای دشمن برخورد می‌کند و این درگیری مدتی طول می‌کشد. پس از خاتمه درگیری در حین پیشروی با یک منطقه باتلاقی^۱ برخورد می‌کند و تعدادی از تانکها در باتلاق فرو می‌روند و پیشروی با مانع روبرو می‌گردد.

موارد اتفاقی عنوان شده سبب گردیده بود که در سمت چپ نصر ۲ تا آن موقع نیرویی حضور نداشته باشد. سمت راست نصر ۲ نیز خالی از نیرو بود و در طول روز ۱۰ اردیبهشت ۶۱ با توجه به اینکه یک کیلومتر خاکریز احداث شد ارتباط با نصر ۱ برقرار نشد. بررسیهای صورت گرفته در خاتمه روز مذکور توسط رکن سوم تیپ حاکی از آن بود که نیروهای نصر ۱ تا ۴ کیلومتری جاده اهواز - خرمشهر پیشروی

۱. در دشت خوزستان به ویژه در منطقه آبادان و خرمشهر به علت هموار بودن زمین ورسی بودن آن بارانهای زمستانی سبب میشود که آب تمام سطح زمین را فرا گیرد و در بعضی مواقع فقط مسیر جاده است که از سطح آب بالاتر است و تردد روی آن صورت می‌گیرد. پس از گرم شدن هوا آبهای سطحی به تدریج بخار می‌شود در قسمتهایی از زمین که به علت گود بودن آب بیشتری جمع می‌شود مدتی بصورت باتلاق می‌ماند تا اینکه گرمای سوزان خوزستان به تدریج آن قسمت ها را خشک و قابل عبور نماید. در موقع اجرای عملیات بیت المقدس هنوز قسمتهای باتلاقی خشک نشده بود.

داشتند و در آن موقعیت با مقاومت شدید دشمن مواجه گردیدند و درگیری هنوز ادامه دارد .

در پایان روز دهم اردیبهشت ماه وضعیت تیپ ۲ در خط پدافندی به شرح زیر بود : تیپ اهداف تعیین شده را تصرف و تأمین نموده بود و درخط پدافندی تعیین شده (خاکریز احداث شده توسط دشمن درشرق جاده خرمشهر- اهواز) گسترش و در مقابل دشمن پدافند می کرد.

گردان احتیاط تعیین شده (گردان ۲۷۵ زرهی (-۱) برای پوشش سمت چپ نیروهای پدافند کننده سپاه اعزام ودر خط پدافندی قرار گرفته بود .(موضوع دادن مأموریت به گردان احتیاط جبری بود و چاره ای نبود زیرا تهدیدات دشمن از سمت چپ که نیروهای سپاه در خط پدافندی بودند جدی بود و با توجه به سازمان و سلاحهای موجود نیروهای سپاه ، آسیب پذیری در آن قسمت بسیار زیاد بود .) گردان ابوذرکه از نیروهای عمل کننده سپاه به صورت نیروی احتیاط در دستورالعمل منظور شده بود برای جبران صدمات وارده از پاتک دشمن ، در خط پدافندی سپاه گسترش یافت . سمت راست و چپ قرارگاه نصر ۲ خالی از نیرو بود و تهدیدات دشمن از طرفین برای دور زدن نیروها ممکن و متصور بود .

در چنین شرایطی داشتن نیروی احتیاط به ویژه نیرویی که زرهی باشد برای پاسخگویی ضروری است و خطر در هم شکستن خط پدافندی را تا حدودی تقلیل می دهد . موضوع بایستی از طریق قرارگاه نصر اقدام می شد چون به کارگیری نیروی احتیاط نصر ۲ بنا به درخواست نصر ۲ و تأیید قرارگاه نصر صورت گرفته بود و لازم بود جبران گردد.

با درخواست و تأکیدات مکرر در طول شب ،آخرین اقدام و پیام قرارگاه موصوف حاکی از آن بود که :

به تیپ ۴ زرهی ، مأموریت داده شده است جناح چپ نصر ۲ را پوشش دهد . این تیپ هم اکنون در حال انجام اقدامات لازم برای اجرای مأموریت است . چون در منطقه حضور دارد طولی نخواهد کشید ارتباط جانبی شما برقرار می‌گردد.

طبق اطلاع به دست آمده، در تاریکی شب تعداد ۱۰ دستگاه تانک و خودروهای مهمات به گل فرو رفته تیپ ۴ با تلاش زیاد از باتلاق خارج شد و چند دستگاه از تانکها که خارج نمودن آنها ممکن نشد در اثر بمباران دشمن در تاریخ ۱۱ اردیبهشت ۶۱ از بین رفتند.

تاریکی شب موقعیت خوبی برای زدن خاکریز است. نیروهای مهندسی لشکر جهاد گرچه در طول روز با قبول خسارات و ضایعات یک کیلومتر خاکریز در شمال خط پدافندی احداث کرده بودند و واقعاً خسته بودند اما کار در طول شب ادامه یافت و توانستند یک کیلومتر در سمت چپ و معادل آن نیز در سمت راست خاکریز احداث نمایند . با تشکیل جلسه در حضور فرماندهان گردان ، نیرویی معادل یک گروهان به طرفین خط پدافندی اختصاص داده شد و با جابه‌جایی نقاط هماهنگی^۱ نیروها ، خط پدافندی بین آنها تعدیل شد .

به نیروهای خط دوم پدافندی (نیروهای سپاه) نیز از نظر تجدید سازمان و آمادگی برای اجرای مأموریت دستوراتی از طریق برادر احمد متوسلیان ابلاغ شد . تبادل آتش توپخانه در طول روز ادامه داشت و در بعضی موارد شدت آن بیشتر می‌شد . بعد از شروع تاریکی دشمن حجم آتشیهای اجرایی را افزایش داد و این امر نمایانگر این بود.

تصور دشمن ادامه تک توسط نیروهای ایرانی حتمی است و برای بر هم زدن آرایش و سازمان نیروهای هجومی با این شدت و وسعت اجرای آتش می‌کند .

۱. نقطه (نقاط) هماهنگی : نقاط مشخصی در روی زمین و نقشه هستند که خطوط موضع پدافندی یا تأمین خطوط حد یگانها را قطع می‌نمایند . و به منظور اطمینان از هماهنگی بین یگانهای مجاور بکار برده می‌شوند . (فرهنگ واژه‌های نظامی ، سرتیپ ستاد محمود رستمی)

توپخانه کمک مستقیم نصر ۲ با توجه به برد نسبتاً بیشتر و قدرت آتش شدیدتر پاسخگوی خوبی برای دشمن بود. در طول شب تبادل آتش طرفین به صورت مستمر ادامه داشت و لحظه ای خاموش نشد. البته خسارت زیادی روی تجهیزات و نیروها نداشت. من شب را در پشت خاکریز در یک چهاردیواری کوچکی که از طریق چیدن گونیهای پر از خاک درست شده بود سپری کردم و با تلفن تماس متقابل با فرماندهان گردان های پیاده و توپخانه داشتم^۱.

در طول شب درگیری نیروهای نصر ۳ در سمت چپ و نیروهای نصر ۱ در سمت راست ادامه داشت. نصر ۳ موفقیت‌هایی داشت اما نصر ۱ قادر به پیشروی نشد. تیپ ۴ زرهی نیز با تلاش زیاد که داشت نتوانست در سمت چپ نیروهای نصر ۲، پشت خاکریز احداث شده در منطقه خالی از نیرو گسترش یابد و خط پدافندی تشکیل دهد. بدین ترتیب مشکل نصر ۲ در جناح چپ برطرف نگردید.

نتیجه نبرد در خاتمه روز ۱۰ اردیبهشت ۶۱

نصر ۱. به هدفهای واگذاری دسترسی پیدا نکرد و مقاومت سرسختانه دشمن در مقابل پیشروی نیروهای آن قرارگاه ادامه داشت.

نصر ۲. اهداف تعیین شده و واگذاری را تأمین و با انهدام ۲ گردان تانک دشمن، در محورهای شمالی و جنوبی و یک گردان توپخانه ۱۳۰ م م در محور مرکزی، تعدادی از نیروهای دشمن را اسیر و ۸ قبضه توپ ۱۳۰ م م و تعداد زیادی مهمات و تجهیزات به غنیمت گرفت.

نصر ۳. با پیشرویهای موفقیت آمیز در سمت چپ تعدادی از نیروهای دشمن را اسیر و نیروی زرهی گسترش یافته در منطقه مربوطه را منهدم نمود؛ اما به علت

۱. (برقراری ارتباط در خط پدافندی توسط دسته مخابرات تیپ صورت می‌گیرد و این ارتباط بایستی با سیم و تلفنی باشد فرماندهان گردان نیز در برقراری ارتباط با یگانهای ابواب جمعی اقدام می‌کنند و تیپ ارتباط خود را با فرماندهان گردان دایر می‌کند)

نزدیکی مسیر حرکت به مواضع پدافندی دشمن در شمال آبادان و تهدید آنها از پهلو، حرکت نیروها به جلو با تأنی انجام شد و در رسیدن به هدف تعیین شده موفق نگردید.

نصر ۴. با عبور از رودخانه و انهدام مقاومتهای سبک دشمن در مسیر حرکت، در شب مورخه ۱۱ اردیبهشت ۶۱ قادر نگردید خط پدافندی تعیین شده را در روی جاده خرمشهر- اهواز اشغال نماید. (نقشه شماره ۸)

به طور کلی نتایج عملیات، در روز اول نبرد موفقیت آمیز بود و اطلاعات دریافتی از پستهای شنود حاکی از آن بود که دشمن در اجرای مرحله اول عملیات غافلگیر شده است. در ابتدای درگیری فرماندهان یگانهای متجاوز قادر به کنترل نیروهای خود نبوده اند و با تأکید تقاضای عقب نشینی داشتند.

نیروی هوایی دشمن در روز اول نبرد (۱۰ اردیبهشت ۶۱) بسیار فعال بود و تلاش زیادی در جهت بمباران پلهای شناور و یگانهای تک ور نمود لیکن با هوشیاری و فداکاری نیروهای پدافند هوایی و خلبانان شکاری ما، قادر به زدن پلهای نصب شده نشد و تعداد ۱۰ فروند هواپیمای دشمن توسط پدافند هوایی و جنگ هوایی جنگنده‌های نیروی هوایی در منطقه عملیات سقوط کرد.

نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران علاوه بر پدافند زمین به هوا و هوا به هوا در منطقه عملیات بیت المقدس با سورتی پروازهای متعدد در طول روز به عمق منطقه استقرار دشمن نفوذ کردند و اهداف تعیین شده را بمباران نمودند و این بمبارانها خسارات و ضایعات شدیدی به پشتیبانی و تأسیسات و ارتباطات فرماندهی ارتش عراق وارد ساخت. یگان هوانیروز کمبود نیروهای زرهی در منطقه قرارگاه نصر را تا حدودی جبران نمود به ویژه در منطقه نصر ۲ در انهدام نیروهای زرهی پاتک کننده نقش بسزایی داشت. خلبانان شجاع این نیرو مهارت خاصی در شکار تانک دارند. با دارا بودن سرعت مناسب و پرواز در ارتفاع بسیار پایین قادرند با سرعت و دقت اهداف تعیین شده را مورد اصابت قرار دهند. پشتیبانی مهندسی توسط یگان

مهندسی اعزامی از لشکر ۲۱ و مهندسی جهاد بسیار خوب بود و زیر گلوله‌های توپخانه دشمن و در تاریکی شب سه کیلومتر خاکریز احداث شد و این امر در پناه دادن نیروهای پدافند کننده و حفظ آنان از ترکش توپ و گلوله مستقیم دشمن اثر بسزایی داشت. تعداد اسرای تخلیه شده به لشکر در روز اول نبرد بیت المقدس ۱۸۰۱ نفر بود که از این تعداد حدود ۷۰۵ نفر توسط نصر ۲ به اسارت در آمده بود. گردان ۳۱۳ توپخانه مختلط که مأموریت پشتیبانی نیروهای نصر ۲ را با عنوان کمک مستقیم بر عهده داشت در طول ۲۴ ساعت به صورت مستمر اجرای آتش نمود به طوری که تعداد گلوله‌های پرتاب شده در طول جنگ تحمیلی تا آن موقع بی سابقه بود و من اطمینان دارم در بعد از ظهر روز ۱۰ اردیبهشت ۶۱ تلاش و دقت در پشتیبانی همین گردان بود که پاتک دشمن را قبل از اجرای آن خنثی کرد و سازمان رزم آنها را بر هم زد.

اطلاعات دریافتی و اظهارات اسرا نشان می‌داد که یگانهای متجاوز به نام نیروهای «العمود» مأموریت تأمین غرب رودخانه کارون را داشتند. در شب اول عملیات، توسط نیروهای خودی به کلی منهدم و یا اسیر شده اند. لشکر ۳ زرهی عراق با انجام پاتکهای متوالی خسارات و ضایعات سنگینی را متحمل گردیده است.

اسرا اخباری مبنی بر جابه جایی لشکر ۹ زرهی عراق، از جنوب منطقه جُفیر به غرب جاده اهواز - خرمشهر داشتند که این امر حکایت از قصد دشمن برای پاتکهای بیشتر و سنگین تر برای شکستن خط سرپل ایجاد شده توسط نیروهای خودی داشت.

نبرد در روز دوم عملیات (۱۱ اردیبهشت ۶۱)

خط پدافندی در سطح قرارگاه نصر وضعیت خوب و با ثباتی نداشت، گرچه تیپ ۴ زرهی تلاش می‌کرد در امتداد جاده و در پشت خاکریز شرقی کنار جاده گسترش یابد؛ اما در شمال و جنوب منطقه عملیات، نصر ۱ و ۳ هنوز به جاده نرسیده بودند و

خط پدافندی به صورت منکسر بود. دشمن با وارد عمل کردن نیروهای بیشتر قادر بود نصر ۴ و تیپ ۲ را دور بزند و محاصره کند و این تهدید هنوز باقی بود. دو عامل مهم سبب می‌گردید که اعتماد به نگهداری خط پدافندی در فرماندهان و نیروها بیشتر شود و نگرانیها را کمتر کند؛ مورد اول وجود خاکریز در کنار جاده، برای حفظ نیروها از تیر مستقیم و ترکش توپخانه؛ دوم طول خط پدافندی حدود ده کیلومتر بود و برای دور زدن چنین مسافتی نیروی زیادی لازم داشت. با زدن خاکریزهای شمالی و جنوبی، تا حدودی پهلوهای نیروهای گسترش یافته در خط پدافندی تأمین می‌گردید.

تجربه دفاع از پاتک روز ۱۰ اردیبهشت ۶۱ دشمن برای نیروهای حاضر در صحنه موضوعی بود که در تاریخ ۶۱/۲/۱۱ نیز بایستی از آن استفاده می‌شد، البته بعد از گذشت ۲۴ ساعت از اشغال خط پدافندی نیروها وضعیت بهتری پیدا کرده بودند و شب را تا حدودی استراحت کرده بودند و همانند شب قبل بیدار نبودند. اطلاعات دریافتی از اسرا در مورد حضور لشکر ۹ زرهی در غرب جاده اهواز- خرمشهر، اجرای پاتک توسط دشمن در تاریخ ۱۱ اردیبهشت ۶۱ را محتمل می‌ساخت بنابراین ضروری بود آمادگی مقابله با آن را در فرماندهان و نیروها ایجاد و تقویت نمود. البته فرماندهان و نیروهای جمعی به این موضوع واقف بودند که خط پدافندی تشکیل شده بهترین موقعیت را در تمام منطقه برای مقابله با دشمن دارد در صورتی که در نگهداری آن کوچکترین تردید وجود داشته باشد خسارت جبران ناپذیری خواهد داشت.

نظارت و بازدید از نیروهای در خط لازم و ضروری بود. صبح زود قبل از طلوع آفتاب، با راننده بی سیم چی به سمت راست (شمال منطقه پدافندی) حرکت کردم. تردد در پشت جاده به راحتی صورت می‌گرفت و از دید دشمن نیز ایمن بود. خاکریز احداث شده در روز قبل و شب گذشته بازدید شد. هنوز نیروهای تعیین شده در پشت خاکریز استقرار نیافته بودند. گردان ۱۶۹ به فرماندهی جناب سرهنگ

فتح‌پور مظفری در سمت راست استقرار داشت. با ایشان تماس حاصل شد فرمودند نیروها تعیین شده اند و در حال جمع آوری وسایل سنگری هستند، طولی نخواهد کشید در محل‌های تعیین شده مستقر می‌شوند.

وضعیت روحی نیروها خوب بود. برای صبحانه خوراک لوبیا داشتند. معمولاً به هر دو نفر یک قوطی لوبیا داده می‌شود. نان روز قبل توزیع شده بود کمی خشک بود ظاهراً بساط چایی نیز روبراه نبود، سؤال شد سربازان گفتند چای را در سطح گروهان درست می‌کنند و به هر نفر یک لیوان می‌دهند؛ اما هنوز آب سماور گروهان جوش نیامده است بعداً چای می‌گیریم.

حضور فرماندهان در پشت خاکریز با فاصله بسیار کم، باعث شده بود کارهای پشتیبانی سریع انجام پذیرد و روحیه نیروها در سطح بالا باشد. در مسیر راه در چند نقطه سربازان تعارف برای صرف صبحانه داشتند. در یکی دومی لقمه ای از صبحانه آنان صرف شد و در مواردی نیز با تشکر گذشتیم. اطمینان داشتیم تعارفات صمیمی بود و ناخنک زدن در صبحانه آنان صمیمیت را دو چندان می‌کرد. پس از اطمینان از آرایش و سازماندهی نیروها، برای مقابله با پاتک دشمن در شمال و راست خط پدافندی، در ادامه به سمت جنوب رفتیم. در انتهای جنوبی خط، برادران سپاهی که به صورت مستقل عمل کرده بودند، حضور داشتند. گردان مالک اشتر به فرماندهی برادر محمد شهبازی، گردان انصار حضرت رسول الله (ص) به فرماندهی برادر اسماعیل قهرمانی و گردان ابوذر به فرماندهی سید مصیب میر سجادی در خط پدافندی بودند.

در قسمت جنوبی، بخشی از منطقه باتلاقی بود و حدود یک کیلومتر خاکریز احداث شده بود. هنوز نیرویی در پشت خاکریز احداث شده در شب استقرار نداشت. موضوع را از طریق بی سیم با برادر متوسلیان هماهنگی کردم. ایشان نیز مسئولیت اقدام را به برادر شهبازی محول کردند. البته پس از استقرار تیپ ۴ در امتداد جاده، تا حدودی تأمین پهلوی چپ برقرار می‌گردید اما هنوز فاصله خالی زیاد بود.

شدت آتش توپخانه دشمن رو به افزایش بود. قرائن نشان می‌داد که دشمن در تدارک اجرای آتش تهیه^۱ است و به دنبال آن حرکتی به جلو خواهد داشت. به مرکز منطقه مراجعت کردم. ساعت حدود ۹ را نشان می‌داد. در پاسخ به اجرای آتشهای توپخانه دشمن، توپخانه‌های نیروهای خودی نیز مشغول اجرای آتش سنگینی بر مواضع دشمن بودند. موضوع آتشباری دشمن به قراگاه نصر اعلام گردید و درباره آمادگی نیروها برای دفع پاتک دشمن نیز صحبت شد. البته وضعیت نیروهای پدافند کننده نسبت به روز قبل خیلی بهتر شده بود. زیرا دیده‌بانان به منطقه آشنایی پیدا کرده بودند. از نحوه حضور دشمن در منطقه قراگاه نصر اطلاعات بیشتری در اختیار گذاشته بودند. نیروهای پیاده با ایجاد سنگر پدافندی امنیت بیشتری در خط داشتند. توپخانه‌ها مواضع آتش خود را کامل کرده بودند و ثبت تیرها انجام شده بود. همه این اقدامات سبب می‌گردید که تیراندازیهای صورت گرفته توسط نیروهای پیاده و توپخانه و زرهی مؤثرتر باشد و تلفات و ضایعات وارده به دشمن در صورت اجرای پاتک بیشتر گردد.

ساعت ۱۰ نیروهای زرهی دشمن که در تابعیت لشکر ۹ زرهی بودند به سمت مواضع پدافندی نیروهای خودی پیشروی نمودند و به جلو آمدند. اجرای آتش مؤثر توسط توپخانه و نیروهای زرهی و سلاحهای موجود در خط پدافندی سبب گردید که پیشروی دشمن در دو کیلومتری جاده متوقف شود. همزمان با این توقف بالگردهای هجومی هوانیروز که مخصوص شکار تانک هستند، وارد منطقه شدند و چندین تانک دشمن را مورد اصابت قرار دادند. بلافاصله پس از خروج آنان از منطقه سلاحهای ضد تانک، موشکهای تاو- مالیوتکا، آرپی جی هفت، موشک‌اندازهای ۱۰۷ م

۱. آتش تهیه، توده‌ای از آتش پیش‌بینی شده است که بر طبق برنامه زمانی برای پشتیبانی از تک اجرا می‌شود. و منظور از اجرای آن، از هم گسستن فرماندهی و مخابرات دشمن، بر هم زدن سازمان پدافندی، و خنثی کردن وسایل پشتیبانی آتش است. (فرهنگ واژه‌های نظامی، تالیف سرتیپ ستاد محمود رستمی)

و تفنگهای ۵۷ م م شروع به اجرای آتش شدید به طرف دشمن نمودند. دو طرف درگیری شدیدی با یکدیگر داشتند. طولی نکشید که فضای بین دو نیرو در اثر گلوله باران طرفین، انهدام تانکها و نفربرهای دشمن و انفجار گلوله‌های مهمات به جهنمی تبدیل گردید و دید برای دو طرف در کمتر از ۵۰۰ متر محدود گردید. وجود چنین شرایطی برای نیروهای تک در جهت پیشروی مناسب است و قادرند با یک حرکت سریع با استفاده از دید محدود به جلو بیایند. در همین موقع دستور اجرای آخرین آتشی حفاظتی^۱ صادر شد. حدود ۲۰ دقیقه اجرای آتش ادامه داشت. پس از آن به تدریج فضای منطقه، از لحاظ دید بهتر شد و دوده‌های حاصله از انفجارها کمتر گردید. تیراندازی دشمن به سمت نیروهای خودی کمتر شد. اثری از پیشروی دشمن نبود. فقط تانکها و نفربرهای آسیب دیده و شعله ور در نزدیکی خط پدافندی باقیمانده بود. جهت باد از شرق به غرب بود و همین امر سبب گردید که دشمن در جهت حرکت دود عقب نشینی نماید. با شرایط ایجاد شده، تیراندازی دشمن به سمت نیروهای خودی کاهش بیشتری داشت و طولی نکشید در منطقه آرامش نسبی برقرار شد. بدین ترتیب دومین پاتک دشمن برای باز پس گیری سرپل ایجاد شده به شکست منجر گردید.

در اجرای دومین پاتک دشمن ضایعات وارده بیش از پاتک اولی بود و تعدادی از نیروها (اسامی آنان در انتهای کتاب قید شده است) مجروح و یا شهید گردیدند که برای جایگزینی آنها از طریق جایگزینی لشکر طبق روش تعیین شده اقدام گردید.

۱. آخرین آتشی حفاظتی آتشی پدافندی هستند که به منظور جلوگیری، یا در هم شکستن هجوم دشمن، در هر گونه شرایط جوی و دید در جلوی منطقه نبرد طرح ریزی می‌شوند. این آتشی شامل آتش کلیه جنگ افزارهای سازمانی و پشتیبانی خواهد بود. در تقدم یک هر جنگ افزار سعی خواهد نمود با اجرای آتش دقیق در منطقه خود نسبت به تکمیل آخرین خطوط حفاظتی تیربارها و سد آتش توپخانه و خمپاره اندازه‌ها اقدام نماید. (فرهنگ واژه‌های نظامی، تالیف سرتیپ ستاد محمود رستمی)

فرمانده گردان ۱۴۴ جناب سرگرد مظفر هدایت نسب جزو مجروحان بود که از منطقه خارج گردید .

برای انجام پاتک در روز ۱۱ اردیبهشت ۶۱ دشمن از نیروهای تازه نفس و سازمان یافته خود استفاده کرده بود و اطمینان داشت قبل از ترمیم خط پدافندی ، قادر است در آن نفوذ کند و باقیمانده نیروهای در خط را دور بزند و سرپل ایجاد شده را قبل از کامل شدن به سقوط بکشانند ، اما پایمردی نیروهای در خط و مقاومت سرسختانه آنان هدایت و رهبری نزدیک فرماندهان سبب گردید که دشمن در رسیدن به اهداف خود ناکام باشد . تلفات و ضایعات وارده به دشمن خیلی زیاد بود و تعدادی از خدمه تانکهای سوخته قادر به نجات خود از برجک تانک نشده بودند و چندین دستگاه تانک و نفربر که هر کدام آسیب جزئی دیده بودند در منطقه رها شده بودند و خدمه آنها فرار کرده بود . کشته‌های دشمن در منطقه زیاد بود به طوری که پس از ۲۴ ساعت برای جلوگیری از عفونت اجساد همگی مدفون گردیدند. تبادل آتش در منطقه ادامه داشت و لحظه ای قطع نمی شد. بعد از ظهر همان روز ، دشمن در منطقه نصر ۳ اقدام به پاتک نمود و نصر ۴ که تا آن موقع هنوز در خط پدافندی قرار نگرفته بود ، با نیروی زرهی به کمک نصر ۳ شتافت. تلاش نیروهای نصر ۳ و ۴ با وارد کردن تلفات (از جلو توسط تیپ ۳ لشکر ۲۱ و تیپ ۴۶ سپاه و از سمت راست توسط تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱) سبب گردید دشمن عقب نشینی کند و مواضع متصرفی حفظ گردد.

در شمال منطقه پدافندی نصر ۲ ، نصر ۱ در طول روز با دشمن درگیر بود ؛ اما پیشروی نیروها در جهت ترمیم خط صورت نگرفت و پهلوی راست نصر ۲ باز هم خالی از نیروهای خودی بود .

نتایج عملیات روز ۱۱ اردیبهشت ۶۱

نصر ۱ در طول روز با مقاومت سرسختانه دشمن روبرو بود. توانست مواضع متصرفی خود را حفظ کند؛ اما قادر به پیشروی جهت ترمیم خط پدافندی نگردید. نصر ۲ پاتک دشمن را دفع و مواضع متصرفی را حفظ نمود؛ اما تهدید دشمن از سمت راست ادامه داشت. نصر ۳ با احداث خاکریز در سمت چپ محور پیشروی توانست تأمین خود را برقرار نموده و به سمت اهداف از پیش تعیین شده پیشروی نماید. در همان روز پاتک دشمن را دفع نمود و مواضع متصرفی را حفظ کرد. نصر ۴ هنوز در خط پدافندی تعیین شده مستقر نگردیده بود؛ اما در خنثی کردن پاتک دشمن نصر ۳ را یاری نمود. نصر ۵ در عمق منطقه نبرد با دشمن درگیر بود، تلفات و ضایعاتی را متحمل گردید. در مجموع در سطح قرارگاه نصر در تاریخ ۱۱ اردیبهشت ۶۱ موفقیت‌هایی به دست آمد؛ لیکن اهداف تعیین شده برای مرحله یکم عملیات بیت المقدس هنوز تأمین نگردیده بود.

عملیات روز سوم (۱۲ اردیبهشت ۶۱)

طرح ریزی و فعالیت ستادی در جهت تکمیل اجرای مرحله یکم عملیات ادامه داشت. برای خارج شدن نصر ۱ از بن بست ایجاد شده، لازم بود تقدم آتشهای توپخانه را به نصر ۱ اختصاص دهند و در منطقه نصر ۱ با ایجاد توده ای آتشهای توپخانه لشکر، پیشروی نیروها را تسهیل نمایند. در مدت ۴۸ ساعت گذشته وضعیت سایر نیروها تا حدودی بهتر بود. موفقیت‌هایی داشتند و یا مشکل حادی در رسیدن به هدف تعیین شده نداشتند. بر همین اساس از ساعت اولیه روز ۱۲ اردیبهشت ۶۱ حجم عظیمی از آتش توپخانه‌های موجود در منطقه، برای شکستن مقاومت دشمن در جلو نصر ۱ فرو ریخت. خوشبختانه طولی نکشید که پسته‌های شنود مؤثر بودن آتشهای اجرا شده را با دریافت گزارشهای نیروهای دشمن به فرماندهان رده‌های بالاتر اعلام نمود.

نیروهای قرارگاه نصر ۱ ، پاسی از نیمه شب پیشروی خود را به سمت جاده خرمشهر- اهواز برای ترمیم خط پدافندی شروع کردند و پس از مدت زمان کوتاهی با دشمن درگیر شدند .

درگیری نصر ۱ با دشمن در شب تاریک و تبادل آتش بین آنها محدوده درگیری نیروها را برای نصر ۲ که جلوتر استقرار داشت ، مشخص می کرد. قرارگاه نصر تأکید داشت نصر ۲ به هر ترتیب مقدور ، نصر ۱ را در رسیدن به اهداف خود یاری نماید . بررسی وضعیت نشان می داد وضعیت قرار گرفتن نیروهای نصر ۱ نسبت به خط پدافندی نصر ۲ عقب تر و به سمت شمال می باشد . در اولین اقدام با دادن علامت به وسیله چراغ قوه رنگی در سمت چپ ، حرکت نیروهای نصر ۱ را نسبت به نقطه هماهنگی بین دو قرارگاه توجیه کرد . فرمانده گردان توپخانه کمک مستقیم نیز به دو قبضه توپ ۱۰۵ م م که در سمت چپ برای جلوگیری از دور زدن دشمن ثبت تیر نموده بودند دستور داد که در آن جهت آتشیهای پشتیبانی نصر ۱ را تقویت کنند. نصر ۱ با نصر ۲ ارتباط بی سیمی داشتند و موارد دیگری که جهت راهنمایی لازم بود صورت گرفت . مدت زیادی طول نکشید . نصر ۱ مقاومت نیروهای دشمن را در هم شکست و فریاد الله اکبر بلند شد . حدود ساعت ۶ در روشنایی سپیده دم قبل از طلوع آفتاب نصر ۱ به جاده خرمشهر-اهواز رسید و در شرق جاده گسترش یافت . بدین ترتیب خط پدافندی در سطح قرارگاه نصر در قسمت شمالی ترمیم گردید و نصر ۲ از نگرانی دور زدن دشمن از سمت راست رهایی یافت .

در اولین ساعات روز ۱۲ اردیبهشت ۶۱ ، تیپ ۴ زرهی مأموریت یافت در فاصله بین قرارگاه نصر ۲ و نصر ۳ در شرق جاده گسترش یابد و با طرفین ارتباط حضوری داشته باشد . بر اساس شناساییهای انجام شده در روز ۱۱ اردیبهشت ۶۱ تیپ ۴ به سمت جلو پیشروی و مقاومتیهای باقیمانده دشمن را منهدم نموده و در ساعت ۵ و ۳۰ دقیقه نیروهای تیپ به جاده دسترسی پیدا می کنند و گسترش آنها در خط پدافندی تا ساعت ۷ و ۳۰ دقیقه ادامه داشت ؛ بدین ترتیب در سمت چپ نصر ۲ نیز

نیروها استقرار یافتند و نصرهای ۱ و ۲ و ۴ در امتداد یکدیگر در شرق جاده خرمشهر - اهواز و در محدوده تعیین شده گسترش یافتند . در ساعت ۷ و ۲۵ دقیقه دو فروند فانتوم نهجا مواضع و استحکامات دشمن را در غرب جاده بمباران کردند. دود ناشی از بمباران نشان می‌داد که خسارات و ضایعات قابل توجهی به نیروهای دشمن وارد شده است. آتش توپخانه‌های طرفین به صورت مستمر اجرا می‌شد. به ویژه در روز از شدت بیشتری برخوردار بود . از ساعت ۷ به بعد فعالیت دشمن در منطقه جنوبی نصر ۲ و در مقابل نصر ۴ افزایش یافت . برادر شهبازی فرمانده نیروهای سپاه در قسمت جنوبی نصر ۲ گزارش داد تانکهای دشمن از طرف گرم‌دشت به طرف ما در حرکتند ، همچنین بالگردهای دشمن در مقابل ما در حال پیاده کردن نیرو هستند ، اجرای پاتک توسط دشمن حتمی است . ضمن ارائه راهنماییهای لازم برای استفاده از نیروهای در خط و امکانات موجود ، با فرمانده گردان کمک مستقیم توپخانه جناب سرگرد مناف پور تماس گرفتم و گفتم که منطقه مورد نظر را با آتش توپخانه بپوشاند. با توجه به کارکرد مؤثر بالگردهای هجومی هوانیروز از قرارگاه نصر درخواست اعزام دو فروند بالگرد گردید . آمادگی توپخانه برای اجرای آتش و انتقال آن به نقاط دیگر بسیار خوب بود. طولی نکشید که منطقه مورد نظر زیر آتشیهای توپخانه قرار گرفت . برای اعزام بالگرد از تیپ ۴ زرهی نیز درخواست مشابهی به قرارگاه نصر واصل شده بود ؛ چون مورد و هدف یکی بود ۲ فروند بالگرد از طریق هوانیروز به منطقه اعزام گردید و در چند نوبت برای انهدام نیروهای دشمن استفاده شد . تیپ ۴ زرهی نیز با تانکهای مربوطه به مقابله پرداختند . برادر شهبازی در ساعت ۸ و ۱۵ دقیقه گزارش نمودند که فعلاً دشمن متوقف شده است ؛ اما نیروهای دو طرف به شدت درگیر هستند . در همین حال ۲ فروند دیگر از بالگردهای هجومی هوانیروز وارد منطقه نبرد گردید. با ظاهر شدن بالگردها لازم بود مراتب به نیروهای خودی که در مسیر پروازی هستند ابلاغ شود، تیراندازی نکنند تا بالگرد مأموریت خود را انجام دهد و مراجعت نماید . مراتب به برادر شهبازی و تیپ ۴ ابلاغ شد .

چون مسافت تا هدف نزدیک بود بالگردها قادر بودند از بالای سر نیروهای خودی اهداف را مورد اصابت قرار دهند .

تیراندازی بالگردهای هجومی به استعداد ۲ تیم هر تیم تا سه بار تکرار شد . حدود ساعت ۹ و ۳۰ دقیقه نیروهای پاتک کننده به دو قسمت جدا شدند و تعداد زیادی از تانکهای دشمن به سمت شمال حرکت کردند و تعدادی نیز در جلو تیپ ۴ درگیر بودند. به نظر می‌رسید هدف، دور زدن نیروهای نصر ۲ از سمت شمال بود ؛ چون حرکت نیروی زرهی در عرض منطقه نبرد با اصول تاکتیکی مناسبی ندارد و شدیداً آسیب پذیر است . در چنین شرایطی که مسافت تک کننده تا خط پدافندی زیاد باشد ابتدا از آتشیهای توپخانه که با برد بلند استفاده می‌گردد و پشتیبانی نزدیک هوایی^۱ توسط نیروی هوایی انجام می‌شود .

از افسر رابط هوایی که در منطقه حضور داشتند و با یک دستگاه جیب میول مجهز به بی سیم با دسگ هوایی^۲ (مرکز پشتیبانی مستقیم هوایی) تماس حاصل بود خواسته شد درخواست پشتیبانی هوایی کند و اهداف را گزارش نماید .

در طول روز نیروی هوایی فعال بود و جنگنده‌های فانتوم منابع حساس و حیاتی دشمن را بمباران می‌کردند . حدود بیست دقیقه بعد دو فروند هواپیمای فانتوم ۴ F- در فضای منطقه ظاهر شد و اهدافی در عمق مورد اصابت قرار گرفت؛ اما به نظر

۱. پشتیبانی نزدیک هوایی عبارت از تک بر علیه هدفهایی از دشمن که در نزدیکی نیروهای خودی واقع شده اند (بنا به درخواست فرماندهان نیروهای سطحی خودی) پشتیبانی نزدیک هوایی ، به منظور خنثی کردن یا انهدام نیروهای دشمن که تهدید مستقیم و فوری برای نیروهای خودی هستند بکار می‌رود و نیاز به هماهنگی دقیق قدرت آتش هوایی با عناصر پشتیبانی آتش و مانور نیروهای سطحی خودی دارد .

۲. دسگ (مرکز پشتیبانی مستقیم هوایی) سازمانی است متحرک که در مجاورت مرکز عملیات تاکتیکی نیروی زمینی در رده سپاه و لشکر مستقل تشکیل می‌شود . این مرکز درخواستهای پشتیبانی هوایی را دریافت نموده و هماهنگ می‌کند و جهت اجرا در صورت داشتن اختیار از طرف مرکز کنترل هوایی تاکتیکی به یگانهای هوایی ابلاغ می‌نماید (فرهنگ واژه‌های نظامی ، تالیف سرتیپ ستاد محمود رستمی)

می‌رسید به نیروهای پاتک کننده آسیب چندانی نرسید؛ زیرا پس از مدتی کوتاه نیروهای دشمن اقدام به پیشروی به سمت نیروهای خودی نمودند. منطقه پیشروی دشمن، منطقه نصر ۲ و بخشی از منطقه نصر ۱ بود، با آمادگی که در هر دو قرارگاه برای دفع پاتک وجود داشت، نیروهای دشمن در سه کیلومتری جاده متوقف شدند. کلیه آتشهای موجود در منطقه بر روی نیروهای زرهی دشمن متمرکز شد و نیروها توانستند تعدادی از تانکهای دشمن را به آتش بکشند. در منطقه نصر ۱ نیز چهار دستگاه تانک منهدم شد و در همین موقع توپخانه‌های کمک مستقیم و تقویت هر دو در عمق منطقه آتشهای مؤثر اجرا می‌کردند. به نیروهای دشمن خسارت سنگینی وارد شد.

درگیری تا ساعت ۱۳ ادامه داشت. فعالیت‌های بالگردها و بمبارانهای هوایی تا آن موقع آسیب فراوانی به دشمن وارد ساخته بود. با وارد عمل شدن هواپیماهای دشمن در منطقه هر لحظه منطقه درگیری وسعت بیشتری پیدا می‌کرد. جنگ زمینی در دو طرف تلفات و ضایعات زیادی بر جای گذاشت. بعد از آن به تدریج نیروهای باقیمانده دشمن عقب نشینی کردند؛ اما دود آتش و انفجارها فضای درگیری را تیره و تاریک کرده بود.

در منطقه جنوبی نیز تیپ ۴ زرهی با وارد ساختن ضایعات زیاد به دشمن او را وادار به عقب نشینی کرده بود. حدود ساعت ۱۴ و ۳۰ دقیقه دشمن هیچ گونه فعالیتی در مقابل نیروهای خودی نداشت و منطقه جلو کاملاً از نیروهای دشمن تخلیه شده بود. بدین ترتیب سومین پاتک دشمن نیز توسط نیروهای پدافند کننده نصر ۲ دفع گردید. در هر حال نیروها متحمل خسارت و ضایعاتی نیز گردیدند. مقاومت جانانه رزمندگان نصر ۲ در سه روز متوالی و دفع سه پاتک این نوید را می‌داد که دشمن در منطقه نصر ۲ دیگر اقدام به هیچ گونه حرکتی نخواهد کرد.

نتیجه نبرد در روز ۱۲ اردیبهشت ۶۱

نصر ۱ از اولین ساعات روز با اجرای آتش سنگین به مواضع دشمن پیشروی نمود و قبل از ساعت ۷ به جاده خرمشهر- اهواز رسید و در محدوده تعیین شده برای اجرای پدافند گسترش یافت. پاتک دشمن در همین روز توسط نصر ۱ در منطقه محوله دفع گردید و خط پدافندی تثبیت شد. نصر ۲ پاتک سوم دشمن را پس از شروع مرحله یکم عملیات در خط پدافندی محوله دفع نمود و خسارات و تلفاتی به دشمن وارد ساخت و تلفاتی نیز متحمل گردید.

نصر ۴ در خط پدافندی و در امتداد جاده خرمشهر- آبادان قرار گرفت و در دفع پاتک دشمن در منطقه محوله اقدام نمود و تعدادی از نیروهای دشمن را منهدم کرد. نصر ۳ با برقراری تأمین در جناح چپ در امتداد جاده خرمشهر- اهواز خط پدافندی را تکمیل کرد و در اواخر روز ۱۲ اردیبهشت ۶۱ حرکات دشمن را در شمال خرمشهر سرکوب کرد و در عقب آمدن نصر ۵ از عمق منطقه نبرد کمک شایانی انجام داد. در مجموع موفقیت نیروهای نصر در رسیدن به جاده خرمشهر- اهواز در روز ۶۱/۲/۱۲ خوب بود. قرارگاه نصر با انجام حرکات متعدد به سمت جلو و پشتیبانی خوب توپخانه‌ها و هوانیروز و نیروی هوایی توانست مرحله یکم عملیات بیت المقدس را انجام دهد و به تمام اهداف تعیین شده در این مرحله دسترسی پیدا کند و نیروها در یک خط پدافندی مطمئن و مستحکم قرار گیرند.

نبرد در روز ۱۳ اردیبهشت ۶۱

با ترمیم خط پدافندی، در روز ۶۱/۲/۱۲، قرارگاه نصر برای استفاده بهتر از نیروهای موجود، تغییراتی در سازماندهی نیروها به عمل آورد. در جهت رهایی قسمتی از یگانهای نصر ۳ که مأموریت حفظ جناح چپ قرارگاه نصر (شمال آبادان) را داشتند، جا به جایی صورت گرفت. از گردان ۲۴۷ سوار زرهی و گروه رزمی حر برای این

منظور استفاده گردید . نصر ۳ نیز با تیپ ۳۱ عاشورای سپاه پاسداران به صورت ادغامی سازماندهی گردید . دشمن هنوز از انجام پاتک های ناموفق خود ناامید نشده بود و با ادامه آن ، قصد بر هم زدن سازمانهای رزمی نیروهای خودی را داشت . البته تحلیل موضوع می توانست بر این باشد که دشمن شکست خود را تا آن مرحله از عملیات قبول داشت و برای جلوگیری از پیشروی بعدی نیروهای خودی تلاش می کرد با اجرای پاتک زمان لازم را جهت سازماندهی بهتر برای ایجاد خط پدافندی مستحکم که قادر به سد پیشروی نیروهای ما باشد به دست آورد . در هر حال زمانی که دشمن در حال اجرای پاتک های متوالی بود نیروهای ما فقط قادر بودند آنها را دفع کنند و اجرای عملیات آفندی میسر نبود . حدود ساعت ۹ و ۳۰ دقیقه در منطقه نصر ۴ که در جنوب نصر ۲ واقع شده بود نیروهای دشمن اقدام به پاتک نمودند . مقاومت نیروهای مستقر در خط پدافندی ، پشتیبانی توپخانه و بالگردهای هوانیروز سبب گردید با دادن تلفات و ضایعات در ساعت ۱۱ و ۳۰ دقیقه عقب نشینی و قطع درگیری نمایند .

بعد از ظهر همان روز دشمن در شمال خرمشهر اقدام به تک کرد . از آنجایی که خط پدافندی نیروهای خودی از استحکام خوبی برخوردار بود و پشتیبانیهای آتش به خوبی اجرا گردید ، ضربات وارد شده به دشمن زیاد بود؛ به طوری که قبل از شروع تاریکی باقیمانده نیروهای دشمن قطع درگیری نمودند و فرار را بر قرار ترجیح دادند . مجدداً در شروع تاریکی در منطقه نصر ۱ و قسمتی از منطقه نصر ۲ تک دشمن اجرا شد ، در این مرحله تعدادی تانک و نفربر به آتش کشیده شد ، کامیونهای حامل نفرات پیاده منهدم گردید و در ساعت ۲۰ دشمن عقب نشینی کرد . به طور کلی در روز چهارم ، پاتک دشمن در سرتاسر خط پدافندی اجرا شد و این موضوع نمایانگر این بود که دشمن برای ایجاد خط پدافندی جدید به زمان نیاز دارد و با این حرکات قصد دارد نیت خود را عملی کند و از جهتی سازمان آفندی نیروهای ما را با وارد ساختن صدمات و انهدام تجهیزات بر هم زند تا از قدرت آفندی نیروها کاسته شود .

در اجرای مرحله یکم عملیات ، نیروهای عمل کننده به موفقیت قابل توجهی دست یافته بودند و بعضی از یگانها مانند نصر ۲، آسیب و صدمات چندانی در مقابل پیشروی شانزده کیلومتر در ده کیلومتر ندیده بود . چون دشمن را غافلگیر نموده بودند پس از قرار گرفتن در خط پدافندی گرچه تا آن موقع سه تا چهار پاتک دشمن را دفع کرده بودند ؛ اما هنوز از قدرت و روحیه بالایی برای انجام عملیات آفندی برخوردار بودند و نفرات مجروح و یا شهید از طریق یگان جایگزینی لشکر تأمین می گردید و کاستی وجود نداشت .

تغییراتی در سازمان رزمی نیروهای عمل کننده در سطح لشکر ۲۱، به منظور آماده شدن برای اجرای مرحله دوم عملیات، در حال انجام بود که طراحان عملیات بیت المقدس اصرار داشتند هر چه زودتر اجرا شود ؛ چون تأخیر در اجرای آن سبب می گردید دشمن سازماندهی جدیدی در منطقه بدهد و برای پدافند مواضع موجود خود را مستحکم نماید . نظر دیگر این بود تا وقتی که خط پدافندی تثبیت نشود ، اجرای مرحله دوم عملیات خطرانی خواهد داشت. بدین ترتیب که خط پدافندی فعلی در صورت اجرای تک خالی از نیرو خواهد بود در صورت عدم موفقیت ، نیروهای عمل کننده در وضعیت نامناسب قرار می گیرند و دفاع از دستاوردها مشکل خواهد شد . وضعیت پدافندی ادامه داشت در نهایت تصمیم بر این شد که عوامل شناسایی به جلو اعزام گردند و از وضعیت نیروهای دشمن از نظر استقرار و تجهیزات اطلاعاتی بدست آورند تا تصمیم بعدی اتخاذ گردد .

نبرد در روز ۱۴ اردیبهشت ۶۱

جابه جایی و تعویض نیروها طبق سازماندهی جدید ادامه داشت ، دستور آگهی در مورد شناسایی از وضعیت و نحوه استقرار و تجهیزات دشمن ، از طریق قرارگاه نصر به تیپ ۲ ابلاغ شد . در مرحله اول عملیات تیمهای شکار تانک در غافلگیر کردن و انهدام نیروهای زرهی و پیاده مکانیزه دشمن بسیار موفق عمل کرده بودند . در زمین

صاف و هموار دشت خوزستان، نیروهای پیاده قادر به مقابله با تانک نیستند. در صورتی که نبرد در روز واقع گردد باز هم موضوع مقابله مشکل تر است؛ چون سلاحهای ضد تانک موجود در یگانهای پیاده دارای برد محدودی هستند و یگانهای زرهی با داشتن توپ و تیربار، از قدرت آتش و برد بیشتری برخوردار هستند. بهترین موقعیت برای نیروهای پیاده در چنین شرایطی جنگ در شب است البته وضعیت نبرد وقتی به سود افراد پیاده خواهد بود که یگان زرهی غافلگیر شود. (تانکهای پیشرفته دارای دوربین دید در شب هستند؛ اما دید آنها کمتر از روز است.) نیروی هوایی دشمن روزها بسیار فعال بود. پیشروی در طول روز برای انجام تک مشکل بود. بهترین زمان برای انجام عملیات تک در شب بود. حرکت در شب نیز نیاز به اطلاعات دقیق دارد. آگاهی از اینکه دشمن در چه مسافتی و با چه وضعیتی حضور دارد بسیار مهم است؛ چون قبلاً برای مقابله با آن می توان پیش بینی کرد و نیروی مناسب و تجهیزات مورد نیاز اختصاص داد.

گردان ۲۷۵ تانک (-) مأمور به تیپ ۲ طبق دستور جزء به جزء صادره از لشکر به یگان سازمانی ملحق گردید؛ بدین ترتیب تیپ ۴ زرهی به طور کامل در احتیاط قرارگاه نصر قرار گرفت. این موضوع باعث می گردید لشکر دارای یک یگان زرهی که از قدرت آتش و تحرک خوب برخوردار است به صورت آزاد در اختیار داشته باشد تا در صورت نیاز در هر نقطه و منطقه ای از صحنه عملیات برای کمک به نیروهای عمل کننده حضور داشته باشد. با برگشت گردان ۲۷۵ تانک (-) به یگان سازمانی، لازم بود در تجدید سازمان و تقویت سلاحهای ضد تانک در سطح تیپ اقدام گردد. خوشبختانه سیستم سازماندهی سلاحهای اجتماعی طوری است که جایگزینی خدمه آسیب دیده چندان مشکلی ندارد. زیرا سه تا پنج نفر خدمه برای هریک از سلاحها نسبت به سنگینی، روانه کردن، و پیاده کردن آنها در نظر گرفته می شود، معمولاً هر کدام دارای سوابق خدمتی (پایه خدمتی) متفاوتی هستند؛ اما در موقع سازماندهی آموزش تکمیلی سلاح مربوطه را طی نموده اند. در چنین مواردی

قدیمی ترین فرد مسئولیت فرماندهی قبضه یا تیراندازی با سلاح را عهده‌دار می‌گردد و نفر جدید مهمات بیار و یا گلوله گذار خواهد بود. در طول ۴ روز نبرد تعدادی از خدمه سلاحهای مذکور به عللی از منطقه خارج شده بودند. با تحویل سربازان و درجه داران وظیفه از طریق جایگزینی لشکر، طبق نیاز سازماندهی گردیدند و در همان خط پدافندی و در پشت خاکریز توسط فرماندهان سازمانی آموزشهای مربوطه داده شد. در تاریخ ۶۱/۲/۱۴ فعالیت نیروی هوایی دشمن زیاد بود. در ساعت ۱۵ پلهای نصب شده در منطقه قرارگاه نصر بر روی رودخانه کارون بمباران شد. به علت فعالیت خوب و پاسخ مؤثر پدافند هوایی یک فروند از هواپیماهای مهاجم سقوط کرد و به پلها آسیبی نرسید.

در همین روز تحرکاتی در چند مورد که حاکی از پیشروی دشمن به سمت نیروهای خودی بود مشاهده گردید که توسط پشتیبانی نزدیک هوایی و آتش توپخانه‌ها و تک بالگردهای هجومی هوانیروز متوقف گردید. جنگنده‌های نیروی هوایی در طول روز چندین عملیات هوایی در هوا و در عمق دشمن انجام دادند و ۲ فروند از هواپیماهای دشمن در جنگ هوایی توسط جنگنده‌های فانتوم سرنگون گردیدند.

هواپیماهای دشمن در طول روز و با انجام سورتیهای متعدد در منطقه عملیات بیت المقدس فعال بودند و ضایعاتی را به تأسیسات و تجهیزات نیروها وارد ساختند. اطلاعات دریافتی حاکی از ورود نیروهای زرهی و مکانیزه جدید تقویتی دشمن به منطقه بود. تمرکز قوای متجاوز در منطقه گرمداشت (مقابل یگانهای نصر ۲) و شمال خرمشهر زیاد بود و از نیروهای موجود در منطقه تا آن موقع لشکرهای ۳ و ۹ زرهی شناخته شده بود. این اطلاعات از اسرای عراقی دریافت شده بود.

در مرحله دوم عملیات ، طبق دستورالعمل صادره از قرارگاه نصر، نصر ۲ مأموریت داشت در محدوده تعیین شده در روی کالک و نقشه منطقه (پیوست د) در ساعت (س)^۱ روز (ر)^۲ به دشمن تک کند و خط مرز را تأمین نماید .

غافلگیر کردن دشمن برای اجرای تک از اهمیت خاصی برخوردار است ؛ چون انجام امر سبب می‌گردد ضایعات نیروهای خودی به حداقل برسد و تیمهای شکار تانک از نزدیک ، در اسرع وقت قادر باشند نیروهای زرهی و مکانیزه دشمن را منهدم نمایند . در این شرایط است که توان مقاومت در طرف مقابل به شدت تقلیل می‌یابد و فرمانده قادر به کنترل نیروها نخواهد شد ؛ ارتباط قطع می‌شود ، دستورها اجرا نمی‌گردد و هرکس در فکر فرار و خارج شدن از صحنه است . باقیمانده نیروها نیز تسلیم می‌گردند ؛ زیرا ابتکار عمل با نیروهای غافلگیر کننده است . برای انجام امر، اطلاعات دقیق از نحوه گسترش و تجهیزات و نقاط ضعف نیروهای در خط دشمن ضروری است . به دست آوردن اطلاعات از چند چانل صورت می‌گیرد :

۱. نیروی هوایی با اعزام هواپیماهای شناسایی مبادرت به عکس برداری از منطقه استقرار نیروهای دشمن می‌کند . این نوع عکسها تفسیر می‌شوند و روی نقشه عملیاتی برده می‌شود و به یگانهای عملیاتی ابلاغ می‌گردد .

۲. عوامل اطلاعاتی که در دسترس فرماندهان رده بالاتر قرار دارند اطلاعات روز را گزارش می‌کنند . این نوع اطلاعات پس از تجزیه تحلیل و تفسیر به صورت خبر و یا تأیید شده در اختیار یگانهای تابعه قرار می‌گیرد.

۱. ساعت (س) ساعت مشخصی است در روز (ر) که در آن ساعت جنگ شروع می‌شود .

۲. روز (ر) اصطلاحی است که دلالت برروز نامشخصی می‌نماید که در آن روز عملیات شروع و یا قرار است شروع شود . این عملیات ممکن است شامل شروع تک ، تاریخ پیاده شدن در ساحل دشمن ، فرودهای هجومی ، و بمبارانهای هوایی باشد .

۳. اطلاعاتی که خود نیروهای در خط توسط عوامل دیده بانی ، و با اعزام گشتیهای شناسایی به دست می‌آوردند و به رده بالاتر گزارش می‌کنند ؛ با ارسال بولتن های اطلاعاتی روزانه و یا موردی ، در سطح قرارگاهها از موضوع بهره برداری می‌گردد.

اهمیت اطلاعاتی که تیمهای شناسایی اعزامی از گردانها ، با حضور در منطقه عملیات کسب می‌کردند بیشتر از سایرین بود ؛ زیرا دقیق تر بود و می‌توانست آخرین اطلاعات تلقی شده و به روز باشد . اشکال این نوع اطلاعات فقط این بود که در عمق دشمن به دست نمی آمد و وضعیت دشمن در جلو خط پدافندی مشخص می‌گردید . البته اطلاعات واصله از رده‌های بالاتر این نقص را پوشش می‌داد . در مورخه ۱۴ اردیبهشت ۶۱ من تلاش کردم فرماندهان گردانها و عوامل دسته‌های شناسایی را هر کدام به طور جداگانه در پشت خاکریز خط پدافندی در محلی که تا حدودی امنیت هوایی وجود داشت جمع آوری کنم و با تقدیر از زحمات آنان در به دست آوردن اطلاعات در مرحله یکم عملیات صحبت کنم . و موفقیت در مرحله یکم عملیات را مدیون تلاش و زحمات آنان اعلام نمایم . پس از جمع شدن آنان ، در مورد تجدید سازمان و تقویت دسته‌های شناسایی گردانها به فرماندهان مربوطه تأکید گردید و آمادگی آنان را برای انجام مأموریت تا ۲۴ ساعت بعد متذکر شدم . در تعیین حق تقدم اعزام تیمها نیز مواردی یادآوری شد . من به این مسئله واقف بودم که شرایط انجام شناسایی از دشمن ، با مرحله اول ، تفاوت زیادی دارد . چون در مرحله اول عملیات ، نیروهای دشمن در ساحل غربی رودخانه کارون حضور نداشتند و مدت ۱۹ ماه از شروع جنگ تحمیلی می‌گذشت ؛ هیچ گونه تحرکی در غرب رودخانه که حاکی از حضور نیروهای خودی باشد در این مدت از سوی دشمن دیده نشده بود . از طرفی خط پدافندی پیوسته ای از طریق نیروهای عراقی ، در منطقه عملیات مرحله یکم تشکیل نشده بود ؛ یعنی گشتیهای شناسایی به راحتی از رودخانه عبور می‌کردند و از وسط پایگاههای ایجاد شده دشمن که خالی از نیرو بود به عمق منطقه نفوذ می‌کردند ؛ بدون اینکه برخوردی با آنها داشته باشند تا جاده

خرمشهر- اهواز که مسافت بسیار زیادی برای گشتیهای پیاده است ، شناسایی صورت می‌گرفت. اما در این مرحله از شناسایی ، دشمن هوشیار است و هر لحظه انتظار پیشروی نیروهای ما را دارد و از جهتی فاصله نیروها از یکدیگر زیاد نیست . علاوه بر اینکه نیروهای عراقی در پوشاندن نقاط ضعف موجود حتماً تلاش زیادی نموده بودند. در وضعیت موجود ، پاتکهای دشمن ادامه داشت ، گرچه خط پدافندی تثبیت شده بود اما هر حرکتی از دشمن مستلزم هزینه برای ما بود (آسیب رسیدن به تجهیزات و نفرات و مصرف مهمات) . البته به نیروهای دشمن بیشتر از نیروهای ما آسیب می‌رسید، زیرا آنها تک می‌کردند و در زمین باز حرکت داشتند ، نیروهای ما در پشت خاکریز بودند و تا حدودی از آسیب رسی در امان می‌ماندند .

در مجموع ، روز چهاردهم اردیبهشت ماه در سطح قرارگاههای نصر تجدید سازمان صورت گرفت . حرکات دشمن در هر نقطه ای از منطقه سرکوب شد و در جهت آماده شدن برای مرحله دوم عملیات اقدامات مقدماتی انجام شد . در این روز تلاش دشمن برای انهدام پلها منجر به شکست گردید و یک فروند هواپیمای دشمن توسط پدافند هوایی در منطقه سقوط کرد و همچنین دو فروند دیگر در جنگ هوایی منهدم گردید.

نبرد در روز ۱۵ اردیبهشت ۶۱

در اولین ساعت روز ۱۵ اردیبهشت ۶۱ روی محور جنوبی نصر ۲ آتش شدید از سوی دشمن اجرا شد . دشمن قصد رخنه در خط پدافندی داشت . با اجرای آتش سنگین متقابل که تا ساعت ۲ ادامه داشت پیشروی دشمن متوقف گردید و نیروهای مهاجم به عقب برگشتند . در شب پانزدهم تیمهای شناسایی به جلو اعزام گردید؛ اما با توجه به درگیریهای موجود ، اطلاعات قابل توجهی به دست نیامد . عصر روز پانزدهم در مقابل تیپ ۴ زرهی تحرکاتی از دشمن مشاهده گردید و در غروب آفتاب ، دشمن با اجرای آتش شدید اقدام به پیشروی نمود . درگیری نیروها تا ساعت ۲۰ ادامه داشت .

با مقاومت و پایداری نیروهای تیپ ۴ زرهی ، نیروی مهاجم با دادن تلفات و ضایعات سنگین در منطقه درگیری عقب نشینی کرد .
بدین ترتیب در روز ۱۵ اردیبهشت ۶۱ دشمن اقدام به دو پاتک نمود و ناکام به مواضع اولیه برگشت.

نبرد در روز ۱۶ اردیبهشت ۶۱

شب شانزدهم اردیبهشت ماه تیمهای شناسایی به جلو اعزام گردید و اطلاعات قابل توجهی از وضعیت و گسترش نیروهای دشمن به دست آوردند . از جمله :
دشمن برای پدافند خط پیوسته و متصل به یکدیگر ندارد از فاصله یگانها می توان به عمق منطقه نفوذ کرد و در جلو مواضع دشمن موانع ایجاد و مین گذاری نشده بود . قرارگاه نصر نیروهای دشمن در منطقه عملیات بیت المقدس را به شرح زیر اعلام نموده بود :

لشکرهای ۳ و ۹ زرهی ، تیپ ۶۰۲ پیاده ، تیپ ۳۳ نیروی مخصوص ، تیپ ۳۴ زرهی، در مقابل قرارگاه نصر ۲ لشکر ۳ زرهی عراق استقرار داشت . نیروهای عراقی علاوه بر توپخانه سازمانی ، توسط توپخانه لشکر ۱۱ پیاده پشتیبانی می شدند و دشمن قادر بود در مدت ۱۲ ساعت یک لشکر از نیروهای زرهی خود را در منطقه عملیات جا به جا نماید . برای اجرای مرحله دوم عملیات ، ساعت (س) و روز(ر) توسط قرارگاه نصر مشخص و اعلام گردید .

سایر نیروهای عمل کننده همزمان با قرارگاه نصر

در شروع مرحله یکم عملیات بیت المقدس ، علاوه بر قرارگاه نصر قرارگاه فتح نیز در شمال منطقه عملیات نصر وارد عمل گردید . ترکیب سازمانی این قرارگاه ، شامل سه تیپ زرهی لشکر ۹۲ ، تیپ ۵۵ هوابرد، تیپ ۳۷ زرهی شیراز از نیروهای ارتش ، تیپ ۱۴ امام حسین (ع) و ۸ نجف و ۲۵ کربلا از سپاه پاسداران بود.

در مرحله یکم عملیات ، قرارگاه فتح ، اهداف واگذاری را در همان روز اول تأمین نمود و تعداد ۸۰۰ نفر از نیروهای دشمن نیز به اسارت درآمدند . این قرارگاه نیز تا تاریخ ۶۱/۲/۱۶ توانست تمامی پاتکهای دشمن را دفع نماید و خط پدافندی را مستحکم سازد .

قرارگاه دیگری به نام قدس با ترکیب سازمانی سه تیپ زرهی از لشکر ۱۶ ارتش و تیپهای ۳۱ عاشورا ۲۱ امام رضا و تیپ نور از سپاه ، تیپ ۵۸ تکاور ارتش و تیپ پیاده بیت المقدس از سپاه ، در منطقه غرب اهواز و جنوب کرخه کور به دشمن یورش بردند؛ اما مقاومت دشمن در این منطقه بسیار شدید بود، چرا دشمن این احتمال را می داد که نیروهای ایرانی تک اصلی را در آن منطقه انجام دهند، زیرا عبور از رودخانه کارون امکانات زیادی لازم دارد و نیروهای ایرانی فاقد آن هستند .

در طول اجرای مرحله یکم عملیات بیت المقدس ، چندین بار قرارگاه قدس موفق به تصرف مناطقی از جنوب کرخه کور گردید و ۴۵۰ نفر از نیروهای دشمن را به اسارت درآورد ؛ اما دشمن سرسختانه مقاومت کرد و پیشروی آنها را سد نمود. نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در پشتیبانی هوایی قرارگاه قدس در مدت درگیری فعالیت زیادی داشت و یک فروند هواپیمای F-۴ نیز در طول پشتیبانی توسط موشکهای زمین به هوای دشمن سقوط کرد . قرارگاه چهارمی به نام قرارگاه فجر با ترکیب سازمانی لشکر ۷۷ پیاده خراسان و تیپ ۱۷ قم و ۳۳ المهدی برای اجرای طرح عملیاتی امیرالمومنین (ع) در ساعت سه و چهل و پنج دقیقه بامداد مورخه ۱۱ اردیبهشت ۶۱ با اعلام رمز «یا علی مدد» عملیات خود را در منطقه فکه آغاز کردند. این قرارگاه مأموریت داشت به موازات عملیات بیت المقدس ، تک پشتیبانی را برای درگیر کردن نیروهای دشمن در جبهه وسیع اجرا نماید . قرارگاه فجر ، در طول اجرای عملیات بیت المقدس ، در چند مرحله به دشمن حمله کرد و در منطقه شیخ قندی فکه ، ۷۹۰ نفر از نیروهای دشمن را به اسارت در آورد و تعداد

زیادی از آنان را کشته و مجروح کرد؛ علاوه بر آن، ارتفاعات سرکوب منطقه را نیز تصرف کرده، از لحاظ خط پدافندی درموقعیت بهتری قرار گرفت. اجرای عملیات توسط قرارگاه فجر سبب گردید که دشمن نتواند نیروهای زیادی را جا به جا کند و به منطقه عملیات بیت المقدس گسیل نماید. بدین ترتیب مرحله یکم عملیات بیت المقدس، در تاریخ ۱۶ اردیبهشت ۶۱ به اتمام رسید. بر اساس آمارهای ارائه شده در این مرحله از عملیات، در سطح قرارگاه کربلا (نیروی زمینی ارتش - نیروی زمینی سپاه) تعداد اسرای دشمن به ۴۷۵۳ نفر رسید.

قرارگاه نصر	۱۸۰۱ نفر	قرارگاه فتح	۱۷۱۲ نفر
قرارگاه قدس	۴۵۰ نفر	قرارگاه فجر	۷۹۰ نفر

قرارگاه نصر ۲ در مرحله اول عملیات بیت المقدس تعداد ۷۰۵ نفر از نیروهای دشمن را به اسارت درآورد. اسرای گرفته شده از دشمن، در همان روزهای ۱۰ و ۱۱ اردیبهشت ماه بود. در روزهای بعد، نیروها برای دفع پاتک های دشمن اقدام نمودند و تعداد زیادی از ادوات زرهی دشمن منهدم گردید و انبوهی از نیروهای پاتک کننده کشته و یا زخمی شدند که ارائه آمار آنان امکانپذیر نمی باشد.

بخشی از پیام های ارسالی و دریافتی در مرحله یکم عملیات بیت المقدس

تاریخ	ساعت	گوینده پیام	گیرنده پیام	شرح پیام
۲/۹	۲۱۳۲	گروه ۲۲ توپخانه	قرارگاه نصر	برابر گزارش پست شنود ، دشمن به کلیه یگانهای خود آماده باش کامل داده است.
	۲۳۴۵	تیپ ۲	معاون لشکر ۲۱	تیپ ۲ آمادگی کامل دارد با دشمن درگیر شود ، دستور چیست؟
	۲۳۴۶	معاون لشکر ۲۱	تیپ ۲	فعلاً تأمل شود تا سایر یگانها نیز آماده باشند بعد از آن شروع کنید.
۲/۱۰	۰۰۰۱	معاون لشکر ۲۱	تیپ ۲	وضعیت را اعلام کنید.
	۰۰۰۲	تیپ ۲	معاون لشکر	محور شمالی در نزدیکی هدف متوقف شده است . باقیمانده نیروها به سمت اهداف تعیین شده در حال پیشروی هستند .
	۰۰۲۰	فرماندهی لشکر	تیپ ۲	وضعیت نیروها را اعلام کنید.
	۰۰۲۱	فرماندهی تیپ ۲	فرماندهی لشکر	نیروهای محور شمالی در نزدیکی هدف متوقف شده اند مابقی نیروها هنوز به جاده نرسیده اند ؛ اما پیشروی آنها ادامه دارد .
	۰۰۵۲	فرماندهی لشکر	تیپ ۲	۱۰ دقیقه دیگر تأمل کنید تا سایر نیروها نیز در خط قرار گیرند .

وضعیت را اعلام کنید .	تیپ ۲	برادر باقری	۰۱۰۵	
نیروهای هدف ۱ در نزدیکی آن متوقف هستند . به هدفهای دوم و سوم هنوز دسترسی پیدا نکردیم.	برادر باقری	تیپ ۲	۰۱۰۵	
نیروهایی که از جاده عبور کرده اند در چه وضعیتی هستند ؟	تیپ ۲	فرماندهی لشکر	۰۱۳۰	
به نزدیک هدف رسیده اند دستور توقف داده شده است. ۳-۴ کیلومتری جاده متوقف شده اند .	فرماندهی لشکر	فرماندهی تیپ ۲	۱۳۱.	
به گوش باشید کلمه رمز ابلاغ می گردد. بسم الله الرحمن الرحيم. بسم الله القاصم الجبارین یا علی بن ابیطالب علی یار شود.	تیپ ۲ و ۳ و ۱	فرماندهی لشکر	۰۱۳۲	
وضعیت اعلام شود.	تیپ ۲	فرماندهی لشکر	۰۲۰۵	
در روی هدف یکم نیروها ، هدف را محاصره کرده اند و درگیری نزدیک است. نیروهای عمل کننده در غرب جاده ، هنوز به هدف نرسیده اند . فعلاً تیراندازی شروع نشده است .	فرمانده لشکر	تیپ ۲	۰۲۰۶	
وضعیت را اعلام کنید .	تیپ ۲	برادر باقری	۰۲۱۰	

شروع درگیری نزدیک است ؛ اما هنوز تیراندازی صورت نگرفته است .	برادر باقری	تیپ ۲	۰۲۱۱	
وضعیت اعلام شود.	تیپ ۲	فرمانده لشکر	۰۲۵۵	
نیروهای دشمن در محاصره هستند اما هنوز درگیری شروع نشده است .	فرمانده لشکر	تیپ ۲	۰۲۵۶	
نیروها در روی هدف اولی درگیر هستند تعدادی اسیر از دشمن گرفته شده است.	فرمانده لشکر	فرماندهی تیپ ۲	۰۳۰۰	
نیروهای غرب جاده در روی هدف سمت راست درگیر هستند	فرمانده لشکر	فرمانده تیپ ۲	۰۳۰۵	
تلاش کنید در روی هدف سمت چپ در غرب جاده نیز درگیر شوید و دشمن را منهدم نمایید . از غافلگیری استفاده نمایید . نگذارید دشمن هوشیار شود .	فرمانده تیپ ۲	فرمانده لشکر	۰۳۰۶	
نیروها در غرب جاده ، در حال دور زدن هدف سمت چپ هستند درگیری روی هدف اولی ادامه دارد.	فرمانده لشکر	فرمانده تیپ ۲	۰۳۰۷	
دستور داده شد ایوبی منتظر نباشد هر موقع موقعیت بدست آورد از روی پل عبور کند(جناب سرگرد ایوبی فرمانده گردان ۲۷۵ زرهی بود)	فرماندهی تیپ ۲	فرماندهی لشکر ۲۱	۰۳۱۲	

در روی جاده نیروی پدافند کننده پیش بینی نمایید.	فرمانده تیپ ۲	فرمانده لشکر ۲۱	۰۳۲۰	
وضعیت را اعلام کنید .	فرمانده تیپ ۲	فرمانده لشکر ۲۱	۰۳۴۵	
نیروهای محور شمالی در گیر انهدام هدف اولی (۳۵) دستگاه تانک دشمن (هستند . در غرب جاده نیز درگیری شروع شده است .	فرمانده لشکر	فرمانده تیپ ۲	۰۳۴۶	
کار تانک ها را سریع تمام کنید . به ایوبی دستور داده شد از پل عبور کند و با چراغ روشن پیش شما بیاید .	فرمانده تیپ ۲	فرمانده لشکر ۲۱	۰۳۴۷	
روی هدف دوم در غرب جاده ، توپخانه دشمن منهدم گردیده است وتعدادی اسیر گرفته ایم . ۸ قبضه توپ ۱۳۰ م م دشمن به غنیمت گرفته شده است .	فرمانده لشکر ۲۱	فرمانده تیپ ۲	۰۳۵۲	
به منظور صرفه جویی در وقت ، زیاد خودتان را درگیر غنائم نکنید . در صورتی که تخلیه آنها وقت گیر است ، آنها را منهدم نمایید .	فرمانده تیپ ۲	فرمانده لشکر ۲۱	۰۳۵۳	
آخرین وضعیت را اعلام کنید .	فرمانده تیپ ۲	فرماندهی لشکر ۲۱	۰۳۵۶	

<p>کار هدف اولی رو به اتمام است وضعیت بعدی اعلام می‌گردد.</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۳۵۷</p>	
<p>هدف اول تصرف گردید . تانکها منهدم شد و تعداد زیاد اسیر گرفته ایم نیروهای نصر ۱ عقب هستند و به خط پیشروی ما نرسیده اند . احتمال تهدید دشمن ، از سمت راست ، پس از روشن شدن هوا متصور است .</p>	<p>فرماندهی لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۴۰۵</p>	
<p>خاکریز کنار جاده خرمشهر - اهواز قابل پدافند کردن است یا خیر؟</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۰۴۰۷</p>	
<p>دیوار خط سپاه قابل پدافند است . در بعضی جاها نیاز به ایجاد خاکریز جدید می‌باشد . ارتفاع خاکریز از جاده حدود ۸۰ سانتیمتر است . نیروهای تعیین شده برای پدافند ، هم اکنون در حال گسترش در پشت خاکریز هستند .</p>	<p>فرمانده لشکر</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۴۰۸</p>	

وضعیت را اعلام کنید .	تیپ ۲	فرمانده لشکر ۲۱	۰۴۴۰	
وضعیت خوب است . در سمت چپ و در جنوب منطقه و در غرب جاده ، نیروها با گردان تانک دشمن درگیر هستند پس از خاتمه درگیری ، سمت راست تیپ ۲۳ را پوشش خواهند داد .	فرمانده لشکر	فرمانده تیپ ۲	۰۴۴۱	
وضعیت را اعلام کنید .	فرمانده تیپ ۲	معاونت لشکر ۲۱	۰۵۰۱	
درگیری در چپ و غرب جاده ادامه دارد ، و قسمتی از نیروها برای پدافند از منطقه متصرفی در پشت خاکریز جاده در حال گسترش و اشغال خط پدافندی هستند .	معاون لشکر ۲۱	فرمانده تیپ ۲	۰۵۰۲	

<p>وضعیت را اعلام کنید .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۰۵۲۶</p>	
<p>کارتانکها در غرب جاده تمام شد . ۸ قبضه توپ ۱۳۰ م م به غنیمت گرفته شده در حال تخلیه به عقب هستند . نیروها در حال پیشروی به سمت غرب هستند ؛ اما نیروهای عمل کننده در سمت راست و سمت چپ با ما عمل الحاق را انجام نداده اند . فعلاً دستور داده شد ، نیروها با تأمین پهلوها به جلو بروند.</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۵۲۷</p>	
<p>تیپ ۲۳ منتظر رسیدن تیپ ۲ می باشد .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۰۵۳۱</p>	
<p>نیروها در حال گسترش به سمت چپ به طرف تیپ ۲۳ می باشند ؛ اما اثری از تیپ ۲۳ در منطقه نیست . تعداد زیادی اسیر گرفته ایم در حال اقدام برای تخلیه آنها</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۵۳۲</p>	

<p>هستیم . اهداف واگذاری به تیپ کاملاً تأمین گردیده است . دستور بعدی چیست؟</p>				
<p>نیروهای ایوبی به سمت تیپ ۲۳ و به طرف نهر عرایض اعزام شدند درخواست می‌شود تیپ ۴ از طرف گرمدشت در پشت جاده مستقر شوند . دستور داده شد جناحین تیپ ۲۳ را تأمین نمایند تا آن تیپ بتواند جلو برود .</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرماندهی تیپ ۲</p>	<p>۰۵۴۵</p>	
<p>تیپ ۲۳ در عمق منطقه درگیر است . نیروهای شما خودشان را به جلو بکشند تا فشار روی آنها کم شود .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۰۵۵۷</p>	

<p>نیروهای ما از محدوده تعیین شده برای عملیات بیشتر گسترش یافته اند. مخصوصاً در سمت چپ سه چهار کیلومتر از حد تعیین شده به سمت جنوب باز شده اند؛ اما اثری از تیپ ۲۳ دیده نشده است. هم اکنون که هوا روشن است با توجه به گسترش فعلی آسیب پذیری خواهیم داشت اجازه دهید در پشت خاکریز جاده نیروها برای تشکیل خط پدافندی اقدام نمایند. در این صورت با توجه به عدم الحاق نیروهای سمت راست و چپ تأمین بیشتری خواهیم داشت.</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۶۱۰</p>	
<p>درگیری نیروها در غرب جاده بسیار شدید است. احتمالاً پاتکهای دشمن شروع شده است.</p>	<p>فرمانده لشکر</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۶۲۷</p>	
<p>وضعیت را اطلاع دهید.</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۰۶۴۲</p>	

نیروهای محور جنوبی در غرب جاده به وسیله نیروهای زرهی دشمن به شدت درگیر هستند و تحت فشار قرار گرفته اند .	فرمانده لشکر ۲۱	فرمانده تیپ ۲	۰۶۴۳	
دستور داده شد که نیروهای زرهی از تیپ ۴ برای پشتیبانی شما وارد عمل گردند .	فرمانده تیپ ۲	فرمانده لشکر ۲۱	۰۶۴۴	
هر تانک ۱۰ دقیقه زمان لازم دارد تا از پل عبور کند بنابراین حضور تانکها در موقعیت ما خیلی طول می کشد . بالگرد اعزام شود .	فرمانده لشکر ۲۱	فرمانده تیپ ۲	۰۶۴۵	
تقدم استفاده از بالگردها با قرارگاه نصر می باشد . قرارگاه نصر هم اکنون به بالگرد نیاز دارد . افسر رابط هوانیروز اظهار میدارد که بالگردها کلاً در اختیار قرارگاه فتح قرار گرفته است . ترتیبی داده شود که نیاز قرارگاه نصر نیز به بالگردها تأمین شود .	قرارگاه کربلا ۲	فرمانده لشکر ۲۱	۰۶۵۰	

<p>نیروها در حال پیشروی هستند ،تانکهای دشمن که از شمال منطقه عقب نشینی داشتند ، نیروهای ما را زیر آتش گرفته اند .</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۷۲۰</p>	
<p>یک نیروی قوی بفرستید که پشت سر نیروهای دشمن را ببندد ؛ ضمناً به توپخانه بگویید که آن قسمت را بزند . تانکهای ایوبی را به طرف نهر عرایض بفرستید .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۰۷۴۰</p>	
<p>نیاز فوری به یک فروند بالگرد برای تخلیه مجروح داریم .</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۸۴۲</p>	
<p>در حال اقدام است سریع اعزام خواهد شد .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۰۸۴۳</p>	

گردان ۲۴۲ تانک به سمت شما اعزام شده بود . پیش شما رسیده است ؟ یا خیر ؟	فرمانده تیپ ۲	فرمانده لشکر ۲۱	۰۹۲۰	
هنوز نرسیده است ؛ اما نزدیک است ارتباط با گردان ۱۶۹ قطع شده است . فرمانده گردان کمک مستقیم در حال اجرای آتش توپخانه برای جلوگیری از پیش روی دشمن می باشد .	فرمانده لشکر ۲۱	فرمانده تیپ ۲	۰۹۲۱	
بالگردهای اعزامی ، مثل اینکه به منطقه آشنایی ندارند . ضمن اینکه غرب جاده را هدف قرار داده اند در شرق جاده نیز که نیروهای خودی حضور دارند اجرای آتش می کنند .	فرمانده لشکر ۲۱	فرمانده تیپ ۲	۰۹۵۵	
درخواست یک فروند بالگرد را دارم.	فرمانده لشکر ۲۱	فرمانده تیپ ۲	۱۰۰۰	

<p>مراتب به فرمانده هوانیروز ابلاغ شد اعزام می‌گردد .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۱۰۰۱</p>	
<p>تیپ ۴ هنوز به منطقه نرسیده است و نیروهای ما از سمت چپ مورد تهدید قرار گرفته اند .</p>	<p>فرمانده لشکر</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۱۰۱۵</p>	
<p>تیپ ۴ به علت برخورد نمودن به باتلاق کمی تأخیر خواهند داشت و هم اکنون در حال دور زدن منطقه مورد نظر هستند . بزودی پیش شما می‌آیند به محض رسیدن در سمت چپ خودتان بکار گیرید .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۱۰۱۶</p>	
<p>به تعدادی بالگرد در دکل ابوذر نیاز داریم .</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۱۰۴۴</p>	

<p>با حفظ تماس با تیپ های ۲۳ و ۳ ، فعالاً در شرق جاده پدافند کنید و تلاش کنید سمت چپ گرمداشت را حفظ نمایید .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۱۱۰۵</p>	
<p>نیروهای ما شدیداً در محاصره هستند و ضایعات بسیار زیاد است سمت راست ما خالی است هنوز تیپ ۴ نیامده است .</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲۳</p>	<p>۱۱۲۲</p>	
<p>شما خود را به عقب بکشید و در خط تیپ ۲ و ۴ پدافند نمایید نفراتی که در غرب جاده هستند . چنانچه امکان پدافند وجود ندارد خود را به شرق جاده برسانند . ضمناً به تیپ ۴ دستور داده شد فضای خالی را بپوشاند .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲۳</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۱۱۲۵</p>	
<p>شما سمت راست خود را با تیپ ۲ و سمت چپ خود را به تیپ ۲۳ برسانید .</p>	<p>فرمانده تیپ ۴</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۱۱۳۸</p>	

<p>آتش توپخانه را در غرب جاده متمرکز کنید .</p>	<p>فرمانده توپخانه لشکری</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۱۱۵۳</p>	
<p>دو گردان ما در محاصره است ، سریعاً برای ما کمک بفرستید .</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲۳</p>	<p>۱۲۲۰</p>	
<p>به تیپ ۴ و ۲ دستور داده شد سریعاً فضای خالی را پر کنند . ضمناً روحیه دشمن بر اساس پیامهای گرفته شده از پست شنود در سطح بسیار پایینی است و مرتب تقاضای عقب نشینی می کند .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲۳</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۱۲۲۶</p>	
<p>تیپ ۴ اطلاع داد آیا نفراتی در غرب جاده آسفالت خرمشهر- اهواز داریم یا خیر ؟ شما از واحدهای خود بپرسید ، آیا از نصر ۲ کسی در غرب جاده هست یا خیر ؟</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>معاونت لشکر</p>	<p>۰۰۲۰</p>	<p>۲/۱۲</p>

<p>برابر اطلاعاتی که از پست شنود دریافت شده است آتش توپخانه ایران شدید است و نفرات پیاده دشمن در حال فرار هستند فرمانده عراقی به رده‌های بالاتر گزارش می‌کند که قادر به جلوگیری از فرار نیروها نیست .</p>	<p>رکن سوم تیپ ۲</p>	<p>رکن سوم لشکر ۲۱</p>	<p>۰۰۵۰</p>	
<p>با نصر ۱ هماهنگی کنید ، دست همدیگر را بگیرید ، خط وسط را پر کنید سعی کنید نصر ۱ نیز در خط شما قرار گیرد .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۰۳۰۰</p>	
<p>واحدهای سمت چپ را بازتر بکار گیرید و مسافتی از سمت چپ را اشغال نمایید تا بتوانید با تیپ ۴ ارتباط برقرار نمایید .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۰۳۰۵</p>	
<p>مختصات زیر را یادداشت کنید به توپخانه بگویید فوراً آنجا را زیر آتش بگیرد . (۳۵-۸۴) تا (۲۷-۸۳)</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲۳</p>	<p>۰۴۴۷</p>	

<p>آیا در مختصات (۸۴-۳۵) تا (۸۳-۲۷) نیرویی از یگانهای شما استقرار دارد .</p>	<p>فرماندهی تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۰۴۵۰</p>	
<p>در مختصات اشاره شده نیرویی حضور ندارد .</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۴۵۴</p>	
<p>دستورهایی که در مورد ترمیم خط پدافندی به ما داده شده بود ، کاملاً اجرا شد و تا ایستگاه نود مستقر شده ایم و تأمین برقرار است .</p>	<p>به نصر</p>	<p>نصر ۱</p>	<p>۰۵۵۸</p>	
<p>تعداد ۷۰ تا ۸۰ دستگاه تانک و نفربر که در جلو نصر ۴ مستقر بودند . تعدادی از آنها به طرف شمال حرکت کردند و تعدادی نیز به سمت نصر ۴ در حال پیشروی هستند .</p>	<p>نصر</p>	<p>نصر ۴</p>	<p>۰۸۳۰</p>	

طبق اطلاع نصر ۴ تعداد زیادی از تانکها و نفربر دشمن به سمت نصر ۲ در حال حرکت هستند به نیروها اطلاع دهید تا آماده مقابله باشند .	فرمانده تیپ ۲	فرمانده لشکر ۲۱	۰۸۳۲	
تانکهای مستقر شده دشمن در جلو مواضع پدافندی را در غرب جاده با استفاده از موشکهای مالیوتکا و تفنگ های ۱۰۶ م م منهدم نمایید.	به فرمانده تیپ ۲	رکن سوم لشکر	۱۴۰۶	
دشمن به کلیه شبکه‌های عملیاتی خود اطلاع داده است که نیروهای ایرانی قصد دارند حمله کنند . نیروهای عراقی یک نیروی ضربتی سیار تشکیل داده اند . این نیرو همواره با عنوان نیروی احتیاط ، در پشت مواضع استقرار دارند . اکنون به این نیرو دستور داده شده است که از مواضع فعلی خود عقب نشینی کنند .و در پشت جبهه در سنگرهای خود به حالت آماده باش باشند (نام نیروی مربوطه احسان می‌باشد) .	فرمانده تیپ ۲	رکن دوم لشکر ۲۱	۰۵۳۵	۲/۱۳

<p>پیامهای دریافتی از پست شنود ابلاغ گردید تا آمادگی و هوشیاری لازم به نیروهای در خط داده شود .</p>	<p>به نصر های ۱، ۲ ، ۳، ۴ و ۵</p>	<p>رکن سوم لشکر ۲۱</p>	<p>۰۵۳۵</p>	
<p>وضعیت را اعلام کنید تا به عرض فرماندهی برسد.</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>رکن سوم لشکر ۲۱</p>	<p>۱۲۰۱</p>	
<p>یگانی از دشمن که نیروی زرهی است به سمت نصر ۲ در حال حرکت هستند و به تدریج نزدیک می‌شوند . یگان دومی نیز به سمت نصر ۱ در حال حرکت می‌باشد . به نیروهای خودی آماده باش کامل داده شده است. جای نگرانی وجود ندارد .</p>	<p>رکن سوم لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۱۲۰۲</p>	
<p>پست شنود گزارش نموده است که از طریق ارتش عراق دستور داده شده است ، حدود یک گردان نیرو از خرمشهر به سمت ایستگاه نود و گرمدشت حرکت کند و مستقر گردد ، در صورت مشاهده نیرو در</p>	<p>نصر ۱، ۲ و توپخانه</p>	<p>رکن سوم لشکر ۲۱</p>	<p>۱۰۰۰</p>	<p>۲/۱۴</p>

<p>محل مذکور آن را زیر آتش بگیرید و منهدم نمایید.</p>				
<p>طبق اطلاع دریافتی از پست شنود ، دشمن به نیروهای خود ابلاغ نموده است . نیروهای ایرانی در حال حرکت بوده و تغییر موضع می دهند . به یگانهای توپخانه و ضد تانک دستور داده است ستونهای متحرک ایرانی را زیر آتش بگیرند .</p>	<p>نصر ۱ و ۲ و ۴</p>	<p>رکن دوم لشکر ۲۱</p>	<p>۱۴۱۰</p>	
<p>به نیروها ابلاغ شود ضمن مراقبت کامل و هوشیارانه در مناطق واگذاری پدافند نمایند . از جا به جا کردن نیروها در طول روز خودداری شود .</p>	<p>فرماندهی تیپ ۱ و ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۱۴۱۵</p>	
<p>در مورد جابه جایی بسیار دقت کنید ، در مورد هواپیما مگر پدافند چکار می کند ، بایستی هر کدام تا مسافت دو کیلومتر اطراف خود را بپوشانند و اجازه تلاش به هواپیماهای دشمن ندهند .</p>	<p>فرماندهی تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۱۵۳۰</p>	

<p>با نصر ۴ هماهنگی کنید آن گوشه را بپوشانید و مراقب باشید دشمن از آنجا نفوذ نکند .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>۱۵۴۵</p>	
<p>در مورد تک دشمن به نصر ۲ ، به توپخانه دستور داده شد که روی دشمن اجرای آتش کند .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>	<p>۱۷۵۲</p>	
<p>در مورد جابه جایی یگانها ، آخرین تصمیم را ابلاغ فرمایید . ضمناً لازم است گردان ۱۳۸ پیاده خط پدافندی را بپوشاند .</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۱۸۵۰</p>	
<p>وضعیت را اعلام نمایید .</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>رکن دوم لشکر ۲۱</p>	<p>۰۰۵۰</p>	<p>۲/۱۵</p>

<p>آتش دشمن روی منطقه گسترش نیروها زیاد است . نیروهای ما نیز پاسخ لازم را می‌دهند .</p>	<p>رکن دوم لشکر</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۰۵۱</p>	
<p>در محور جنوبی ، در مقابل نیروهای سپاه دشمن اقدام به پاتک نموده است ، نیروها درگیر هستند اقدامات لازم انجام شده است .</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۱۱۰</p>	
<p>تبادل آتش بین نیروها تقلیل یافته است مشکلی وجود ندارد .</p>	<p>فرمانده لشکر ۲۱</p>	<p>فرمانده تیپ ۲</p>	<p>۰۱۳۰</p>	
<p>دشمن قصد تک با یک گردان تانک و یک گردان مکانیزه از مختصات (۲۲-۷۸) به سمت گرمداشت را دارد .</p>	<p>به نصر او ۲</p>	<p>رکن دوم لشکر ۲۱</p>	<p>۰۲۲۰</p>	

<p>دشمن قصد حمله در منطقه گرمدشت را دارد به نیروها آمادگی مقابله با تک دشمن داده شود .</p>	<p>به نصر او ۲</p>	<p>رکن سوم لشکر ۲۱</p>	<p>۰۲۳۰</p>	
<p>روی منطقه ، اجرای آتش بسیار شدید است ولی حرکتی از دشمن به سمت جلو دیده نشده است . نیروها آمادگی مقابله با دشمن را داشته باشند .</p>	<p>به نصر او ۲</p>	<p>رکن سوم لشکر ۲۱</p>	<p>۲۱۱۰</p>	

مجروح شدن و خروج از منطقه عملیات

صبح روز ۱۶ اردیبهشت ۶۱ ساعت ۰۵:۰۰ ، هوا تا حدودی روشن بود و منطقه عملیات از آرامش نسبی برخوردار بود . تصمیم گرفتیم، شناسایی مختصری از منطقه عملیات آتی گردانها ، برای صدور دستور عملیاتی، جهت اجرای مرحله دوم عملیات بیت المقدس داشته باشیم . به همین منظور ، درجه دار مخابرات و راننده و رییس رکن سوم تیپ جناب سرهنگ فراهانی را که آماده حرکت بودند برداشتم و به راه افتادیم . ابتدا به سمت چپ منطقه حرکت کردیم .

در پشت خاکریز خط پدافندی ، امکان تردد با خودرو وجود داشت و چند روز گذشته مشکلی به وجود نیامده بود و می توان گفت امن ترین مسیر برای بازدید و عبور و مرور مسئولان و آماد رسانی بود.

حرکت را به سمت جنوب منطقه پدافندی ادامه دادیم ، سربازان نگهبان و دیده بانان در سنگرهای مربوطه در حال اجرای مأموریت بودند . در بعضی جاها از

خودرو پیاده می‌شدیم ضمن احوالپرسی و گفتن خسته نباشید ، سؤالاتی نیز در مورد منطقه دیده بانی و یا نگهبانی از وضعیت دشمن با آنها داشتیم.

سربازانی که در حال استراحت بودند به تدریج برای نماز بیدار می‌شدند، هوا خنک بود و نسیم صبحگاهی از سمت جنوب در حال وزیدن بود و گرمی هوا در آن لحظه احساس نمی‌شد .

تبادل آتش توپخانه از طرف نیروهای درگیر ادامه داشت اما شدت آن کم بود . در هر دقیقه چند گلوله توپ در عمق منطقه طرفین فرود می‌آمد و صدای انفجار آنها از دو طرف به گوش می‌رسید . البته این نوع تیر اندازیهای توپخانه، تیرهای ثبت شده است که قبلاً محل اصابت آنها را دیده بان تنظیم کرده است و یا اینکه با توجه به اطلاعات بدست آمده از دشمن، در روی نقشه و کروکی ثبت شده است ؛ زیرا در آن موقع از روز تردد وجود نداشت و دید بسیار محدود بود.

اهمیت زیادی به موضوع ندادیم و حرکت خودمان را ادامه دادیم . در انتهای حد مسئولیت پدافندی هر گردان متوقف می‌شدیم و نقاط هماهنگی بین گردانها را بررسی می‌کردیم . برای اینکه مرحله دوم عملیات نیز در همان امتداد با همان نیروها تا مرز ادامه داشت .

در زمین صاف و هموار به علت نبودن عارضه مشخص، برای تعیین مسیر پیشروی، از گرای قطب نما^۱ استفاده می‌شود و برای اشغال مواضع لازم بود گرای مرکز گردانها اعلام شود و مسافتی که پیشروی به سمت اهداف تعیین شده صورت می‌گیرد اعلام گردد . در این حالت نیمی از نیروها در سمت راست گرای اعلام شده و نیم دیگر در سمت چپ گسترش می‌یابند و استقرار در خط پدافندی با سرعت انجام

۱. قطب نما . معمولی ترین و ساده ترین وسیله اندازه گیری سمت و زوایاست و بر دو نوع است . قطب نمای مغناطیسی عدسی دار ، قطب نمای ام-۲ توپخانه . قطب نمای عدسی دار مجهز به دو عقربه مغناطیسی است که با آنها جهات اصلی و سمتها (گراها) مورد نظر تعیین می‌گردد . و تقسیمات آن ۳۶۰ درجه ۴۰۰ گرا و ۶۴۰۰ میلیم است.

می‌شود. (هدایت نیروهای تک‌کننده در شب، بایستی متکی به استفاده از قطب نما باشد)

بر اساس تصمیمات گرفته شده در قرارگاه کربلای ۲، در مرحله بعدی عملیات (مرحله دوم) نیروها از سمت شرق به غرب پیشروی می‌نمودند و حد پیشروی تا مرز تعیین شده بود. مواضع اشغالی در مرز نیز معادل مواضع اشغال شده در مرحله یکم برای نیروها تعیین گردیده بود.

بیش از نیم ساعت از طلوع آفتاب نگذشته بود و ما در حال حرکت بودیم اما پیاده راه را ادامه می‌دادیم، چون در آن قسمت از خط، خاکریز احداث شده ارتفاع کمتری داشت و حرکت خودرو از مقابل دیده می‌شد. به تدریج که جلوتر رفتیم در کنار جاده خاکریز زده نشده بود و فقط ارتفاع جاده از سطح زمین بود که حرکت ما را تا حدودی پوشش می‌داد و در آن قسمت نیرویی استقرار نداشت (فاصله ای بین نیروهای سپاه پاسداران از قرارگاه نصر ۲ و نیروهای تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱ (نصر ۴) ایجاد شده بود).

گلوله ای از طرف دشمن پرتاب شد که دارای خط سیر منحنی بود (احتمالاً گلوله توپ و یا خمپاره انداز بود) در گذر از ما به فاصله ۳۰ تا ۴۰ متری به زمین خورد و منفجر شد. من انفجار گلوله را دیدم و فوراً خواستم روی زمین بخوابم تا از ترکش آن در امان باشم، اما قبل از اینکه با زمین تماس حاصل نمایم پایم از قسمت بالای زانو سوزش کرد.

دقیقاً همانند اینکه آهن گداخته روی بدن قرار گیرد و صدای جز آن شنیده شود، خون فوران کرد به طوری که در مدت کوتاهی که همراهان بتوانند کمکهای اولیه را انجام دهند زمین قرمز شد و خون لخته کرد.

با اقداماتی که انجام شد خودرو و راننده در محل حاضر شدند و من در داخل خودرو روی صندلی پشت قرار گرفتم. خودرو به سمت ایستگاه امدادی اولین گردان حرکت کرد. توسط بی سیم از پست امداد تیپ، آقای دکتر اسماعیلی از موضوع

باخبر شد؛ با آمبولانس و کیسه خون خود را به پست امداد گردان رساند به طوری که چند لحظه قبل از ما به آنجا رسیده بود. خون مورد نیاز در محل تزریق شد و از مرگ حتمی نجات یافتیم. از طریق ستاد تیپ موضوع به لشکر اطلاع داده شد. یک فروند بالگرد در محل بیمارستان صحرایی لشکر قبل از رسیدن فرود آمده بود. زمانی که من به محل بیمارستان صحرایی لشکر رسیدم بالگرد برای پرواز آماده بود. مجدداً تزریق خون در بیمارستان لشکر صورت گرفت و بلافاصله با بالگرد به بیمارستان پتروشیمی ماهشهر انتقال یافتیم. البته من خودم زیاد متوجه موضوع نبودم اما احساس می‌کردم که مسئولان در هر جا نهایت سرعت و تلاش برای رساندن من به بیمارستان را داشتند و من از اینکه در آن شرایط زخمی شده بودم احساس شرمندگی می‌نمودم.

در بیمارستان ماهشهر روانشاد آقای دکتر گنجی — چند سال پیش فوت شدند — بلافاصله مقدمات کار را فراهم نمودند و من تحت عمل جراحی قرار گرفتم. ترکش گلوله از داخل ران من خارج شد اما عمق زخم خیلی زیاد بود و احتمال عفونت وجود داشت. تصمیم بر آن شد که من را به یکی از بیمارستانهای تهران اعزام نمایند. بیمارستان نیروی دریایی را انتخاب کردند و عصر همان روز به وسیله هواپیمای C-۱۳۰ که به جز من تعداد زیادی از مجروحان را به تهران و دیگر شهرستانها حمل می‌کرد به تهران آمدم.

داخل هواپیمای C-۱۳۰ در سه ردیف ستونهای نصب کرده بودند و در هر ردیف تعداد زیادی برانکادر بسته شده بود. تقریباً تا سقف هواپیما برانکادرها با یک فاصله‌ای روی هم قرار گرفته بودند.

هواپیما ابتدا در فرودگاه شیراز به زمین نشست و تعدادی از مجروحان در آنجا پیاده شدند و سپس به اصفهان رسید. در آنجا نیز چند نفری پیاده شدند و بعد از آن عازم تهران شد. در اولین ساعات بعد از عمل جراحی، درد زیادی احساس نمی‌شد اما به مرور زمان که حالت بی‌حس بودن کمتر می‌شد درد زیادی داشتم البته

پرستارانی که در داخل هواپیما حضور داشتند برای راحت بودن من مسکن تزریق کردند .

به محض رسیدن به فرودگاه تهران ، امدادگران زیادی با آمبولانسهای مجهز در محل حضور داشتند . طولی نکشید در داخل آمبولانس قرار گرفتم و به بیمارستان نیروی دریایی اعزام شدم . زمانی که مرا از آمبولانس پیاده کردند تا از درب ورودی بیمارستان به داخل ببرند ؛ با کمال تعجب همسرم و برادرش را دیدم که جلو درب منتظر من هستند . من نمی دانم ایشان از چه طریق و به چه ترتیب از موضوع با اطلاع شده بودند . حضور ایشان در آن موقع در بیمارستان برای من عجیب بود . مع الوصف ایشان مطمئن شدند که من مجروح هستم و شهید نشده‌ام .

پزشک کشیک در اطلاقی ما را بستری کرد و دستورهایی لازم را به سرپرستار بخش داد . خوب است بعد از آنکه روی تخت قرار گیرم افکار و وضعیت فیزیکی خود را ۱۲ ساعت یعنی فقط نصف روز قبل را به یاد آورم در کجا و با چه انرژی و روحیه ای برای اجرای مرحله دوم عملیات مشغول فعالیت بودم و هم اکنون در کجا و در چه وضعیتی قرار گرفته ام .

من همکاران و هم‌زمان بسیار خوبی داشتم ، در عملیات فتح المبین و در مرحله یکم عملیات بیت المقدس با شجاعت و با روحیه ایثارگرانه جنگیدند و موفقیت‌های زیادی نصیب تیپ ۲ لشکر، نیروی زمینی ، ملت و مردم شریف و عزیز کشور نمودند و پیروزیهای به دست آمده افتخاراتی بود که هر ایرانی آزاد را شاد می‌کرد.

می‌توان گفت وجود من در جمع رزمندگان تیپ ۲ و حضور آنان در صحنه نبرد وجود و حضور شایسته ای بود که بررسی لحظات آن مؤثر و مثبت بودن فعالیتها را در رسیدن به هدف نمایانگر بود .

در مورد اطلاع خانم از زخمی شدن و حضور ایشان در بیمارستان قبل از رسیدن من به آنجا جای سؤال بود و من از این موضوع در عجب بودم . مورد از خانم سؤال شد ، پاسخ ایشان به این ترتیب بود : جناب سرگرد هدایت نسب فرمانده گردان ۱۴۴

قبل از من مجروح شدند و به بیمارستان اعزام گردیدند . موضوع زخمی شدن از طریق همسرشان به اطلاع خانم من می‌رسد . مورد نگرانی جزئی در خانواده ما ایجاد می‌کند . یعنی زمینه ای برای نگرانی در ابتدا به وجود می‌آید . روز حادثه برادر خانم من به منزل ما تلفن می‌زند و سؤال می‌کند از شاهین راد خبر دارید ؟ آیا تلفن زده است ؟

از آنجا که عملیات شروع شده بود و دستگاہهای ارتباط جمعی موفقیت رزمندگان را لحظه به لحظه اعلام می‌کردند ، هر آن احتمال اینکه مواردی اتفاق بیفتد امکان داشت .

بعد از تلفن برادر خانم و سؤال ایشان نگرانی افزایش پیدا می‌کند و ایشان بلافاصله به ستاد لشکر در تهران تلفن می‌زنند و اظهار می‌کنند که من از زخمی شدن شاهین راد اطلاع دارم لطفاً به من بگوئید ایشان را به کدام بیمارستان برده‌اند؟ مسئولان پاسخگو در لشکر ، که از موضوع مجروحیت من با اطلاع بودند ، احتمال می‌دهند که موضوع درز کرده است . و خانم من واقعاً در جریان امر قرار گرفته است . بعد از پاس دادن پاسخ تلفن به چند نفر دیگر در خاتمه عنوان می‌شود: بلی مجروح شده اند اما نمی‌دانیم به کجا برده اند . در آخرین تماس اطلاع حاصل شد که ایشان را به بیمارستانی در شهرستان ماهشهر برده اند . خانم با دریافت اطلاعات اولیه، با تلاش زیاد ، شماره تلفن بیمارستان ماهشهر را به دست می‌آورد و با پیگیریهای زیاد موفق می‌شود با بیمارستان تماس حاصل نماید و موضوع را سؤال کند . اتفاقاً این امر مصادف با زمانی می‌شود که من از عمل جراحی خلاص شده بودم و تصمیم به اعزام من به بیمارستان نیروی دریایی در تهران گرفته شده بود . موضوع به همین صورت پاسخ داده می‌شود . تعقیب مورد در فرودگاه قسمتی که مجروحان را برای اعزام بیمارستانها اقدام می‌کردند سبب گردیده بود که دقیقاً با رسیدن من به بیمارستان آنها نیز در آنجا باشند .

زخم پای من بسار عمیق بود به طوری که برای شستشو ، تیغه‌های قیچی که باند مربوطه را به داخل زخم فرو می‌برد تا انتها وارد می‌شد . تقریباً ترکش تا نزدیکی طرف دیگر پایم داخل شده بود و مقدار زیادی برای خروج از آن طرف نمانده بود .

آقای دکتر شاهرودی از بهترین جراحان کشور در بیمارستان نیروی دریایی بودند زحمت مراقبت و پانسمان زخم پای من را عهده دار شدند . تلاش زیادی صورت گرفت تا زخم پایم عفونت نکند .

من سلامتی خود را مدیون زحمات تک تک مسئولان و پزشکان و پرستاران بیمارستان نیروی دریایی هستم ، ۴۵ شبانه روز به طور مستمر هر روز شستشو و پانسمان صورت می‌گرفت و تحت مراقبتهای شدید قرار گرفتم . بعد از آن اطمینان حاصل شد که زخم التیام پیدا نموده و دیگر عفونت نخواهد کرد و مراقبتهای ویژه دیگر نیازی ندارد . در این مدت من مورد محبت اقشار مردم قرار گرفتم .

فرماندهان ارتش و سپاه و نمایندگان آنها بارها و بارها من را مورد لطف قرار دادند و برای ملاقات به بیمارستان تشریف آوردند . از طریق کمیته انقلاب اسلامی ، بنیاد شهید و هم‌زمان اظهار محبت شد و این موارد در روحیه من اثر بسیار مثبتی داشت . همواره احساس می‌کردم در مقابل این همه حق شناسی ، من مدیون همه هستم و بیش از گذشته می‌باید در انجام وظیفه تلاش نمایم .

روزها سپری شد و من مدت سه ماه بستری بودم و یا دوره نقاهت را می‌گذراندم . در این مدت از اوضاع و احوال جبهه‌ها بی‌خبر نبودم . اخبار رسیده هر روز نوید موفقیت بیشتر رزمندگان را حکایت می‌کرد . روز آزادی خرمشهر فرا رسید گرچه من این افتخار را نداشتم که با رزمندگان باشم ، اما خوشحال بودم که در این موفقیت من نیز سهم اندکی داشتم .

تلخ ترین حادثه در آخرین روز عملیات بیت المقدس و روز آزادی خرمشهر ، شهادت سرهنگ خسروتاش فرمانده گردان ۱۴۱ تیپ ۲ لشکر ۲۱ بود . این فرمانده رشید و بزرگوار ، در عملیات فتح المبین نیز رشادتها و شجاعتهای زیادی از خود به

یادگار گذاشته بود . در عملیات بیت المقدس ۲۶ شبانه روز جنگید پس از آزادی خرمشهر در حالی که با جیپ فرماندهی ، برای سازماندهی خط پدافندی در مرز کشور جمهوری اسلامی ایران در مسیر حرکت می کرد آماج گلوله دشمن واقع شد . خود، بی سیم چی و راننده هر سه به لقاء الله پیوستند . روحشان شاد و یادشان گرامی باد .

من به علت مجروح شدن در شروع مرحله دوم عملیات از جبهه خارج شدم، اما رزمندگان تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه (ع) تا پیروزی نهایی در عملیات بیت المقدس حضور داشتند . در طول این مدت از شروع تاریکی تا شروع روشنایی هر شب به دشمن می تاختند . چون در روز روشن به علت اینکه زمین هموار و صاف بود و از طرفی دشمن به نیروی زرهی و مکانیزه مجهز بود نیروهای پیاده نظام قادر به پیشروی نبودند ؛ مضاف بر اینکه نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران ، قادر بود در زمین و هوا با نیروی هوایی ارتش عراق مصاف کند ؛ اما به دست آوردن برتری مطلق هوایی بسیار مشکل بود.

اغلب روزها در طول عملیات بیت المقدس نیروهای دشمن برای بازپس گیری آنچه در طول شب از دست داده بودند پاتک می کردند و نیروهای عمل کننده خودی در مقابل آنها پدافند می کردند و همین مقابله نیز سبب می گردید که تلفات و ضایعات زیادی به نیروی انسانی و تجهیزات دشمن وارد گردد و با گذشت زمان توان رزمی دشمن تحلیل یابد .

نیروهای حاضر در صحنه عملیات ، در جزر و مدهای نبرد متحمل خسارات و ضایعات نیروی انسانی می شدند که تا حدودی جایگزینی صورت می گرفت اما این جایگزینی به صورت یگانی نبود بلکه به صورت فردی جایگزین می شدند یعنی خدمه سلاح به علت مجروح شدن از صحنه خارج می شد و خدمه جدیدی جایگزین می گردید ، اما نیرویی که به طور مستمر در شب و روز در جنگ و زد و خورد شرکت داشت و تعویض نشده بود فرسوده می گردید . تعهد به هدف ، ایمان، وفاداری به

آرمان و غیرت ملی سبب می‌گردید که تلاش خستگی ناپذیر ادامه یابد. عملیات بیت المقدس در اولین دقایق روز ۱۰ اردیبهشت ۶۱ آغاز شد و بعد از ظهر روز ۳ خرداد ۶۱ با آزادی خرمشهر خاتمه یافت.

درود فراوان به روان پاک شهدای عملیات بیت المقدس که با ایثار خون خود، افتخار جاویدان برای ملت و میهن اسلامی به وجود آوردند.

سیستم فرماندهی در ارتش به گونه ای است که اگر فرماندهی به عللی از سازمان جدا شد بلافاصله فرمانده دیگری مسئولیت اداره نیروها را به عهده می‌گیرد. طبق همین روش، بعد از خروج من از جبهه جناب سرهنگ مصطفی شهری که دوره فرماندهی و ستاد را نیز طی کرده بودند و در سمت جانشینی فرمانده تیپ انجام وظیفه می‌کردند به فرماندهی تیپ منصوب شدند.

مطالب عنوان شده در بقیه کتاب، تلاش و موفقیت رزمندگان تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه (ع) تحت فرماندهی جناب سرهنگ مصطفی شهری است که با توجه به اسناد و مدارک بر جای مانده به رشته تحریر درآمده است.

اجرای مرحله دوم عملیات

در سازمان رزم نصر ۲ در اجرای عملیات تغییری داده نشد همانند مرحله یکم عملیات، قرارگاه نصر ۲ شامل تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه و تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) با همان سازمان پشتیبانی کننده که در مرحله یکم در نظر گرفته شده بود ادامه مأموریت داد. (پیوست د)

از طریق قرارگاه نصر طی پیامی ساعت (س) روز(ر) به شرح زیر ابلاغ گردید «ساعت (س) روز(ر) ساعت ۲۱ و ۳۰ دقیقه روز ۱۶ اردیبهشت ۱۳۶۱ تعیین می‌گردد، دستور فرمایید با اعلام رمز بسم الله الرحمن الرحیم، و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم، یا علی بن ابی طالب عملیات را آغاز و نتیجه را گزارش نمایند»

قرارگاه عملیاتی نصر: سرهنگ پیاده حسن سعدی حسن باقری

دشمن که در مرحله اول عملیات غافلگیر شده بود ، در مدت درگیری با نیروهای مهندس خود در دو جهت ، مواضع پدافندی ایجاد کرده بود و با احداث کانال و موانع خط پدافندی خود را کامل کرده بود . خط پدافندی دشمن ، در شمال خرمشهر تا مرز در سه ردیف به صورت شرقی و غربی احداث شده بود و در امتداد ایستگاه گرمدشت و نیم ایستگاه نود به صورت شمال و جنوب در دو ردیف تا مرز ادامه داشت. در شمال منطقه نیز به وسیله هدایت آب و با استفاده از هورالعظیم راه نفوذی نیروها را سد نموده بود .(نقشه شماره ۹)

در اجرای عملیات مرحله یکم بیت المقدس ، که از رودخانه کارون تا جاده خرمشهر- اهواز به عمق ۱۶ کیلومتر و به طول ۴۰ کیلومتر از وجود دشمن پاکسازی شده بود نیروها با وارد کردن تلفات و ضایعات سنگین به دشمن ، به مرز بین المللی نزدیک شده بودند و این امر در روحیه دشمن ستیزی نیروها بسیار مؤثر بود .

مرحله دوم عملیات ، طوری طرح ریزی شده بود که نیروهای رزمنده پس از اجرای آن به مرزهای بین المللی برسند .دشمن که از حرکات بعدی نیروها اطلاع کامل داشت ، ضمن ایجاد خط پدافندی متوالی لشکر ۳ زرهی خود را که در منطقه حضور داشت با لشکر ۹ و تیپهای مستقل تقویت نموده بود .

مشکل پیشروی نیروها به سمت مرز ، نداشتن تأمین از جناحین بود . زیرا قرارگاههای فتح و نصر هر کدام در یک مسافت محدودی قادر به پیشروی بودند . در صورتی که دشمن در سرتاسر منطقه حضور داشت . به ویژه در شمال خرمشهر نیروهای زیادی برای حفظ و نگهداری شهر که هدف بسیار حساسی برای طرفین بود استقرار داشت و تأکید صدام در نفوذ ناپذیری آن جبهه بیش از سایر مناطق بود .

در راستای تأمین جناحین ، قرارگاه نصر در آرایش عملیاتی نیروها تغییراتی داد به این ترتیب که قرارگاههای نصر ۱ و ۲ با عنوان نیروهای عمل کننده مأموریت داشتند و قرارگاههای نصر ۳ و ۴ مأموریت نیروی احتیاط را انجام می دادند . (نقشه شماره ۱۰)

مشکل دیگر نیروهای عمل کننده در این مرحله از عملیات ، هوشیاری دشمن بود که فقط با شکستن مقاومت نیروهای پدافند کننده دشمن امکان پیشروی وجود داشت .

در طرح ریزی عملیات ، برای حل مشکل دوم از تاریکی شب استفاده گردید . زیرا روحیه مقاومت دشمن با رسیدن نیروها به سنگرهای آنها ، شکسته می شد و تاب مقاومت نداشتند . در عملیات مرحله یکم آنهایی که مقاومت کردند همه کشته شدند و یا به اسارت در آمدند . این تجربه ای بود که به خوبی از آن استفاده شد . البته بعد از شروع عملیات و درگیری با دشمن ، مشخص گردید که نیروهای عراقی برای اینکه غافلگیر نشوند از یگانهای پیاده در خط پدافندی جلو استفاده کرده بودند .

مرحله دوم عملیات ، با اعلام کد رمز ، در ساعت ۲۱ و ۳۰ دقیقه ۱۶ اردیبهشت ۶۱ شروع شد و نیروها از روی جاده خرمشهر- اهواز به سمت غرب حرکت کردند . فاصله تا خط پدافندی دشمن حدود سه تا چهار کیلومتر بود . حرکت نیروها در شب بایستی بدون ایجاد سر و صدا انجام می شد و راه رفتن در چنین شرایطی بسیار سخت است . رسیدن نیروهای نصر ۲ به نزدیکی دشمن حدود سه ساعت طول کشید در ۳۰ دقیقه بعد از نیمه شب نیروها در نزدیکی خط پدافندی دشمن بودند و تا آن موقع آتشهای معمولی از طرفین در منطقه عملیات اجرا می شد یعنی دشمن هنوز به حضور نیروها در نزدیکی خود واقف نبود .

در بررسی نزدیک مشخص می شود که نیروهای دشمن به صورت پیوسته در خط حضور ندارند و خط پدافندی قابل نفوذ و دور زدن است . دو هدف عمده در مسیر پیشروی نصر ۲ وجود داشت یکی تیپ ۸ پیاده مکانیزه دشمن بود و دومی یک گردان توپخانه دشمن .

در ساعت ۱ و ۲۲ دقیقه ، نصر ۲ با نیروهای زرهی تیپ ۸ دشمن درگیر می شود و پاسگاه فرماندهی تیپ ۶ زرهی را نیز به محاصره در می آورد . در ساعت ۲ و ۴۵

دقیقه نیروهای نصر ۲ در محور جنوبی با گردان توپخانه دشمن درگیر و تلاش برای انهدام آنها شروع می‌شود .

با توجه به اینکه فرماندهان عراقی از اجرای تک توسط نیروهای خودی قبلاً اطلاع داشتند و دستورات زیادی در مورد مقاومت نیروهای خود در خط پدافندی داده بودند مع الوصف حضور سریع و قدرتمندانه نیروهای ایرانی در خط پدافندی دشمن ، آنچنان رعب و وحشت ایجاد نموده بود که یارای مقاومت نداشتند و گروه گروه تسلیم می‌شدند و یا فرار را بر قرار ترجیح می‌دادند .

در ساعت ۳ نیروهای عمل کننده در محور شمالی با بی سیم اطلاع داد تعداد زیادی از نیروهای دشمن به اسارت درآمدند . برای تخلیه آنها اقدام شود . از طریق رییس ستاد تیپ جناب سرهنگ دارالصفایی موضوع اقدام شد و کامیون و عناصر دژبان برای تخلیه اسرا اعزام گردیدند .

نیم ساعت بعد از آن حدود ساعت ۳ و ۳۰ دقیقه نیروهای عمل کننده در محور جنوبی گزارش دادند کار گردان توپخانه دشمن تمام شد. تعدادی اسیر گرفتیم برای بردن آنها اقدام نمایید . پیش بینی های لازم برای جمع آوری و تخلیه اسرای دشمن صورت گرفته بود و در عملیات فتح المبین نیز تجربه کافی برای انجام امر حاصل گردیده بود . برای محور دوم نیز اقدام لازم صورت گرفت .

در مرحله دوم عملیات بیت المقدس ، تأمین جناحین از اهمیت خاصی برخوردار بود ، چون در سمت چپ نصر ۲ (شمال خرمشهر) در سرتاسر منطقه پیشروی ، نیروهای دشمن نیروی زیادی را گسترش داده بود و هر لحظه احتمال اینکه از پشت سر نیروها اقدام به قطع ارتباط نمایند متصور بود .

فاصله جاده خرمشهر - اهواز تا مرز که مسیر پیشروی نیروهای نصر ۲ بود به ۱۶-۱۴ کیلومتر می‌رسید . این مسافت بایستی به وسیله نیروهای تأمینی ، به صورت خط پدافندی سازماندهی می‌گردید . چون سمت پیشروی نیروها ، از شرق به غرب بود . در صورتی که آرایش نیروهای دشمن در منطقه با توجه به خط پدافندی ایجاد

شده ، از شرق به غرب و در قسمتی از شمال خرمشهر شمال جنوبی بود . نصر ۳ و نصر ۴ برای جلوگیری از نفوذ دشمن ، از عقبه نیروها ، به صورت نیروی احتیاط و تقویت نزدیک نیروهای تک و نصر ۱ و ۲ تعیین شده بودند.

مدت زیادی طول نکشید ، نیروهای عمل کننده در محور شمالی اطلاع دادند که به خط مرز رسیده اند . هنوز هوا روشن نشده بود و پس از بیست دقیقه نیروهای محور جنوبی نیز گزارش دادند که به خط مرز رسیده اند . البته نیروهای عمل کننده به خاکریز مرزی نرسیده بودند . روی خاکریز دژ مرزی که با مرز حدود دو تا سه کیلومتر فاصله داشت رسیده بودند . تاریکی شب و عدم اطلاعات لازم از منطقه این امر را سبب گردیده بود . مراتب رسیدن نیروها به مرز بین المللی به قرارگاه نصر گزارش گردید .

در قسمتی از منطقه که تحت اشغال نیروهای عراقی بود کانال کنده شده بود و در بعضی جاها جاده را شکافته بودند که عبور از آنها به ترمیم و یا پر کردن نیاز داشت؛ خودروهای حامل سلاحهای اجتماعی و مهمات و همچنین نفربرها و تانکها برای عبور مدتی توقف داشتند ، بالاخره با اقدامات نیروهای مهندسی مأمور به قرارگاههای نصر ۱ و ۲ مشکل برطرف گردید .

حد پیشروی نیروهای تک و در مرحله دوم عملیات ، تا مرز تعیین گردیده بود . با رسیدن نیروهای نصر ۱ و نصر ۲ به مرز می توان گفت هدف تأمین گردید . و در اجرای این مرحله یگانهای تک کننده آسیب و خسارات زیادی نداشتند و تلفات و ضایعات بسیار اندک بود .

طراحان و اجراکنندگان طرح واقف بودند که پس از روشن شدن هوا ، دشمن با تمام توان موجود اقدام به پاتک خواهد کرد . چون با رسیدن نیروهای ایرانی به مرز بین المللی دو خطر عمده برای او وجود داشت : یکی اینکه لشکرهای ۵ و ۶ زرهی دشمن که در جنوب کرخه کور گسترش داشتند از دو طرف تهدید می شدند (از طرف شرق به شمال توسط قرارگاه قدس- از طرف جنوب توسط قرارگاه فتح) علاوه

بر آن ، به علت وجود هورالعظیم ، عقب نشینی آنها نیز با مشکل روبرو می‌گردید . دوم با رسیدن نیروها به مرز بین المللی ، با حرکت بعدی شهر بصره مورد تهدید قرار می‌گرفت یا لاقلاً آزادی خرمشهر حتمی بود .

به همین دلیل احتمال پاتکهای سنگین دشمن ، برای به دست آوردن آنچه به راحتی از دست داده بود متصور بود . (نقشه شماره ۱۱)

پس از روشن شدن هوا ، حدود ساعت ۶ اطلاع حاصل شد که نصر ۲ عقب تر از نصر ۱ مواضع پدافندی را اشغال نموده است و خط پدافندی در یک راستا قرار ندارند . از طریق قرارگاه نصر دستور داده شد که نصر ۲ پیشروی نماید و در امتداد نصر ۱ قرار گیرد . مقدمات کار فراهم شد ، دستور آماده باش برای اجرای عملیات صادر شد ، اما پاتک دشمن در منطقه نصر ۲ اجازه پیشروی نداد .

جناح نصر ۱ مورد تهدید قرار گرفت . برای جلوگیری از تلفات از طریق قرارگاه نصر دستور داده شد که نصر ۱ در امتداد نصر ۲ قرار گیرد . با این اقدام خط پدافندی در امتداد خاکریز دژ سازماندهی گردید .

اجرای آتش توسط توپخانه طرفین درگیر ، نهایت شدت را از شروع روشنایی داشت به طوری که در منطقه عملیات دید بسیار محدود بود و صدای انفجار گلوله‌ها پیایی و مستمر و با حجم و وسعت زیاد شنیده می‌شد . در سمت راست نصر ۲ ، نصر ۱ استقرار داشت و بعد از آن نیز قرارگاه فتح در مرز مستقر شده بود . در سمت چپ نصر ۲ ، تا عقبه آن به طول شانزده کیلومتر دشمن حضور داشت و این امر بهترین موقعیت را برای دشمن به وجود آورده بود که عقبه نیروها را با اجرای پاتکهای متوالی تهدید کند و در صورت موفق شدن ، به اهداف خود دسترسی پیدا می‌کرد .

نیروهای خودی نیز به حساسیت و اهمیت موضوع آگاهی کامل داشتند که به دشمن اجازه پیشروی به هیچ ترتیبی نباید داده شود . در این شرایط مقاومت ، پایداری ، ایثار ، و استفاده بهتر از تجهیزات و نیروهای موجود توصیه می‌شود . البته جای هیچ گونه شک و تردیدی وجود نداشت ، زیرا در مرحله یکم عملیات نیز

نیروهای نصر ۲ با پایمردی و ایثار نزدیک به مدت سه روز ، از آنچه به دست آورده بودند حفاظت کردند . با توجه به اینکه سمت راست و چپ خط پدافندی آنان خالی از نیرو بود .

در ساعت ۹ دشمن از سمت چپ شمال شلمچه اقدام به پاتک نمود ، قبل از حرکت نیروهای دشمن به سمت جلو آتش توپخانه سیار سنگینی روی نیروهای نصر ۲ اجرا کرد که به تلفات و ضایعات نیروی انسانی و تجهیزات منجر گردید . مقاومت سرسختانه نیروها سبب گردید که خط پدافندی حفظ گردد ، اما تلفات زیاد بود . از قرارگاه نصر ۳ کمک گرفته شد ، نیروی کمکی فیما بین دو قرارگاه نصر ۱ و ۲ که مورد تهدید دشمن بود بکار گرفته شد بالگردهای هوانیروز ، توپخانه‌های قرارگاه نصر ، جنگنده‌های نیروی هوایی از نیروهای موجود در صحنه نبرد بودند که از اولین ساعات روز ۱۷ اردیبهشت ۶۱ فعال بودند و با تمام قدرت در نگهداری آنچه به دست آمده بود وارد عمل می‌شدند .

پس از یک درگیری بسیار شدید و جنگ تن به تن ، دشمن با دادن تلفات سنگین و تعدادی اسیر عقب نشینی نمود . اما اجرای آتش توسط توپخانه‌ها و بمباران هوایی و هجوم بالگردها ادامه داشت . فعالیت‌های هوایی دشمن زیاد بود ، دو فروند هواپیمای دشمن سرنگون شد و دو نفر خلبان به اسارت درآمدند . تلاش هوایی برای زدن پل‌های نصب شده با ناکامی مواجه شد .

حدود ساعت ۱۴ دشمن با استفاده از یگان‌های تازه نفس مجدداً از سمت چپ نصر ۲ و شمال شلمچه اقدام به پاتک کرد . نصر ۲ تا آن موقع توسط نیروی زرهی گردان ۲۴۲ تقویت شده بود و در مقابل تانک‌های دشمن از تانک استفاده نمود . تلاش گردان ۲۴۲ و خدمه سلاح‌های ضد تانک سبب گردید که رخنه ای در خط پدافندی ایجاد نشود و نیروهای دشمن قبل از رسیدن به خط پدافندی با دادن تلفات و ضایعات عقب نشینی کنند . در این درگیری تعدادی از تانک‌های دشمن مورد اصابت واقع

شدند و منهدم گردیدند . کشته‌های زیادی از دشمن در جلو نیروهای خودی باقی ماند .

حرکت بعدی دشمن در ساعت ۱۶ و ۳۰ دقیقه به طرف نیروهای نصر ۳ که تأمین پهلوئی سمت چپ نصر ۲ را بر عهده داشتند صورت گرفت و این امر هماهنگ با بمباران هوایی توسط جنگنده‌های دشمن بود . در اثر آتش پدافند هوایی یک فروند هواپیما سقوط کرد . قرارگاه نصر با اقدام به موقع و جا به جا کردن گردان ۲۴۳ تانک از تیپ ۴ زرهی ، به کمک نصر ۳ شتافت و با تلاش صورت گرفته آخرین پاتک دشمن در مورخه ۱۷ اردیبهشت ۶۱ دشمن در منطقه قرارگاه نصر خنثی گردید .

پس از انهدام نیروهای دشمن ، در چند ساعت اولیه شروع عملیات و رسیدن نیروهای خودی به مرز بین المللی ، دشمن تلاش زیادی کرد که نیروها را وادار به عقب نشینی نماید . علاوه بر منطقه نصر ۲ در منطقه نصر ۱ و قرارگاه فتح نیز اقدامات دشمن ادامه داشت . که در مجموع تحرکات انجام شده ، به جز دادن تلفات و انهدام تجهیزات دست آورد دیگری نداشت .

با توجه به حساسیت منطقه خرمشهر و تهدید نیروهای مستقر در جنوب کرخه کور ، دشمن لشکرهای ۶ زرهی و ۵ مکانیزه خود را از طریق جاده مرزی به منطقه بصره عقب کشید . در نتیجه این امر ، منطقه پادگان حمید ، دهلاویه و هویزه و کلیه روستاهای جنوب کرخه آزاد شد و در جلو قرارگاه قدس نیرویی از دشمن حضور نداشت و به کلی قطع تماس حاصل گردید .

عقب نشینی دشمن از منطقه ، عصر روز ۱۷ اردیبهشت ۶۱ انجام شد. قرارگاه کربلا اطلاعاتی از حرکت ستونهای متعدد در جاده مرزی به دست آورد . اما به علت درگیری شدید در منطقه عملیات ، قادر به وارد نمودن ضربات سنگینی به ستونهای خودرویی نگردید .

تقویت نیروهای دشمن در شمال خرمشهر و در شرق بصره ، حاکی از اراده دشمن در جلوگیری از پیشروی نیروهای ایرانی به طرف بصره و خرمشهر بود . تصمیم بر

این بود که به هر ترتیب نیروهای خودی از مرز عبور نکنند و خرمشهر نیز در دست عراقیها بماند .

با شرایط ایجاد شده ، ادامه عملیات بسیار سخت و مشکل بود و تدبیر خاصی را می‌طلبید . در هر صورت ابتدا بایستی نیروها ، در خط پدافندی تثبیت می‌شدند یعنی خط پدافندی نفوذناپذیر می‌شد و بعد از آن برای حرکت بعدی با استفاده از اطلاعات بدست آمده اقدام می‌گردید.

قرارگاه نصر در روز اول عملیات مرحله دوم ، روی خط دژ مرزی که با مرز بین‌المللی دو تا سه کیلومتر فاصله داشت گسترش داشتند و هدف واگذاری هنوز تأمین نشده بود . عصر روز ۱۷ اردیبهشت ۶۱ قرارگاه نصر تصمیم گرفت که شبانه تک کند و خط مرز را تأمین نماید . بر همین اساس دستورات خود را صادر کرد. در ساعت ۰۱۳۰ ، ۱۸ اردیبهشت ۶۱ نیروها پیشروی خود را به جلو شروع کردند و در ساعت ۳ درگیری شدیدی بین نیروها در گرفت . نیروهای پیاده با سلاحهای ضد تانک به داخل دشمن نفوذ کردند و تعدادی از نفربرها و تانکهای دشمن را منهدم نمودند . انفجار مهمات و شعله‌های حاصله از سوختن ادوات زرهی در شب تاریک سبب وحشت در نیروهای عراقی گردید و تا مرز عقب نشینی کردند . قبل از روشن شدن هوا نیروهای نصر ۲ و ۱ به نزدیکی مرز بین‌المللی رسیدند. تعدادی از نیروهای دشمن به اسارت درآمدند و چند دستگاه تانک نیز سالم به دست رزمندگان افتاد . بدین ترتیب مرحله دوم عملیات بیت المقدس ، با رسیدن نیروها به نزدیکی مرز بین‌المللی طبق طرح ابلاغ شده پایان یافت . و ما منتظر عکس‌العملهای دشمن در منطقه بودیم .

بعد از رسیدن نیروهای نصر ۲ به نزدیکی مرز ، پس از روشن شدن هوا درگیری ادامه داشت و پشتیبانی نیروهای دشمن توسط توپخانه و نیروی هوایی شدت یافت. به طوری که در روز ۱۸ اردیبهشت ۶۱ ، ۴ فروند از هواپیماهای دشمن در منطقه عملیات سرنگون شد و یک نفر از خلبانان نیز به اسارت درآمدند . در مقابل از طرف

نیروهای خودی نیز یک فروند هواپیمای F-۴ نیروی هوایی نیز در این روز سقوط کرد و خلبان آن به شهادت رسید .

با تمام تلاشهایی که در این مقطع زمانی در منطقه عملیات صورت گرفت ، فاصله‌های خالی بین قرارگاهها با جابه‌جایی نیروها پر نشد و در خاتمه روز ۱۸ اردیبهشت ۶۱ همه نیروها در آن قسمت از مرز ، روی خط مرزی که پیوستگی نیروها در آن رعایت شده باشد استقرار نداشت . قرارگاه نصر (نصر ۱ و ۲) روی خط دژ مرزی حضور داشتند و امکان حضور دائم در خاکریز مرزی برای آنان فراهم نشد .

در این مرحله از عملیات ، توپخانه‌های پشتیبانی کننده فعالیت بی نظیری داشتند و بالگردهای هوانیروز و نیروی هوایی با تمام توان وارد عمل شدند . در مجموع می‌توان گفت هدایت کننده‌های عملیات و ستاد کربلای ۳ ، از تمام توان موجود به نحو بسیار شایسته ای استفاده نمودند.

پیامهای ارسالی و دریافتی در مرحله دوم عملیات بیت المقدس

تاریخ	ساعت	گوینده پیام	گیرنده پیام	شرح پیام
۲/۱۷	۰۱۰۱	پست شنود	فرماندهی نصر	یکی از پاسگاههای فرماندهی دشمن به محاصره نیروهای ایرانی درآمده و تقاضای کمک کرده است . واحدی که به نام بشار محاصره شد اظهار کرد که می‌خواهد یک گلوله نورانی پرتاب کند تا محلش برای رساندن کمک مشخص شود .
	۰۱۰۳	فرماندهی نصر	نصر ۲۰۱	یکی از قرارگاههای دشمن محاصره شده وگفت من محاصره شده ام گفتند منور بینداز تا محل را پیدا کنیم، مواظب باشید بلافاصله همان قسمت را زیر آتش بگیرید .
	۰۱۰۵	پست شنود	فرمانده نصر	برابر اطلاع ، گروهان ابراهیم به محاصره نیروهای ایرانی درآمده است و گروهان منهدم گردیده است.
	۰۱۱۱	معاونت لشکر ۲۱	فرمانده نصر ۲	وضعیت چیست؟

تقریباً در اطراف دشمن هستیم و منتظریم واحدی که در عمق حرکت می‌کند برسد تا ما درگیر شویم .	معاونت لشکر ۲۱	فرمانده تیپ ۲	۰۱۱۲	
نیروهای ما یک پاسگاه فرماندهی دشمن را محاصره نموده اند .	معاونت لشکر ۲۱	تیپ ۲	۰۱۲۲	
قرارگاه تیپ ۶ دشمن ، در محاصره نصر ۲ است سریعاً نابود کنند .	معاونت لشکر ۲۱	فرمانده نصر	۰۱۲۳	
دستور داده شد که لودر و بولدوزر جهت عبور تانکها جاده را بشکافند تا کلیه سلاحهای اجتماعی را عبور دهید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۱۲۴	
شما برای خاکریز پایین ، نیروهایی که در نظر گرفتید ، با توجه به زمان سعی کنید بفرستید و آن را اشغال کنید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۱۳۰	
پس از پاک کردن منطقه از وجود دشمن اقدام می‌شود.	نصر	ف نصر ۲	۰۱۳۱	
نصر ۲ در ساعت ۰۱۴۶ از دژ رد شد و دشمن به نیروهای خود دستور داده است که عقب نشینی کنند.	معاونت لشکر ۲۱	فرمانده نصر	۰۱۴۶	
تعدادی از نیروهای دشمن اسیر شده اند ، تعدادی از تانکهای	نصر	نصر ۲	۰۱۵۷	

دشمن منهدم گردیده است برای تخلیه اسرا اقدام می‌شود .				
به نصر ۲ بگویند تعدادی گونی آماده کنند در خط مرز برای سنگر سازی استفاده شود .	معاونت لشکر ۲۱	ف نصر	۰۱۵۹	
دستور دهید که نصر ۲ گردان ۲۷۵ تانک را عبور داده و جناح غربی را بپوشاند . نصر ۴ نیز حرکت کند یک گروه رزمی در شمال و یک گروه رزمی در جنوب در خط مقدم قرار گیرند .	نصر ۴ و ۲	نصر	۰۲۰۰	
اغلب یگانهای دشمن ، در جناح چپ شما فرار کرده اند توجه داشته باشید ، گردان تانک غزه در پشت سد مستقر گردید . با سرعت بیشتر به سمت اهداف حرکت کنید .	نصر ۲	نصر	۰۲۳۲	
تیپ ۴ و تیپ ۲ حرکت کنند . بلافاصله در محل سد خاکی مستقر شوند .	معاونت لشکر	نصر	۰۲۴۴	
ما هم اکنون توپخانه‌های دشمن را در خط جاده منهدم کردیم .	نصر	نصر ۲	۰۲۴۵	
تیپ ۸ پیاده مکانیزه دشمن کاملاً نابود گردید .	نصر	نصر ۲	۰۲۴۶	

جاده آسفالته جناح غربی را تأمین کنید تا بعداً به برادر عساکره دستور داده شود که با اعزام نیرو تعویض نماید . ضمناً خط خیز آبی را تأمین کنید و این خط را تا دو کیلومتر به خط مرز خاکریز احداث کنید .	نصر ۲	نصر	۰۲۵۵	
ارتباط دشمن روی شبکه ۳۹۸۰ مختل شده است .	نصر	رکن سوم لشکر ۲۱	۰۳۰۵	
شبکه عملیاتی دشمن در ساعت ۳ اطلاع داد که تعداد زیادی از افراد تیپ ۸ نابود شده اند .	نصر	رکن سوم لشکر ۲۱	۰۳۰۶	
نیروهای نصر ۲ به مرز رسیدند .	نصر	نصر ۲	۰۳۰۸	
به نصر ۲ ابلاغ شود وسایل مهندسی را با خود ببرند .	معاونت لشکر ۲۱	ف نصر	۰۳۴۴	
به نصر ۲ ابلاغ شده است.	ف نصر	معاونت لشکر	۰۳۴۵	
گردان ۲۷۵ تانک حرکت کرده و در خاکریز ال مستقر گردید .	نصر	نصر ۲	۰۳۴۷	
یک یگان را جهت پاکسازی منطقه از عناصر باقیمانده دشمن در داخل منطقه اعزام نمایید .	نصر ۲	نصر	۰۴۱۵	
خط نصرت تأمین شده است برای تأمین خط آبی ، با نیروهای	نصر	نصر ۲	۰۴۴۵	

دشمن درگیر هستیم . پاکسازی منطقه به زودی به اتمام خواهد رسید .				
آخرین وضعیت ، نیروها از خاکریز اول عبور کرده اند و به طرف خاکریز دوم در حال پیشروی هستند .	نصر	نصر ۲	۰۴۵۰	
دستور داده شد که گردان ۱۳۳ پیاده مکانیزه در خط جاده دژ مستقر گردد . گردان ۲۴۲ تانک را در خاکریز جنوبی مستقر نمایید .	نصر ۲	نصر	۰۴۵۷	
خطوط تعیین شده برای نصر ۲ تأمین گردیده است .	نصر	نصر ۲	۰۵۱۳	
بالگردها برای انجام عملیات در منطقه نصر ۲ در حال پرواز هستند به توپخانه ابلاغ شود فعلاً آتشهای پشتیبانی در این منطقه قطع شود تا بالگردها آسیب نبینند .	نصر	نصر ۲	۰۸۴۴	
به توپخانه ابلاغ شد . تیم بعدی هم آماده باشد بنا به دستور پرواز کند .	نصر ۲	معاونت لشکر ۲۱	۰۸۴۵	

<p>اسرایی که تیپ ۲ گرفته است به علت ازدیاد، تعداد آنها مشخص نشده است . لطفاً تعداد آنها را گزارش نمایند تا در گزارش نوبه-ای منظور شود .</p>	<p>مقـرر فرماندهی نصر</p>	<p>افسـر عملیات</p>	<p>۱۰۵۳</p>	
<p>دیدبان نصر ۲ را به دستور فرماندهی به روی خاکریز بفرستید .</p>	<p>فرماندهی توپخانه</p>	<p>رابط توپخانه</p>	<p>۱۰۵۵</p>	
<p>در این مورد اقدام لازم به عمل آمده است .</p>	<p>رابط توپخانه</p>	<p>ف توپخانه</p>	<p>۱۰۵۶</p>	
<p>هوایمای دشمن در خاکریز اول نصر ۲ در مختصات (۹۳-۲۲) سقوط کرده است نوع هوایما میراژ است و خلبان آن سوخته است .</p>	<p>افسـر عملیات</p>	<p>افسـر مخابرات نصر ۲</p>	<p>۱۱۰۵</p>	
<p>مختصات (۸۶-۱۶) را فوراً هر چه سریعتر با حجم زیاد و با تمرکز آتش ، شدیداً زیر آتش بگیرید . یک فروند هوایمای دشمن در این موقعیت در منطقه تیپ ۲ سقوط نموده است .</p>	<p>توپخانه</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>	<p>۱۱۱۰</p>	

<p>به سرگرد عدالت فرمانده گردان تانک بگویند با تانکهایش مختصات (۸۶-۱۶) را زیر آتش بگیرد . دشمن در جنوب غربی خط آبی قرار دارد . گلوله باران کنید . درنگ جایز نیست .</p>	<p>نصر ۴</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>	<p>۱۱۱۷</p>	
<p>جنوب غربی یک چهار ضلعی است که با مرز تقاطع دارد . از آنجا دشمن نفوذ کرده با موشک تاو و ۱۰۶ و مالیوتکا سریعاً زیر آتش بگیرید .</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>	<p>۱۱۵۰</p>	
<p>برای پوشاندن آن قسمت نیرو کم داریم .</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>۱۱۵۱</p>	
<p>از احتیاط نصر ۳ استفاده کنید .</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>		
<p>نیروهای شما تمرکز زیادی دارند . گردان ۲۴۲ را هم برای تقویت شما اعزام کردم . هم اکنون تعداد گردانهای نصر ۲ به ۱۷ الی ۱۸ گردان رسیده است . وضعیت را از نزدیک بررسی کنید . از طریق فرماندهان ۵۰ نفر از نیروهای شجاع و حزب الهی و داوطلب که</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>	<p>۱۲۳۸</p>	

<p>خدمه آر پی جی هستند انتخاب کنید . در آن نقطه به دشمن حمله کنید و آنها را منهدم نمایید. دستور اعزام بالگرد نیز صادر شده است . طولی نخواهد کشید که در منطقه حضور پیدا می کنند .</p>				
<p>گردان ۲۴۲ (عدالت) هنوز نرسیده است . زودتر برود رخنه را بگیرد ترمیم کند .</p>	نصر ۴	معاونت لشکر ۲۱	۱۲۴۰	
<p>آیا گردان ۲۴۲ به محل رسیده است یا نه؟ وضعیت شما چطور است ؟ ضمناً بالگردها الان می رسند .</p>	نصر ۲	معاونت لشکر ۲۱	۱۳۲۰	
<p>عدالت هنوز نرسیده است نیروهای ما شدیداً درگیر هستند .</p>	معاونت لشکر ۲۱	نصر ۲	۱۳۲۱	
<p>آیا گردان ۲۴۲ رسید یا نه؟ فوراً به جلو حرکت کنید و دشمن را منهدم نمایید .</p>	نصر ۲	معاونت لشکر ۲۱	۱۳۳۵	

<p>اکنون که اوضاع نسبتاً آرام است از دراگون یا ساکرا استفاده کنید. تانکهای دشمن را منهدم نمایید. اگر ۲-۳ تانک زده شود بقیه تانکها فرار می کنند.</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>معاونت لشکر</p>	<p>۱۳۴۵</p>	
<p>این مختصات فوراً زیر آتش توپخانه قرار گیرد (۹۳-۱۴) (۸۳-۲۰)(۱۳-۸۹) نقشه ۱/۵۰۰۰۰</p>	<p>نصر</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>۱۳۵۵</p>	
<p>به فرمانده توپخانه و فرمانده هوانیروز موضوع ابلاغ می شود نتیجه را گزارش کنید.</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>نصر</p>	<p>۱۳۵۶</p>	
<p>به بالگردهایی که مأموریت داده شد هم اکنون پرواز می کنند و در روی هدف قرار می گیرند. تقاضا می شود به شبکه ارتباطی اعلام شود مواظب باشند.</p>	<p>ف نصر</p>	<p>رابط هوانیروز</p>	<p>۱۴۲۵</p>	
<p>تا ۴ دقیقه دیگر آتش توپخانه را قطع کنید تا زمانی که بالگردها از خط عبور کنند و مأموریت خود را انجام دهند. پس از برگشت مجدداً شروع شود.</p>	<p>ف توپخانه</p>	<p>رابط توپخانه</p>	<p>۱۴۳۴</p>	

<p>ما گردان ۲۴۲ را فرستادیم ؛ چون بایستی در منطقه نصر ۲ وارد عمل گردد در این مورد با نصر ۲ هماهنگی شود .</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>	<p>نصر ۴</p>	<p>۱۴۳۵</p>	
<p>وضعیت؟</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>	<p>۱۴۴۰</p>	
<p>فشار دشمن از دو طرف زیاد است اگر بتوانید کمک کنید. خیلی خوب است ، به خصوص اگر هواپیما باشد خیلی بهتر است . بالگردها آمدند ولی الان روی زمین هستند مثل اینکه اشکالی برایشان به وجود آمده است .</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>۱۴۴۱</p>	
<p>آیا شما الان روی خط آبی هستید یا خیر؟ چون گزارشها ضد و نقیض است .</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>معاونت لشکر ۲۱</p>	<p>۱۴۴۵</p>	
<p>بلی ما روی خط آبی هستیم و خط ترمیم شده است .</p>	<p>معاونت لشکر</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>۱۴۴۶</p>	
<p>یک فروند میراژ دشمن سرنگون شد (تأییدیه خواسته شد) نصر ۵ تأیید کرد مختصات محل سقوط (۸۶-۳۱) خلبان آن زنده به اسارت درآمده است .</p>	<p>ف نصر</p>	<p>نصر ۳</p>	<p>۱۷۰۰</p>	

دشمن در حال آماده شدن و گرفتن آرایش برای انجام حرکت به جلو می‌باشد .	ف نصر	نصر ۲	۲۴۰۰	
نصر ۲ از نظر تعداد دیده بان در محدودیت است . لطفاً از طریق فرمانده توپخانه اقدام شود . تعدادی دیده بان اعزام شوند .	ف نصر	نصر ۲	۰۰۳۵	۲/۱۸
وضعیت را اعلام کنید .	نصر ۲	ف نصر	۰۱۲۰	
تبادل آتش ادامه دارد فعلاً درگیری نزدیک نداریم .	نصر	نصر ۲	۰۱۲۱	
در شبکه سراسری به گوش باشید .	نصر ۲	ف نصر	۰۲۳۱	
وضعیت را اعلام کنید .	نصر ۲	ف نصر	۰۲۴۵	
نصر ۲ درگیر نیست؛ اما در منطقه نصر ۳ نیروها درگیر هستند .	ف نصر	نصر ۲	۰۲۴۶	
دشمن به یگانهای خود دستور داده است که مراقب اوضاع باشند و توپخانه جلو خاکریز را زیر آتش بگیرند .	ف نصر	پست شنود	۰۳۱۵	

وضعیت چیست؟	نصر ۲	ف نصر	۰۳۲۵	
سمت چپ درگیر است و سمت راست هنوز درگیر نشده است .	نصر	نصر ۲	۰۳۲۶	
وضعیت نیروها چگونه است ؟	نصر ۲	معاونت لشکر ۲۱	۰۴۴۵	
هنوز کار خاتمه نیافته . اگر نصر ۳ ضربه ای وارد کند کار زودتر تمام می شود.	معاونت لشکر ۲۱	نصر ۲	۰۴۴۶	
برابر اطلاع واصله ، در منطقه فتح تعداد ۴۰ دستگاه تانک دشمن ، از طرف دژ به طرف مرز در حال فرار هستند . مواظب باشید با سلاحهای ضد تانک آنها را زیر آتش بگیرید .	نصر ۲	معاونت لشکر ۲۱	۰۵۳۰	
دشمن از جنوب کانال نیرو وارد عمل نموده است و آماده پاتک می باشد .	معاونت لشکر ۲۱	نصر ۲	۰۸۲۳	
حد فاصل بین ما و نصر ۵ نگران کننده است و به نظر می رسد که دشمن در حال احداث خاکریز است .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۸۳۰	

۰۹۰۸	نصر ۲	معاونت لشکر ۲۱	به توپخانه ابلاغ شود بنا به درخواست ما را یاری کند.
۰۹۰۹	معاونت لشکر ۲۱	نصر ۲	دستور داده شد نیاز خود را با مختصات اعلام کنید.
۰۹۳۲	نصر ۲	رکن سوم لشکر ۲۱	ما امروز صبح تعدادی اسیر از دشمن گرفتیم در حال تخلیه به عقب هستیم.
۱۰۴۰	نصر ۲	معاونت لشکر ۲۱	گردان ۲۴۲ در منطقه خود نیاز به کمک آتش بالگرد دارد. لطفاً از طریق هوانیروز اقدام شود.
۱۰۴۲	معاونت لشکر ۲۱	نصر ۲	مراتب به هوانیروز ابلاغ شود نتیجه را اعلام کنید.
۱۵۱۵	پست شنود	نصر	یک فروند هواپیمای دشمن سقوط کرد و خلبان آن کشته شد.
۱۸۱۷	ف نصر	نصر ۲	بررسی کنید تعدادی خودرو و تعدادی نفر پیاده در شرق جاده آسفالت در حال حرکت هستند اینها نیروهای خودی هستند؟ یا دشمن؟
۱۸۴۰	نصر ۲	ف نصر	برابر گزارش گردان ۱۴۱ این نفرات در پشت خاکریز جدید هستند یا تعویض می‌شوند و یا تقویت از نیروهای دشمن هستند.

دستور دهید فوراً تعدادی از قبضه‌ها تعیین ، و بر روی خاکریز جدید جلو مثلث اجرای آتش نمایند .	توپخانه نصر	ف نصر	۱۸۴۵	
در مورد جابه‌جایی دشمن چه اطلاعی دارید ؟	نصر ۲	رکن سوم لشکر ۲۱	۱۹۴۵	
در پشت خاکریز جلو کانال تعدادی از عناصر دشمن با تانک در حال جابه‌جایی می‌باشند .	رکن سوم لشکر ۲۱	نصر ۲	۱۹۴۶	
توپخانه‌های نیروهای خودی را مورد اصابت قرار داده اند کمی برد را بلندتر کنند .	ف نصر	نصر ۲	۲۲۰۰	
توپخانه‌های دشمن روی نیروهای خودی تیراندازی می‌کند . توپخانه خودی نیست .	نصر ۲	افسر توپخانه	۲۲۰۵	
صدام علفی از ارتش عراق برای عقب نشینی تشکر کرده است که به حرف گوش داده اند .	ف نصر	ف نیرو	۲۳۱۰	

وضعیت کلی منطقه و نیروها در خاتمه روز ۱۸ اردیبهشت ۶۱

۱. وضعیت منطقه

الف. قرارگاه نصر: (نصر ۱ و ۲) روی خاکریز دژ مرزی خط پدافندی تشکیل داده بود. در سمت چپ قرارگاه موصوف، از غرب رودخانه کارون، شمال خرمشهر، تا رسیدن به خاکریز دژ مرزی به طول سی کیلومتر نیروهای دشمن مستقر بودند. با استفاده از نصرهای ۳ و ۴ و گروه رزمی حر، گردان ۲۴۷ سوار زرهی، تیپ ۴۶ فجر سپاه در این قسمت از منطقه با ایجاد خط پدافندی از شمال به جنوب هرگونه حرکت نیروهای دشمن را سد کرده بودند.

با توجه به اینکه نصر ۱ و نصر ۲ نیز در خاکریز دژ مرزی از شرق به غرب حضور داشتند و حالت پدافندی گرفته بودند در این مقطع زمانی، نیرویی برای ادامه عملیات در اختیار قرارگاه نصر وجود نداشت.

ب. قرارگاه فتح: این قرارگاه که در سمت راست قرارگاه نصر، در هر دو مرحله عملیات شرکت نموده بود روی خط مرزی قرار داشت و حالت پدافندی گرفته بود. این قرارگاه نیز چون از سمت راست با قرارگاه قدس ارتباط نداشت، تعدادی از یگانهای مانوری خود را برای حفظ جناح راست خود سازماندهی نموده بود و در شرایط موجود این قرارگاه نیز نیروی آزاد برای ادامه عملیات در اختیار نداشت.

ج. قرارگاه قدس: این قرارگاه در منطقه جنوب کرخه کور با فاصله زیادی از قرارگاه فتح از شمال به جنوب اقدام به تک کرده بود. دشمن در آن منطقه، با لشکرهای ۵ مکانیزه و ۶ زرهی، سرسختانه مقابل قرارگاه موصوف مقاومت کرده بود به طوری که تا روز ۱۷ اردیبهشت ۶۱ جز مسافت کوتاه و منطقه اندکی، پیشروی قرارگاه قدس امکان پذیر نشده بود.

از بعد از ظهر و عصر روز ۱۷ اردیبهشت ۶۱، با رسیدن نیروهای قرارگاه فتح و نصر به خاکریزهای مرزی، دشمن که تهدید شهر بصره و آزادسازی خرمشهر را در شرایط

به وجود آمده حتمی تشخیص داده بود. اقدام به عقب نشینی از منطقه جنوب کرخه، پادگان حمید، شهر هویزه، دهلاویه و... نمود و نیروهای اختصاص یافته در آن قسمت را از طریق جاده مرزی به منطقه شرق بصره و شمال شلمچه انتقال داد. با این حرکت و جابه‌جایی نیرو، در مقابل قرارگاه قدس از روز ۱۸ اردیبهشت ۶۱ نیرویی از دشمن حضور نداشت و آن قرارگاه با ادامه پیشروی برای اخذ تماس به تدریج به سمت مرز بین‌المللی حرکت کرد.

در ادامه امر، تعدادی از پاسگاههای مرزی، توسط ژاندارمری وقت مجدداً فعال شد و نیروهای سمت چپ قرارگاه قدس با سمت راست نیروهای قرارگاه فتح تماس برقرار نمودند. با انجام عمل الحاق دو قرارگاه قدس و فتح، خط مرزی تا شمال شلمچه در اختیار نیروهای خودی قرار گرفت. (نقشه شماره ۱۲)

۲- وضعیت نیروها:

الف. قرارگاه نصر: این قرارگاه از روز اول نبرد، در هر دو مرحله عملیات شرکت داشت و علاوه بر خستگی و فرسودگی نیروها در مدت نه روز نبرد مداوم، تعدادی از نیروهای خود را در سطح فرماندهان و خدمه سلاحهای اجتماعی و انفرادی، به علت زخمی شدن و یا شهادت از منطقه خارج نموده بود. افزون بر این تعدادی از تجهیزات نیز به دلیل اصابت گلوله یا ترکش بدانها غیرقابل استفاده شده بودند. قرارگاه مذکور دو جهت خط پدافندی داشت (شرق به غرب - شمال به جنوب).

ب. قرارگاه فتح: این قرارگاه نیز از روز اول نبرد در هر دو مرحله عملیات شرکت نموده بود و مشابه قرارگاه نصر از لحاظ نیروی انسانی در محدودیت بود و نیروی تازه نفسی نداشت و از بُعد تجهیزات نیز ضایعاتی وارد شده بود که نیاز به تأمین و ترمیم داشت؛ اما در یک جهت (شرق به غرب) پدافند می‌کرد.

ج. قرارگاه قدس: گرچه این قرارگاه در روزهای اول حمله و مقاومت سرسختانه دشمن تلفات و ضایعات لجستیکی و نیروی انسانی متحمل شده بود؛ اما در شرایط حاضر وضع بهتری از دو قرارگاه نصر و فتح داشت.

۳- وضعیت دشمن

الف . خرمشهر ، شلمچه و شمال منطقه : بر اساس اطلاعات به دست آمده از اسرای عراقی ، در دو مرحله اول و دوم عملیات بیت المقدس ، در مقابل قرارگاههای فتح و نصر ، ضایعات و تلفات زیر به یگانهای عراقی وارد شده بود.^۱

تیپ ۱۰ زرهی :	حدود ۱۵٪	تیپ ۲۴ مکانیزه :	۴۰٪
تیپ ۶ زرهی :	حدود ۵۰٪	تیپ ۸ مکانیزه :	۵۰٪
تیپ ۱۲ زرهی :	حدود ۵۰٪	تیپ ۱۰۶ پیاده :	۲۰٪
تیپ ۳۳ نیروی مخصوص:	حدود ۲۰٪	تیپ ۳۰ زرهی :	۲۵٪
تیپ مأمور ویژه :	حدود ۲۵٪	گردان تانک علی :	۸۰٪
گردان تانک المهلب :	حدود ۶۰٪	گردان تانک تموز :	۸۰٪
گردان ۱ تیپ ۱۹ :	۸۰٪	گردان ۱۹۲ پیاده :	۵۰٪

یگانهای اشاره شده از لشکرهای ۹۳، ۱۱ و ۹ زرهی و پیاده مکانیزه عراق بودند که در اطراف خرمشهر و شمال منطقه تا پاسگاه زید استقرار یافته بودند .

ب . جنوب کرخه کور : در این منطقه لشکر ۵ مکانیزه و لشکر ۶ زرهی از دشمن استقرار داشتند که در روزهای اول درگیری تعدادی کشته و اسیر شدند ؛ اما تلفات و ضایعات آنها زیاد نبود .

ج . پس از جا به جایی لشکرهای ۵ و ۶ زرهی به منظور دفاع سرسختانه در مقابل نیروهای ایرانی، ارتش عراق ، با تمام توان نسبت به ایجاد موانع ، احداث خاکریز ، تشکیل خط پدافندی در اطراف شهر خرمشهر و در شرق بصره اقدام کرد و در طول ۹ روز گذشته نیز چندین خط پدافندی در دو جهت (شرقی غربی - شمال جنوبی) سازماندهی کرده بود با تغییر مکان لشکرهای ۵ مکانیزه و ۶ زرهی از جبهه شمالی منطقه ، خطوط پدافندی ایجاد شده را تکمیل نمود .

۱. این آمار از بخش اطلاعات قرارگاه کربلا استخراج شده است .

با نگرش به جابه جایی نیروهای عراقی از شمال منطقه عملیات به جنوب منطقه، می‌توان گفت فرماندهان عراقی از نیت و طرح نیروهای خودی کاملاً با اطلاع بودند. مرحله بعدی عملیات برای نیروهای خودی، براساس بحثهای صورت گرفته در قرارگاه کربلا شامل دو عملیات در دو جهت بود: یکی ادامه عملیات به طرف شرق بصره برای تهدید یا تأمین آن شهر؛ دوم انجام عملیات از شمال به جنوب در امتداد مرز بین المللی برای محاصره شهر خرمشهر و قطع راههای مواصلاتی دشمن برای پشتیبانی نیروهای مستقر در خرمشهر و بالاخره پاکسازی آن شهر. در ادامه عملیات به سمت بصره، تهدیداتی از سمت راست و چپ از طریق نیروهای دشمن وجود داشت. چون به هر وسعتی عملیات انجام می‌شد در طرفین نیروهای دشمن حضور داشتند و از جهتی برقراری تأمین دو سمت نیاز به نیروی اضافی داشت و تأمین نیروی اضافی برای قرارگاه میسر نبود. انجام عملیات از سمت شمال به سمت جنوب و دسترسی به اروندرود، نسبت به ادامه عملیات به سمت بصره نیروی کمتری نیاز داشت. مضاف بر اینکه پس از پاکسازی خرمشهر، در امر صرفه جویی در قوا کمک شایانی می‌کرد یعنی نیروهایی که در شمال خرمشهر به طول سی کیلومتر به سمت جنوب پدافند می‌کردند آزاد می‌شدند و خط پدافندی فقط در امتداد مرز تشکیل می‌شد. انجام عملیات از سمت شمال به سمت جنوب در امتداد مرز بین المللی، به طور کامل در منطقه مسئولیت قرارگاه نصر واقع شده بود و از جهتی قرارگاه نصر کلیه نیروهای خود را در دو خط پدافندی شرقی و غربی، و شمال و جنوبی به کار گرفته بود؛ به همین منظور قرارگاه کربلا نیروهای جدیدی در کنترل عملیاتی^۱ قرارگاه نصر قرار داد.

۱. کنترل عملیاتی: نوعی روابط فرماندهی در یک سازمان رزمی است؛ در کنترل عملیاتی، یگانی به منظور انجام وظایف مختلف، واگذاری هدفها، ترکیب با یگانهای زیردست و کمک در انجام مأموریت، در اختیار یگان دیگر قرار می‌گیرد. روابط کنترل عملیاتی شبیه زیر امر می‌باشد. با این تفاوت که در اینجا هیچ گونه مسئولیت اداری و لجستیکی برای یگان دریافت کننده ایجاد نمی‌شود. (فرهنگ واژه‌های نظامی تالیف سرتیپ ستاد محمود رستمی)

نیروهای جدید که در کنترل عملیاتی قرارگاه نصر قرار گرفتند شامل تیپ ۵۵ هوابرد و تیپ ۲ زرهی لشکر ۹۲ از نیروی زمینی ارتش ، تیپ ۲۵ کربلا و تیپ ۱۷ قم از سپاه پاسداران بودند که از طریق قرارگاههای فتح و فجر تا آخرین ساعات روز ۱۹ اردیبهشت ۶۱ در اختیار قرارگاه نصر قرار گرفتند .

مرحله سوم عملیات

ادامه عملیات و یا انجام مرحله سوم عملیات ، از منطقه مسئولیت قرارگاه نصر شروع می شد و قرارگاه نصر مسئولیت هدایت مرحله سوم عملیات را بر عهده داشت و قرارگاههای فتح و قدس در طول خط مرز پدافند می کردند . بر همین مبنا قرارگاه نصر برای شروع عملیات در سازمان رزمی خود تغییراتی داد و به شرح زیر اعلام نمود:

- نصر ۱ : تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ تیپ ۷ پیاده دزفول سپاه .
- نصر ۲ : تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص) سپاه .
- نصر ۳ : تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ تیپ ۳۱ عاشورای سپاه .
- نصر ۴ : تیپ ۴ زرهی لشکر ۲۱ .
- نصر ۵ : تیپ ۲۳ نوهده تیپ ۲۲ پیاده خرمشهر سپاه .
- نصر ۶ : تیپ ۴۶ پیاده فجر سپاه گردان ۲۴۷ سوار زرهی لشکر ۲۱ .
- نصر ۷ : تیپ ۵۵ پیاده هوابرد تیپ ۲۵ پیاده کربلا سپاه .
- نصر ۸ : تیپ ۲ زرهی لشکر ۹۲ .
- نصر ۹ : تیپ ۱۷ پیاده قم سپاه .

برای انجام عملیات ، نصر ۱ در خط پدافندی مأموریت خود را ادامه می داد . نصر ۲ ضمن پدافند در منطقه محوله تأمین سمت راست نصر ۳ را که مأموریت پیشروی به سمت جنوب و به طرف اروندرود را داشت بر عهده گرفته بود . و این مأموریت با اشغال خط مرزی به طرف جنوب انجام می شد . منظور این بود که با رسیدن نصر ۳

به اروند رود نصر ۲ نیز تا آن امتداد در روی خط مرزی قرار گیرد و سرتاسر مرز در دست نیروهای خودی باشد. نصر ۵ و نصر ۶ نیز در خط پدافندی بودند و خاکریز شرقی غربی شمال خرمشهر را از غرب رودخانه کارون تا جاده آسفالته خرمشهر - اهواز در اختیار داشتند.

نصر ۸ و نصر ۴ به صورت نیروی دنبال و پشتتیبان عمل می‌کردند؛ چون نیروی زرهی بودند و از تحرک و قدرت آتش خوبی برخوردار بودند و تیپ ۱۷ قم در احتیاط قرارگاه نصر سازماندهی شده بود. نصر ۳ و نصر ۷ مأموریت تک به دشمن در منطقه مابین جاده خرمشهر - اهواز و مرز بین المللی را از سمت شمال به سمت جنوب داشتند و هدف آنها رسیدن به اروندرود و محاصره شهر خرمشهر بود. (نقشه شماره ۱۳).

تغییر مکان و جابه‌جایی نیروها تا پاسی از شب گذشته روز ۱۹ اردیبهشت ۶۱ به طول انجامید. البته این مشکل هم وجود داشت که نیروهای تازه وارد به منطقه زیاد آشنایی نداشتند و اطلاعاتی نیز از دشمن نداشتند و همین قدر می‌دانستند که در جلو آنها دشمن حضور دارد.

در ساعت ۲۲ و ۴۵ دقیقه ۱۹ اردیبهشت ۶۱، قرارگاه کربلا با اعلام کد رمز (بسم الله الرحمن الرحيم، بسم الله القاصم الجبارين. لا حول و لا قوة الا بالله العلي العظيم. يا علي بن ابي طالب) به قرارگاه نصر شروع عملیات را ابلاغ نمود. البته در سطح قرارگاه کربلا فقط قرارگاه نصر بود که عملیات آفندی انجام می‌داد.

در ابتدای امر نصر ۱ و ۲ با یک تک سریع از خط دژ مرزی به سمت خاکریز مرزی که سه کیلومتر فاصله داشت یورش بردند و تا قبل از روشنایی، خط مرزی در آن قسمت تأمین شد، تعدادی از نیروهای دشمن به هلاکت رسیده، تعدادی نیز به اسارت درآمدند. نیروهای تک کننده قبل از شروع پاتک های دشمن سنگرهای روی خاکریز را تغییر جهت دادند و برای مقابله با پاتک های دشمن آماده شدند.

از آنجا که خاکریز مرزی از موقعیت مناسبتری در منطقه برخوردار بود ، به تدریج مستحکم شد و تا خاتمه جنگ تحمیلی نفوذ ناپذیر گردید .

تک نصر ۳ و نصر ۷ در زمان تعیین شده شروع شد و تا ساعت ۲۳ و ۳۰ دقیقه پیشروی ادامه داشت . پس از عبور از خاکریز اول که فقط نیروهای تأمین دشمن حضور داشتند آتش پر حجم توپخانه و نیروهای در خط ، پیشروی آنها را کند کرد و نیروها مجبور شدند با آتش و حرکت و خیز به خیز حرکت کنند . مسافت زیادی طی نشده بود که نیروها به میدان مین برخورد کردند و در چنین شرایطی قبل از باز کردن معبر پیشروی امکانپذیر نیست . افراد مهندس همراه نیروها مشغول بازکردن معبر برای نیروها شدند . در شب تاریک و زیر گلوله‌های دشمن ، باز کردن معبر کار دشواری است ، مع الوصف با باز شدن هر معبر تعدادی از نیروها از آن عبور می‌کردند؛ اما طولی نمی‌کشید با موانع دیگری مانند کانال حفر شده و یا سیم خاردار به هم پیوسته روبرو می‌شدند .

توپخانه‌های قرارگاه نصر به شدت و با حجم زیاد تیراندازی می‌کردند . نصرهای ۴ و ۸ که نیروی زرهی بودند به دنبال نصر ۳ و ۷ در حرکت بودند و با آتش تانکها نیروها را پشتیبانی می‌نمودند . دو طرف درگیر از آنچه در اختیار داشتند با تمام قدرت استفاده نمودند . نیروی هوایی دشمن با پرتاب فلر منطقه را روشن می‌کرد تا نیروهای عراقی از نزدیکی نیروهای ایرانی با اطلاع باشند و اجازه نفوذ به خط پدافندی به آنها داده نشود .

تا روشنایی صبح وضعیت ادامه داشت اما نیروها تا چهار کیلومتری جاده خرمشهر - شلمچه پیشروی داشتند و قادر به تأمین جاده نشدند .

روز ۲۰ اردیبهشت ۶۱ پس از روشنایی هوا ، دشمن دریافت که از دو جهت نیروهای ایرانی پیشروی داشتند ، در شرق بصره سه کیلومتر جلو آمده‌اند و در شمال شلمچه ۴ کیلومتر پیشروی داشته‌اند . با توجه به نیروهای قابل توجهی که در منطقه بود دشمن تصمیم به انجام پاتک و تصرف آنچه از دست داده بود گرفت. از ساعت ۹

در هر دو جهت پاتکهای سنگینی از سوی دشمن اجرا شد؛ اما ایثارگری و مقاومت رزمندگان اجازه هیچ گونه پیشروی را به دشمن نداد. تلفات و ضایعات طرفین زیاد بود و با ادامه پاتکها زیادتر می شد؛ بالاخره تا ساعت ۱۸ درگیری شدید طرفین ادامه داشت و از آن پس توپخانه های دو طرف فعال بودند و حرکتی از طرف دشمن به جلو انجام نشد. روز ۲۰ اردیبهشت ۶۱ نیروهای تک ور به علت داشتن موانع در جلو و مقاومت سرسختانه دشمن، به اهداف تعیین شده دسترسی پیدا نکردند. در ساعت ۲ و ۶ دقیقه مورخه ۲۱ اردیبهشت ۶۱ قرارگاه نصر با اعلام کد رمز یا علی بن ابی طالب شروع عملیات را به نصر های ۸، ۷، ۳ و ۴ اعلام نمود. نیروهای عمل کننده در ابتدای امر مسافتی حدود ۲ تا ۳ کیلومتر پیشروی نمودند. دشمن مقاومت شدیدی داشت حتی شبانه تعدادی از هواپیماهای دشمن وارد عمل شدند و عقبه نیروها را بمباران کردند و با روشن نمودن صحنه نبرد پیشروی یگانها را سد کردند. نیروهای نصر ۳ و ۷ که جلودار تک بودند با تمام تلاش و ایثارگری توانستند تا ۳ کیلومتری شمال جاده شلمچه - خرمشهر برسند و این در حالی بود که آتش سنگین تانک و توپخانه دشمن هر لحظه تلفات و ضایعات وارده به نیروهای خودی را افزایش می داد. تعدادی از فرماندهان گروهان و خدمه سلاحهای اجتماعی در اثر زخمی شدن و یا شهادت از صحنه عملیات خارج شدند.

در ساعت ۸ روز ۲۱ اردیبهشت ۶۱، دشمن اقدام به پاتک سنگینی نمود و در هر دو جبهه (شرقی غربی - شمال جنوبی) نیروهای نصر درگیر شدند. پاتکها دو ساعت طول کشید. مقاومت نیروها سبب گردید که نتیجه ای عاید دشمن نشود و با ضایعات و تلفات زیاد عقب نشینی کند.

به علت نزدیکی نیروهای دو طرف به یکدیگر امکان زدن خاکریز و ایجاد سنگر وجود نداشت. در زمین صاف و هموار و در نزدیکی دشمن نیروهای خودی آسیب پذیری بیشتری داشتند. و این در حالی بود که نیروهای دشمن در پشت خاکریز از پیش آماده شده سنگر داشتند و در دید نیروهای خودی نبودند.

در خاتمه روز ۲۱ اردیبهشت ۶۱ قرارگاه نصر با بررسی وضعیت به این نتیجه رسید که با نیروهای موجود با توجه به اینکه دشمن نیروهای خود را با لشکرهای ۵ و ۶ و حتی ۹ تقویت نموده است ، دسترس به اهداف تعیین شده مشکل است ؛ چه بسا ممکن نیست . موضوع را به قرارگاه کربلا اعلام نمود .

در حالی که نیروهای قرارگاه نصر با تمام توان از مواضع متصرفی دفاع می کردند ، برای مدت کوتاهی وضعیت پدافندی ادامه داشت و قرارگاه کربلا در فکر تجدید سازمان بود و تلاش می کرد نیروهای تازه نفس از سایر مناطق که درگیری کمتری داشتند وارد منطقه عملیاتی بیت المقدس نماید .

دشمن تصمیم داشت به هر ترتیب ممکن ، از پیشروی نیروهای ایرانی به سمت بصره و خرمشهر جلوگیری نماید؛ برای همین منظور ضمن وارد آوردن تلفات و ضایعات به نیروها با اجرای آتشی سنگین تانک و توپخانه ، عمق جبهه را نیز توسط هواپیماهای بمب افکن مورد هدف قرار می داد .

نیروهای مهندسی برای مقاومت در مقابل دشمن و دادن تلفات کمتر از تاریکی شب استفاده می کردند و در احداث خاکریز در خط پدافندی تلاش فوق العاده ای داشتند . البته بایستی اذعان کرد که آتش توپخانه ها و تلاش بالگردهای هوانیروز با ایثارگری خلبانان شجاع و جنگنده های نیروی هوایی در پشتیبانی از نیروهای در خط فوق العاده بود و با توجه به تراکم و تمرکز نیروهای دشمن تلفات و ضایعات وارده بیشتر از نیروهای ما بود .

از تاریخ ۲۲ اردیبهشت تقریباً نیروها حالت پدافندی داشتند و دشمن علاوه بر منطقه شلمچه در مقابل نیروهای قرارگاه قدس در شمال منطقه و همچنین در منطقه وسط حد مسئولیت قرارگاه فتح به صورت متوالی اقدام به تک می نمود و حتی در منطقه کوشک شدت حرکات و پاتکهای متوالی به حدی بود که قرارگاه کربلا نگران شد و احتمال می داد دشمن با یک حرکت قادر است پشت نیروهای ما را مسدود نماید و این نگرانی تا روز ۳۱ اردیبهشت ۶۱ ادامه داشت .

در جهت تجدید سازمان و آوردن نیروهای جدید به منطقه ، قرارگاه کربلا بایستی اقدام می نمود ؛ اما به علت تک و پاتک های دشمن در سراسر منطقه جنوب ، لازم بود تأمل کرد تا وضعیت با ثبات شود و اطمینان نسبی از نگهداری خط پدافندی در جبهه جنوب حاصل گردد . این موضوع تا روز ۲۷ اردیبهشت ۶۱ ادامه داشت .

در همان روز قرارگاه نصر ، دستور جزء به جزء شماره ۶ را صادر کرد و تغییراتی در سازمان رزم به قرارگاه تابعه ابلاغ نمود که به شرح ذیل است :

- تیپ ۱۷ علی بن ابیطالب از کنترل قرارگاه نصر خارج شد و در کنترل عملیاتی قرارگاه قدس قرار گرفت .

- تیپ ۷ ولی عصر دزفول از قرارگاه نصر ۱ جدا شد و با تیپ ۳ لشکر ۲۱ قرارگاه نصر ۳ را تشکیل می دهند .

- تیپ ۳۱ عاشورا از تیپ ۳ لشکر ۲۱ جدا شد و با تیپ ۱ لشکر ۲۱ تشکیل قرارگاه نصر ۱ را می دهند .

- قرارگاه نصر ۱ ، منطقه مسئولیت پدافندی قرارگاه نصر ۲ را نیز عهده دار می گردد.

- تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه و تیپ ۲۷ محمد رسول الله با نام قرارگاه نصر ۲ از خط پدافندی رها و برای اجرای عملیات آماده می شوند .

- تیپ ۵۵ هواپرد و تیپ ۲۵ کربلا و گردان ۲۴۲ تانک با هم ادغام و با نام نصر ۷ مأموریت اجرا می کنند .

- تیپ ۲ زرهی دزفول از کنترل قرارگاه نصر خارج می گردد.

- گردان ۸۰۳ پیاده از نصر ۳ جدا و در اختیار نصر ۱ قرار می گیرد ، تا در خط پدافندی استقرار یابد .

برای جابه جایی نیروها جهت اجرای مأموریت جدید زمان لازم داده شد و از تاریخ ۲۸ اردیبهشت ۶۱ تغییر مکان نیروها شروع شد . روزها برای شناسایی در نظر گرفته شده بود و شبها برای جابه جایی اقدام می شد . در مدت جابه جایی نیروها ، برای

جبران کمبود عناصر حساس ، مانند فرماندهی گردان یا دسته و خدمه سلاحهای اجتماعی ، اجازه داده شد از سه گردان تیپ ۲۳ نوهده نیروها تأمین گردد. تجدید سازمان قرارگاه نصر تا تاریخ ۳۱ اردیبهشت ۶۱ ادامه داشت و در خاتمه روز مذکور نیروهای تک کننده آمادگی خود را اعلام نمودند .

پیامهای ارسالی و دریافتی نصر ۲ در مرحله سوم عملیات بیت المقدس

تاریخ	ساعت	گوینده پیام	گیرنده پیام	شرح پیام
۲/۲۰	۰۶۰۵	فرمانده نصر	نصر ۲	تانکها را سریع در خط مستقر نمایید و با تیپ ۳ دست به دست هم بدهید .
	۰۷۰۸	فرمانده نصر	نصر ۲	فاصله بین خودتان و نصر ۱ را با آتش بپوشانید .
	۰۷۱۵	نصر ۲	فرمانده نصر	نیاز شدید به بالگرد داریم .
	۰۷۱۶	فرمانده نصر	نصر ۲	فعلاً مقدور نیست به موقع اقدام می-شود .
	۰۷۴۱	فرمانده نصر ۲	فرمانده نصر	از جلو و پهلوها زیر آتش هستیم و از بالگرد ها نیز خبری نیست . نصر ۲ برای دو خاکریز ، تقاضای بالگرد کرده است . انتهای غرب کانال به سمت جنوب مختصات (۸۳-۱۵) و (۸۴-۱۵) و (۸۶-۱۵) و (۸۵-۱۵) آتش زیاد اجرا شود .
	۰۷۴۵	فرمانده	به نصر ۲	به توپخانه لشکری ابلاغ شد تا

مختصات مورد نظر را زیر آتش بگیرد. بالگرد نیز از طریق قرارگاه کربلا اقدام خواهد شد.				
یکی دو قبضه موشک تاو بفرستید جلو ، مالیوتکا ، تفنگ ۱۰۶ م م بفرستید جلو تانکها را بزنند اجازه ندهند جلوتر بیایند .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۷۶۰	
بالگردها اشتباهی به منطقه دیگر رفتند بگویند آنها را به منطقه نصر ۲ هدایت کنند.	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۸۱۰	
از موشک تاو و مالیوتکا و تفنگ ۱۰۶م استفاده کنید اگر بردش نمی رسد . بالگردها هم نمی توانند بزنند صبر کنید نزدیک بیایند بعد بزنند .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۸۲۵	
بچه‌ها با مالیوتکا تیراندازی نمایند ؛ زیرا برابر اطلاعیه دشمن نتیجه آن بسیار عالی است.	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۹۲۵	
احتمالاً واحدی به رمز ۲ در مقابل آنها است . شدیداً آنها را زیر آتش بگیرید .	نصر ۲و۱	فرمانده نصر	۰۹۴۸	
آخرین وضعیت یگان در خط را گزارش دهید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۱۲۴۲	
یگان در خط به شدت درگیر است و مقابل دشمن تن به تن می‌جنگند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۲۴۳	

آماده پاتک شدید دشمن باشید . در ضمن سهمیه موشک تاو تعیین شده است . نماینده اعزام کنید از دفترمهمات لشکر دریافت نمایید.	کلیه نصرها	رکن ۳ لشکر ۲۱	۱۳۱۲	
در مورد به کار بردن سلاحهای ضد تانگ تأکید می کنم کنترل نمایید .	نصر ۱ و ۲	فرمانده نصر	۱۴۰۰	
نیروی کمکی که قرار بود برای حاج احمد بیاید ، آمدند ؟ یا نه ؟ آیا برای عملیات آماده می باشید ؟	نصر ۲	رکن سوم لشکر ۲۱	۲۱۴۵	
بلی آماده اند . در حال آماده شدن هستیم .	رکن سوم لشکر	نصر ۲	۲۱۴۶	
به حاج احمد بگویید حرکت کند ، دیر نشود . نتیجه را به ما اطلاع دهید .	نصر ۲	رکن سوم لشکر ۲۱	۲۱۵۰	
برادر متوسلیان ، جلو ما آتش دشمن شروع شده ولی هنوز درگیر نشدیم .	فرمانده نصر	نصر ۲	۲۲۵۰	
وضعیت را اعلام کنید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۲۳۳۰	

وضعیت عادی است یگانهای ثار الله - نجف ، امام حسین هنوز نیامده اند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۲۳۳۱	
ما آماده حرکت و درگیری هستیم .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۰۴۵	۲/۲۱
ما تا نیم ساعت دیگر ان شاء الله حاضر میشویم .	فرمانده نصر	نصر ۳	۰۰۴۷	
وضعیت بچه‌ها چطور است ؟	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۱۱۵	
نیروها به خط جلو رفته اند ولی هنوز پیشروی شروع نشده است .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۱۱۶	
نیروها به جلو رفته اند ولی به منطقه درگیری نرسیده اند چکار کنیم ؟	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۱۳۵	
بهتر است برگردند .	نصر ۲	فرمانده نصر و فرمانده نیرو	۰۱۳۶	
آیا قادر هستید بدون اتکای به نصر ۳ برنامه خودتان را به تنهایی شروع کنید و خاتمه دهید ؟	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۱۴۳	
ما باید به اتکاء آنها برنامه اجرا کنیم حتماً باید آنها در ابتدای امر شروع کنند وگرنه کار ما مشکل خواهد شد . حتماً انجام دهند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۱۴۴	

برای آنها مشکل به وجود می‌آورد و به روز برخورد می‌کند ولی اگر دیر شود کار نیمه تمام می‌ماند .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۱۴۵
قرار است آنها حرکتی انجام دهند و منطقه را بیوشانند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۱۴۶
در هر حال طوری عمل کنید که متکی به نصر ۳ نباشید . خدا به همراهمان کارتان را ادامه دهید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۱۴۷
بچه‌های عاشورا دارند با ما درگیر می‌شوند . اگر تماس دارید موضوع را برطرف کنید .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۲۰۵
باسمه تعالی . یا علی بن ابیطالب (ع)	به نصر ۷و۲،۳،۵ وتوپخانه ونصر ۸	فرمانده نصر	۰۲۰۶
توپخانه ما ، ما را زیر آتش دارد بگویید بلندتر کند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۲۴۵
به توپخانه اطلاع داده شد . وضعیت را اعلام کنید . تانک دشمن در جلو هست یا نه ؟	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۲۴۶
ما به پل نزدیک شده ایم . به نصر ۳ دستور دهید با ما همکاری کنند	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۳۱۷
نصر ۳ چکار می‌کند ؟ آیا کنار پل هستند یا خیر ؟	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۳۳۳

آیا شما پای پل هستید یا خیر؟	نصر ۳	فرمانده نصر	۰۳۴۰	
هر موقع به پل رسیدید گلوله منور بالا بفرستید ، تا نصر ۳ به شما ملحق شود .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۳۴۲	
تقاضا دارم سه گلوله منور قرمز برای من روشن کنید تا موقعیت شما را بدانم(مراتب از طریق نصر به نصر ۳ رله شد)	نصر ۳	نصر ۲	۰۳۴۵	
من نزدیک آن آتش هستم ، چقدر این آتش با پل فاصله دارد؟	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۳۴۹	
آیا نزدیک پل رسیدید یا خیر؟	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۴۰۰	
بلی ما نزدیک پل هستیم .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۴۰۱	
تقاضای آتش پشتیبانی در مختصات (۱۷-۷۶) و حوالی آن را دارم .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۴۴۵	
به توپخانه ابلاغ شد .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۴۴۶	
نصر ۳ تاکنون با ما الحاق ننموده است و اگر این کار صورت نگیرد وضع من خطرناک خواهد بود .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۴۵۵	

سریعاً یک یگان خود را جهت الحاق با نصر ۲ بالا بفرستید .	نصر ۳	فرمانده نصر	۰۵۱۰	
من به وسایل سنگین مهندسی نیاز دارم .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۵۱۵	
به مهندسی ابلاغ شد اعزام می‌گردد .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۵۱۶	
سریعاً یک واحد را بالا و سمت راست بفرستید تا با نصر ۲ الحاق حاصل نماید ضمناً یک یگان بفرستید تا جاده و پل را کنترل کند .	نصر ۳	فرمانده نصر	۰۵۲۰	
در مختصات (۸۱-۱۴) و (۸۴-۱۴) نیاز به آتش شدید جهت پشتیبانی از یگانهای خودی دارم .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۵۲۵	
سریعاً روی مختصات (۷۵-۲۱) و (۷۵۳- ۲۰۵) و (۷۵۵-۲۰) اجرای آتش کنید .	توپخانه	فرمانده نصر	۰۵۳۵	
وضعیت ؟ پاسخ داده شد عادی است . دستور داده شد که با نصر ۱ تعویض شوند .	نصر ۲	فرمانده نصر	۶۳۱	۲/۲۲

مرحله چهارم عملیات

قرارگاه کربلا علاوه بر قرارگاه نصر ، از قرارگاههای فجر و فتح نیز نیروهایی برای شرکت در عملیات سازماندهی کرده بود.^۱

قرارگاه کربلا برای اجرای مرحله چهارم عملیات ، نیروهای تک کننده را به شرح زیر سازماندهی نمود :

قرارگاه نصر :

نصر ۲ (تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ حمزه + تیپ ۲۷ محمد رسول الله (ص))

نصر ۳ (تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ حمزه + تیپ ۷ ولیعصر)

قرارگاه فتح : (تیپ ۱۴ امام حسین + تیپ ۸ نجف اشرف)

قرارگاه فجر (تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ + تیپ ۳۳ المهدی + تیپ ۳۵ امام سجاد (ع))

تیپ ۲ لشکر ۹۲ به عنوان احتیاط در نظر گرفته شد .

نیروهای عمل کننده در جبهه ای به عرض ۱۶-۱۵ کیلومتر (از جاده خرمشهر - اهواز تا خط مرزی) بایست وارد عمل می شدند ؛ زیرا در شمال خرمشهر (از جاده خرمشهر اهواز تا رودخانه کارون) به وسیله تعدادی از نیروهای تأمینی قرارگاه نصر پدافند می کردند . خط مرز نیز در جنوب توسط نصر ۱ و در وسط توسط قرارگاه فتح و در شمال توسط قرارگاه قدس تأمین شده بود و خط پدافندی مستحکمی تشکیل گردیده بود . در مرحله چهارم عملیات ، هدف نیروهای عمل کننده محاصره شهر خرمشهر از طریق تأمین شلمچه و دسترسی به اروندرود بود . با رسیدن به اهداف تعیین شده راه مواصلاتی زمینی و حتی آبی دشمن ، برای پشتیبانی نیروها در خرمشهر قطع می گردید .

۱. قرارگاه فجر پس از خاتمه عملیات فتح المبین در آن منطقه برای پدافند و دفع پاتک های دشمن باقی مانده بود.

تیپ ۳ لشکر ۷۷ و تیپ ۳۳ المهدی از منطقه فتح المبین به منطقه خرمشهر نقل مکان دادند .

ترتیب قرارگرفتن نیروها، درحالی که پیشروی از سمت شمال به جنوب بود ، از راست به چپ ، قرارگاه نصر ، قرارگاه فجر و قرارگاه فتح تعیین گردیده بود . بدین ترتیب قرارگاه نصر در وضعیتی قرار گرفته بود که در موقع پیشروی سمت راست آن از طرف دشمن مورد تهدید واقع می‌شد ؛ یعنی بایستی ضمن تأمین پهلوی راست به جلو پیشروی نماید .

در ساعت ۲۱ و ۳۰ دقیقه ۱ خرداد ۶۱ رمز عملیات توسط قرارگاه نصر با کد یا محمد بن عبدالله (ص) اعلام شد . نصر ۲ در سمت چپ نصر ۳ مأموریت داشت و اهداف مورد نظر برای نصر ۲ شامل تأمین نهر خین و شمال اروند رود ، قطع راه مواصلاتی ابوالخصیب - خرمشهر (پل روی اروندرود) بود . (نقشه شماره ۱۴)

نیروهای نصر ۲ توانستند به سرعت موانع موجود را از سر راه خود بردارند و در ساعت ۲۳۳۵ به جاده خرمشهر - شلمچه رسیدند . برداشت موانع در منطقه نصر ۳ به طول انجامید و حرکت آنها با کندی صورت گرفت و عقب تر از نصر ۲ بودند . نصر ۲ پس از رسیدن به جاده ، با نیروهای زرهی دشمن درگیر شدند و در این درگیری ، خدمه‌های سلاحهای ضد تانک که به عمق دشمن نفوذ کرده بودند ، یک گردان تانک دشمن را از مسافت نزدیک منهدم نمودند . دود ، آتش و انفجارهای متعدد ، منطقه را فرا گرفت و باقیمانده دشمن از منطقه فرار کردند . و این امر درحالی صورت گرفت که نصر ۳ در سمت راست نصر ۲ و قرارگاه فجر ۳ در سمت چپ نصر ۲ فاصله زیادی تا جاده آسفالت خرمشهر - شلمچه داشتند .

در ساعت ۱ و ۱۵ دقیقه نصر ۳ موفق گردید با تلاش زیاد و تحمل تلفات از میدان مین عبور نماید و با نیروهای تأمینی دشمن درگیر شود . این قرارگاه پس از انهدام نیروهای پدافندی دشمن در خط جلو درگیر شد . دشمن به شدت مقاومت می‌کرد و پیشروی آن قرارگاه به تأخیر افتاد .

نصر ۲ پس از عبور از جاده ، و شهرک ولی عصر که توسط دشمن به کلی ویران شده بود خود را به نهر خین رساند (این نهر شاخه ای جدا شده از اروندرود است) با

رسیدن نیروها به نزدیکی اروندرود پل شناور دشمن بر روی اروندرود در زیر دید و تیر نزدیک نیروها قرار گرفت و عملاً غیر قابل استفاده گردید .

قرارگاه نصر که نگران تهدید دشمن از سمت راست و چپ نصر ۲ بود از نیروهای داوطلب گردان مهندسی لشکر و مهندسی سپاه برای یاری رساندن به قرارگاه نصر ۳ در جهت پاک کردن معبرهای وصولی استفاده نمود و در ساعت ۲ و ۴۴ دقیقه به نصر ۳ اجازه داد از نیروی احتیاط خود استفاده کند . در ساعت ۴ و ۵۰ دقیقه تیمهای دیگری از عناصر مین بردار یگانهای مهندس به منطقه نصر ۳ اعزام شدند . حدود ساعت ۴ اولین یگان نصر ۳ به جاده شلمچه - خرمشهر رسید . در ساعت ۴ و ۲۵ دقیقه گردان ۱۷۴ و یک گردان از سپاه پاسداران به عنوان نیروی احتیاط وارد عمل شدند و با عبور از موانع ایجاد شده نیروهای دشمن را در منطقه درگیری منهدم نمودند . این نیروها موفق شدند حدود ساعت ۵ از جاده آسفالت عبور کنند و نیروهای دشمن را در جنوب جاده تعقیب نمایند . دشمن سرسختانه مقاومت می کرد و قرارگاه نصر گردان ۲۴۲ تانک از نیروی احتیاط لشکر را نیز به یاری نصر ۳ وارد عمل کرد . افراد مهندس نصر ۷ (تیپ ۵۵ هوابرد) همزمان با وارد شدن نیروی احتیاط به منطقه نصر ۳ اعزام شدند .

قرارگاه نصر طی پیامی اعلام کرد که اسرا را تخلیه کنید تا دست و پاگیر نباشند و قرارگاه نصر ۲ را از پیشروی نیروهای نصر ۳ در جریان گذاشت .

تا ساعت ۶ و ۵۵ دقیقه ۲ خرداد ۶۱ دشمن سرسختانه در جنوب جاده مقابل نیروهای نصر ۳ مقاومت می کرد ، در صورتی که نصر ۲ در ساعت ۶ و ۲۴ دقیقه پل روی نهر خین را منهدم کرده بود و فاصله زیادی با اروندرود نداشت . نصر ۲ در پهلوها مورد تهدید دشمن بود ؛ قرارگاههای نصر و فجر تلاش مضاعف داشتند که پیشروی نیروها در حد نصر ۲ با سرعت انجام گیرد .

دشمن در شرایط موجود نمی توانست نیروی تازه نفس و آزاد وارد منطقه کند؛ زیرا راه مواصلاتی قطع شده بود و نیروهای حاضر در صحنه نیز به کلی درگیر بودند .

با توجه به اینکه نصر ۲ حدود ۳ تا ۴ کیلومتر جلوتر از نصر ۳ و قرارگاه فجر بود توانست در منطقه متصرفی حضور فعال داشته باشد .

پس از روشنایی روز ، نیروهای دشمن که از وخامت اوضاع تا حدودی اطلاع پیدا کرده بودند تلاش داشتند به پل اصلی نزدیک شوند. در ساعت ۷ و ۳۰ دقیقه موضوع به قرارگاه نصر اطلاع داده شد. پس از اعلام موضوع از طریق قرارگاه نصر به یگانی از نیروی دریایی که در آبادان مستقر بود اطلاع داده شد راه دشمن را از طریق اروندرود ببندند و نگذارند فرار کنند .

مقاومت در اطراف نهر خین زیاد بود . در ساعت ۱۰ و ۳۰ دقیقه بالگردهای دشمن در فضا فعال شدند و از روی اروند با راکت به طرف نیروهای نصر ۲ تیراندازی کردند و خساراتی نیز وارد شد . نیروهای دشمن در جزیره بوارین مقاومت سرسختانه داشتند ؛ زیرا در صورت سقوط جزیره و دسترسی به پل نصب شده روی اروندرود راه مواصلاتی دشمن به کلی قطع می گردید .

قرارگاه نصر که از حساسیت منطقه و هدف واگذاری به قرارگاه نصر ۲ آگاه بود با نظر به اینکه هنوز طرفین نصر ۲ در حد آن در منطقه محوله پیشروی نداشتند مع الوصف یک گردان از نیروهای تیپ ۵۵ هوابرد و یک گردان از نیروهای قرارگاه فجر را در اختیار قرارگاه نصر ۲ گذاشت تا با کنترل عملیاتی قراردادن آنها بتواند جزیره بوارین را از دست دشمن خارج کند^۱ .

مقاومت دشمن خیلی زیاد بود و نصر ۲ تا خاتمه روز نتوانست هدف واگذاری را تأمین کند . با توجه به اینکه جلوتر از نیروهای عمل کننده در سمت راست و چپ خود بود توانست موقعیت خود را حفظ کند .

۱. جزیره بوارین در جنوب نهر خین و در شمال اروندرود واقع شده است . نهر خین از رودخانه اروند منشعب می گردد و برای آبیاری جزیره و همچنین اراضی شمال نهر استفاده می شود .

حفظ موقعیت نصر ۲ امید دشمن را به یأس بدل کرد؛ زیرا راه زمینی دشمن برای رسیدن به نیروهایی که در خرمشهر بودند به کلی قطع شده بود و راه آبی نیز در زیر دید و تیر نیروهای نصر ۲ قرار داشت و عملاً نیرویی قادر نبود از آنجا تردد نماید.

در اولین دقایق روز ۳ خرداد ۶۱، نصر ۲ توانست به بخش دیگری از نهر خین دسترسی پیدا کند و حلقه محاصره را بر دشمن تنگ تر کند و در این موقعیت عملاً راه ارتباطی دشمن از اروندرود بسته شد.

طبق اطلاع، ساعت ۳ همان روز، عناصری از تیپ ۲۳ نوهده به بخش شرقی خرمشهر وارد شدند. تکاوران دریایی در همان موقع تعدادی از افراد دشمن را که با قایق از خرمشهر فرار می‌کردند به اسارت گرفتند. سازمان دشمن به هم ریخته بود و نیروهای مستقر در خرمشهر از آینده خود بیمناک بودند؛ در شب سوم خرداد ماه به هر ترتیب می‌خواستند از اروندرود عبور کنند. تعداد زیادی از این نیروها در رودخانه غرق شدند و به آن طرف نرسیدند. تعدادی اسیر شدند و تعداد زیادی نیز باقی ماندند.

دشمن تلاش زیادی در شلمچه و خاکریزی مرزی داشت و به صورت مستمر اقدام به پاتک می‌کرد. توپخانه‌های دشمن با حجم زیاد روی منطقه اجرای آتش می‌نمودند و هواپیماهای دشمن به طور مداوم در حال بمباران منطقه بودند. همه تلاشها برای به دست آوردن زمان جهت عقب نشینی از شهر خرمشهر صورت می‌گرفت؛ زیرا دشمن به خوبی متوجه شده بود نیروهای محاصره شده راهی جز اروندرود برای فرار ندارند. در صورتی که تنها راه فرار نیز بسته شود جز تسلیم چاره دیگر نخواهند داشت.

نصر ۲ و ۳ و قرارگاه فجر در منطقه، با رشادت با دشمن درگیر بودند. یگانی از قرارگاه فتح که دقیقاً در سمت راست شهر خرمشهر عمل می‌کرد در جریان محاصره

دشمن قرار داشت . از سمت غرب خرمشهر وارد شهر می‌شوند و از روحیه تسلیم پذیری دشمن اطلاع پیدا می‌کنند . موضوع به فرمانده قرارگاه گزارش داده می‌شود . قرارگاه فتح به تدریج بقیه نیروها را وارد شهر می‌کنند . نیروهای عراقی گروه گروه در حالی که دستها را بالای سرشان گذاشته بودند تسلیم نیروها می‌شدند .

برای خارج کردن اسرا از شهر خرمشهر از طریق قرارگاه کربلا نیز اقدام می‌شود و اسرا در ستونهای طولانی با هدایت نیروها در مسیر تعیین شده به راه می‌افتند . به علت ازدیاد اسرا تا ظهر همان روز خروج آنها ادامه داشت . تعداد اسرای خرمشهر بر اساس آمار اعلام شده به ۱۶۰۰۰ نفر رسید .

حدود ساعت ۱۴ ، ۳ خرداد ۶۱ تعدادی خودرو حامل نفرات دشمن که اطلاع از پیشروی نیروهای خودی نداشتند با تردد در جاده شلمچه - خرمشهر توسط نیروهای نصر ۳ به اسارت درآمدند .

برای تصرف جزیره بوارین ، نصر ۲ در ساعت ۳ روز ۴ خرداد ۶۱ با گردانهای ۱۶۹ و ۱۴۴ و ۱۴۱ و گردان انصار سپاه تک را شروع کرد . در ساعت ۳ و ۴۷ دقیقه تعدادی از نیروهای دشمن به اسارت درآمد؛ تعدادی تانک نیز به غنیمت گرفته شد و یک گردان از نیروهای دشمن منهدم گردید . ساعت ۴ و ۵۰ دقیقه یگانهای نصر ۲ موفق شدند پل اول در غرب نهر خین به ارونرود را تصرف نمایند .

گردان ۱۴۱ نصر ۲ در ساعت ۵ و ۳۰ دقیقه وارد جزیره بوارین در جنوب نهر خین گردید . اما مقاومت دشمن بسیار زیاد بود و از سه طرف نیروها در زیر آتش دشمن قرار گرفتند . این گردان با دادن تلفات زیاد مجبور گردید به عقب برگردد و در کنار نهر خین حالت پدافندی اتخاذ نماید .

در ساعت ۶ ، ۴ خرداد ۶۱ در اثر آتش توپخانه نصر ۲ پتروشیمی ابوالخصیب عراق، در چند نقطه دچار آتش سوزی گردید .

از حدود ساعت ۸ پاتک دشمن در منطقه نصر ۲ شروع شد . نیروهای زرهی دشمن ، برای عقب راندن نصر ۲ از منطقه متصرفی با پشتیبانی توپخانه‌های موجود

در منطقه پیشروی نمودند و درگیری شدیدی در نهر خین و اطراف آن بین دو نیرو به وجود آمد. نیروهای نصر ۲ در این درگیری مقاومت جانانه ای داشتند و با گرفتن ۱۸۰ نفر اسیر و انهدام ۱۲ تا ۲۰ دستگاه تانک، ضربه محکمی به دشمن وارد آوردند و پاتک دفع شد.

تا خاتمه روز چهارم خردادماه چندین بار دشمن از مناطق مختلف اقدام به تک نمود که با مقاومت نیروها با دادن تلفات و ضایعات زیاد مجبور به عقب نشینی شد. در این روز فرمانده شجاع و رشید گردان ۱۴۱ سرهنگ مرتضی خسروتاش که یکی از بهترین فرماندهان گردان در سطح لشکر ۲۱ حمزه بود شهید شد - روانش شاد و خاطره اش گرامی باد.

روز چهارم خرداد را می توان آخرین روز عملیات خرمشهر عنوان کرد؛ چون بعد از آن دو طرف درگیر در خطوط پدافندی استقرار یافتند و به تدریج این خطوط مستحکم شد و شدت درگیریها کمتر گردید.

بدین ترتیب شهر خرمشهر پس از اینکه مدت ۲۱ ماه زیر چکمه های نیروهای متجاوز عراقی به ویرانه ای تبدیل شده بود به آغوش ملت غیور و شریف ایران بازگشت و هیچ گاه این آرزوی صدام محقق نشد که بتواند با تجاوز به کشور جمهوری اسلامی ایران به اهدافی دسترسی پیدا کند.

از بُعد سیاسی پاکسازی خرمشهر در سطح بین المللی اثر بسیار مثبتی داشت و سرنوشت جنگ با این حرکت بزرگ توسط نیروهای رزمنده و ایثارگر جمهوری اسلامی ایران رقم زده شد و دنیا متوجه شد که جمهوری اسلامی قادر به گرفتن حق و حقوق خود از هر تجاوز گری می باشد.

پیامهای دریافتی و ارسالی در مرحله چهارم عملیات بیت المقدس توسط نصر ۲

تاریخ	ساعت	گوینده پیام	گیرنده پیام	شرح پیام
۶۱/۳/۱	۲۲۱۵	نصر ۲	فرمانده نصر	تا ۱۵ الی ۲۰ دقیقه آمادگی را اعلام می‌کنم.
	۲۲۰۰	فرمانده نصر	فرمانده نصر ۲	وضعیت را کاملاً بپرسید و اعلام آمادگی نمایید.
	۲۲۲۲۲ ۲۲۲	فرمانده نصر ۲	فرمانده نصر	با عناصر متجاوز درگیر و خاکریز توسط نیروها گرفته شده است.
	۲۲۲۵	نصر ۲	فرمانده نصر	یک کیلومتر جلو خاکریز دشمن را با آتش توپخانه بپوشانند.
	۲۲۲۶	فرمانده نصر	نصر ۲	به فرمانده توپخانه دستور داده شد تا اجرای آتش نماید.
	۲۲۳۰	فرمانده نصر	نصر ۲	بسم الله القاصم الجبارین . یا محمد بن عبدالله (ص) درگیر شوید .
	۲۲۳۳	فرمانده نصر	نصر ۳	به فرمانده تیپ ابلاغ شود نصر ۲ درگیر شده است شما هم سریع درگیر شوید .
	۲۲۴۵	نصر ۲	فرمانده نصر	جناح راست ما مورد تهدید واقع شده است .
	۲۲۴۶	فرمانده نصر	نصر ۲	سعی کنید یک یگان را در سمت راست به کار ببرید . در آن صورت می‌توانید کاملاً خط را بشکافید و جلو بروید .
	۲۲۴۷	نصر ۲	فرمانده	یکی از یگانهای نصر ۳ را بفرستید از

منطقه ما وارد عمل شود .	نصر			
فرمانده سپاه به برادر باقری گفته است ؟ مورد را هماهنگ نمایند .	نصر ۲	فرمانده نصر	۲۲۴۸	
نیروها مشغول پاک کردن میدانهای مین هستند .	فرمانده نصر	نصر ۳	۲۲۵۰	
نصر ۲ درگیر شده و خاکریز را اشغال نموده است . شما آمادگی کامل داشته باشید که به محض ابلاغ ، در منطقه هر یک از نیروهای نصر ۲ و ۳ وارد عمل گردید .	نصر ۷	فرمانده نصر	۲۳۰۱	
وضعیت پاسخ داده شد . فعلاً وضعیت خوب است . با ادامه وضعیت نگران پهلوهایی راست و چپ نیروها هستیم .	نصر ۲	فرمانده نصر	۲۳۰۳	
ما به جاده آسفالت رسیدیم .	فرمانده نصر	نصر ۲	۲۳۳۵	
به بچه‌ها بگویید سریع جلو بروند . دشمن خاکریزها را خالی کرده است و فرار نموده .	نصر ۳	فرمانده نصر	۲۳۳۸	
شما روی جاده آسفالت موضع خود را تثبیت کنید تا رئوفی به خاکریز راست برسد و از سمت چپ خود نیز مطمئن شوید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۲۳۴۵	
وضعیت ؟ پاسخ داد هنوز به خاکریز نرسیده ایم .	نصر ۳	فرمانده نصر	۲۳۴۸	
تعدادی از تانکهای دشمن را منهدم کردیم و دو گردان نزدیک جاده آسفالت	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۰۰۹	۳/۲

است .				
سعی کنید میدان مین را دور بزنید ، یا از سمت چپ و یا راست عبور کنید .	نصر ۳	فرمانده نصر	۰۰۱۲	
یگانهای نصر ۲ کاملاً به جاده رسیده اند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۰۱۶	
یگانهای جناح راست به طرف نصر ۳ یک آتش روشن کنند که یگانهای نصر ۳ را راهنمایی کند تا سریعاً خود را به جلو بکشند .	نصر ۲ نصر ۲	فرمانده فرمانده نصر	۰۰۳۵۰ ۰۳۵	
به نصر ۳ بگویید ما آتش روشن کرده ایم تا آنها وضعیت ما را تشخیص دهند . سعی کنند در مسیر آتش جلو بیایند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۰۵۰	
به نصر ۲ بگویید ما آتش آنها را دیده ایم میرویم که به یاری خدا به آنها برسیم .	فرمانده نصر	نصر ۳	۰۰۵۸	
قرارگاه فجر اعلام کرده است که نیروهای آن قرارگاه از سمت راست زیر آتش قرار گرفته اند . دستور دهید به یگانهای سمت چپ ابلاغ نمایند تا بررسی شود آیا دشمنی در منطقه مانده یا خودی است که قرارگاه فجر را زیر آتش قرار داده است ؟ بررسی کنید با فجر دست به دست بدهید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۱۰۲	
یگان جناح چپ درگیر شده است . به امید یاری حق ، موفق خواهند شد که به جلو بروند .	فرمانده نصر	نصر ۳	۰۱۱۵	

یگانهای نصر ۲ هیچ یک از جاده آسفالت عبور ننموده اند و دو گردان ادغامی آماده حرکت از خاکریز هستند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۱۵۰	
آخرین وضعیت؟ پاسخ داده شد گردان ۱۷۱ سمت راست روی خاکریز اول درگیر است ولی گردان ۸۰۴ به خاکریز اصلی رسیده است .	نصر ۳ نصر ۳	فرمانده نصر فرمانده نصر	۰۲۱۵۰ ۲۱۵	
وضعیت ؟ با برادر حاج احمد تماس بگیرید . یک گردان از پشت خاکریز به طرف تیپ ۳ پاک کند و به جلو برود .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۲۴۵	
سمت چپ شما هنوز به جاده آسفالت نرسیده است . آیا شما از آسفالت رد شده اید یا خیر؟	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۲۵۵	
۲ گردان از نصر از آسفالت رد شده است و مابقی در حال عبور هستند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۲۵۸	
بچه‌ها را سریع تر به آسفالت برسانید .	نصر ۳	فرمانده نصر	۰۳۰۰	
دو نفر راهنما بروند جلو شناسایی کنند : یکی مسیر نصر ۳ و دیگری مسیر نصر ۲. وقتی برگشتند آماده باشید ، به هر مسیری که دستور داده شد نیروها حرکت کنند .	نصر ۴	فرمانده نصر	۰۳۲۵	
وضعیت ؟ پاسخ داده شد نیروها از آسفالت عبور کرده اند .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۳۳۰	

وضعیت ؟ پاسخ داده شد نیروها در جنوب جاده آسفالت با دشمن درگیر هستند .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۴۱۲	
فجر هم به آسفالت رسیده . باید کمکش کنید که سریع تر به آن طرف برود . بین دژ و خط مرزی را شدیداً زیر آتش قرار دهید .	نصر ۲ نصر ۲	فرمانده نصر فرمانده نصر	۰۴۱۵ ۰۴۱۵	
یک علامت بدهید که بچه‌های رئوفی موقعیت شما را بفهمند .	نصر ۲	معاونت لشکر ۲۱	۰۴۳۰	
بچه‌های پورداراب (تیپ ۳) روی جاده آسفالت هستند و در حال انداختن نور افکن هستند تا موقعیت آنها برای شما مشخص شود .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۴۴۰	
دستور داده شد که تعدادی از پرسنل مین بردار از گردانهای ۱۳۳ با ۲۴۲ پیش شما بیایند .	نصر ۳	فرمانده نصر	۰۴۵۰	
آخرین وضعیت را اعلام کنید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۵۲۲	۳/۲
گردان حمزه از خاکریز رد شده است . گردان ۱۶۹ با دشمن درگیر است . تانکهای اعزامی منطقه رسیدند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۵۲۳	
کلیه سلاحهای ضد هوایی در خط باشند تا بالگردهای دشمن نتوانند فعال شوند .	توپخانه	فرمانده نصر	۰۵۳۵	

با فجر هماهنگ جلو بروید تا از پهلو مورد تهدید واقع نشوید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۶۲۲	
نصر ۳ از جاده عبور کرده است . سعی کنید عمل الحاق حاصل شود .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۶۲۴	
گردانهای ۱۶۹ و ۱۴۱ در ۲ کیلومتری جنوب جاده هستند . گردان ۱۴۴ هنوز درگیر است و به خط آنها نرسیده است .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۷۰۵	
ما می‌خواهیم با نصر ۲ الحاق حاصل کنیم بچه‌های ما سرتاسر خط را پوشانده اند آنها بایستی به طرف ما بیایند .	فرمانده نصر	نصر ۳	۰۷۱۰	
اگر برای شما امکان دارد کمی به سمت چپ حرکت کنید تا عمل الحاق حاصل گردد .	نصر ۳	فرمانده نصر	۰۷۱۱	
تلاش کنید که قسمت پایین بسته شود . ضمناً اگر بلندگو دارید اعلام کنید دشمن تسلیم شود .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۷۱۵	
آخرین وضعیت ؟	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۷۳۰	
گردان ۱۴۱ در نزدیکی نخلستانها است و مابقی نیز کمی عقب تر درگیر هستند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۷۳۱	
فجر ۳ هدفهای تعیین شده را تأمین کرده است شما سریعتر کارتان را انجام دهید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۷۳۲	

دشمن در حال فرار است، اگر بچه‌های شما بتوانند جاده ایکه از پل می‌گذرد را ببندند محاصره می‌شوند. فعلاً جاده را با اجرای آتش ببندید.	۲ نصر	فرمانده نصر	۰۷۴۰	
وضعیت؟ در کجا هستید؟	۲ نصر	فرمانده نصر	۰۷۵۰	
نیروها در حال پیشروی هستند. گردان ۱۴۴ به طرف جنوب و به سمت هدف تعیین شده جلو می‌رود. بقیه در حال پیشروی هستند. موقعیت دقیق گزارش خواهد شد.	فرمانده نصر	۲ نصر	۰۷۵۱	
توجه داشته باشید، با توجه به اینکه شما امکانات بیشتری دارید بچه‌ها را جمع و جور کنید، به نصر ۲ کمک کنید تا بتواند پل را ببندد.	۳ نصر	فرمانده نصر	۰۸۰۱	
وضعیت چیست؟	۲ نصر	فرمانده نصر	۰۸۱۵	
همه در حال تلاش هستند که به پلها برسند.	فرمانده نصر	۲ نصر	۰۸۱۶	
هنوز به نهر خین نرسیده اند، مقاومت زیاد است قرار شده است ترتیبی بدهند که به سراغ پل اصلی بروند.	فرمانده نصر	۲ نصر	۱۰۰۰	

که به سراغ پل اصلی بروند .				
برابر اطلاع واصله از پست شنود یک یگان تازه نفس عراقی جهت کمک به یگان محاصره شده آنان ، از سمت پل در حال حرکت است به افراد ابلاغ کنید آنها را منهدم نمایند .	نصر ۲	فرمانده نصر	۱۰۳۰	
مراقب باشید احتمالاً تعدادی از بالگردهای دشمن به سمت شما در حال حرکت هستند . اقدام لازم جهت سرنگونی آنها به عمل آورید .	نصر ۲ و ۳	فرمانده نصر	۱۰۳۷	
جناح راست نیروها به ۵۰۰ متری نهر خین رسیده اند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۰۴۰	
افسر رابط را بفرستید که با دیده بانان تماس حاصل نمایند و به موقع درخواست آتش کنند . گردان ۱۶۹ سه کیلومتر به سمت غرب را پوشش دهد .	نصر ۲	فرمانده نصر	۱۰۴۲	
حتماً فراهانی را جلو بفرستید . یگانها را بازدید کند . گردان ۱۶۹ کاملاً مواضع خود را مستحکم نماید . از دیده بانان به طور کامل استفاده کنید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۱۰۵۰	
ما ۸۰۰ متر پایین خط سیاه هستیم . تانکها نزدیک عرایض هستند .	فرمانده نصر	نصر ۲ (حاج احمد)	۱۱۵۵	

وضعیت را اعلام کنید؟	نصر ۲	فرمانده نصر	۱۲۱۸	
دو یگانی که بایستی به سمت غرب پدافند نمایند به پشت خاکریز سیده اند اما واحدی که به سمت جنوب پیشروی می‌کند هنوز درگیر است .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۲۱۹	
چون تانک در اختیار من گذاشته نشده است ، تعدادی از موشکهای تاو را در اختیار من قرار دهید .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۲۵۰	
اقدام شده است به محض رسیدن در اختیار شما گذاشته می‌شود ضمناً از طریق هوانیروز تعدادی بالگرد به کمک شما اعزام خواهد شد .	نصر ۲	فرمانده نصر	۱۲۵۱	
آماده باشید تا دو گردان یکی از فجر و دیگری از تیپ ۵۵ هوابرد را برای سرکوب دشمن و از بین بردن سر پل آنها را در منطقه نصر ۲ به کار گیرید و برای این کار با حاج احمد طرحریزی کنید و آماده باشید .	نصر ۲ (شهری) (فرمانده نزاچا	۱۴۴۵	
یک گردان آماده کنید در منطقه نصر ۲ برای قیچی کردن دشمن به کار ببرید .	به تیپ ۵۵ (عبادت) (فرمانده نزاچا	۱۴۵۰	

به سالارکيا (رييس رکن سوم لشکر) بگوويد در سر راهش منطقه ای را که تپ ۵۵ هوابرد اشغال کرده بازديد کند و ببيند چند كيلومتر را اشغال کرده اند.	نصر ۲	معاون لشکر ۲۱	۱۵۰۰	
نتيجه برآوردتان را بر مبنای دستور فرماندهی نذاجا سريعاً اعلام نماييد .	نصر ۲	معاون لشکر ۲۱	۱۵۳۵	
سريعاً ظرف امشب با استفاده از قايق یک سرپل در منطقه خرمشهر ايجاد کنید و سپس یک پل تجهيزاتي زده شود . با کليه نيروهای مردمی ، بسیج ، سپاه و ژاندارمري نسبت به انهدام و دستگيري نيروهای باقیمانده دشمن اقدام کنید . هماهنگی لازم در اين مورد با نيروی دریایی به عمل آيد .	فرمانده عمليات آبادان	ف نصر	۲۱۱۵	
تأکيد کنید که ديده بانان و پرسنل هوشيار باشند و هرگونه حرکات دشمن را گزارش کنند .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۲۳۵	۳/۳
دشمن در قسمت شلمچه عقب نشيني کرده است آماده می شود مجدداً در قسمت نخلستانها تک کرده و گسترش پيدا کند . آمادگی مقابله داشته باشيد .	نصر ۲ و ۳	فرمانده نصر	۰۴۵۵	
وضيت را اعلام کنید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۱۲۰۲	

با دشمن درگیر هستیم ؛ اما مقاومت دشمن شدید نیست تعدادی از نیروهای دشمن در حال عقب نشینی و فرار هستند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۲۰۳	
گردان انصار و گردان ۱۶۹ عملیات خود را شروع کرده اند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۰۳۰	۳/۴
وضعیت را اعلام کنید.	نصر ۲	معاون لشکر ۲۱	۰۰۳۵	
گردان ۱۶۹ در ساعت ۰۰۱۵ گردان ۱۴۱ در ساعت ۰۰۳۰ و گردان ۱۴۴ در ساعت ۰۰۳۵ حرکت کردند .	معاون لشکر ۲۱	نصر ۲	۰۰۳۶	
گردان ۱۶۹ درگیر شده و تا به حال تعدادی از نفرات دشمن را به اسارت در آورده است گردان ۱۴۱ نیز درگیر است و درگیری ادامه دارد . واحد سمت چپ گردان ۱۴۱ از برادران پاسدار هنوز نرسیده و یگانی که به سمت جنوب حرکت کرده است ، هنوز به پل نرسیده- اند.	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۳۳۵	
یگانی که در سمت چپ گردان ۱۴۱ حرکت می کرد (از پاسداران) تعدادی اسیر گرفتند . چند دستگاه تانک نیز به غنیمت گرفته شده است . تعداد آنها مشخص نیست .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۳۴۷	

سه گروهان دشمن از هم پاشیده ، طبق اطلاع یک گروهان زرهی به کمک آنها شتافته است . مراقب اوضاع باشید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۳۴۹	
به توپخانه دستور دهید در امتداد جنوب ارون درود را بزنند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۴۲۰	۳/۴
ابلاغ می شود .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۴۲۱	
یک گروهان از گردان ۱۶۹ به هدف رسیده و گردان ۱۴۱ به هدف نزدیک شده است .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۴۴۵	
به محض رسیدن به هدف ، اقدام به زدن خاکریز شود .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۴۴۶	
یگانهای تیپ ۲ با موفقیت پل اول را گرفتند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۴۵۰	
آیا شما خاکریز زدید یا خیر ؟ پاسخ داده شد خاکریز احداث شده و نیروها پشت خاکریز مستقر می شوند .	نصر ۲	ف نصر	۰۵۰۰	

<p>یک واحد احتیاط به داخل جزیره بروند ، برابر اطلاع دشمن در حال فرارمی باشد . ضمناً به گردان ۱۶۹ اطلاع دهید که دشمن به طرف آنها می‌رود با توجه به اینکه تعدادی از گردان ۱۴۱ وارد جزیره بوارین شده اند ؛ به دیده بانان اطلاع دهید و تأکید کنید که بدون دیده بانی آتش نکنند.</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>فرمانده نصر</p>	<p>۰۵۳۰</p>	
<p>از هر گردان ۲۰ نفر (ارتش و سپاه) جهت شرکت در نماز شکرگزاری طوری حرکت نمایند که رأس ساعت ۱۱ و ۳۰ دقیقه ۶۱/۳/۴ در محل استادیوم ورزشی شهرستان اهواز باشند .</p>	<p>نصر ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و توپخانه</p>	<p>فرمانده نصر</p>	<p>۰۵۴۰</p>	
<p>احتیاط را آماده کن تا در محل تعیین شده وارد عمل گردند .</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>فرمانده نصر</p>	<p>۰۵۴۵</p>	
<p>به توپخانه اطلاع دهید که قسمت جنوب ارونرود را بزنند پاسخ داده شده ابلاغ می‌شود .</p>	<p>فرمانده نصر</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>۰۵۴۶</p>	
<p>سریع دستور دهید که دسته خمپاره انداز گردان ۱۴۱ به جلو حرکت کند تا از آتش پشتیبانی آن استفاده شود .</p>	<p>نصر ۲</p>	<p>فرمانده نصر</p>	<p>۰۵۵۵</p>	
<p>گردان ۱۴۱ وارد جزیره بوارین شده و شدیداً نیاز به آتش دارد . الان موقع صرفه جویی نیست . دیده بانان گفته اند ۱۵۵ م . م به درخواست آنها جواب</p>	<p>فرمانده توپخانه</p>	<p>فرمانده نصر</p>	<p>۰۵۵۷</p>	

نداده‌اند سریعاً بگویند به درخواست دیده بانان پاسخ دهند و آتش اجرا نمایند .				
برابر گزارش دیده بانان پتروشیمی عراق ، در اثر اصابت گلوله‌های توپخانه خودی آتش گرفته است .	فرمانده نصر	فرمانده توپخانه	۰۶۰۰	
به توپخانه اطلاع دهید که شدیداً حاشیه جنوبی اروندرود در حوالی پل را بزنند پاسخ دادند قبلاً دستور داده شده است مجدداً تأکید می‌گردد .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۶۱۰	
شرق شلمچه و غرب دژ را بزنید ؛ چون از آنجا نیروهای ما را زیر آتش قرار داده‌اند. پاسخ داده شد به توپخانه ابلاغ می‌شود.	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۶۱۵	
سریعاً یک نفر به منطقه اعزام کنید. هماهنگی نماید که گردان ۱۶۹ در محل تعیین شده استقرار یابد و با تیپ ۳ الحاق حاصل نماید.	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۶۳۷	
به گردان هوابرد اطلاع داده شد که آماده باشد با اعزام یک نفر راهنما حرکت کند و گردان ۱۴۱ را کمک کند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۷۰۰	

گردان ۱۶۹ کمک می‌خواهد یک نفر راهنما اعزام شد که گردان فجر را راهنمایی کند و به منطقه ببرد. ضمناً دیده بانان دشمن، در پتروشیمی فعال هستند. توپخانه پتروشیمی را بزند.	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۷۱۰	
اجازه می‌خواهم گردان ۱۱۰ هوارد برای پوشاندن شکاف موجود بین نصر ۲ و ۳ استفاده نمایم.	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۷۲۵	
دستور دهید گردان ۱۱۰ در خط پدافندی و در منطقه شکاف وارد عمل گردد.	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۷۲۶	
برای اینکه یگانها بتوانند به مواضع اولیه مراجعت نمایند درخواست اجرای آتش انبوه در منطقه مورد نظر را از سوی توپخانه دارم.	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۷۳۰	
کسی حق عقب نشینی ندارد باید مواضع فعلی را حفظ نمایید.	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۷۳۱	
منظور از عقب نشینی، نیروهایی است که هم اکنون در جزیره بوارین هستند.	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۷۴۰	

خط پدافندی را کامل کنید و با اجرای آتش از جزیره خارج شوید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۷۴۵	
یگانهای اعزامی به جزیره بوارین عقب نشینی نمودند و از پل گذشتند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۸۰۵	
گردان ۱۶۹ تلفات و زخمی زیاد دارد ترتیبی داده شود که از احتیاطها جایگزین گردان ۱۶۹ بشود.	فرمانده نصر	نصر ۲	۰۹۱۵	
شما مجاز هستید . گردان فجر را به جای گردان ۱۶۹ بکار ببرید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۰۹۱۶	
پاتک دشمن که حدود ساعت ۰۸۳۰ شروع شده بود با انهدام ۱۲ دستگاه تانک و گرفتن ۱۸۰ نفر اسیر و کشته زخمی شدن تعدادی از دشمن دفع گردید؛ اکنون تبادل آتش ادامه دارد .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۰۰۰	
برابر اطلاع هواپیماهای دشمن ، تعدادی شیء رنگی ، به طرف گردان ۱۴۱ پرتاب کردند احتمال دارد برای اعلام خبر و یا شیبی سمی باشد .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۰۲۰	
یک فروند بالگرد دشمن نزدیک گردان ۱۴۱ فرود آمد و یک نفر را با خود برد .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۰۴۰	
به کلیه نیروها ابلاغ کنید آمادگی کامل جهت مقابله با تک احتمالی دشمن ، که با استفاده از مواد شیمیایی خواهد بود	نصر ۱ و ۴ و ۳ و ۲ و	فرمانده نصر	۱۹۰۰	

داشته باشند . هم اکنون در منطقه نصر ۲ توسط هواپیماهای دشمن ، مواد مشکوکی پرتاب شده است احتمال دارد سمی باشد .	توپخانه			
برابر اطلاع دشمن روی نهر خین اقدام به زدن پل کرده و با آرایش تانکهای خود احتمالاً قصد پاتک در شب جاری دارد .	فرمانده نصر	نصر ۲	۲۰۰۰	
احتمالاً بر اساس اطلاعات رسیده از نصر ۲ دشمن قصد پاتک در شب جاری دارد مراتب به قرارگاههای فتح و فجر اطلاع داده شود .	قرارگاه کربلا	ف نصر	۲۰۰۵	
وضعیت را گزارش کنید .	نصر ۲	فرمانده نصر	۱۶۳۵	۳/۵
وضعیت تغییر نکرده ، زیر آتش شدید توپخانه دشمن هستیم .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۶۳۶	
تمام سلاحهای ضد تانگ خمپاره اندازه‌های خود را فعال کنید . ممکن است دشمن از روبرو تک کند .	نصر ۲	فرمانده نصر	۱۶۴۵	
همه سلاحها فعال هستند و لیکن آتش دشمن مثل باران می‌بارد و مجال تنظیم تیر را نمی‌دهد ولی با تمام این مشکلات کار انجام می‌گردد.	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۶۴۷	

نیروهای دشمن جلو نیامدند ولی آتش خیلی زیاد است و میزان تلفات نیز زیاد است .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۸۲۰	
یک انبوه آتش در قسمت جلو نهر خین ، شلمچه ، قسمت غربی مرز ایجاد کنید و مدتی موضوع ادامه یابد .	توپخانه	فرمانده نصر	۱۸۲۵	
طبق اطلاع ، گویا تعدادی واحد مصری نیز در عملیات شرکت کرده‌اند و قصد حمله دارند .	فرمانده نصر	نصر ۲	۱۸۳۰	
وضعیت را اطلاع دهید .	نصر ۲	نصر	۱۹۴۰	
تبادل آتش و حجم آتش کم شده است .	نصر	نصر ۲	۱۹۴۱	

بخش سوم

نتایج عملیات بیت المقدس

نتایج عملیات بیت المقدس

انجام عملیات بزرگ بیت المقدس در سطح منطقه از نظر افکار بین المللی بازتابهای بسیار وسیعی داشت . مفسران و کارشناسان و صاحب نظران مطالب زیادی گفته و نوشته اند ؛ اما به طور بسیار مختصر بعضی موارد آن بیان می شود .

۱. یکی از عملیاتهای بزرگ جنگ تحمیلی بود که با انجام آن وضعیت نیروهای دو طرف درگیر به کلی عوض شد . تا آن موقع دشمن احساس قدرت برتر را داشت و افکار عمومی جهان این احساس را تا حدودی تأیید می کردند اما در خاتمه عملیات، دقیقاً ضعف قدرت نظامی عراق مشخص گردید . این موضوع نه فقط در سطح بین المللی ، بلکه برای خود دشمن نیز روشن و آشکار شد . پس از مدت کوتاهی ، صدام عقب نشینی نیروهای ارتش آن کشور را از قسمتهایی مشخص اعلام نمود و در سی ام خرداد ماه سال ۱۳۶۱ با انجام یک سخنرانی طولانی ، موضوع را توجیه کرد بدین ترتیب که ما حاضر به مصالحه هستیم .

۲. با انجام عملیات بیت المقدس ، ۵۴۰۰ کیلومتر مربع از سرزمینهای اشغالی توسط دشمن آزاد گردید .

۳. به نیروها و تجهیزات رزمی دشمن خسارت و تلفات جبران ناپذیری وارد شد از آن جمله :

- کشته و زخمی شدن بیش از ۱۶۰۰۰ نفر از نیروهای دشمن
- به اسارت درآمدن هفده هزار و ۲۹۹ نفر از نیروهای دشمن
- انهدام ۵۵۰ دستگاه تانک و نفربر

- انهدام ۵۰۰ دستگاه خودرو
- انهدام دهها عراده توپ
- سرنگونی ۵۳ فروند هواپیما
- سرنگونی ۳ فروند بالگرد
- انهدام مقادیر زیادی جنگ افزار و مهمات
- ۴. غنائم به دست آمده از دشمن (بر اساس آمار ستاد مشترک ارتش ج.ا.ا.)
 - یک فروند بالگرد
 - ۱۰۵ دستگاه تانک و نفربر
 - ۵۶ دستگاه خودرو
 - دهها عراده توپ سبک و سنگین
 - انواع مهمات و سلاحهای اجتماعی و انفرادی به تعداد زیاد

ابعاد سیاسی

- کشورهای حامی عراق و همچنین کشورهای بی طرف که از دور نظاره گر جنگ ایران و عراق بودند ، در مدت ۲۰ ماه که از شروع درگیری می گذشت سکوت اختیار کرده بودند، لب به اعتراف گشودند و ادامه جنگ را پیروزی قطعی کشور ایران می دانستند .
- کشور عراق که از ادامه جنگ به شدت وحشت داشت آتش بس یک جانبه اعلام کرد .
- افکار عمومی در سطح جهانی این مسئله را تأیید کرد که جمهوری اسلامی ایران قادر به گرفتن حق خود از متجاوز هست .
- مدیریت جنگ توسط مسئولان و فرماندهان با نگرش به حصر اقتصادی از سوی کشورهای بزرگ که منافع آنها با حضور جمهوری اسلامی ایران در منطقه قطع یا کمتر می شد مورد تأیید کارشناسان و صاحب نظران در سطح بین المللی قرار گرفت.

- تعدادی از کشورهای منطقه ، رایزنیهای خود را برای خاتمه جنگ بین کشور ایران و عراق شروع نمودند .

اهمیت حفظ خرمشهر برای دشمن

برای اینکه خوانندگان عزیز از انگیزه مقاومت سرسختانه دشمن در حفظ و نگهداری خرمشهر اطلاع داشته باشند ، نمونه ای از مدارک به دست آمده از دشمن به شرح زیر بازنویسی می گردد .

سند شماره ۲۳

۱۹۸۲/۵/۸

سری / فوری

از لشکر ۱۱

به : تیپ ۹ مرزی - تیپ ۱۰ مرزی - تیپ ۲۰۲ - تیپ ۳۰ زرهی - تیپ ۳۴ - تیپ ۴۸
تیپ ۵۳ زرهی - تیپ ۹۰ - تیپ ۱۰۶ - تیپ ۱۰۹ - تیپ ۱۱۳ - تیپ ۶۰۲ - نیروهای
کماندویی مقداد - نیروهای کماندویی لشکر ۲ - گردان تانک القعقاع - گردان ۱۴۴
ضد هوایی سبک

شماره : ح/۱/۶/۲۸۶/۳۰ ق ص

بنا بر نامه سری و فوری ، قرارگاه تاکتیکی سپاه سوم به شماره ۱۵۲۲۷ مورخ متن
نامه سری و فوری فرماندهی کل نیروهای مسلح به شماره ۳ مورخ ۵/۸ به این شرح
است :

جناب فرماندهی کل نیروهای مسلح دستور دادند که محمره (خرمشهر) یک منطقه
استراتژیکی و حیاتی است و دفاع از این منطقه به منزله اهمیت دفاع از بصره و بغداد
است (۲) فرماندهان سپاهها ، لشکرها ، فرماندهی یگانها ، واحدها ، افسران ، درجه
داران ، سربازان و کلیه رزمندگان ، می باید از شهر محمره (خرمشهر) دفاع کنند و تا
آخرین فشنگ و آخرین سرباز در شهر و ساختمانهای شهر مقاومت کنند . کلیه
اقدامات لازم ، برای دفاع از شهر اتخاذ شود . تمام . مراتب فوق به کلیه افسران ،

درجه داران ، فرماندهان و افسران توجیه سیاسی ابلاغ شود تا مفاد نامه برای همه پرسنل توضیح داده شود .

سرتیپ ستاد

پاورقی (۱) ۶۱/۲/۱۸ فوری / سری ازطرف فرمانده لشکر

سند شماره ۲۴

به همه رزمندگان مستقر در محمره (خرمشهر) شهری که هم اینک از آن در مقابل حملات دشمن وحشی دفاع می کنید ، ارزشی والا در جان همه عراقیهای بزرگوار و همه اعراب دارد . پس این آزادسازی از دست نژاد پرستان مجوس^۱، نقطه عطفی تاریخی در حیات این شهر و ساکنان آن است . همان قهرمان هایی که شما و برادران هم رزم شما بدان دست یافته اید ناشی از اصرار و پایداری شما در حفظ هدف هاست . هر چند که قربانیها در این راه زیاد باشند . همانا زمین محمره (خرمشهر) آغشته به خون شهدای پاک و عزیز ما به جهت شستن لکه های ننگی است که دشمن در این شهر بر جای نهاده است .

امروز ارواح و خون شهیدان پاکبازی که به جهت راندن دشمن قالب تهی کرده اند، شما را به خود می خواهد که به عهدی که با خویشان و شهدایتان بسته اید پایدار بمانید و چون کوه بلند در حفظ شهر از باد زردی که منطقه را قبل از آزادسازی شما آلوده می ساخت باقی بمانید و بدانید که دفاع از محمره (خرمشهر) و حومه آن ، مانند دفاع از همه شهرهای عزیز عراق است . و برای این اعتبار سیاسی و روحی و نظامی است و این رمز قهرمانیها ، شجاعتها ، فداکاریها و . . . است و برای آن حالتی پیش آمده است که در جان همه رزمندگان و سایر عراقیها عزیز گشته است ؛ این شهر حکم بالشی دارد که بصره بر آن آرمیده است . همان گونه که فرمانده صدام حسین

در نامه اش به فرمانده سپاه چهارم گفته است که همانا بصره بدون محمره (خرمشهر) امنیت و استقرارش مورد تهدید است. پس بدانید که لب خندان عراقی قهرمان مورد هدف همه گونه آتش توپخانه دشمن واقع خواهد شد و او در صدد انتقام از آنچه برخواهد آمد که با دستان شریف شما و با ضربات قاطع و کوبنده تان کسب شده است و خدا نکند که دشمن به نیت خود دست یابد. در آن صورت دروازه‌های نکبت بر روی عراق نه تنها به سبب بازپس‌گیری محمره (خرمشهر) به وسیله دشمن، بلکه به خاطر انعکاس آن در میان ملت‌مان و امت‌مان باز خواهد شد. محمره (خرمشهر) برای شما در حکم مردمک چشم است، پاسدار آن باشید و این شعار را نصب العین خود قرار دهید که دشمن از محمره (خرمشهر) عبور نخواهد کرد مگر اینکه از روی اجساد ما بگذرد.

خدا نکند. این وفا به عهدی است که با شهدای بزرگوار بسته اید، شهدایی که چشمشان آرام بر هم نهاده شده، با این امید که شما فرزندان صالح از پس آنها باشید و اینک که دشمن در صدد اجرای نیات پلید خویش است باید درس خوبی به او داد؛ زیرا او اینک تنها محمره (خرمشهر) را در مطمح نظر ندارد، بلکه می‌خواهد پیروزیهای بزرگ ما را از بین ببرد. باید خسارت جانی هر چه بیشتر به او وارد کنیم، باید محمره (خرمشهر) را اسباب فرسایش تدریجی نیروهای دشمن قرار دهیم و باید اطراف و حومه آن را مقبره ستیزه جویان کنیم. باید پرچم پیروزی، همیشه برافراشته باشد و به شهدا تهنیت گفت که ما در حفظ امانت، حریص و کوشا هستیم

زنده باد فرمانده شجاع ارتش، صدام حسین

توجیه سیاسی

پاورقی (۱) ۱۳۶۱/۲/۲۱ فرمانده نیروی قادسیه

۱۹۸۲/۳/۱۱

۲۰۰ / نصر بزرگ

سری فوری

سند شماره ۲۷

سری

فرماندهی کل نیروهای مسلح
به فرماندهی سپاه یکم
فرماندهی سپاه دوم
فرماندهی سپاه سوم
فرماندهی سپاه چهارم
موضوع اجرای حکم

راز ، امانت توست
شماره ۱۳۱/۴/آ/۱
تاریخ ۱۹۸۲/۵/۲۴

۱- حکم اعدام (تیر باران) مجرمان ذیل در سحرگاه روز ۱۹۸۲/۵/۲۴ به اجرا درآمده.

الف - سرهنگ ستاد جواد السعد شیتنه
فرمانده سابق لشکر سوم زرهی

ب - سرهنگ دوم ستاد محسن عبدالله
فرمانده تیپ زرهی ابن ولید

اتهامات وارده به هر یک به شرح زیر است .

۲- سرهنگ ستاد جواد السعد شیتنه:

الف. تردید در انجام مأموریت ضد حمله توسط لشکر سوم زرهی ، و عدم اجرای دستورات روشن و صریحی که به همین منظور صادر شده است . این در حالی است که هنگام عبور دشمن به سوی غرب کارون ، این لشکر مکلف به انجام ضد حمله شده بود . قبل از هجوم دشمن در شبهای ۲۹ و ۳۰ نisan ۱۹۸۲ نیز علی رغم دستورات صریح و روشنی که از همان شب تا حمله پیش بینی شده فعلی دشمن صادر گشته بود ، از انجام مأموریت محول شده خودداری کرده بود .

ب. عدم برخورد مناسب برای ایجاد ترس در میان نیروهای تحت امر ، که در انجام مأموریتها کوتاهی کرده اند . براساس اختیارات محول شده از سوی فرماندهی کل نیروهای مسلح به فرمانده و بر اساس قانون همچنان که موکد آمده است ، این افسر

نتایج عملیات بیت‌المقدس / ۲۰۱

که به رتبه فرماندهی در ارتش قهرمانان رسیده است ، به رسالت فرماندهی و مسئولیت میهنی در مورد مردم و ارتش کشور خود، خیانت کرده است . با این مجازات ، او را به حق خود رسانده ، او را مستحق چنین مجازات سنگینی قرار داد .
۳- سرهنگ دوم ستاد محسن عبدالله .

حکم اعدام در مورد او به مرحله اجرا در آمد ؛ به اتهام ترس و تردید و عدم اجرای دستورات رؤسایش و سلسله مراتب فرماندهی هنگام رویارویی با نیروهای دشمن ، پس از عبور دشمن به سوی غرب کارون .

سرتیپ ستاد قدوری جابر محمود

دبیر فرماندهی کل نیروهای

«مطابق اصل»

رونوشت:

به دفتر نظامی

دیوان وزارت دفاع

ریاست ستاد ارتش

اداره کل اطلاعات ارتش

پاورقی (۲) ۱۰/۹/اردیبهشت سال ۱۳۶۱

(۱) ۱۳۶۱/۳/۳

(۱) ۱۳۶۱/۳/۳

عکس العمل مردم سلحشور ایران اسلامی پس از آزادسازی خرمشهر

پس از آزادسازی خرمشهر توسط رزمندگان اسلام و به دست آوردن موفقیت بزرگ در انهدام ماشین جنگی دشمن و به اسارت درآوردن بیش از ۱۷۰۰۰ نفر از نیروهای صدام ، دستگاههای ارتباط جمعی نوید این حادثه بزرگ را اعلام نمودند .

در سرتاسر میهن اسلامی ، پس از شنیدن آزادی خرمشهر و بیرون راندن دشمن در این خطه از سرزمین مقدس ایران، مردم برای اظهار شادمانی و سرور به خیابانها

ریختند . چراغهای خودروها در خیابانها و جاده‌های خارج شهر روشن شد . رانندگان با بوق زدنهای ممتد اظهار شادمانی می‌کردند . تعدادی از قنادیها ، شیرینیهای خود را به رایگان بین مردم توزیع کردند . و تعدادی از مردم که امکانات مالی داشتند گل‌های تمام گلفروشیها را خریدند و بین مردم توزیع و تقدیم نمودند. همه مردم در هر سن و با هر وضعیتی که بودند علاقه خود را به نحوی ابراز می‌داشتند و این موقعیت بزرگ سربازان رشید ملت و اسلام را به یکدیگر تبریک می‌گفتند . ابراز شادمانی و خوشحالی مردم چندین ساعت ادامه داشت و این موضوع بزرگ ترین نوع قدرشناسی از ایثار و فداکاری نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران بود .

از سوی فرماندهان عملیات بزرگ بیت المقدس ، نامه ای به محضر فرماندهی معظم کل قوا، امام خمینی رحمه الله علیه ، در جهت به دست آوردن موفقیت بزرگ که به یاری خداوند متعال ، و رهنمودهای معظم له صورت گرفته بود تقدیم گردید . امام رحمه الله علیه در پاسخ چنین مرقوم فرمودند :

بسم الله الرحمن الرحيم

با تشکر از تلگرافاتی که در فتح خرمشهر به اینجانب شده است ، سپاس بی حد بر خداوند قادر که کشور اسلامی ، و رزمندگان متعهد و فداکار آن را مورد عنایت و حمایت خویش قرار داد و نصر بزرگ خود را نصیب ما فرمود . اینجانب با تعیین به آنکه «ما النصر الا من عند الله» از فرزندان اسلام و قوای سلحشور مسلح که دست قدرت حق از آستین آنان بیرون آمد . و کشور بقیه الله الاعظم « ارواحنا لمقدمه الفداء» را از چنگ گرگان آدمخوار که آلت هایی در دست ابرقدرتان خصوصاً آمریکای جهانخوارند ، بیرون آورد و ندای الله اکبر را در خرمشهر عزیز طنین انداز کرد و پرچم پر افتخار لاله الاله را بر فراز آن شهر خرم که با دست پلید جنایتکاران غرب به خون کشیده شده و خونین شهر نام گرفت تشکر می‌کنم و آنان فوق تشکر امثال من هستند .

آنان به یقین مورد تقدیر ناجی بشریت و برپا کننده عدل الهی در سراسر گیتی ، روحی لتراب مقدمه الفداء می‌باشند . آنان به آرم «ما رمیت اذ رمیت و لکن الله رمی» مفتخرند . مبارک باد هزاران بار مبارک باد بر شما عزیزان و نورچشمان اسلام این فتح و نصر عظیم که با توفیق الهی و ضایعات کم و غنایم بی پایان و هزاران اسیر گمراه و مقتولین و آسیب دیدگان بدبخت که با فریب و با فشار صدام تکریتی این ابر جنایتکار دهر به تباهی کشیده شدند .

سرفرازانه برای اسلام و میهن عزیز افتخار ابدی هدیه آوردید و مبارک باد بر فرماندهان قدرتمند ، که فرماندهان چنین فداکارانی هستند که ستاره درخشانده پیروزیهای آنان بر تارک تاریخ تا نفخ صور نور افشانی خواهد کرد . و مبارک باد بر ملت عظیم الشان ملت ایران این چنین فرزندان سلحشور جان بر کفی که نام آنان و کشورشان را جاویدان کردند . و مبارک باد بر اسلام بزرگ این متابعانی که در دو جبهه جنگ با دشمنان باطنی و دشمن ظاهری، پیروزمندانه و سرافراز امتحان خویش را دادند و برای اسلام سرافرازی آفریدند . و هان ای فرزندان قرآن کریم ، و نیروهای ارتشی ، سپاهی ، بسیجی ، ژاندارمری ، شهربانی ، و کمیته‌ها و عشایر و نیروهای مردمی داوطلب و ملت عزیز هوشیار باشید که پیروزی هر چند عظیم و حیرت انگیز است شما را از یاد خداوند که نصر و فتح دست اوست غافل نکند و غرور فتح شما را به خود جلب نکند که این آفتی بزرگ و دامی خطرناک است که با وسوسه شیطان به سراغ آدم می‌آید و برای اولاد آدم تباهی می‌آورد و من با آنکه به همه شما اطمینان تعهد به اسلام دارم . از تذکری که برای مومنان نفع دارد باید غفلت نکنم . چنانچه از نصیحت به حکومت‌های همجوار و منطقه دریغ ندارم . آنان می‌دانند امروز با فتح خرمشهر مظلوم ، دولت و ملت پیروزمند ما ، از موضع قدرت سخن می‌گویند و من به پیروی از آنان به شما اطمینان می‌دهم که اگر از اطاعت بی چون و چرای آمریکا و بستگان آن دست بردارید و با ما به حکم اسلام و قرآن کریم رفتار کنید از ما جز خیر و پشتیبانی نخواهید دید . شما بدانید آن قدر که ابرقدرتها

از صدام این نوکر چشم و گوش بسته پشتیبانی کردند از شماها که قدرتهای کوچک و حکومتهای ضعیف هستید پشتیبانی نمی کنند و شما عاقبت این جنایتکار و همکار جنایتکارش شاه مخلوع را به عیان دیده اید . قدرتهای بزرگ پیش از آنکه از شما استفاده نمایند از شما طرفداری نمی کنند . و شماها را برای منافع خویش به هلاکت می کشند و من نصیحت برادرانه به شما میکنم که کاری نکنید که قرآن کریم برای برخورد با شما تکلیف نماید و ما با حکم خدا با شما رفتار کنیم و یقین بدانید که امثال حسنی مبارک مصری و حسین اردنی و دیگر جنایتکاران هم برای شما نفعی ندارند و دین و دنیای شما را تباه می کنند و اگر با نشستهای خود بخواهید طرح کمپ دیوید یا فهد را که مرده اند زنده کنید ، که ما خطر بزرگ برای کشورهای اسلامی خصوصاً حرمین شریفین می دانیم . اسلام به ما اجازه سکوت نمی دهد و این جانب در پیشگاه مقدس خداوند تکلیف الهی خود را ادا نمودم . اکنون دست تضرع و دعا به سوی خالق یکتا بلند کرده و به قوای مسلح اسلام و فداکاران قرآن کریم و میهن عزیز ایران دعا می کنم و سلامت و سعادت و پیروزی آنان را خواستار هستم . سلام و درود بی پایان بر فرماندهان قوای مسلح و بر رزمندگان فداکار و بر ملت دلیر ایران عزیز و سرشار از شادیهها .

والسلام علی عبادالله الصالحین

روح الله الموسوی الخمینی

سوم خرداد ماه ۱۳۶۱

تحلیلی بر عملیات بیت المقدس

۱. عملیات بیت المقدس در شرایطی اجرا گردید که سه عملیات هماهنگ و موفق یعنی ثامن الائمه، طریق القدس و فتح المبین انجام شده بود. در این عملیات، از تجربه حاصل از عملیاتهای گذشته به خوبی استفاده گردید و سازماندهی نیروها برای انجام عملیات کامل تر شد.

۲. وضعیت قرار گرفتن نیروهای دشمن در قسمت اعظم منطقه عملیات به طریقی بود که نیروهای شناسایی توانستند قبل از عملیات اطلاعات خوبی از وضعیت استقرار، تجهیزات و همچنین از نقاط ضعف خط پدافندی دشمن بدست آورند. این اطلاعات، در تعیین اهداف اولیه برای نیروهای عمل کننده بسیار مؤثر و کارساز بود. به طوری که پس از انجام مرحله اول عملیات و گرفتن سرپل، دشمن با تلاشهای مستمر شش روزه خود قادر به رخنه در سرپل نگردید.

۳. طرحریزی و اجرای پشتیبانی هوایی، و پشتیبانی هوانیروز و توپخانه‌های موجود در منطقه بسیار عالی بود، زیرا پاتکهای دشمن در اکثر اوقات، قبل از اینکه در برد سلاحهای کالیبر کوچک نیروهای پدافند کننده قرار گیرند خنثی می‌شد و نیروهای پاتک کننده با دادن تلفات و ضایعات زیاد مجبور به عقب نشینی می‌شدند.

۴. انجام مرحله اول عملیات، دفع پاتکهای متوالی دشمن در مدت ۶ روز تا شروع مرحله دوم عملیات، آنچنان در روحیه نیروهای دشمن مؤثر بود، که در مراحل بعدی عملیات، نیروهای متجاوز با توجه به اینکه از حمله نیروهای ایرانی با اطلاع بودند توان مقاومت و حفظ و نگهداری خط پدافندی مربوطه را نداشتند به محض درگیری نزدیک، تعدادی تسلیم می‌شدند و تعدادی نیز پا به فرار می‌گذاشتند.

۵. پس از اجرای مرحله دوم عملیات و رسیدن نیروهای خودی به مرز بین المللی، عقبه لشکرهای ۵ مکانیزه و ۶ زرهی عراق در منطقه جنوب کرخه کور مورد تهدید قرار گرفت. اما دشمن، با زیرکی خاصی این دو لشکر را از طریق جاده مرزی، به

منطقه شمال خرمشهر و شرق بصره نقل مکان داد . و این عقب نشینی یک عملیات پیروزمندانه برای دشمن محسوب می‌گردد.

۶. تقویت نیروهای دشمن ، در منطقه عملیات بیت المقدس با لشکرهای ۵ مکانیزه و ۶ زرهی عراق سبب گردید که اجرای مرحله سوم و چهارم عملیات به سختی انجام شد و ضایعات و تلفات نیروهای خودی، بیش از مراحل ۱ و ۲ باشد .

۷. در عملیات بیت المقدس از رزم شبانه به خوبی استفاده گردید به طوری که اکثر تکمهای اجرا شده در شب صورت گرفت و نقاط ضعف دشمن نیز جنگ در شب بود؛ به همین علت پاتک های دشمن در طول روز انجام می‌شد .

۸. طرفین درگیر ، در طول عملیات که حدود ۲۶ روز به طول انجامید ، از تمام امکانات رزمی موجود (نیروی هوایی ، نیروی زمینی و هوانیروز) حداکثر استفاده را کردند . تلفات دشمن به علت پاتکهای متعدد و تراکم نیروهای موجود در منطقه، بیش از تلفات نیروهای خودی بود ، مضاف بر اینکه بیش از ۱۷۰۰۰ نفر از نیروهای دشمن به اسارت رزمندگان درآمدند . در این عملیات ، از نیروهای ایرانی هیچ کس اسیر نشد .

۹. ضربات وارده بر نیروهای عراقی در طول عملیات ، به حدی بود که تجدید سازمان نیروها برای کشور عراق در مدت کوتاه امکان پذیر نبود؛ به همین جهت صدام اعلام آتش بس یکطرفه نمود و نیروهای خود را از بعضی از قسمتهای اشغال شده خاک جمهوری اسلامی ایران به عقب کشید . و این یک نوع فریب اذهان عمومی بود که متأسفانه نتیجه هم گرفت .

۱۰. در مجموع می‌توان گفت عملیات بیت المقدس ، یکی از عملیاتهای هماهنگ و موفق بود که در منطقه وسیعی ، هدایت ستادی بسیار عالی اجرا شد . این عملیات می‌تواند الگوی خوبی برای آموزش و تدریس در مدارس نظامی و ستادهای عالی جنگ باشد .

پیوست الف

باسمه تعالی

از قرارگاه تاکتیکی ل ۲۱ حمزه (رکن ۳ عملیات) ۳/۴/۲۰۱/۲۹/۲۲۵

۶۱/۱/۱۴

به گیرندگان مراجعه شود .

موضوع دستور آگهی

دستور فرماید با توجه به شناساییهای انجام شده ، از محل استقرار جدید در تاریخ ۶۱/۱/۱۳ با در نظر گرفتن کروکی پیوست ، نسبت به شناسایی و آماده کردن محل استقرار یگانهای تابعه اقدام لازم به عمل آید .

ف ل ۲۱ حمزه سرهنگ پیاده حسین حسنی سعدی

از طرف سرهنگ ستاد بهروز سلیمانجاء

گیرندگان

ف تیپ ۱- تیپ ۲- تیپ ۳- تیپ ۴ و ...

بخش چهارم

پیوستها

پیوست ب

بسمه تعالی

از قرارگاه تاکتیکی ل ۲۱ حمزه (ر ۳ عملیات) ۳/۴/۲۰۱/۲۹/۳۴۰

۶۱/۱/۱۷

به گیرندگان مراجعه شود (مستخرجه از دستورالعمل ارسالی)

موضوع دستورالعمل تعویض تیپ ۲ پیاده با تیپ ۴۰ سراب .

مدرک نقشه ۱/۵۰۰۰۰ منطقه عمومی آبادان.

بند ۳- اجرا

ب - تیپ ۲ پیاده :

(۱) از مورخه ۶۱/۱/۱۷ به مدت ۳ روز با تیپ ۴۰ سراب در محل تعویض و پدافند منطقه را در شمال شرقی آبادان از مختصات (۰۷-۳۲) تا دارخوین مختصات (۰۴-۵۳) عهده دار می‌گردد .

(۲) تغییرات در سازمان رزم

الف - گردان ۱۰۷ ژاندارمری مستقر در دارخوین از کنترل عملیاتی تیپ ۴۰

سراب خارج و در کنترل عملیاتی تیپ ۲ قرار می‌گیرد .

ب - یگان پاسدار انقلاب اسلامی مستقر در سلیمانیه از کنترل عملیاتی تیپ ۴۰

سراب خارج و در کنترل عملیاتی تیپ ۲ قرار می‌گیرد .

دستورات هماهنگی :

(۳) تیپ ۲ پیاده در تعیین استعداد لازم یگان تعویض کننده برای یک پدافند

مطمئن از شرق کارون آزاد است .

ف ل ۲۱ حمزه سرهنگ پیاده حسین حسینی سعدی

از طرف سرهنگ ستاد بهروز سلیمانجاده

پیوست ج

باسمه تعالی

۳/۴/۲۰۱۲۹/۴۴۷

از قرارگاه تاکتیکی ل ۲۱ حمزه

۶۱/۱/۱۹

به گیرندگان مراجعه شود .

۱. تغییرات در سازمان رزم : مستخرجه از دستور جزء به جزء شماره ۶

گروه رزمی حر از تاریخ ۶۱/۱/۲۰ به فرماندهی سرهنگ پیاده احد مهدی پور
به شرح زیر تشکیل می گردد .

الف - گردان ۸۳۰ پیاده از ساعت ۰۶۰۰ روز ۶۱/۱/۲۰ زیر امر گروه رزمی حر

ب - گردان ۲۴۷ سوار زرهی (-) از ساعت ۰۶۰۰ روز ۶۱/۱/۲۰ زیر امر گروه رزمی حر

پ - گروهان سوم گردان ۲۷۵ تانک از ساعت ۰۶۰۰ روز ۶۱/۱/۲۰ زیر امر گروه رزمی حر
۳. تغییرات در مأموریت .

گروه رزمی حر از مورخه ۶۱/۱/۲۷ به مدت ۲ روز تیپ ۲ پیاده را در محل تعویض و
پدافند منطقه را در شمال شرقی آبادان از مختصات (۷۰-۳۲) تا دارخوین مختصات (۰۴-۵۳)
به عهده می گیرد .

۴. وظایف و مسئولیتها :

پ - تیپ ۲ پیاده

(۱) گردان ۱۰۷ ژاندارمری را از ساعت ۰۶۰۰ مورخه ۶۱/۱/۲۷ از کنترل

عملیاتی خارج و در کنترل عملیاتی گروه رزمی حر قرار دهید .

(۲) یگان پاسدار انقلاب اسلامی مستقر در سلیمانیه را از ساعت ۰۶۰۰

مورخه ۶۱/۱/۲۷ از کنترل عملیاتی گروه رزمی حر قرار دهید .

(۳) نسبت به انتخاب محل مناسب جهت منطقه پراکندگی تیپ اقدام
نمایید .

ف ل ۲۱ حمزه سرهنگ پیاده حسین حسینی سعدی

از طرف سرهنگ ستاد بهروز سلیمانجاده

ضمیمه ۲ او مهندسی

ضمیمه ۱ (طرح عبور) پیوست ث (مهندسی)

مدرک ۱/۵۰۰۰۰۰ نطقه عمومی اهواز - خرمشهر

(مستخرجه از طرح مهندسی لشکر ۲۱ حمزه)

۲. محل گذرگاههای هجومی :

پ - نصر ۲

منطقه عبور : شهید بهشتی

۳. گذرگاههای طراده ، نوع و ظرفیت آن

منطقه عبور	تعداد و نوع طراده	زمان تقریبی بهره برداری	تعداد رفت و برگشت در ساعت		ظرفیت در روز		ظرفیت در شب	
			نفر	نفر	نفر	نفر	نفر	نفر
کانال آب	جی . اس . بی ۱ دستگاه	۱+اس	۴	۴	۴۰۰	۴	۳۰۰	۳

۴. پلهای شناور

الف : نوع و ظرفیت پل در منطقه قرارگاه نصر

منطقه عبور	نام محل استقرار	نوع پل	طبقه پل	زمان تقریبی بهره برداری
شهید بهشتی	کانال آب	پی -ام- پی	۶۰	۷+اس

ضمیمه ۲ پیوست ث مهندسی

جدول ترتیب تقدم عبور یگانها از رودخانه

وسيله عبور	منطقه عبور	یگان عبور کننده	زمان عبور از رودخانه
پل شماره ۱	شهید بهشتی	عبور خودروهای سبک نصر ۲	از ساعت ۱+س روز؟ تا ۰۲۲۰+س
پل شماره ۱	شهید بهشتی	عبور خودروهای مهمات نصر ۱ و ۲	از ساعت ۵۲۰+س تا ۰۵۵۰+س
پل شماره ۲	منطقه شهید رجایی	عبور گردان توپخانه ۳۱۳	از ساعت ۰۲۵۰+س تا ۰۳۵۰+س
پل شماره ۲	منطقه شهید رجایی	عبور گردان ۲۷۵ تانک	از ساعت ۳۵۰+س تا ۴۵۰+س

پیوست د

بسمه تعالی

دستور جزء به جزء شماره ۲

قرارگاه تاکتیکی نصر

اهواز (۹۵۵-۵۲۵)

اردیبهشت ماه سال ۱۳۶۱

ق - م - ۳۶

۳/۴/۲۰۱/۲۹/۳۶۳

۶۱/۱۲/۱۶

نصر ۲ : در سازمان رزم تغییر داده نشده است .

ماده ۳ اجرا :

۵. نصر ۲ :

تک نموده و دشمن را در منطقه منهدم و خط نصرت را از مختصات (۸۸۴-۱۵۵) تا

(۸۵۰-۱۵۰) و خط آبی را نیز از مختصات (۸۵۰-۱۵۰) تا (۸۵۵-۲۸۵) تأمین نمایید

(پیوست الف کالک ضمام)

۱۴. دستورات هماهنگی :

ساعت (س) روز (ر) متعاقباً ابلاغ خواهد شد .

فرمانده قرارگاه نصر

سرهنگ پیاده حسین حسینی سعدی برادر حسن باقری

مستخرجه از دستور جزء به جزء شماره ۲

شهدا ، جانبازان و مفقودان عملیات بیت المقدس

افسران و درجه داران تیپ ۲ که در عملیات بیت المقدس به افتخار شهادت نائل گردیده اند .

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ شهادت
۱	ستوان یار سوم	قادر	ابایی	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۲	استوار یکم	یونس	احمدی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۵
۳	استوار ۱	سهراب افسری	کهنه شهری	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۴	استوار ۱	کیکاووس	اکبری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵	گروهبان ۱	محمدرضا	بشارت	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۶	استوار ۱	مظفر	بهبودی	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۷	سروان	بهمن	پاشایی	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۸	گروهبان ۱	اسماعیل	حسنی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۹	گروهبان ۱	حسن	خدادادی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۱۰	استوار ۱	مختار	خوش الحان	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۱۱	ستوان ۱	ابوالفضل	خیرالدین	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۲	استوار ۲	حسین	رنجبر	۲۷۵	۶۱/۲/۱۱
۱۳	ستوان یار ۱	سیاوش	زندى	۳۱۳	۶۱/۲/۱۶
۱۴	استوار ۱	ابراهیم	سرگزی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۱۵	گروهبان ۱	قادر	ظهرایی	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۱۶	گروهبان ۱	خیرالله	عباس زادگان	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۱۷	سروان	غلامعباس	غیاثی پور	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۱۸	استوار ۲	حسین	فلاح زاده	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۱۹	استوار ۱	ناصر	قاسمی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۲۰	گروهبان ۱	ابوالحسن	کمالی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۲۱	گروهبان ۱	امیر	کوهی مقدم	۲۷۵	۶۱/۲/۲۳
۲۲	استوار ۲	علی	میرزایی اشکرزی	۲۷۵	۶۱/۲/۱۳
۲۳	استوار ۲	ناصر	نادعلی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۰

افسران و درجه داران که در عملیات بیت المقدس مجروح شده اند

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۱	گروه‌بان ۲	عبدالعلی	آذرنوش	۲۷۵	۶۱/۲/۱۱
۲	گروه‌بان ۲	قربانعلی	آیروم	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۳	گروه‌بان ۱	احمد	آرزو	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۴	گروه‌بان ۲	احمد علی	آیرومی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۵	گروه‌بان ۲	سید اقبال	ایرانپور	۱۶۹	۶۱/۲/۱۴
۶	گروه‌بان ۲	نادعلی	بدرخانی	گردان ۲ مهندس	۶۱/۳/۴
۷	استوار ۱	حبیب الله	برجیمی	۲۷۵	۶۱/۲/۲۳
۸	گروه‌بان ۲	احدالله	بهرامی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۸
۹	گروه‌بان ۲	عباس	بلوچ زاده	۱۶۹	۶۱/۲/۲۴
۱۰	گروه‌بان ۲	خضر پرویز	گلوان	۲۷۵	۶۱/۲/۱۱
۱۱	گروه‌بان دوم	احمد	جعفری	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۱۲	ستوان دوم	مسعود	حق پرست	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۱۳	گروه‌بان دوم	همایون	حسینی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۱۴	ستوان ۳	عطا الله	حسینی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۱۵	گروه‌بان ۱	رحیم	دهقان	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۶	گروه‌بان ۲	آیت الله	دودانگه	۱۶۹	۶۱/۲/۱۶
۱۷	ستوان ۱	علی‌مراد	رضانی لآرمانی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۱۸	استوار ۲	سید جمال	رحمتی	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۱۹	گروه‌بان ۱	علی حسین	رنجبر	۲۷۵	۶۱/۲/۱۱
۲۰	گروه‌بان ۳	محمد	رشید زاده	۲۷۵	۶۱/۲/۱۴
۲۱	گروه‌بان ۱	اصغر	زنجان‌ی	۱۴۴	۶۱/۳/۴

۶۱/۲/۱۴	۲۷۵	سلیمانی	کاظم	گروهبان دوم	۲۲
۶۱/۲/۳۱	قرارگاه تیپ ۲	سلطانی	فتح الله	گروهبان ۱	۲۳
۶۱/۲/۱۶	قرارگاه تیپ ۲	شاهین راد	فرض الله	سرهنگ دوم	۲۴
۶۱/۲/۱۸	۲۷۵	صفوی	حسین	استوار ۲	۲۵
۶۱/۲/۱۱	۲۷۵	طاهری	علیرضا	گروهبان ۲	۲۶
۶۱/۲/۱۰	۱۴۴	طالبو	منوچهر	استوار ۱	۲۷
۶۱/۲/۲۰	۱۶۹	عباس زاده	باقر	گروهبان ۲	۲۸
۶۱/۲/۱۱	۱۴۴	فراهانی	غلامعباس	ستوان سوم	۲۹
۶۱/۲/۳۱	۱۴۱	فریدونی	محمد علی	استوار ۱	۳۰
۶۱/۳/۴	گروهان ۲ مهندس	قنبری	یعقوب	استوار ۲	۳۱
۶۱/۳/۳	۱۶۹	لگزایی	ساقی	گروهبان ۱	۳۲
۶۱/۲/۱۳	۲۷۵	معتدی	محمود	استوار ۱	۳۳
۶۱/۲/۱۰	۱۴۴	محمدی فر	اسماعیل	گروهبان ۱	۳۴
۶۱/۲/۱۰	۲۷۵	مصطفایی	محمود	سروان	۳۵
۶۱/۲/۱۲	۱۶۹	مظفری	فتح پور	سرهنگ دوم	۳۶
۶۱/۲/۱۷	۲۷۵	سرشت	حبیب الله نیک	ستوان یار	۳۷
۶۱/۳/۴	۱۴۱	نیری	علی اکبر	استوار ۲	۳۸
۶۱/۲/۱۰	۲۷۵	زاده	فریدون نصر الله	گروهبان ۱	۳۹
۶۱/۲/۱۲	۱۴۱	وجنی	ابراهیم	گروهبان ۲	۴۰
۶۱/۲/۱۱	۱۴۴	ضرغام	سعید اسداللهیان	گروهبان ۲	۴۱
۶۱/۲/۲۰	۱۴۱	آهنگر	فرهاد	ستوان ۲	۴۲

شهادت سربازان و وظیفه در عملیات بیت المقدس

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ شهادت
۱	سرباز یکم	رضا	افشار	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲	سرباز یکم	اقبال	آصفی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۳	سرباز یکم	سید اسماعیل	صوفیان	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۴	سرباز یکم	مرتضی	آسن	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۵	سرباز یکم	ایوب	اسکندری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۶	سرباز یکم	حسین	اسدی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۵
۷	سرباز یکم	علی اصغر اسحاق	موسوی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۸	سرباز یکم	عبد العباس	اژگر	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۹	سرباز یکم	علم	آریا	۱۴۱	۶۱/۲/۱۹
۱۰	سرباز یکم	سهراب	آرده	۱۴۱	۶۱/۲/۱۲
۱۱	سرباز یکم	حسین	آخوند قرقی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۱۲	سرباز یکم	عزیز	احمدی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۳	سرباز یکم	نور علی	احمدی	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۱۴	سرباز یکم	حسین	ابودوله	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۱۵	سرباز یکم	حسین	ابدیخواه	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۱۶	سرباز یکم	احمد	ایزی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۷	سرباز یکم	دادخدا	آوندی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۱۸	سرباز یکم	عبد النبی	انصاری	۱۴۴	۶۱/۲/۱۰
۱۹	سرباز یکم	عباسعلی	امیری	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۲۰	سرباز یکم	نورعلی	امامی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۲۱	سرباز یکم	عبدالله	آل بوغبیش	۱۶۹	۶۱/۳/۳

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ شهادت
۲۲	سرباز یکم	غلامرضا	بازویی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۲۳	سرباز یکم	سید حمدالله	بیدل موسوی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۰
۲۴	سرباز یکم	سلمان	بهمنی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۲۵	سرباز یکم	سید غفور	بنی عقیلی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۱
۲۶	سرباز یکم	قاسم	بنی اسد	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۲۷	سرباز یکم	ناصر	بشارت	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۲۸	سرباز یکم	محمد رضا	برندگی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۲۹	سرباز یکم	محسن	برکاتی	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۳۰	سرباز یکم	حمید	برقه ای	۱۴۴	۶۱/۲/۲۲
۳۱	سرباز یکم	قدمعلی	باقری	گروهان ۲ بهداری	۶۱/۲/۱۰
۳۲	سرباز یکم	محمود	باغبانی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۳	سرباز یکم	محمدتقی	پورشعبانی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۳۴	سرباز یکم	صفر	پشت کوهی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۳
۳۵	سرباز یکم	یوسف	پسندی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۳۶	سرباز یکم	مصطفی	پرویزی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۳۷	سرباز یکم	بهروز	پرستویی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۸
۳۸	سرباز یکم	عبدالرضا	توتونچی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۳۹	سرباز یکم	محمود	تقوایی	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۴۰	سرباز یکم	محمود	تفریحی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۶
۴۱	سرباز یکم	علی	جمشیدی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۶
۴۲	سرباز یکم	محمد	جعفری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۸
۴۳	سرباز یکم	فریدون	جعفری	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ شهادت
۴۴	سرباز یکم	مهدی	جانسپار	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۴۵	سرباز یکم	ناصر	چراغی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۴۶	سرباز یکم	حسین	حیدری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۴۷	سرباز یکم	حسین	حفیظی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۴۸	سرباز یکم	قربانعلی حسین	نتاج	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۴۹	سرباز یکم	یعقوب حسین	زاده	رسته پدافند هوایی	۶۱/۲/۱۷
۵۰	سرباز یکم	علی حسین	آبادی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۱
۵۱	سرباز یکم	حبیب الله حسن	زاده	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۵۲	سرباز یکم	محمد حسین حاج آقایی		۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۵۳	سرباز یکم	محمد رضا خیر	آبادی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۴	سرباز یکم	یدالله	خشایی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۵۵	سرباز یکم	غلامعلی خراشادیزاده		۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۵۶	سرباز یکم	شعبانعلی	دارایی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۵۷	سرباز یکم	مجید	دنیا نورد	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۵۸	سرباز یکم	محمد حسین	دشتی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۹	سرباز یکم	حامد	دریس	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۶۰	سرباز یکم	علی اکبر	دانشی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۶۱	سرباز یکم	اسدالله	رضایی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۶۲	سرباز یکم	قربانعلی	رمضانی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۶۳	سرباز یکم	عبدالله	روشن صورت	۱۶۹	۶۱/۲/۱۴
۶۴	سرباز یکم	غلامعلی	رجبی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۶۵	سرباز یکم	منوچهر زکی پور	بهبهانی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ شهادت
۶۶	سرباز یکم	سید جعفر	سیدی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۱
۶۷	سرباز یکم	تقی سفیدبخت	محلّی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۶۸	سرباز یکم	قاسم	سرلک	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۶۹	گروه‌بان ۲	محمود	سگوندی	۳۱۳	۶۱/۲/۲۰
۷۰	سرباز یکم	سعید	سنجری	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۷۱	سرباز یکم	علیرضا	سهرابی	۱۴۴	۶۱/۳/۲
۷۲	سرباز یکم	امیر علی	شیخ محمدی	۲۷۵	۶۱/۲/۱۵
۷۳	سرباز یکم	محبعلی	شکری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۷۴	سرباز یکم	بهبود	شهبازی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۷۵	سرباز یکم	علی اصغر	صفری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۷
۷۶	سرباز یکم	نقی صفری	نودهی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۶
۷۷	سرباز یکم	محمد علی	صفری خسروآبادی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۴
۷۸	سرباز یکم	مرتضی	صداقت	۱۴۴	۶۱/۲/۱۵
۷۹	سرباز یکم	محمد رضا	صبّاغ	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۸۰	سرباز یکم	مجتبی	صادقی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۶
۸۱	سرباز یکم	محمد حسین	طهماسبی	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۸۲	سرباز یکم	حبیب	طیب فر	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۸۳	سرباز یکم	رضا	عبدالوند	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۸۴	سرباز یکم	جابر	عابدینی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۸۵	سرباز یکم	محمد حسین	عموشاهی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۸۶	سرباز یکم	رضا	عرب	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۸۷	سرباز یکم	محمد	عبدی	۱۴۴	۶۱/۳/۴

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ شهادت
۸۸	سرباز یکم	سید یعقوب	عساکره	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۸۹	سرباز یکم	حبیب الله	فرهانیان	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۹۰	سرباز یکم	سید محمد	قریشی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۹۱	سرباز یکم	حسن	قره داغی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۱
۹۲	سرباز یکم	عبدالرضا	قاسم زاده	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۹۳	سرباز یکم	قربان	کریمی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۹۴	سرباز یکم	شهریار	کرم زاده	۳۱۳	۶۱/۲/۲۰
۹۵	سرباز یکم	میر عباس	گودرزی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۹۶	سرباز یکم	قدرت	گل محمدی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۹۷	سرباز یکم	فتح الله	گرچی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۹۸	سرباز یکم	سید جعفر	موسوی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۹۹	سرباز یکم	حسن	موسوی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۱۰۰	سرباز یکم	ابوالفضل	مومنی	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۱۰۱	سرباز یکم	قدرت الله	محمدی نهاوندی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۸
۱۰۲	سرباز یکم	باقر	محمود کلاویه	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۱۰۳	سرباز یکم	رشید	مددی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۱۰۴	سرباز یکم	عیوض	مددی چتابی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۰۵	سرباز یکم	بیژن	مردانی ولندانی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۱۰۶	سرباز یکم	روح الله	مهدیخانی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۷
۱۰۷	سرباز یکم	رحمان	مسیحا	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۱۰۸	سرباز یکم	غلامعلی	میمندی پاریزی	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۱۰۹	سرباز یکم	فرشید	محبعلی زاده	۱۴۴	۶۱/۳/۴

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ شهادت
۱۱۰	سرباز یکم	محمد	مجیری	۱۴۱	۶۱/۲/۳۰
۱۱۱	سرباز یکم	حسین محمدی	حسین آبادی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۱۱۲	سرباز یکم	مستجاب	محمد زاده	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۱۱۳	سرباز یکم	عباس محمد	حسین خانی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۱۱۴	سرباز یکم	حمید	نظریان	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۱۱۵	سرباز یکم	حسین	نوروزی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۱۱۶	سرباز یکم	بهرامعلی	نور الهی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۱۱۷	سرباز یکم	محمد رضا	ولی زاده	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۱۱۸	سرباز یکم	صادق	ویسی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۱۱۹	سرباز یکم	ایرج	وطنخواه	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۱۲۰	سرباز یکم	رضا	ولی زاده	۱۶۹	۶۱/۲/۱۶
۱۲۱	سرباز یکم	سعید	هاشمی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۱۲۲	سرباز یکم	محمد جعفر	یزدان پرست	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۱۲۳	سرباز یکم	عباس	یوسفیان	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۱۲۴	سرباز یکم	حسن	ملکان	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۲۵	سرباز یکم	مسلم	ملک نسب	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۱۲۶	سرباز یکم	جبرائیل	ممی زاده	۱۴۱	۶۱/۲/۱۸
۱۲۷	سرباز یکم	یدالله	ناظری تپله نویی	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۱۲۸	سرباز یکم	فتاح	پوردهقانی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۱۲۹	سرباز یکم	غلامرضا	کشاورز	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۱۳۰	سرباز یکم	محمد حسین	محمدی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۳۱	سرباز یکم	مهران	قاسم نژاد	۱۶۹	۶۱/۲/۱۹
۱۳۲	سرباز یکم	ایرج	قلی زاده	۱۶۹	۶۱/۲/۱۷

مفقودان عملیات بیت المقدس

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مفقود شدن
۱	سرباز یکم	موسی	امینی عین الدین	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۲	سرباز یکم	سبزعلی	برزینی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۳	سرباز یکم	حبیب الله	دوستی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۴	سرباز یکم	قسمت	رهای ریگ	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۵	سرباز یکم	دوستعلی	زاهد پور	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۶	سرباز یکم	محمد رضا	سلیمانی زنجانی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۷	سرباز یکم	اسماعیل	صاحب جمعی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۸	سرباز یکم	عباس	کهندوز	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۹	سرباز یکم	بیژن	نورپرور	۱۶۹	۶۱/۳/۴

پایور

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مفقود شدن
۱	ستوان یکم	غلامحسین	نوروز	۱۶۹	۶۱/۳/۲

مجروحان وظیفه در عملیات بیت المقدس

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۱	گروه‌بان سوم	محمد	اویسی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۸
۲	سرباز وظیفه	علیرضا	آهی	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۳	وظیفه	صفر علی	امینی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۴	سرباز وظیفه	محمدحسین	امینی خضرآبادی	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۵	سرباز وظیفه	محمود	امیر احمدی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۶	سرباز وظیفه	جعفر	آمالی امیری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۷	سرباز وظیفه	مهرداد	افضلی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۸	سرباز وظیفه	شهرام	افراز	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۹	سرباز وظیفه	عبدالله	اکبری	گروهان ۲ مهندس	۶۱/۲/۲۲
۱۰	سرباز وظیفه	یونس	اکبری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۱۱	سرباز وظیفه	علی	افشاریان	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۱۲	سرباز وظیفه	محمد باقر	آصفی شجاعی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۱
۱۳	سرباز وظیفه	فرهاد	افراشی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۱۴	سرباز وظیفه	علی	اکبرزاده	گروهان ۲ مهندس	۶۱/۲/۱۷
۱۵	سرباز وظیفه	فریح	آلبوغبیش	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۶	سرباز وظیفه	سید حسن	آل نبی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۷	سرباز وظیفه	قربان	افشاری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۸	سرباز وظیفه	محمد باقر	اصولی علمداری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۱۹	سرباز وظیفه	محمد مهدی	اسماعیلی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲۰	سرباز وظیفه	قاسم	اکبری	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۲۱	سرباز وظیفه	محسن احمدی		۱۶۹	۶۱/۳/۲
۲۲	سرباز وظیفه	حسنعلی آچاک		۱۴۱	۶۱/۳/۴
۲۳	سرباز وظیفه	سید احمد ابوتراب زاده		۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۲۴	سرباز وظیفه	مصطفی اکبری		۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۲۵	سرباز وظیفه	صفر ایمانی		۱۴۱	۶۱/۳/۳
۲۶	سرباز وظیفه	امامقلی اسفنانی		۱۶۹	۶۱/۲/۱۴
۲۷	سرباز وظیفه	داورپناه ایرانی		۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲۸	سرباز وظیفه	قاسمعلی اکبرزاده		۱۶۹	۶۱/۲/۱۶
۲۹	سرباز وظیفه	علی آقالیولی		۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۰	سرباز وظیفه	اکبر اکبری رود پشته		۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۳۱	سرباز وظیفه	ضیالالدین آل داود		۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۲	سرباز وظیفه	علیرضا آشور زاده		۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۳۳	سرباز وظیفه	محمد اروجی	گروهان ۲ مهندس		۶۱/۲/۱۷
۳۴	سرباز وظیفه	سعید احمدزاده		۱۴۴	۶۱/۲/۱۸
۳۵	سرباز وظیفه	علی ابوالحسنی		۱۴۱	۶۱/۳/۴
۳۶	سرباز وظیفه	محمد ایوبی مهریزی		۱۶۹	۶۱/۳/۳
۳۷	سرباز وظیفه	علی احسن		۱۶۹	۶۱/۳/۳
۳۸	سرباز وظیفه	رسول احمدی		۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۹	سرباز وظیفه	کاظم اخلاقی		۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۴۰	سرباز وظیفه	ناد علی احمد زاده		۱۴۴	۶۱/۳/۳

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۴۱	سرباز وظیفه	علی	احمدی مقدم	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۴۲	سرباز وظیفه	حسن	آخوند قرقی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۴۳	سرباز وظیفه	محمود	ادریسی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۷
۴۴	سرباز وظیفه	اکبر	اردستانی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۵
۴۵	سرباز وظیفه	ابراهیم	آرمیون	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۴۶	سرباز وظیفه	علی اصغر	اولیایی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۴۷	سرباز وظیفه	غلامرضا	آزادی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۴۸	سرباز وظیفه	ابراهیم	اژدر احمدی	۱۴۴	۶۱/۳/۱
۴۹	سرباز وظیفه	حیدر	اسفندیاری	۱۶۹	۶۱/۲/۳۰
۵۰	سرباز وظیفه	عبدالرزاق	اسفندیاری	۱۶۹	۶۱/۲/۳۰
۵۱	سرباز وظیفه	اروجعلی	اسکندری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۲	سرباز وظیفه	محمد حسین	اسلامی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۳	سرباز وظیفه	فریدون	اردکانیان	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۴	سرباز وظیفه	سعید	اسدالهیان	۱۴۴	۶۱/۲/۱۳
۵۵	سرباز وظیفه	داود	اخباری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۵۶	سرباز وظیفه	شعبان	اباذری	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۵۷	سرباز وظیفه	غلامرضا	ابدالی	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۵۸	سرباز وظیفه	سلام الله	ابوالحسن زاده	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۵۹	سرباز وظیفه	محمد باقر	احمدی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۶۰	ستواندوم وظیفه	اسکندر	آزادینخواه	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۶۱	سرباز وظیفه	صادق	بوستان افروز	۱۴۱	۶۱/۲/۱۶
۶۲	سرباز وظیفه	عبدالمجید	بغلانی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۶۳	سرباز وظیفه	رضا	بهمن آبادی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۶۴	سرباز وظیفه	رحمان	بیکس	۱۴۴	۶۱/۲/۱۹
۶۵	سرباز وظیفه	محمد	بیات	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۶۶	سرباز وظیفه	حمید	بهرامی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۶۷	سرباز وظیفه	محمد رضا	بهمنی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۶۸	سرباز وظیفه	جابر	بنی زب	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۶۹	سرباز وظیفه	فریدون	بخشی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۷۰	سرباز وظیفه	علی اکبر	بافته ای	۱۴۴	۶۱/۲/۱۴
۷۱	ستواندوم وظیفه	ناصر	بامداد	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۷۲	سرباز وظیفه	بهرروز	باغشمالی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۷۳	سرباز وظیفه	رجبعلی	بخشعلی زاده	۱۴۴	۶۱/۲/۱۳
۷۴	سرباز وظیفه	احمد	بازمانده قرانی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۷۵	سرباز وظیفه	گل حسن	بازاری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۷۶	سرباز وظیفه	عبداله	بلندی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۷۷	سرباز وظیفه	مسعود	بابایی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۲
۷۸	سرباز وظیفه	اسدالله	براتی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۷۹	سرباز وظیفه	علیرضا	پوریوسفی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۲
۸۰	سرباز وظیفه	رمضانعلی	پیل بالا	۱۴۴	۶۱/۳/۳

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۸۱	سرباز وظیفه	علی	پور علی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۸۲	سرباز وظیفه	میر احمد	پناهی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۸۳	سرباز وظیفه	خزبان	پورقشقه	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۸۴	سرباز وظیفه	علی اصغر	پورآزاد	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۸۵	سرباز وظیفه	شمسعلی	پیامنی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۸۶	سرباز وظیفه	عبدالمجید	پنده	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۸۷	سرباز وظیفه	منصور	پیوست	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۸۸	سرباز وظیفه	ولی الله	پوراحمدی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۸۹	سرباز وظیفه	مسعود	پوراحمد	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۹۰	سرباز وظیفه	براتعلی	پیشتاز	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۹۱	سرباز وظیفه	عنایت الله	تقوی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۹۲	سرباز وظیفه	عیسی	تقی پور	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۹۳	سرباز وظیفه	سعید	تدین	۲۷۵	۶۱/۳/۱۱
۹۴	سرباز وظیفه	محمود	ترنجیان	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۹۵	سرباز وظیفه	جهانگیر	تیموری حسین آبادی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۹۶	سرباز وظیفه	محمود	ترکالکی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۹۷	سرباز وظیفه	عزت الله	تاج آبادی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۹۸	سرباز وظیفه	ابراهیم	تالشی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۹۹	سرباز وظیفه	جمشید	تاجیک	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۱۰۰	سرباز وظیفه	مظفر	تابناک	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۱۰۱	ستوان سوم وظیفه	حمید	تولایی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۵
۱۰۲	گروهبان سوم	حسین	ترابی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۶
۱۰۳	سرباز وظیفه	علی اکبر	ثابتی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۱۰۴	سرباز وظیفه	محمد رضا	جمعگی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۱۰۵	سرباز وظیفه	کریم	جعفریان	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۰۶	سرباز وظیفه	محمد علی	جاهدی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۱۰۷	سرباز وظیفه	اکبر	جعفرنژاد	۱۶۹	۶۱/۲/۱۴
۱۰۸	سرباز وظیفه	علی اصغر	جمادی اصل	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۱۰۹	سرباز وظیفه	رحیم	جلالی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۰
۱۱۰	سرباز وظیفه	اله مراد	جامه بزرگی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۱۱	سرباز وظیفه	سید حسن	جباریان	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۱۱۲	سرباز وظیفه	فریدون	جعفری	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۱۱۳	سرباز وظیفه	رضا	جعفری نژاد	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۱۱۴	سرباز وظیفه	محمد	جعفری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۱۱۵	سرباز وظیفه	ناصر	جعفری	۱۴۱	۶۱/۲/۱۲
۱۱۶	سرباز وظیفه	ابوالقاسم	جهانی لتیاری	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۱۱۷	سرباز وظیفه	خان جان	جهان تیغ	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۱۱۸	سرباز وظیفه	یدالله	جهان	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۱۹	سرباز وظیفه	حبیب الله	جودکی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۱۲۰	سرباز وظیفه	علی	جوانی	۱۴۴	۶۱/۳/۲
۱۲۱	سرباز وظیفه	نعمت	جوادی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۴
۱۲۲	سرباز وظیفه	اردشیر	جوادی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۴

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۱۲۳	سرباز وظیفه	علی اکبر	حبیبی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۱۲۴	سرباز وظیفه	قاسم	حرج	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۱۲۵	سرباز وظیفه	داود	حاج غلامی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۱۲۶	سرباز وظیفه	قربانعلی	حسن پور	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۱۲۷	سرباز وظیفه	محمد	حدادی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۲۸	سرباز وظیفه	احمد	حمزه زاده	۱۶۹	۶۱/۲/۱۶
۱۲۹	سرباز وظیفه	محمد	حق شناس	۱۴۴	۶۱/۳/۱
۱۳۰	سرباز وظیفه	فرهود	حیدری	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۱۳۱	سرباز وظیفه	مصیب	حیدری	۱۶۱	۶۱/۲/۱۰
۱۳۲	سرباز وظیفه	داود	حیدری	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۱۳۳	سرباز وظیفه	سید رحیم	حسینی دستجردی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۳۴	سرباز وظیفه	بهمن	حیدری	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۳۵	سرباز وظیفه	محمود	حسن زاده	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۱۳۶	سرباز وظیفه	امیر علی	حیدری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۳۷	سرباز وظیفه	محمد علی	حسین بیگی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۸
۱۳۸	سرباز وظیفه	یعقوبعلی	حسینی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۰
۱۳۹	سرباز وظیفه	محمد جعفر	حسین پور	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۴۰	سرباز وظیفه	رمضانعلی	حصاری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۹
۱۴۱	سرباز وظیفه	مهدی	حق شناس	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۱۴۲	سرباز وظیفه	مهرداد	حسینی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۱۴۳	سرباز وظیفه	میر قاسم	حسینی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۱۴۴	سرباز وظیفه	میر محمد	حسینی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۱۴۵	سرباز وظیفه	سید مرتضی	حسینی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۴۶	سرباز وظیفه	محمد رضا	حسن پور	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۴۷	سرباز وظیفه	بهرروز	حسینی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۱۴۸	سرباز وظیفه	حمید	حسینی	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۱۴۹	سرباز وظیفه	حسین	حسین زاده	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۱۵۰	سرباز وظیفه	سید حسین	حسینی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۱۵۱	سرباز وظیفه	سید حمید حامد	موسوی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۵۲	سرباز وظیفه	خلیل	حیدری	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۱۵۳	سرباز وظیفه	حسن	حاجبی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۱۵۴	سرباز وظیفه	عباس	حیدری	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۵۵	سرباز وظیفه	علی	حسینی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۰
۱۵۶	سرباز وظیفه	سید عزیز	حسینی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۱۵۷	سرباز وظیفه	مجید	خداکرمی	۱۴۴	۶۱/۳/۲
۱۵۸	سرباز وظیفه	حسین	خاتومی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۱۵۹	سرباز وظیفه	علی اصغر خانی	تیموری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۶۰	سرباز وظیفه	اسماعیل	خدمتی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۱۶۱	سرباز وظیفه	سید حمید	خدایی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۲
۱۶۲	سرباز وظیفه	اسدالله	خاشعی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۴

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۱۶۳	سرباز وظیفه	فرهاد	خانقلی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۲
۱۶۴	سرباز وظیفه	مهدی	خجسته کوما	۱۴۱	۶۱/۲/۱۹
۱۶۵	سرباز وظیفه	اصول	خدایی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۱۶۶	سرباز وظیفه	عروج	خضزلو	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۱۶۷	سرباز وظیفه	جمشید	خونگاه	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۱۶۸	سرباز وظیفه	اصغر	خوش خبری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۱۶۹	سرباز وظیفه	ابوالقاسم	خلیلیان	۱۴۴	۶۱/۲/۱۲
۱۷۰	سرباز وظیفه	طاهر	خواجه وند	۱۴۱	۶۱/۲/۱۶
۱۷۱	سرباز وظیفه	حمید رضا	خسروی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۱۷۲	سرباز وظیفه	احمد علی	خطیبی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۱۷۳	سرباز وظیفه	سام	خضری پور	۱۶۹	۶۱/۲/۲۲
۱۷۴	سرباز وظیفه	غلامعلی	خسروی	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۱۷۵	سرباز وظیفه	حسین	خسروی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۴
۱۷۶	سرباز وظیفه	جمشید	خسروی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۱۷۷	سرباز وظیفه	مجید	خرقانی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۲
۱۷۸	سرباز وظیفه	علی	خزاقیان	۱۴۴	۶۱/۲/۱۲
۱۷۹	سرباز وظیفه	عبدالحسین	خاموشی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۱۸۰	سرباز وظیفه	علی اصغر	خسرو آبادی	۱۴۴	۶۱/۳/۲
۱۸۱	سرباز وظیفه	محمد مهدی	دوستی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۸۲	سرباز وظیفه	پرویز	دهدار	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۱۸۳	سرباز وظیفه	علی محمد	دهقانی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۱۸۴	سرباز وظیفه	علی اکبر	درویش	۱۶۹	۶۱/۲/۳۱
۱۸۵	سرباز وظیفه	غضنفر	دهقانی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۱۸۶	سرباز وظیفه	جلیل	دهقانی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۱۸۷	سرباز وظیفه	اهل علی	دهقان نژاد	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۱۸۸	سرباز وظیفه	علی اکبر	دهقان	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۱۸۹	سرباز وظیفه	محمد	دنکوب	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۱۹۰	سرباز وظیفه	محمود	دماج	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۱۹۱	سرباز وظیفه	محمد حسین	دشتی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۲
۱۹۲	سرباز وظیفه	سید علی اکبر	دریایی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۱۹۳	سرباز وظیفه	احمد	دیلم	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۱۹۴	سرباز وظیفه	غلامعلی	دهنوی	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۱۹۵	سرباز وظیفه	اردشیر	دولتی چوشلی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۱۹۶	سرباز وظیفه	فرهاد	ذکایی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۱۹۷	سرباز وظیفه	میر جان	ذوالفقاری	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۱۹۸	سرباز وظیفه	علی	رنجبر	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۱۹۹	سرباز وظیفه	بیرامعلی	رحیمی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۲۰۰	سرباز وظیفه	جلیل	رجب کردی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۲۰۱	سرباز وظیفه	اسدالله	رضایی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۲۰۲	سرباز وظیفه	ابراهیم	رضانی	۱۶۹	۶۱/۳/۲

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۲۰۳	سرباز وظیفه	عطاء الله	راجی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۲۰۴	سرباز وظیفه	برات	راشکی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۲۰۵	سرباز وظیفه	کاظم	رضایی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۲۰۶	سرباز وظیفه	عباس	راهپیمایی	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۲۰۷	سرباز وظیفه	رضا	رجب زاده	۱۴۴	۶۱/۲/۲۴
۲۰۸	سرباز وظیفه	قربان	رادش چلمردی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۲۰۹	سرباز وظیفه	حسن	رافتی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۲۱۰	سرباز وظیفه	حسین	رضوانی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۲۱۱	سرباز وظیفه	محسن رضی	برچکویی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۲۱۲	سرباز وظیفه	غلامرضا	رفیعی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲۱۳	سرباز وظیفه	فتح الله	رحیم زاده	۱۴۴	۶۱/۲/۱۰
۲۱۴	سرباز وظیفه	بهمن	رزاقی شهیرانی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۲۱۵	سرباز وظیفه	امیر حسین	رجبی	۲۷۵	۶۱/۲/۱۹
۲۱۶	سرباز وظیفه	عبد الرحمان	رحمانی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۲۱۷	سرباز وظیفه	حسن	رحمتی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۲۱۸	سرباز وظیفه	داریوش	رستمی	گروهان ۲ مهندس	۶۱/۲/۱۸
۲۱۹	سرباز وظیفه	محمد رضا	رسولی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۸
۲۲۰	سرباز وظیفه	علی اکبر	رضایی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲۲۱	سرباز وظیفه	حمید	رازی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۲۲۲	سرباز وظیفه	محمد	راشکی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۹

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۲۲۳	سرباز وظیفه	مرتضی	راغبی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۲۲۴	سرباز وظیفه	محمد	رام برزین	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۲۲۵	سرباز وظیفه	علی	رجبعلی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۲۲۶	سرباز وظیفه	مرتضی	رکاب	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۲۲۷	سرباز وظیفه	اسماعلی	زارع	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۲۲۸	سرباز وظیفه	اسماعیل	زارع	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۲۲۹	سرباز وظیفه	محمد	زرمحمدی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۲۳۰	سرباز وظیفه	غلامرضا	زیرک قشقایی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۲۳۱	سرباز وظیفه	فاخر	زیدانی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۲۳۲	سرباز وظیفه	محسن	زواره ای عظیمی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۷
۲۳۳	سرباز وظیفه	فرهاد	زنجیریان	۱۴۴	۶۱/۲/۲۵
۲۳۴	سرباز وظیفه	رحمت الله	زمانی مقدم	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۲۳۵	سرباز وظیفه	مصطفی	زمانی	گروهان ۲ مهندس	۶۱/۲/۱۰
۲۳۶	سرباز وظیفه	غلامرضا	زمانی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۲۳۷	سرباز وظیفه	عین الله	زمانی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۲۳۸	سرباز وظیفه	حسین	زمانی	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۲۳۹	سرباز وظیفه	فاخر	زرگانی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۲۴۰	سرباز وظیفه	رحیم	زرگان	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۲۴۱	سرباز وظیفه	اسکندر	زنگنه	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۲۴۲	سرباز وظیفه	حسنعلی	سعادت	۱۴۴	۶۱/۳/۴

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۲۴۳	سرباز وظیفه	علی	سلمانی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۲۴۴	سرباز وظیفه	علاء	سلمانیان	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۲۴۵	سرباز وظیفه	میر سلیم	سلیمی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۲۴۶	سرباز وظیفه	هاشم	سورانی زاده	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۲۴۷	سرباز وظیفه	احمد	سیاقی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۲۴۸	سرباز وظیفه	احمد	سیماریان	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۲۴۹	سرباز وظیفه	جهانیش	سیف	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۲۵۰	سرباز وظیفه	مهدی	سینکایی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۷
۲۵۱	سرباز وظیفه	سیاوش	سلمانی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲۵۲	سرباز وظیفه	احمد علی	سر گلزایی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۲۵۳	سرباز وظیفه	علی اصغر	سامانی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۲۵۴	سرباز وظیفه	حسین	ساسانی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۱
۲۵۵	سرباز وظیفه	حمید	ساکی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۸
۲۵۶	سرباز وظیفه	کریم	سالاری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۶
۲۵۷	سرباز وظیفه	مجید	سالکی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۲۵۸	سرباز وظیفه	یعقوب	سامیر	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۲۵۹	سرباز وظیفه	نبی سبزه	چهره	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲۶۰	سرباز وظیفه	ابوالقاسم	سجودی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۲۶۱	سرباز وظیفه	علی اصغر	سربندی واردقانی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۲۶۲	سرباز وظیفه	محمد	سراجان	۱۴۱	۶۱/۲/۱۹

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۲۶۳	سرباز وظیفه	اسحاق	سعادت	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۲۶۴	سرباز وظیفه	جاسم	ستها	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۲۶۵	سرباز وظیفه	ناصر	سنجری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲۶۶	سرباز وظیفه	کاظم	سراج	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۲۶۷	سرباز وظیفه	عقیل	سرچاهی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۲۶۸	سرباز وظیفه	معصوم	شمسی	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۲۶۹	سرباز وظیفه	اسدالله	شعبانلو	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۲۷۰	سرباز وظیفه	ابراهیم	شعبانزاده	۱۴۴	۶۱/۲/۱۲
۲۷۱	سرباز وظیفه	محمد رضا	شقایق	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۲۷۲	سرباز وظیفه	علی	شکاری	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۲۷۳	سرباز وظیفه	جاماسب	شهابی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۱
۲۷۴	سرباز وظیفه	علی	شهسواری	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۲۷۵	سرباز وظیفه	نادر	شهنوازی	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۲۷۶	سرباز وظیفه	اکبر	شیخی شورکی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲۷۷	سرباز وظیفه	نصرت	شیرانی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۲۷۸	سرباز وظیفه	امیر حسین	شیرازی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۶
۲۷۹	سرباز وظیفه	علی	شیرعلی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۲۸۰	سرباز وظیفه	سیامک	شعربافی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۲۸۱	سرباز وظیفه	مرتضی	شاطرقلی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۷
۲۸۲	سرباز وظیفه	ابوالفضل	شاطری	۱۴۴	۶۱/۳/۳

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۲۸۳	سرباز وظیفه	حسن	شاه محمدی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۲۸۴	سرباز وظیفه	علی	شاهپور آبادی	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۲۸۵	سرباز وظیفه	محمد رضا	شایق	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۲۸۶	سرباز وظیفه	عبدالحسین	شربتی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲۸۷	سرباز وظیفه	سید داود	شریفی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۲۸۸	سرباز وظیفه	علی	شریفی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۲۸۹	سرباز وظیفه	رسول	شکسته	۱۴۱	۶۱/۲/۲۲
۲۹۰	سرباز وظیفه	جمشید	شکری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۲۹۱	سرباز وظیفه	علی اصغر	شجاعی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۷
۲۹۲	سرباز وظیفه	جعفر	شاهپوری	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۲۹۳	سرباز وظیفه	حسین علی	صیاد نژاد	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۲۹۴	سرباز وظیفه	رحیم	صفابخش	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۲۹۵	سرباز وظیفه	ناصر	صدایی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۶
۲۹۶	سرباز وظیفه	سید محمد	صدرزاده	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۲۹۷	سرباز وظیفه	سهراب	صفری	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۲۹۸	سرباز وظیفه	منوچهر	صفاییان	۱۴۴	۶۱/۲/۲۷
۲۹۹	سرباز وظیفه	علیرضا	صفایی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۰۰	سرباز وظیفه	نجفقلی	صادقی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۳۰۱	سرباز وظیفه	عادل	صمدی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۶
۳۰۲	سرباز وظیفه	کیومرث	صفدریان	۱۶۹	۶۱/۳/۳

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۳۰۳	سرباز وظیفه	دولت	صبوری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۳۰۴	سرباز وظیفه	هانی	طاعتی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۳۰۵	سرباز وظیفه	عبدالمجید	طیب	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۳۰۶	سرباز وظیفه	حسن	عباسی	۲۷۵	۶۱/۲/۳۱
۳۰۷	سرباز وظیفه	قدیر	عباس زاده	۱۴۱	۶۱/۲/۲۷
۳۰۸	سرباز وظیفه	ابراهیم	عشوری	۱۶۹	۶۱/۲/۲۱
۳۰۹	سرباز وظیفه	محمد مهدی	عبدی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۳۱۰	سرباز وظیفه	منوچهر	عیسی پور	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۳۱۱	سرباز وظیفه	قاسم	عینی زاده	۱۴۴	۶۱/۲/۱۲
۳۱۲	سرباز وظیفه	ولی الله	عینی خندان	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۳۱۳	سرباز وظیفه	احمد رضا	عمو سلطانی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۳۱۴	سرباز وظیفه	سید داود	عباسی	۱۶۹	۶۱/۳/۱
۳۱۵	سرباز وظیفه	نوروز علی	عباس زاده	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۳۱۶	سرباز وظیفه	محمد	عباسی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۳۱۷	سرباز وظیفه	عبدالرحیم	عباسی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۳۱۸	سرباز وظیفه	نصرت الله	عالی نژاد	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۳۱۹	سرباز وظیفه	حسن رضا	علی پور	۱۴۱	۶۱/۲/۳۱
۳۲۰	سرباز وظیفه	مسعود	علیزاده	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۲۱	سرباز وظیفه	کسری	عمرانی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۳۲۲	سرباز وظیفه	محمد	عزیزی	۱۴۴	۶۱/۳/۳

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۳۲۳	سرباز وظیفه	قاسم	عریضی اصل	۱۶۹	۶۱/۲/۱۶
۳۲۴	سرباز وظیفه	حبیب الله	عزبادی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۲۵	سرباز وظیفه	قربان	عزیز زاده	۱۴۴	۶۱/۲/۱۲
۳۲۶	سرباز وظیفه	مسعود	عزیزی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۲۷	سرباز وظیفه	محمد	عزیزی قاسم آبادی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۲۸	سرباز وظیفه	فخرالدین	علیزاده	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۳۲۹	سرباز وظیفه	عبدالله	علی نژاد	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۳۳۰	سرباز وظیفه	محمد رضا	علمشاهی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۳۳۱	سرباز وظیفه	اسماعیل	علی راهداری	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۳۳۲	سرباز وظیفه	حمیدرضا	عسگری	۳۱۳	۶۱/۲/۲۰
۳۳۳	سرباز وظیفه	کمال	عطایی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۴
۳۳۴	سرباز وظیفه	مجید	عقیلی	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۳۳۵	سرباز وظیفه	محمد رضا	علمداری	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۳۳۶	سرباز وظیفه	عبدالحلیم	عجب شیر	۱۶۹	۶۱/۳/۱۳
۳۳۷	گروهبان وظیفه	شعبانعلی	عبدی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۰
۳۳۸	سرباز وظیفه	حسن	عباسی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۳۳۹	سرباز وظیفه	یوسف	عباسی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۴۰	سرباز وظیفه	کریم	عبدالغفاری	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۳۴۱	سرباز وظیفه	علیرضا	عبدالهی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۴۲	سرباز وظیفه	رحیم	عجم اکرامی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۳۴۳	سرباز وظیفه	عبدالحلیم	عجیش	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۳۴۴	سرباز وظیفه	محمد	عابدینی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۴۵	سرباز وظیفه	سید مهدی	عامری	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۳۴۶	سرباز وظیفه	جعفر	عبادی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۴۷	سرباز وظیفه	حمید	عبادی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۳۴۸	سرباز وظیفه	حمید	عفیفی نژاد	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۳۴۹	سرباز وظیفه	حسین	غم پرور	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۳۵۰	سرباز وظیفه	رحمان	غلامی	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۳۵۱	سرباز وظیفه	پرویز	فلاح	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۵۲	سرباز وظیفه	ابول	فلاحی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۳۵۳	سرباز وظیفه	پرویز	فخرآذر	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۳۵۴	سرباز وظیفه	جواد	فلاح	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۳۵۵	سرباز وظیفه	حمید	فلاح	۱۴۴	۶۱/۲/۲۴
۳۵۶	سرباز وظیفه	حجت	فلاح گنجو	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۵۷	سرباز وظیفه	عبدالرضا	فلک بلند	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۵۸	سرباز وظیفه	حسن	فرمانی قصبه	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۵۹	سرباز وظیفه	حبیب	فرمانیان	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۶۰	سرباز وظیفه	صفرعلی	فرجی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۶۱	سرباز وظیفه	محمد	فراهانی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۹
۳۶۲	سرباز وظیفه	علی	فرهنگ	۱۴۱	۶۱/۳/۴

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۳۶۳	سرباز وظیفه	ابوالقاسم	فرزانه	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۶۴	سرباز وظیفه	محمد	فرهادی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۳۶۵	سرباز وظیفه	علی فرمان	فرهانی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۶۶	سرباز وظیفه	فرهاد	فرهادی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۳۶۷	سرباز وظیفه	ذات الله	فروردین	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۳۶۸	سرباز وظیفه	فرهاد	فرمانیه	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۳۶۹	سرباز وظیفه	ناصر	قلی پور	۱۶۹	۶۱/۲/۲۱
۳۷۰	سرباز وظیفه	عبدالله	قطب زاده	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۳۷۱	سرباز وظیفه	ناصر	قانعی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۸
۳۷۲	سرباز وظیفه	صمد	قاسمی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۳۷۳	سرباز وظیفه	عزیز	قنبری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۸
۳۷۴	سرباز وظیفه	مرتضی	قمی	۱۶۹	۶۱/۳/۱۴
۳۷۵	سرباز وظیفه	سلیمان	قمی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۶
۳۷۶	سرباز وظیفه	غلامرضا	قدیری	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۳۷۷	سرباز وظیفه	کرامت الله	قدیریان	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۳۷۸	سرباز وظیفه	تقی	قاسمی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۱
۳۷۹	سرباز وظیفه	عبدالصمد	قاسمی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۳۸۰	سرباز وظیفه	مجید	قاسمی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۳۸۱	سرباز وظیفه	اسلام	قلی زاده	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۳۸۲	سرباز وظیفه	احد	قلی نژاد	۱۶۹	۶۱/۳/۳

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۳۸۳	سرباز وظیفه	مصیب	قره چایی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۳۸۴	سرباز وظیفه	حسین	قلیچ خانی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۸
۳۸۵	سرباز وظیفه	صفر	قانعی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۸
۳۸۶	سرباز وظیفه	محمود	قدرخواه	۱۴۴	۶۱/۳/۲
۳۸۷	سرباز وظیفه	جمیل	قدرتی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۳۸۸	سرباز وظیفه	لطیف	قنبری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۸۹	سرباز وظیفه	غلامرضا	قمی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۸
۳۹۰	سرباز وظیفه	محبت الله	قهرمان پور	۱۶۹	۶۱/۲/۲۸
۳۹۱	سرباز وظیفه	کاظم	قیم	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۳۹۲	سرباز وظیفه	عبدالله	قربانی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۳۹۳	سرباز وظیفه	علی اکبر	کلاته	۱۴۴	۶۱/۲/۱۰
۳۹۴	سرباز وظیفه	ابراهیم	کلانتری	۱۴۱	۶۱/۲/۲۲
۳۹۵	سرباز وظیفه	حبیب الله	کلانتری	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۳۹۶	سرباز وظیفه	میر علی	کوهساری	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۳۹۷	سرباز وظیفه	حسینعلی	کوهستانی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۳۹۸	سرباز وظیفه	جعفر	کیانی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۳۹۹	سرباز وظیفه	علی	کیانی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۴
۴۰۰	سرباز وظیفه	اسماعیل	کرمی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۷
۴۰۱	سرباز وظیفه	بهرروز	کمال پور	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۴۰۲	سرباز وظیفه	جمال	کارگر	۱۶۹	۶۱/۲/۲۲

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۴۰۳	سرباز وظیفه	سید محمد	کریمی	۳۱۳	۶۱/۲/۱۷
۴۰۴	سرباز وظیفه	اروجعلی	کامرانی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۱
۴۰۵	سرباز وظیفه	اصغر	کریمی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۴۰۶	سرباز وظیفه	حجت الله	کاویانپور	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۴۰۷	سرباز وظیفه	ابراهیم	کدو روغنی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۴۰۸	سرباز وظیفه	اصغر	کریمی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۴۰۹	سرباز وظیفه	محمد قربان	کمانگر	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۴۱۰	سرباز وظیفه	حسین	گرشاسبی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۴۱۱	سرباز وظیفه	شمشیر	گودرزی	۲۷۵	۶۱/۲/۱۰
۴۱۲	سرباز وظیفه	غریب رضا	گاوزن	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۴۱۳	سرباز وظیفه	محمد	گردان	۱۶۹	۶۱/۲/۲۹
۴۱۴	سرباز وظیفه	اسماعیل	گریمی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۴۱۵	سرباز وظیفه	محمد حسن	گروسی	۱۴۱	۶۱/۲/۲۱
۴۱۶	سرباز وظیفه	الله یار	گل محمدی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۴۱۷	سرباز وظیفه	مجتبی	گلین	۱۶۹	۶۱/۲/۲۱
۴۱۸	سرباز وظیفه	مهدی	گندم کارزاده	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۴۱۹	سرباز وظیفه	محمد رضا	گلپایگانی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۶
۴۲۰	سرباز وظیفه	محمد حسن	گلستانی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۴۲۱	سرباز وظیفه	احمد رضا	گیل چالانی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۴
۴۲۲	سرباز وظیفه	حیدرعلی	لطفی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۴۲۳	سرباز وظیفه	منقوش	لطف الحق	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۴۲۴	سرباز وظیفه	محمد حسین مرادی		۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۴۲۵	سرباز وظیفه	مصیب	مسعودی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۴۲۶	سرباز وظیفه	ابوطالب	مستفیدی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۳
۴۲۷	سرباز وظیفه	علی	ماهانی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۴۲۸	سرباز وظیفه	سید عباس	موسوی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۴۲۹	سرباز وظیفه	احد	مهدی پور	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۴۳۰	گروهان سوم	حمید	مانی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۴۳۱	سرباز وظیفه	حسین	محمد خانی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۴۳۲	سرباز وظیفه	ابراهیم	محمود آبادی	۱۴۴	۶۱/۳/۲
۴۳۳	سرباز وظیفه	محمود منیری	حمزه کلانی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۰
۴۳۴	سرباز وظیفه	سید جمال	موسوی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۴۳۵	سرباز وظیفه	قنبر	موفق	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۴۳۶	سرباز وظیفه	شهرام	موفق مقدم	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۴۳۷	سرباز وظیفه	نورعلی	معصومی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۴۳۸	سرباز وظیفه	محمود	مشتاق احمدی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۵
۴۳۹	سرباز وظیفه	کمال	مساح	۱۴۴	۶۱/۲/۱۸
۴۴۰	سرباز وظیفه	حبیب الله	مسعودی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۴۴۱	سرباز وظیفه	منصور	مسعودی فر	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۴۴۲	سرباز وظیفه	علیرضا	مصباح یمنی	۳۱۳	۶۱/۲/۲۰

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۴۴۳	سرباز وظیفه	حسن	مظاهری تهرانی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۴۴۴	سرباز وظیفه	میر آقا	مصطفی لو	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۴۴۵	سرباز وظیفه	عباس	معین الدینی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۴۴۶	سرباز وظیفه	کوروش	ململی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۴۴۷	سرباز وظیفه	مرتضی	ملکی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۴۴۸	سرباز وظیفه	علیجان	مقصودی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۴۴۹	سرباز وظیفه	حسین	مقدم	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۴۵۰	سرباز وظیفه	مسعود	معبودی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۴۵۱	سرباز وظیفه	حسینعلی	مظهری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۴۵۲	سرباز وظیفه	حمید رضا	مظفری نژاد	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۴۵۳	سرباز وظیفه	حسین	مظفری	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۴۵۴	سرباز وظیفه	رحیم علی	محمدی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۴۵۵	سرباز وظیفه	تیمور	مجیدی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۴۵۶	سرباز وظیفه	محمد	مختاری	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۴۵۷	سرباز وظیفه	محمد علی	محمودی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۴۵۸	سرباز وظیفه	ناصر	مجرد مقدم	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۴۵۹	سرباز وظیفه	محمد علی	مرادی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۴۶۰	سرباز وظیفه	پرویز	مراد پور	۱۴۱	۶۱/۲/۱۶
۴۶۱	سرباز وظیفه	حجت الله	محمودزاده	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۴۶۲	سرباز وظیفه	قنبر	مهدهوی	۱۴۴	۶۱/۳/۴

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۴۶۳	سرباز وظیفه	سید هادی	میر جعفری	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۴۶۴	سرباز وظیفه	شمس الدین	میردامادیان	۱۴۴	۶۱/۲/۲۱
۴۶۵	سرباز وظیفه	رضا	میزانی	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۴۶۶	سرباز وظیفه	حسین	میر شکار زاده	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۴۶۷	سرباز وظیفه	میر مهدی	میر حسینی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۱
۴۶۸	سرباز وظیفه	رمضان	میرزاعلی زاده	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۴۶۹	سرباز وظیفه	سید رضا	میر قاضی	گروهان ۲ مهندس	۶۱/۲/۱۱
۴۷۰	سرباز وظیفه	سید اسماعیل	میر اسماعیلی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۴۷۱	سرباز وظیفه	ابراهیم	مهندس زاده	۱۴۴	۶۱/۲/۱۹
۴۷۲	سرباز وظیفه	اسماعیل	منوچهری	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۴۷۳	سرباز وظیفه	محمد حسن	محسنی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۶
۴۷۴	سرباز وظیفه	بهمن	محمدی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۴۷۵	سرباز وظیفه	باقر محمود	کلایه	۱۶۹	۶۱/۲/۳۱
۴۷۶	سرباز وظیفه	غلامحسین	محمدی	۱۴۴	۶۱/۳/۲
۴۷۷	سرباز وظیفه	علیمراد	محمدی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۴۷۸	سرباز وظیفه	رضا	محمودی صالحی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۴۷۹	سرباز وظیفه	عباس محمد	حسین خانی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۷
۴۸۰	سرباز وظیفه	حسین	میری	۱۶۹	۶۱/۲/۱۴
۴۸۱	سرباز وظیفه	پرویز	میگلی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۴۸۲	سرباز وظیفه	حسین	میلادی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۶

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۴۸۳	سرباز وظیفه	رمضان	محمدی	۱۴۱	۶۱/۲/۱
۴۸۴	سرباز وظیفه	محمود محمد	علیپورتندکار	۱۴۱	۶۱/۲/۳۱
۴۸۵	سرباز وظیفه	حسن	محمودزاده معصبی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۴۸۶	سرباز وظیفه	حسین	محمد پور نجاتیان	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۴۸۷	سرباز وظیفه	عبدالرضا	محمد نقی مافی	۱۴۴	۶۱/۳/۲
۴۸۸	سرباز وظیفه	هوشنگ	مروی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۴۸۹	سرباز وظیفه	باقر	محمدی	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۴۹۰	سرباز وظیفه	سید رجب	محمدی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۴۹۱	سرباز وظیفه	صنعی الله	مازندرانی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۴۹۲	سرباز وظیفه	کاظم	مولایی	۲۷۵	۶۱/۲/۱۱
۴۹۳	سرباز وظیفه	چنگیز	مهبور	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۴۹۴	سرباز وظیفه	هوشنگ	نیکبخت نبوی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۴۹۵	سرباز وظیفه	اسماعیل	بنی انسان	۱۴۴	۶۱/۳/۲
۴۹۶	سرباز وظیفه	حمید	نظری	۱۴۴	۶۱/۳/۲
۴۹۷	سرباز وظیفه	عطاءالله	نظری	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۴۹۸	سرباز وظیفه	حسینعلی	نظری	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۴۹۹	سرباز وظیفه	اسحاق	نصیری	۱۴۴	۶۱/۲/۱۲
۵۰۰	سرباز وظیفه	علیرضا	نصیری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۰۱	سرباز وظیفه	مسعود	نقیبی رکنی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۵۰۲	سرباز وظیفه	علی	نباتی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۵

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۵۰۳	سرباز وظیفه	مرتضی	نوروزیان	۱۴۱	۶۱/۲/۱۸
۵۰۴	سرباز وظیفه	علی	نوروزی	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۵۰۵	سرباز وظیفه	قربان	نوروز لو	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۵۰۶	سرباز وظیفه	بهرام	نورالهی	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۵۰۷	سرباز وظیفه	قربانعلی	نجاری	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۵۰۸	سرباز وظیفه	خلیل	نادری فر	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۰۹	سرباز وظیفه	محمد	نصرتی کرمعلی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۱۰	سرباز وظیفه	محمد	نبوی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۸
۵۱۱	سرباز وظیفه	حسن	نتاج	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۵۱۲	سرباز وظیفه	عباس	ناصری	۱۴۴	۶۱/۲/۱۶
۵۱۳	سرباز وظیفه	محمد	نصری	۱۴۴	۶۱/۲/۲۷
۵۱۴	سرباز وظیفه	رمضانعلی	نفری	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۵۱۵	سرباز وظیفه	رضوان	نقدی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۵۱۶	سرباز وظیفه	رضا	نعیمی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۱۷	سرباز وظیفه	ناصر	نیکویی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۵۱۸	سرباز وظیفه	غلامرضا	نواح	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۵۱۹	سرباز وظیفه	علی اکبر	ناییج	۱۴۱	۶۱/۲/۲۰
۵۲۰	سرباز وظیفه	مجید	ویسی	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۵۲۱	سرباز وظیفه	مهدی	وزیری	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۵۲۲	سرباز وظیفه	محمد حسین	وزیری	۱۴۴	۶۱/۳/۳

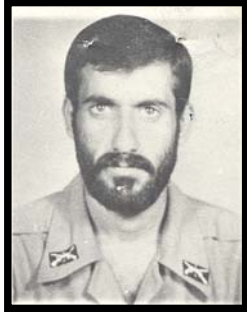
ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۵۲۳	سرباز وظیفه	رضا	وحیدیان پور	۱۶۹	۶۱/۲/۱۲
۵۲۴	سرباز وظیفه	خسرو	وحیدی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۵
۵۲۵	سرباز وظیفه	فرزاد	وثوقی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۸
۵۲۶	سرباز وظیفه	رضا	وثوقی بابایی	۱۶۹	۶۱/۳/۲
۵۲۷	سرباز وظیفه	داود	ولی پور	۱۴۴	۶۱/۲/۱۱
۵۲۸	سرباز وظیفه	شیری	هاشم بیگلو	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۵۲۹	سرباز وظیفه	علی	هاشمی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۳۰	سرباز وظیفه	یحیی	هوشمند	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۵۳۱	سرباز وظیفه	حسن	هویدا کاشی	۱۶۹	۶۱/۳/۱
۵۳۲	سرباز وظیفه	فیض الله	هوشمند	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۵۳۳	سرباز وظیفه	درویش	هاشم پور	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۵۳۴	سرباز وظیفه	میر سعید	هادیزاده	۱۶۹	۶۱/۳/۴
۵۳۵	سرباز وظیفه	مهدی	هادیزاده	۱۶۹	۶۱/۲/۱۴
۵۳۶	سرباز وظیفه	حبیب الله	هادیزاده	۱۶۹	۶۱/۲/۱۳
۵۳۷	سرباز وظیفه	محمد حسین	یوسفی	۱۴۱	۶۱/۳/۲
۵۳۸	سرباز وظیفه	احمد	یوسفیان	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵
۵۳۹	سرباز وظیفه	علی کرم	یاراحمدی	۱۶۹	۶۱/۲/۲۱
۵۴۰	سرباز وظیفه	عینعلی	یعقوبی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۰
۵۴۱	سرباز وظیفه	علی اصغر	یاریان	۱۴۱	۶۱/۲/۳۱
۵۴۲	سرباز وظیفه	محمد	یاورقلی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۵

ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۵۴۳	سرباز وظیفه	رضا	یخ فروشها	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۵۴۴	سرباز وظیفه	محمد	یزدان پرست	۱۶۹	۶۱/۲/۲۰
۵۴۵	سرباز وظیفه	مراد	علی اکبری	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۵۴۶	سرباز وظیفه	داود	بنی عامری	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۴۷	سرباز وظیفه	سالار	پارسایی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۰
۵۴۸	سرباز وظیفه	یوسف	پسندی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۵۴۹	سرباز وظیفه	علی	حیدرزاده	۱۴۱	۶۱/۳/۴
۵۵۰	سرباز وظیفه	کمال	رحیمی	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۵۵۱	سرباز وظیفه	حسنعلی	رستمی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۵۵۲	سرباز وظیفه	محمد اسماعیل	عنایتی	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۵۵۳	سرباز وظیفه	جوهر	قاسم بیگی	۱۶۹	۶۱/۲/۱۱
۵۵۴	سرباز وظیفه	جعفر علی	هیزمی آرابی	۱۴۴	۶۱/۳/۱
۵۵۵	سرباز وظیفه	علیرضا	اژدری	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۵۵۶	سرباز وظیفه	مسعود	اسدی	۱۴۱	۶۱/۲/۱۸
۵۵۷	سرباز وظیفه	عباس	ابراهیمیان	۱۴۱	۶۱/۳/۳
۵۵۸	سرباز وظیفه	یوسف	حسین پور	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷
۵۵۹	سرباز وظیفه	پرویز	بانکی حقیقی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۶۰	سرباز وظیفه	علی	سعیدی رنجبر	۱۴۴	۶۱/۳/۴
۵۶۱	سرباز وظیفه	علی	کاملی	۱۴۴	۶۱/۳/۳
۵۶۲	سرباز وظیفه	محمد رضا	کارگزاری	۱۴۴	۶۱/۲/۱۷

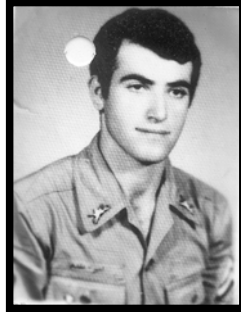
ردیف	درجه	نام	نشان	شماره یگان	تاریخ مجروحیت
۵۶۳	سرباز وظیفه	عباسعلی	کبیری	۱۴۴	۶۱/۲/۲۰
۵۶۴	سرباز وظیفه	جعفر	نجفی	۱۶۹	۶۱/۳/۳
۵۶۵	گروهان سوم	غلامحسین	نظام پرست	۱۴۱	۶۱/۲/۱۱
۵۶۶	سرباز وظیفه	کریم	ویسی	۱۴۴	۶۱/۳/۳

بخش پنجم

عکسها و نقشه‌ها

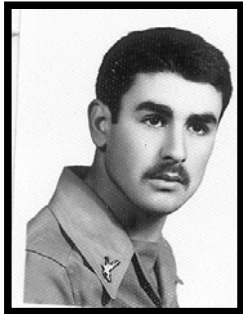
شهید سرباز یکم دادخدا آوندی

شهید گروهان دوم امیر کوهی مقدم

شهید سرباز یکم سعید هاشمی ممقانی

شهید گروهان یکم خیرالله عباسزادگان

شهید استوار یکم مظفر بهبودی

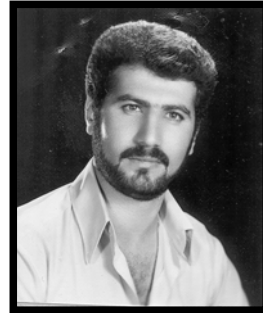
شهید سرباز یکم بهرامعلی نورالهی

شهید استوار یکم ناصر قاسمی

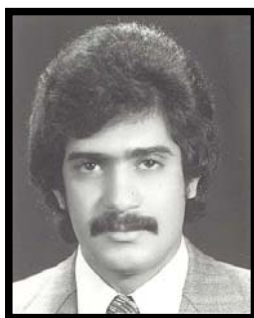
شهید سرباز یکم وظیفه محمد قریشی

شهید سرباز یکم جابر عابدینی

شهید سرباز یکم ایرج وطنخواه

شهید سرباز یکم مهران قاسم نژاد

شهید سرباز یکم وظیفه عباس محمدخانی

شهید سرباز یکم عبدالرضا توتونچی

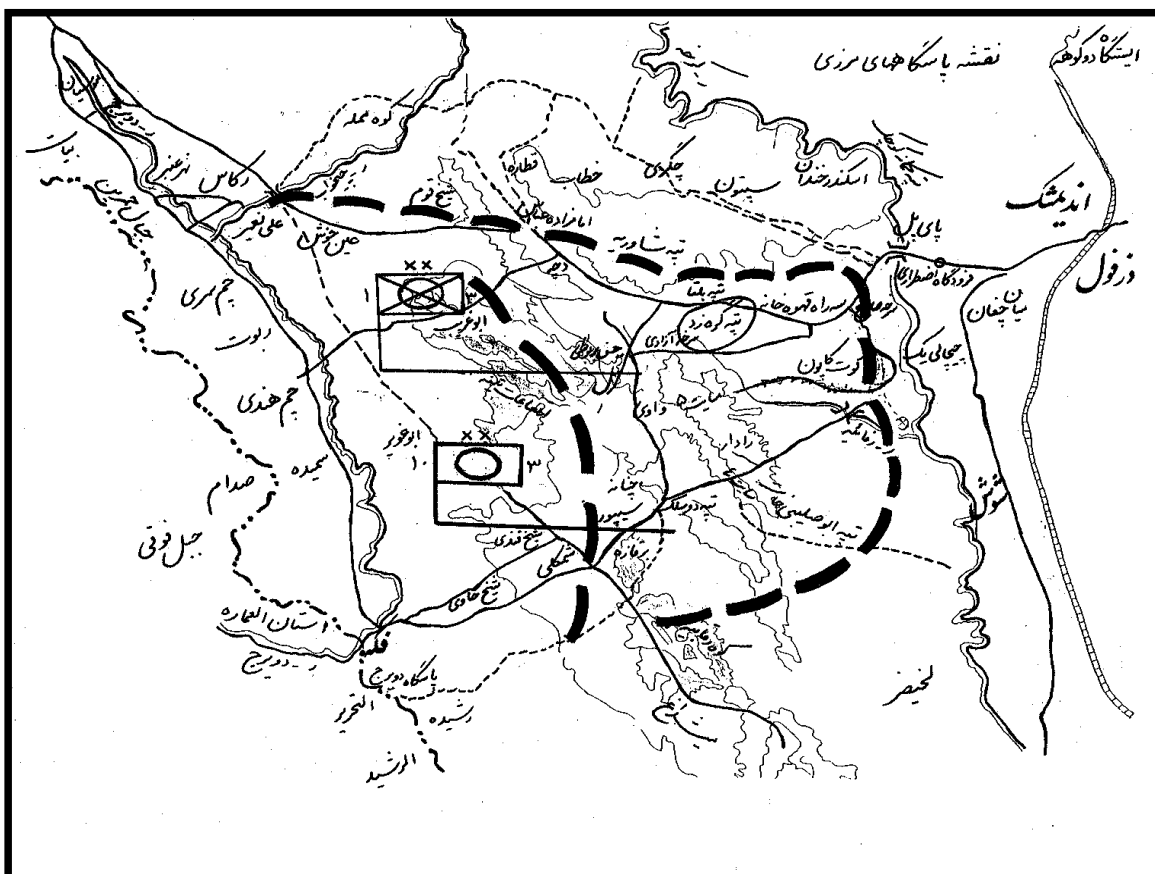
شهید سرباز یکم حبیب الله فرهادیان

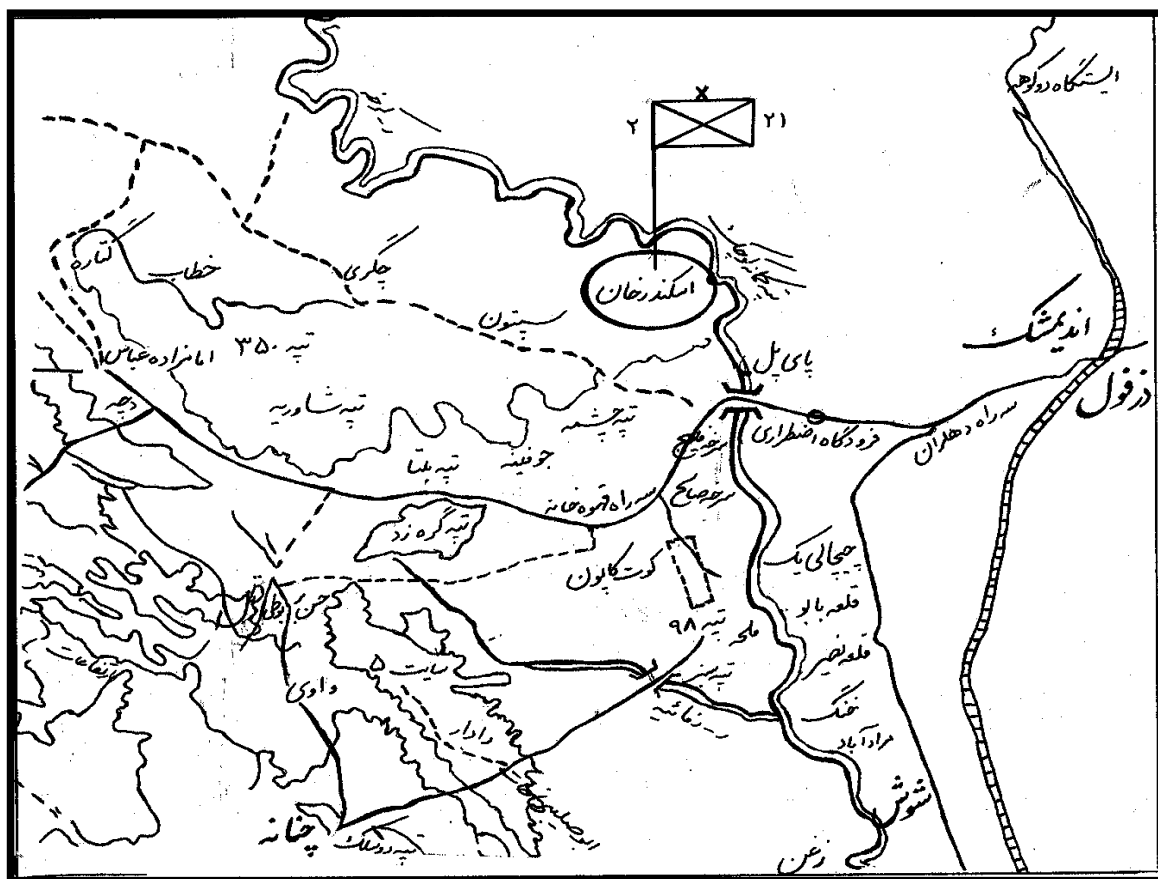
شهید سرباز یکم بیژن مردانی ولدانی

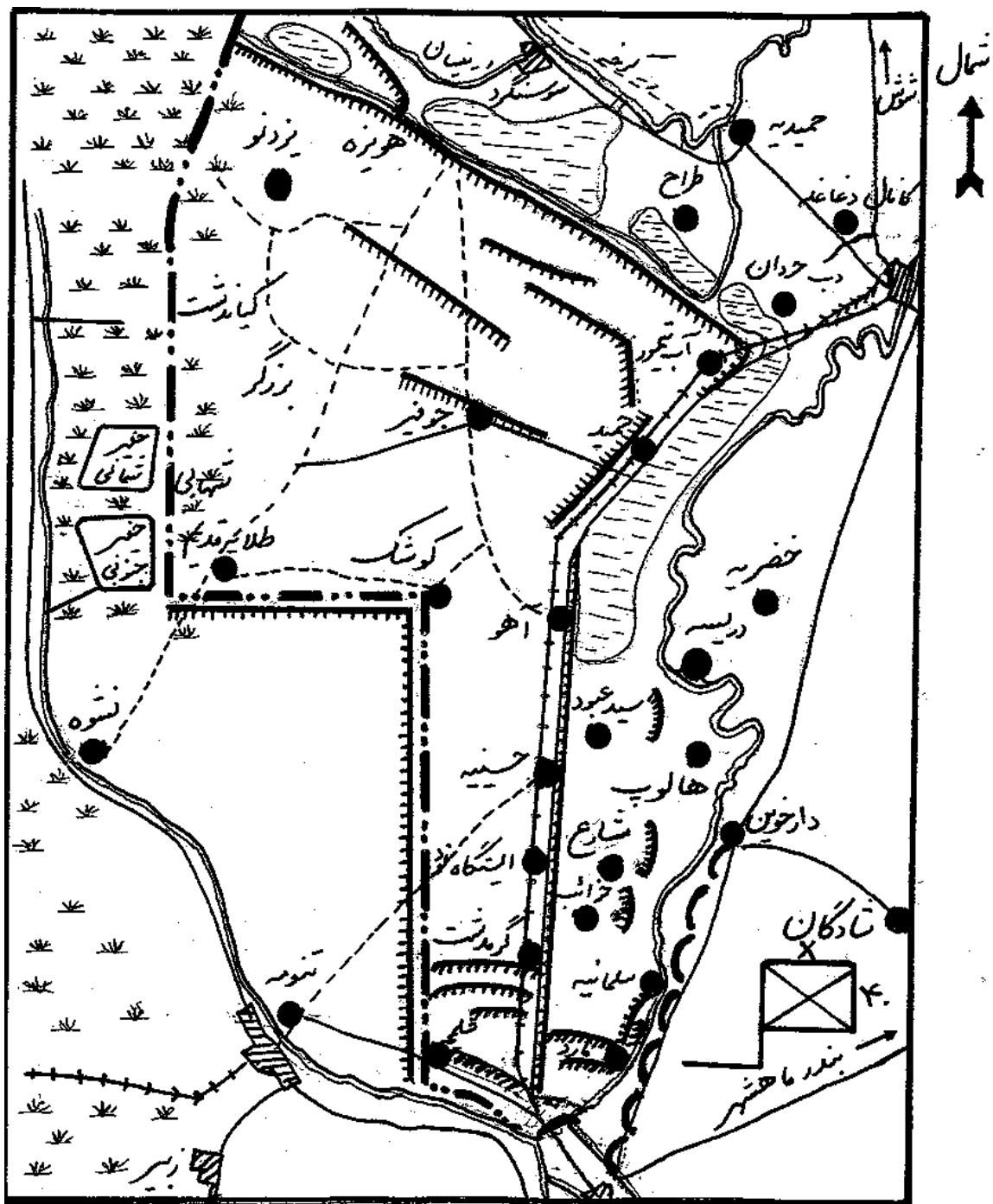
شهید سرباز یکم مستجاب محمدزاده

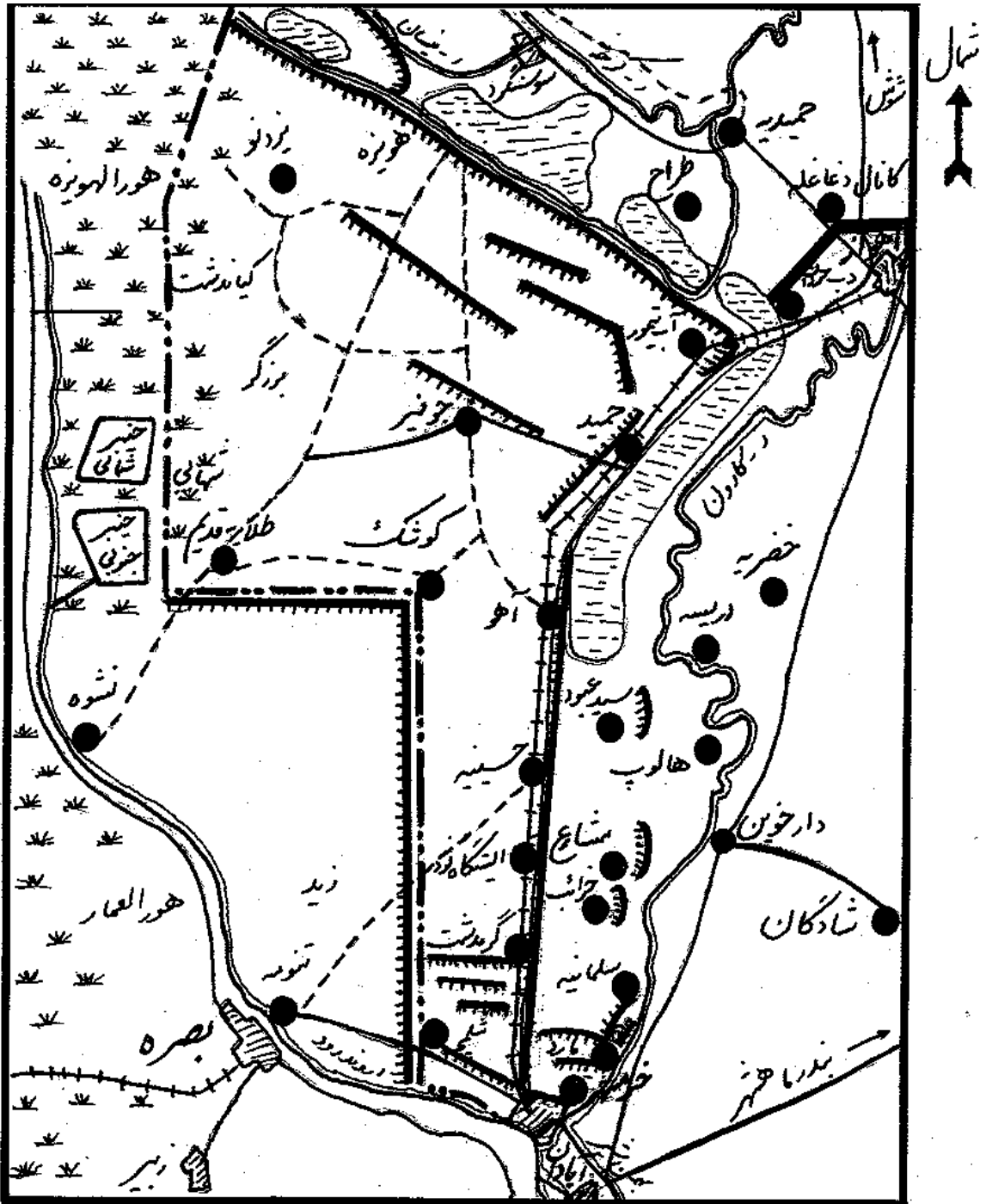
نقشه شماره ۱ : خطوط پدافندی اول و دوم ارتش عراق (لشگرهای ۱ میکانیزه و ۱۰ زرهی)

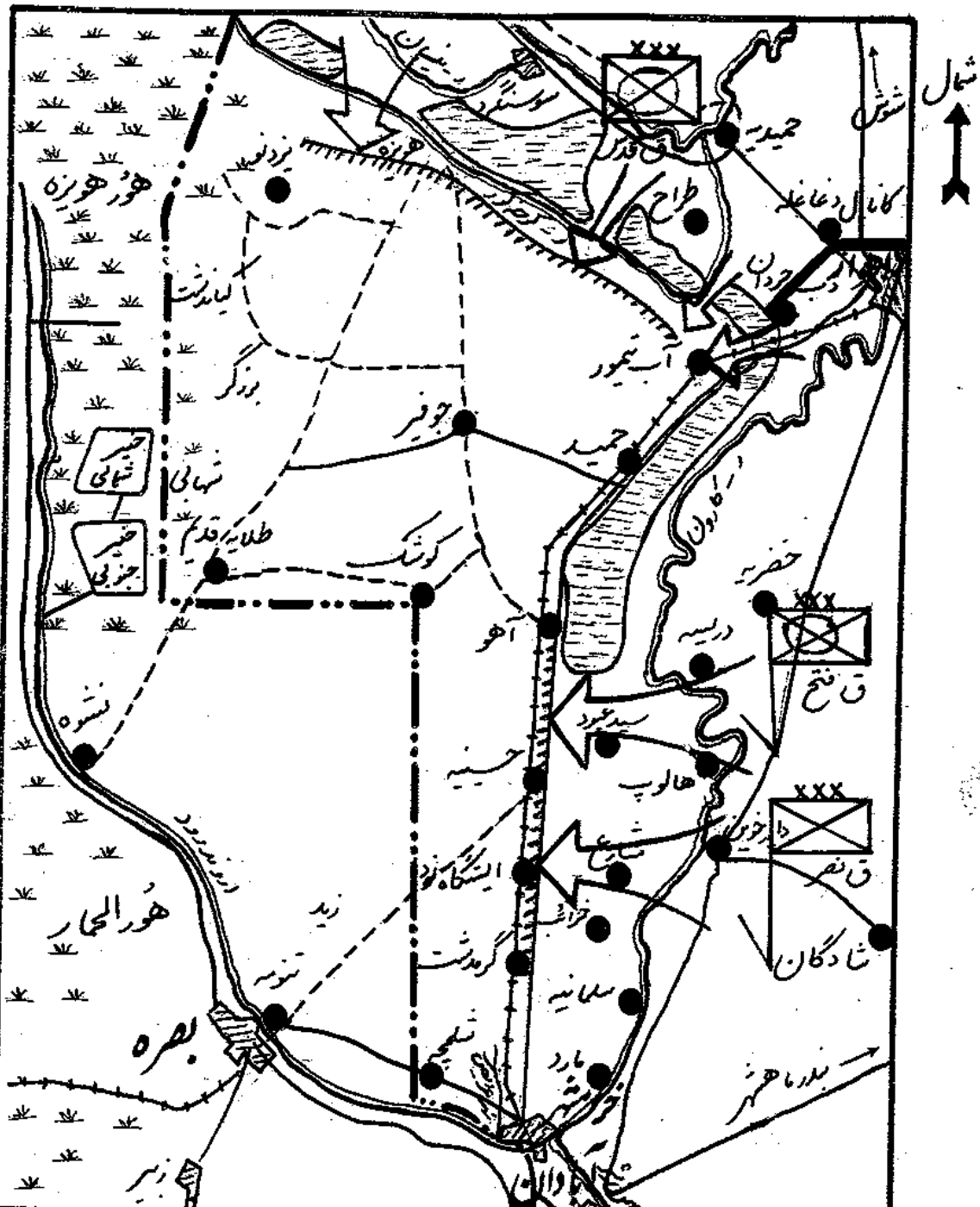
نقشه شماره ۲: منطقه تجمع تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه پس از خاتمه عملیات فتح المبین

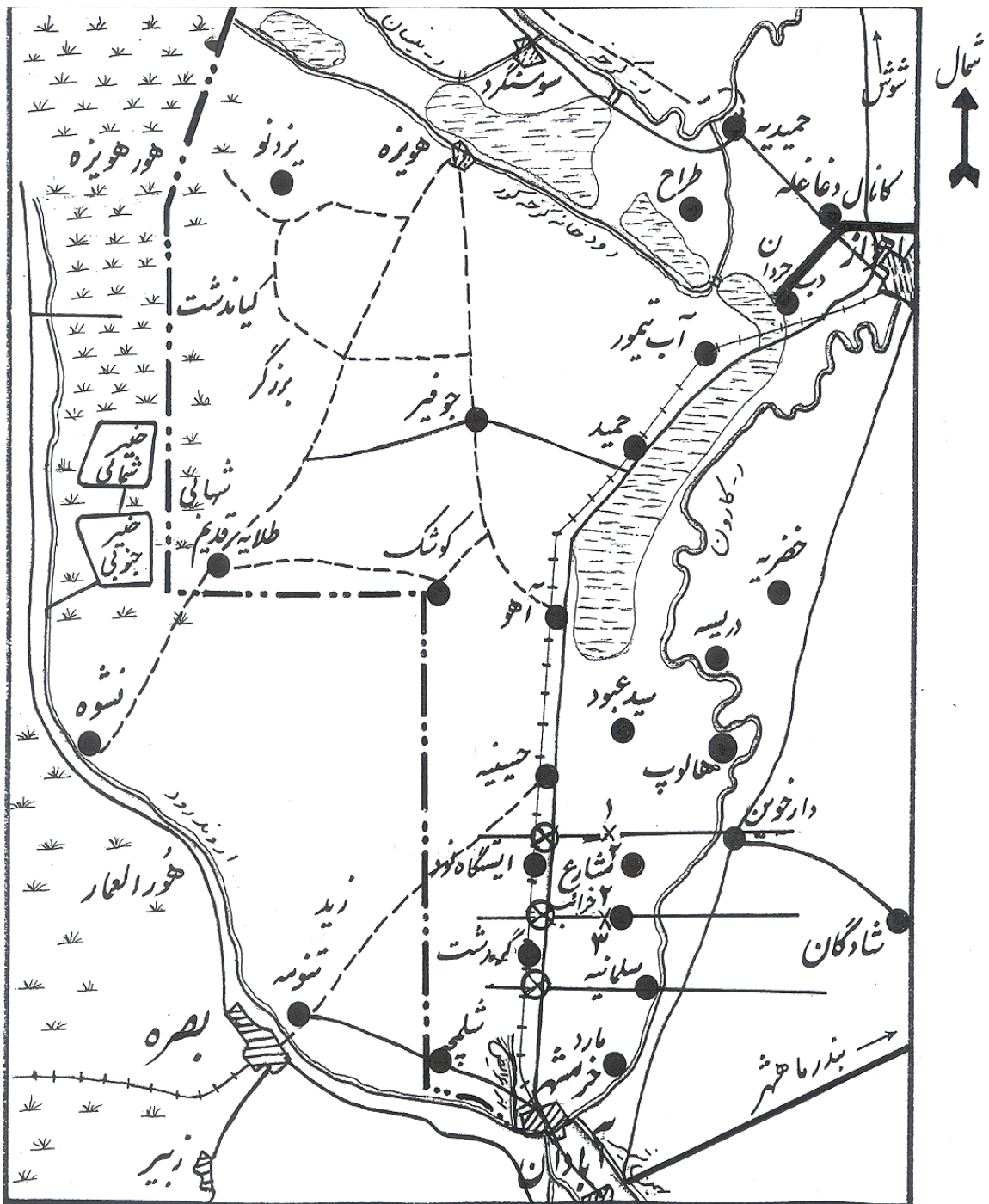
نقشه شماره ۳: منطقه پدافندی تیپ ۴۰ سراب در شرق رودخانه کارون

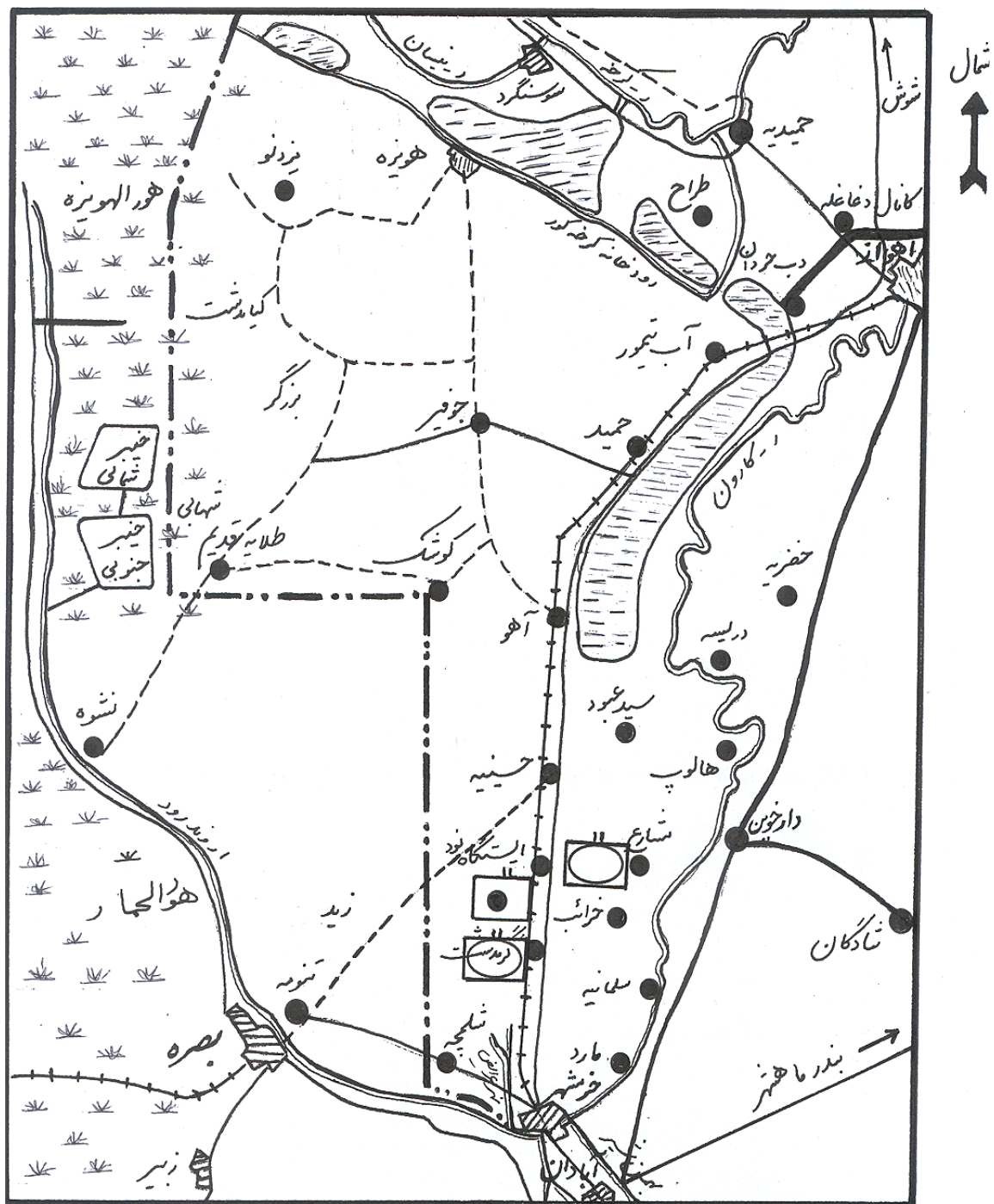
نقشه شماره ۴: خاکریزها و آب گرفتگی ها (مواضع پدافندی) در منطقه عملیاتی بیت المقدس

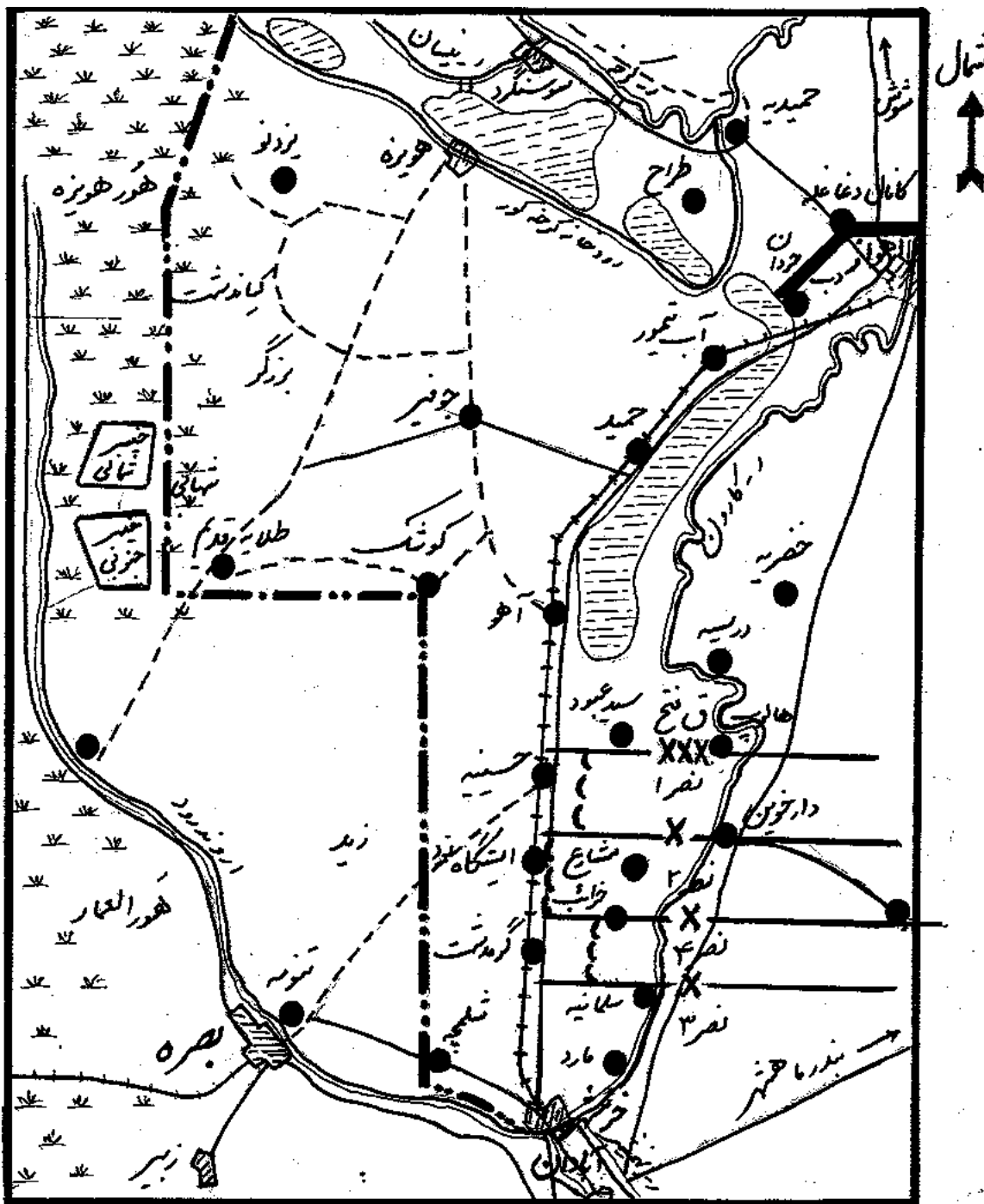
نقشه شماره ۵: مرحله یکم مانور طرح ریزی شده نیروهای خودی در عملیات بیت المقدس (عبور از رودخانه و تصرف سرپل با دو قرارگاه (تک اصلی) و تثبیت دشمن در جبهه کرخه کور با یک قرارگاه

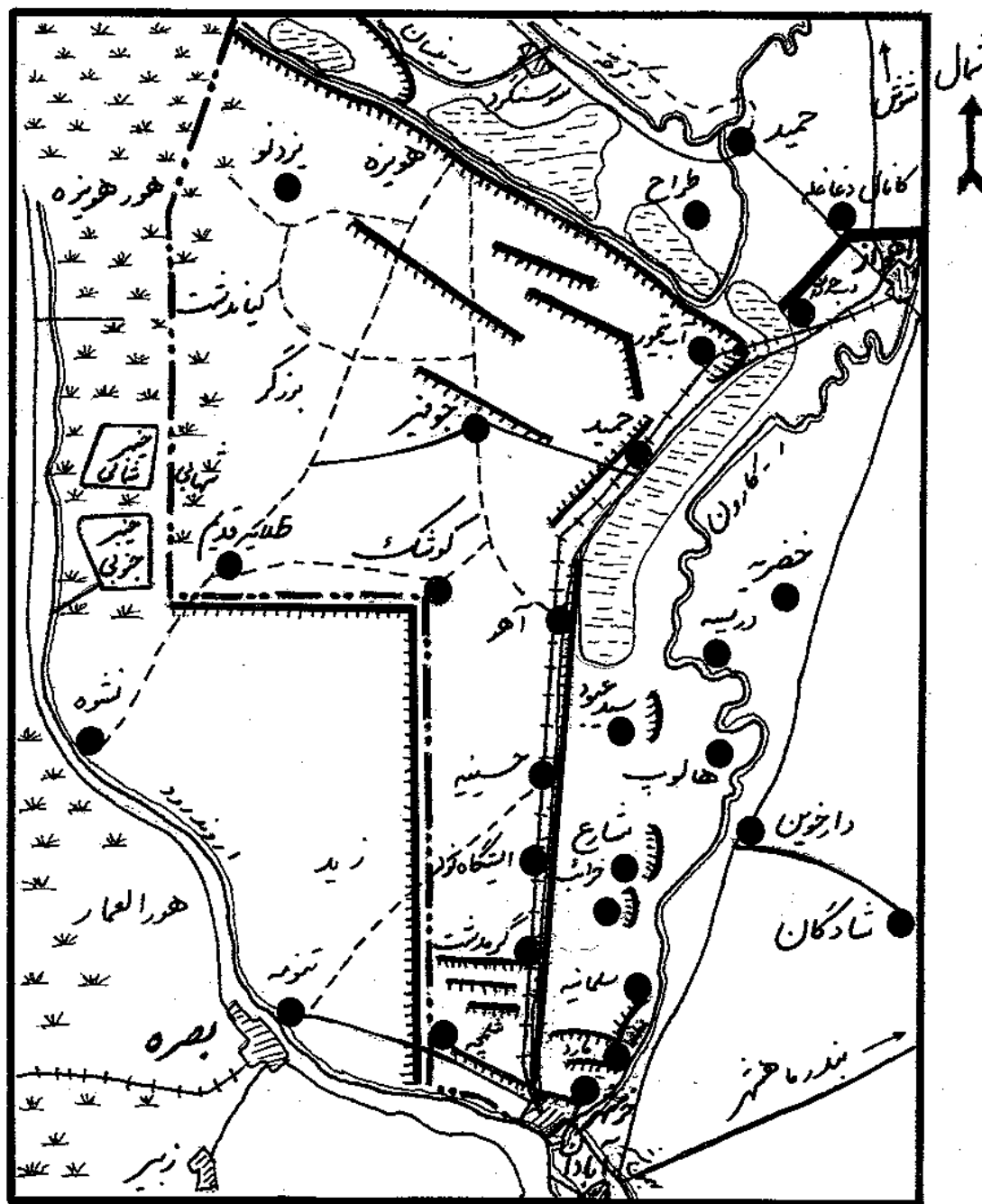
نقشه شماره ۶: محدوده تعیین شده برای مرحله اول عملیات قرارگاه نصر ۲

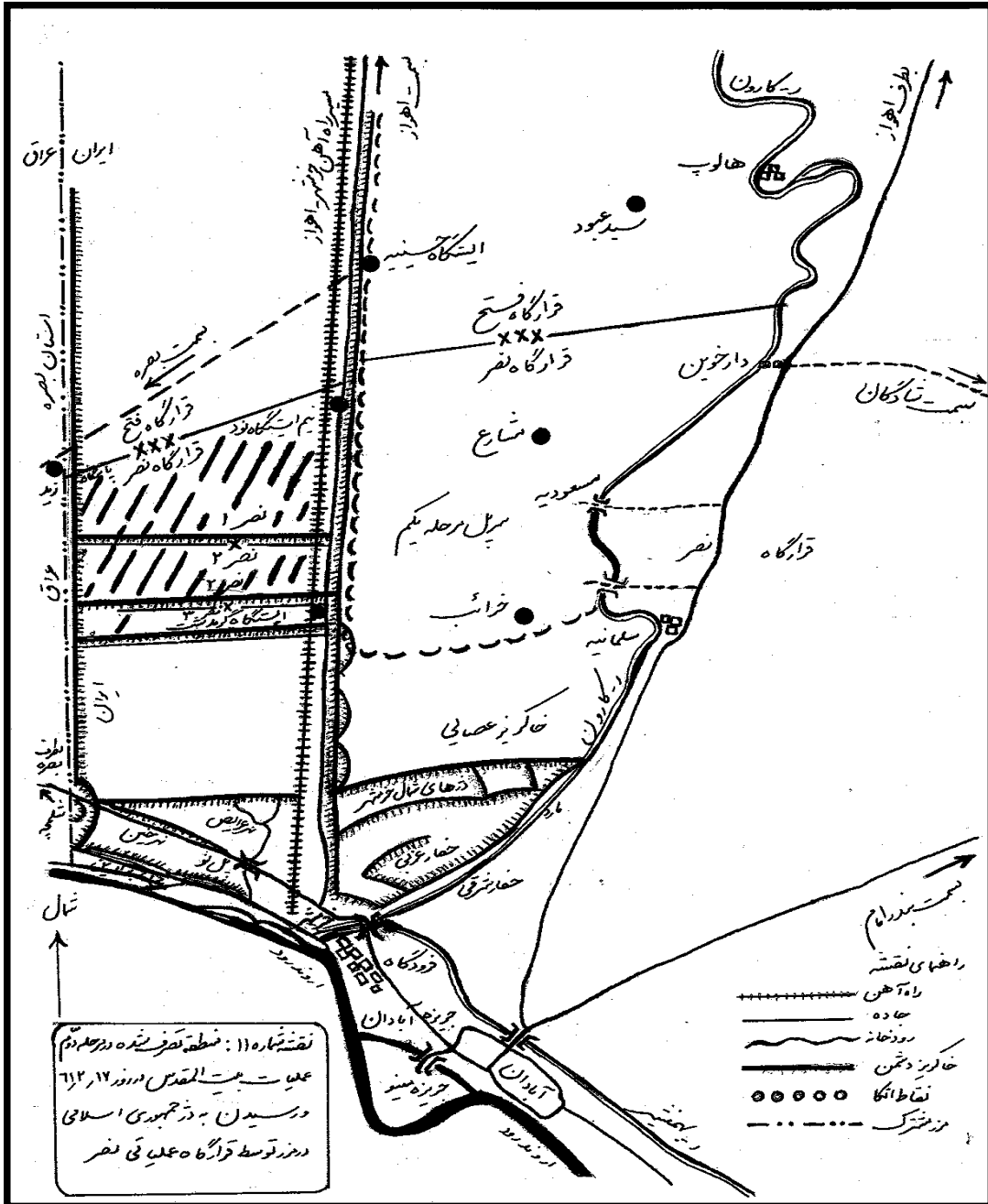
نقشه شماره ۷ : اهداف واگذاری به قرارگاه نصر ۲ در مرحله اول عملیات بیت المقدس

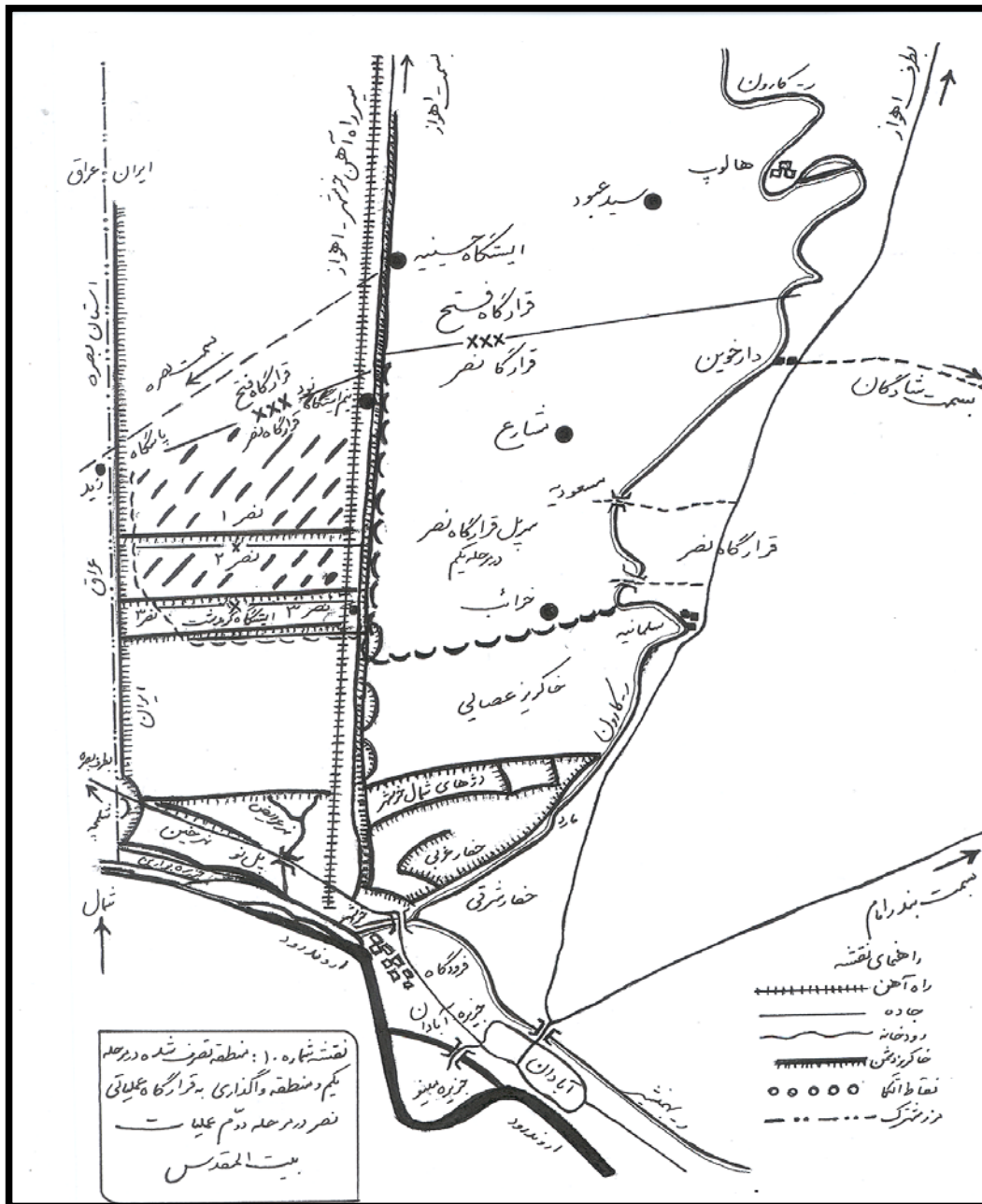
نقشه شماره ۸: وضعیت نصرهای ۱ و ۲ در روز اول عملیات بیت المقدس

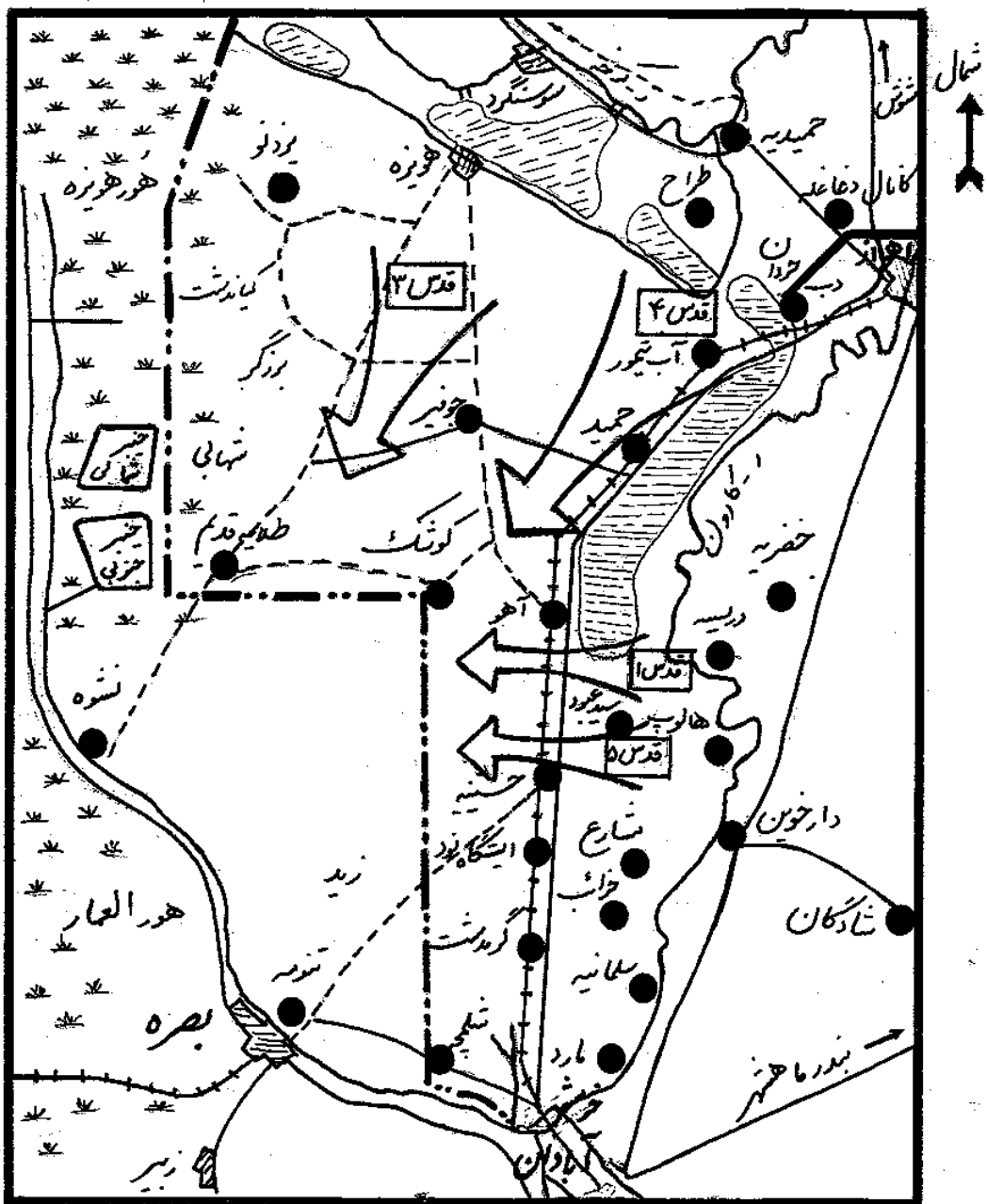
نقشه شماره ۹: خاکریزهای عمده دشمن و مواضع پدافندی مستحکم در منطقه عملیات بیت المقدس

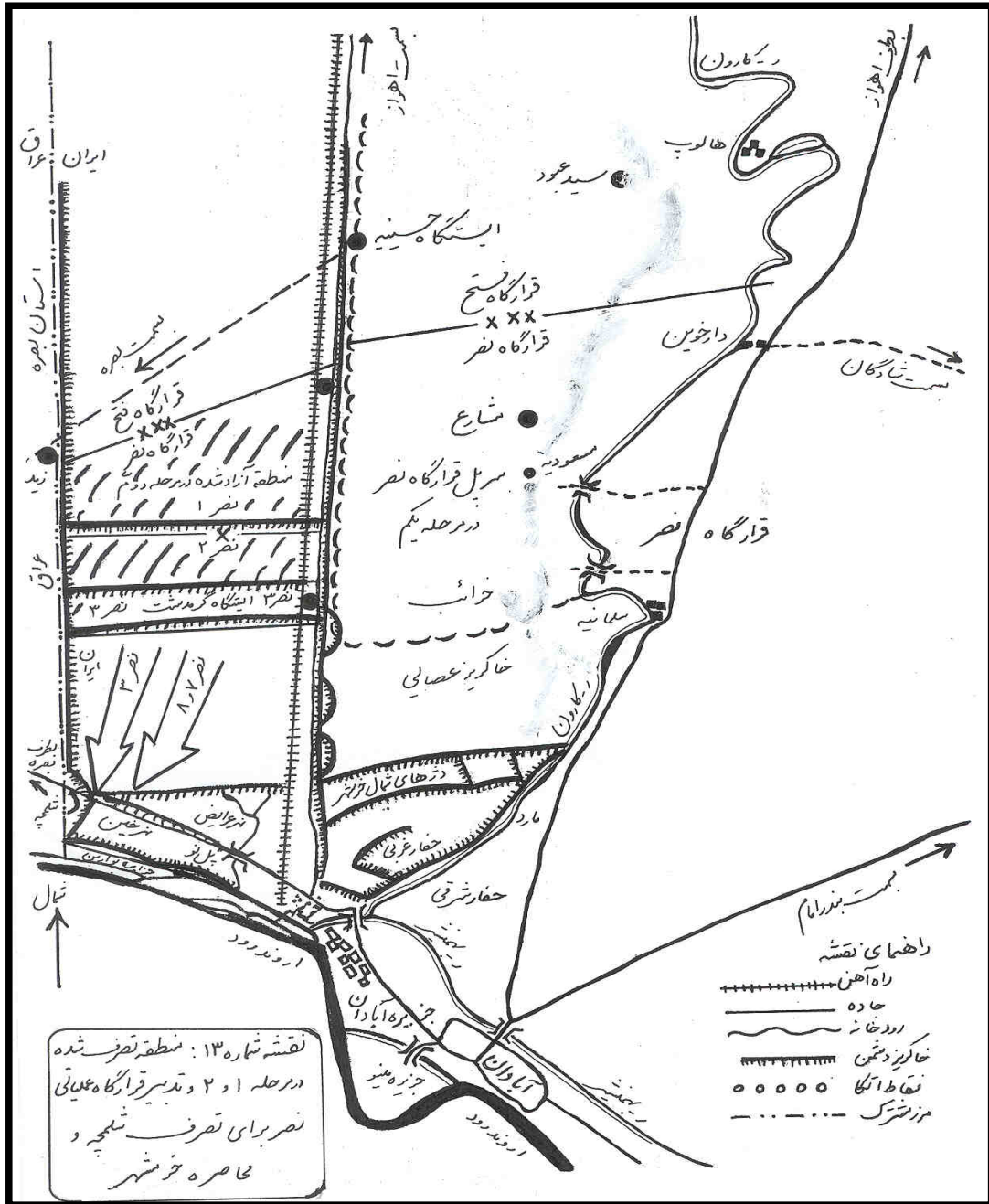
نقشه شماره ۱۰: منطقه واگذاری به نصر ۲ در مرحله دوم عملیات بیت المقدس در تاریخ ۶۱/۲/۱۶ توسط قرارگاه عملیاتی نصر

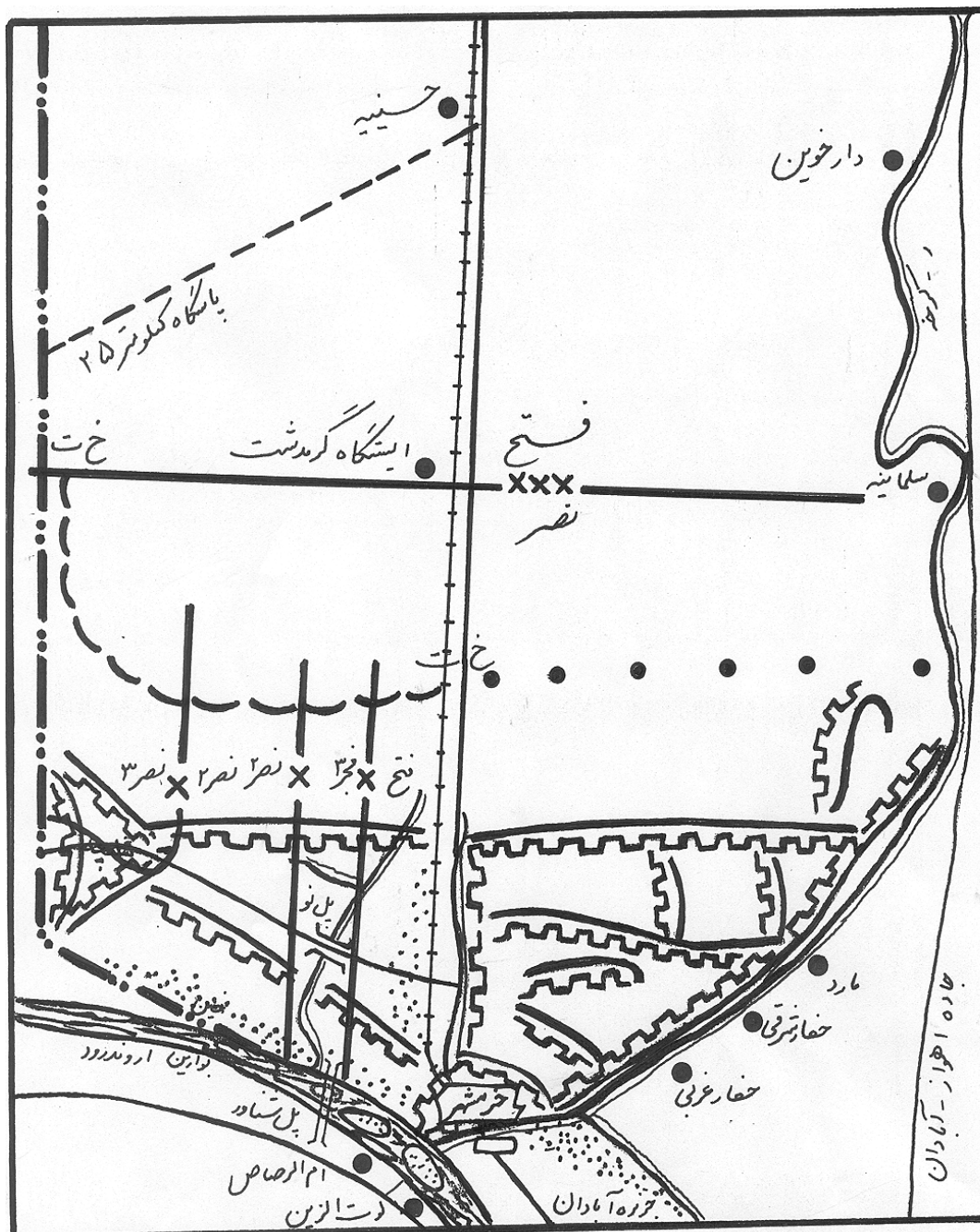
نقشه شماره ۱۱: منطقه تصرف شده در مرحله دوم عملیات بیت المقدس توسط قرارگاه نصر

نقشه شماره ۱۲: حرکت نیروهای قرارگاههای فتح و قدس به سمت مرز و عمل الحاق آنها

نقشه شماره ۱۳: منطقه تصرف شده در مرحله دوم عملیات بیت المقدس در روز ۶۲/۲/۱۷ و رسیدن به دژ جمهوری اسلامی در مرز توسط قرارگاه عملیاتی نصر

نقشه شماره ۱۴: آخرین طرح قرارگاه کربلا برای احاطه خرمشهر از غرب و تامین خط
مرز در منطقه قرارگاه نصر (دستور جز به جز شماره ۹) عملیات ۶۱/۳/۱

فهرست راهنما (اشخاص و اماکن)

آ

بصره (شهر) ۱۹، ۲۳، ۱۳۲، ۱۳۴،
آبادان (شهر) ۶، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۱۷،
۱۹، ۲۱، ۲۲، ۵۶، ۶۰، ۷۴، ۸۶،
۱۷۱، ۱۸۴، ۲۱۱، ۲۱۲

ا

ابوالخصیب (مکان) ۱۶۹، ۱۷۳
اروند (رودخانه) ۲۳، ۲۶، ۲۷، ۱۵۴،
۱۵۵، ۱۵۶، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰،
۱۷۲، ۱۷۱، ۱۷۳، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸
اصفهان (شهر) ۱۲۲
اکبری، کیکاوس (استوار دوم) ۲۱،
۲۱۷

اندیمشک (شهر) ۷، ۹، ۱۰
ایوبی، علی (سرگرد) ۲۲، ۵۴، ۹۴، ۹۵،
۹۹، ۱۰۲

ب

بازی دراز (مکان) ۵
باقری، حسن (پاسدار) ۱۳، ۱۴، ۹۸،
۹۹، ۱۰۰، ۱۰۷، ۱۰۴، ۲۲۸
برقازه (مکان) ۷
بستان (شهر) ۶
بشیری، وحید (سروان) ۲۵، ۵۸

پ

پل فلزی (مکان) ۸
پورداراب، سعید (سرهنگ) ۱۵، ۱۷۹،
۲۵۹

ت

تنگ حاجیان (مکان) ۵
تنومه (روستا) ۲۳، ۲۶، ۲۷

ج

جوادی، سید شهاب الدین (سرهنگ) ۶

ح

حسنى سعدى، حسين (سرهنگ) ۶۶
۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۶۲، ۲۶۳
۲۶۵

حمرین (مکان) ۱۰

حمید (مکان) ۱۳۴، ۱۵۲

خ

خسروتاش ، مرتضی (سرهنگ) ۲۵ ،

۴۶ ، ۴۹ ، ۵۳ ، ۱۲۵ ، ۱۷۴ ،

خنجری ، حسین (ستوان یکم) ۶۴ ،

۱۶۹ ، ۱۷۰ ، ۱۷۱ ، ۱۷۲ ، ۱۷۳ ،

۱۸۱ ، ۱۷۴ ، ۱۸۲ ، ۱۹۱ ، ۱۹۲ ،

د

دارالصفایی ، پرویز (سرهنگ) ۴۲ ،

۴۷ ، ۵۴ ،

دارخوین (مکان) ۵ ، ۱۴ ، ۲۲ ، ۲۴ ،

۲۱۱ ، ۲۱۲ ،

دزفول (شهر) ۷ ، ۸ ، ۹ ، ۱۰ ، ۱۴ ، ۱۵ ،

۲۲ ، ۱۵۵ ، ۱۶۰ ،

دژ (استحکامات در مرز) ۱۳۱ ، ۱۳۲ ،

۱۳۵ ، ۱۳۶ ، ۱۳۸ ، ۱۴۱ ، ۱۴۸ ،

۱۵۱ ، ۱۵۶ ، ۱۷۹ ، ۱۸۸ ، ۲۷۹ ،

۲۸۱ ،

دهقان ، رحیم (گروهبان دوم) ۶۵ ،

۲۱۸ ،

دهلاویه (مکان) ۱۳۴ ، ۱۵۲ ،

دهلران (شهر) ۹ ،

س

سلیمانجاه ، بهروز (سرهنگ) ۱۳ ، ۱۴ ،

۲۰۷ ، ۲۱۱ ، ۲۱۲ ،

سوسنگرد (شهر) ۵ ، ۶ ،

ش

شادگان (شهر) ۱۴ ، ۱۹ ، ۲۲ ،

شاهین راد ، فرض الله (سرهنگ) ۵۳ ،

۱۲۴ ، ۲۱۹ ، ۲۶۳ ، ۲۶۴ ، ۲۶۶ ،

شلمچه (مکان) ۱۳۳ ، ۱۵۲ ، ۱۵۳ ،

۱۵۷ ، ۱۵۸ ، ۱۵۹ ، ۱۶۸ ، ۱۶۹ ،

۱۷۰ ، ۱۷۲ ، ۱۷۳ ، ۱۸۴ ، ۱۸۸ ،

۱۹۲ ، ۲۶۷ ،

شوش (شهر) ۷ ، ۹ ، ۱۰ ،

شهبازی ، محمد (پاسدار) ۷۷ ، ۸۳ ،

شهری ، مصطفی (سرهنگ) ۱۲۷ ،

۱۸۳ ،

شیخ قندی (مکان) ۹۵ ،

شیراز (شهر) ۹ ، ۹۴ ، ۱۲۲ ،

ص

صیاد شیرازی ، علی (فرمانده نیروی

زمینی) ۸ ، ۲۶۱ ، ۲۶۲ ، ۲۶۵ ، ۲۶۶ ،

صفایی ، هوشنگ (استوار یکم) ۲۱ ،

صدام (رییس جمهور عراق) ۲۰ ، ۲۱ ،

۵۳ ، ۱۲۸ ، ۱۵۰ ، ۱۷۴ ، ۱۹۵ ،

۱۹۹ ، ۲۰۱ ، ۲۰۳ ، ۲۰۴ ، ۲۰۶ ،

ع

متوسلیان ، احمد (پاسدار) ۲۲، ۲۷،

۴۸ ، ۴۹ ، ۶۷ ، ۷۲ ، ۷۷ ، ۱۶۳

مشارع (مکان) ۲۰ ، ۲۱ ، ۲۹ ، ۳۹ ،

۴۵ ، ۴۶ ، ۴۷

محمدی ، محمد (سرهنگ دوم) ۶۶

مظفری ، فتح پور (سرهنگ) ۴۵ ، ۵۴ ،

۷۷ ، ۲۱۹

معینی ، کامران (ستوان یکم) ۵۳

مناف پور ، اصغر (سرگرد) ۲۵ ، ۴۸ ،

۶۲ ، ۶۷ ، ۸۳

میر سجادی ، سید مصیب (پاسدار)

۲۵ ، ۷۷

میمک (مکان) ۵

ن

نیم ایستگاه نود (مکان) ۱۲۸

و

وفامنش ، مصطفی (گروهبان یکم) ۶۵

ه

هدایت نسب ، مظفر (سرگرد) ۲۵ ،

۴۶ ، ۸۰ ، ۱۲۳

هويزه (شهر) ۱۳۴ ، ۱۵۲

عدالت ، علی (سروان) ۱۴۳ ، ۱۴۴

ف

فراهانی ، علی اکبر (سرهنگ) ۶۳ ،

۱۱۹ ، ۱۸۲

فرهادی ، رضا (استوار) ۲۸ ، ۴۷ ،

فکه (مکان) ۹۵

ق

قوچ سلطان (مکان) ۵

قهرمانی ، اسماعیل (پاسدار) ۷۷

ک

کارون (رودخانه) ۶ ، ۱۳ ، ۱۴ ، ۱۷ ،

۱۸ ، ۱۹ ، ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۶ ، ۴۲ ، ۵۵ ،

۶۱ ، ۶۹ ، ۷۵ ، ۹۰ ، ۹۲ ، ۹۵ ، ۱۲۸ ،

۱۵۱ ، ۱۵۶ ، ۱۶۸ ، ۲۰۰ ، ۲۰۱ ،

۲۶۸ ، ۲۷۱

کرخه کور (رودخانه) ۵ ، ۹۵ ، ۱۳۱ ،

۱۳۴ ، ۱۵۱ ، ۱۵۳ ، ۲۰۵ ، ۲۷۳

گ

گرمدشت (مکان) ۸۳ ، ۹۰ ، ۱۰۴ ،

۱۱۰ ، ۱۱۵ ، ۱۱۸ ، ۱۱۹ ، ۱۲۸

م

ماهشهر (شهر) ۱۴ ، ۶۰ ، ۱۲۲ ، ۱۲۴

فهرست منابع و مآخذ

- ۱- بختیاری ، مسعود ، عملیات بیت المقدس و آزادسازی خرمشهر ، چ اول ، نشر ایران سبز ؛ تهران ۱۳۸۰
- ۲- پورداراب ، سعید ، عملیات بیت المقدس (کربلای ۲) ، چ اول ، هیات معارف جنگ ، تهران ۱۳۸۰
- ۳- رستمی ، محمود ، فرهنگ واژه‌های نظامی ، چ اول ، نشر ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران ، تهران ۱۳۷۸
- ۴- سازمان حفظ آثار و ارزشهای دفاع مقدس ارتش جمهوری اسلامی ایران
- ۵- مدیریت ایثارگران نزاا
- ۶- یادداشتهای شخصی

nasr-e bozorg

Farzollah Shahinrad

**War Cognizance Committee Of Martyr
General Ali Sayyad Shirazi**

First Published Autumn 2004 , Tehran

In The Name Of God